

శ్రీరస్తు

శ్రీకృష్ణవరబ్రహ్మణేనమః

శ్రీ గరుడ పురాణము

సవ్యాఖ్యానాంధ్రతాత్పర్యసహితము

పీఠికాకర్త

బ్రహ్మశ్రీ డా॥ గోడా వేంకటేశ్వర శాస్త్రి గారు

ప్రకాశకులు

వావిళ్ల రామస్వామి శాస్త్రిలు అండ్ సన్స్

26, రామానుజ ఆయ్యర్ వీధి, చెన్నై - 600 021

ఫోన్: 25951378

*****

ఆంధ్రప్రదేశ్ కార్యాలయము

8, హస్తినాపురం (దక్షిణం), నాగార్జున సాగర్ రోడ్డు,

వైశాలీ నగర్ పోస్టు, హైదరాబాదు - 500 079.

ఫోన్: 040-24093427

(సర్వస్వామ్యములు ప్రకాశకులవి)

Rs. 100.00

శ్రీరస్తు
శ్రీకృష్ణవరబ్రహ్మణేనమః
శ్రీ గరుడపురాణము

సవ్యాఖ్యానాంధ్రతాత్పర్యసహితము
వీరికాకర్త
బ్రహ్మశ్రీ డా॥ గోడా వేంకటేశ్వర శాస్త్రి గారు

ప్రకాశకులు
వావిళ్ల రామస్వామి శాస్త్రిలు అండ్ సన్స్
26, రామానుజ ఆయ్యర్ వీధి, చెన్నై - 600 021
ఫోన్: 25951378

*****

ఆంధ్రప్రదేశ్ కార్యాలయము
8, హస్తినాపురం (దక్షిణం), నాగార్జున సాగర్ రోడ్డు,
వైశాలీ నగర్ పోస్టు, హైదరాబాదు - 500 079.
ఫోన్: 040-24093427

(సర్వస్వామ్యములు ప్రకాశకులవి)

శ్రీ పార్థివ నామ సం - 2005
పునర్ముద్రణ - 1000 Copies

294,592

వావిళ్ల రామస్వామి శాస్త్రిలు
(1826 - 1891)

వావిళ్ల వేంకటేశ్వర శాస్త్రిలు
(1884 - 1956)

Printed and Published by
ALLADI SWAMINATHAN

Advocate & Managing Trustee
V.V.S. Public Trust

For V. Ramaswamy Sastrulu & Sons,
26, Ramanuja Iyer Street, Chennai - 600 021.

(Phone: 044-2595 1378)

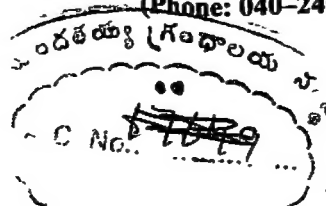
* * *

Andhra Pradesh Office:

V. Ramaswamy Sastrulu & Sons

No. 8, Hasthinapuram South Colony, Nagarjuna Sagar Road,
Vaishalinagar P.O., Hyderabad - 500 079

(Phone: 040-24093427)

విషయ సూచిక

పీఠిక	(1 to 27)
ప్రథమాధ్యాయము - ఐహికముపైకి దుఃఖనిరూపణము,.....	5
ద్వితీయాధ్యాయము - యమ మార్గనిరూపణము	20
తృతీయాధ్యాయము - యమయాతనానిరూపణము	38
చతుర్థాధ్యాయము - నరక ప్రదపాపనిరూపణము.....	51
పంచమాధ్యాయము - పాపచిహ్న నిరూపణము	63
షష్ఠాధ్యాయము - పాపుల జన్మాదిదుఃఖనిరూపణము.....	74
సప్తమాధ్యాయము - బ్రహ్మవాహన ప్రేతసంవాదము	84
అష్టమాధ్యాయము - ఆతుర దానము	96
నవమాధ్యాయము - మ్రియమాణకృత్యము	118
దశమాధ్యాయము - దాహోదీపంచయన కర్మ నిరూపణము.....	127
ఏకాదశాధ్యాయము - దశ రాత్ర విధి నిరూపణము	149
ద్వాదశాధ్యాయము - ఏకాదశాహవిధి.....	157
త్రయోదశాధ్యాయము - సపిండికరణశయ్యాపదదాన నిరూపణము	171
చతుర్దశాధ్యాయము - ధర్మ రాజునగరనిరూపణము	195
పంచదశాధ్యాయము - సుకృతిజనజన్మాపిచరణ నిరూపణము	208
షోడశాధ్యాయము - మోక్షధర్మ నిరూపణము.....	227
ఫలశ్రుతి	257

పీఠిక

మానవునికి శాశ్వతమైన శ్రేయస్సును, దానికి మార్గమును తెల్పు గ్రంథములు వేదములు. అవి అపౌరుషేయములును, పరమాత్ముని నిశ్వాస రూపములును అగును. వాటి అర్థములను, అందు ప్రతిపాదించబడిన ధర్మములను తెలుసుకొనుటకై ఇతిహాస పురాణములు వెలువడినవి.

“ఇతిహాస పురాణాభ్యాం వేదం సముపబృంహయేత్” అని ఆర్యోక్తి. చాల పండితులకు సైతము పురాణములు సాధారణ కథలే. అవి అర్థవాదములు. వానిని పరిశీలించుట వలన గొప్ప లాభము లేదన్న భ్రాంతి లోకమందున్నది. కాని పురాణ పఠనము ఆత్మంత ఆవశ్యకమైనది. పురాణములు వేదోక్త ధర్మములను తేటగా ప్రతిపాదించునవి. మన పూర్వుల చరిత్రము, ధర్మాచరణము వీటిని మన కమాహనమగునట్లు వ్రాయబడినవి. ఈ పురాణములందు “నర్గళి, ప్రతిసర్గళి వంశో మన్వంతరాణి చ, వంశానుచరితం చేతి పురాణం వంచలక్షణం” అను ఐదు ముఖ్య విషయములు చెప్పియుండును. అవి ప్రపంచ సృష్టి; ప్రళయము, అవాంతర సృష్టి; దేవ, ఋషి, మన్వాదుల వంశము; మన్వాదుల పరిపాలనాకాలము మఱియు వానికి సంబంధించిన చరితములు అగును. ఇవి కాక మహాపురాణమగు శ్రీమద్భాగవతమందు భగవంతుని లీలలు, ఐశ్వర్యములు మొదలగు పది లక్షణములుండును. ఈ పురాణములన్నిటిని శ్రీ భగవంతుని స్వరూప భూతులగు వేదవ్యాసులు రచించిరి. శ్రీవిష్ణుపురాణ మొక్కటే వ్యాసుల తండ్రియగు పరాశరవిరచితము. పురాణములన్నియు వ్యాసులు రోమహర్షునికి చెప్పగా, ఆయన పుత్రుడగు సూతమహర్షిచే శౌనకాదులకు వైమికారణ్యమందు సహస్రసంవత్సర సత్రయాగ కాలమందు చెప్పబడినవి.

ఈ పురాణములు సాధారణముగ సంవాదరూపములుగ నుండును. ఇందు హైందవ సంస్కృతి, జీవిత విధానము, సంస్కారములు, పండుగలు, వేదాంత తత్త్వములు, నైతిక విలువలు ఇవన్నియు చెప్పబడినవి. మహా పురాణములు 18. అవి

విష్ణు పురాణము, నారద పురాణము, పద్మ పురాణము, గరుడ పురాణము, వరాహ పురాణము, శ్రీమద్భాగవత పురాణము, బ్రహ్మ పురాణము, బ్రహ్మ వైవర్త పురాణము, బ్రహ్మాండ పురాణము, మార్కండేయ పురాణము, భవిష్య పురాణము,

వామన పురాణము, శన పురాణము, లింగ పురాణము, స్కంద పురాణము, అగ్ని పురాణము, మత్స్య పురాణము, కూర్మ పురాణము.

ఇవి కాక 18 ఉపపురాణములు చెప్పబడినవి. అందు వాయు, నారసింహ, సౌర, కల్కి, గణేశ, విష్ణు ధర్మోత్తర దేవీ భాగవతములు ముఖ్యమైనవి. ఈ పురాణములను సాత్విక, రాజస తామసములగు భేదములుగా విభజించి యున్నారు. ఈ పురాణ వాఙ్మయమందు గరుడ పురాణమునకు విశేషమైన స్థానము కలదు.

ఈ గరుడ పురాణము శ్రీ విష్ణుమూర్తి చేత గరుత్మంతునికి ఉపదేశింపబడినది. ప్రథమాధ్యాయమందు విష్ణు ఆరాధనా క్రమము, తులసీ మాహాత్మ్యము, ఏకాదశీవ్రత విధి, నామ మహిమ, సదాచార విధానము మొదలగు పెక్కు-గొప్ప విషయములు చెప్పబడియున్నవి.

అంతియే కాక మరణానంతరము జీవుని స్థితి చాల చక్కగా వివరింపబడినది. యమపురవర్ణనము, మరణానంతరము చేయవలసిన బిర్దుదేహిక క్రియలు, వాని అధికారులు, అశోభ విధానము, దానములు, వాని ప్రశంస, చేయు విధానము, యమ యాతనలు, మార్గమందు వారికి కలుగు బాధలు, తప్పివారణాద్ధము పుత్రులు చేయవలసిన కర్మలు, మోక్ష స్వరూపము, అందుల కుపాయము, భగవదారాధన వైభవము, జ్ఞాన లాభము, మొదలగు విషయములు తేటతెల్లముగా విచిత్ర శైలిలో చెప్పబడియున్నవి. వాటిలో ముఖ్య విషయములు దిక్షాశ్రముగ స్థానీపురాణ న్యాయముగా గ్రహించుటకై వివరింపబడినవి.

వైవికారణ్యమందు ఒకానొకప్పుడు జరిగిన సహస్ర సంవత్సర సత్రయాగమందు సూతముని వచ్చియుండెను. అప్పుడు శౌనకాది మహర్షులు ఆయనను గౌరవించి 'ఇది వరకు తాము దేవయాన మార్గమును పెరివిచ్చితిరి. యమమార్గమును వినగోరెదము. అంతియేగాక సంపారదుఃఖములు, వానిని తొలగించుటకు పాదమును తెల్పుము' అని ప్రార్థించిరి. అప్పుడు సూతులు తొల్లి గరుడునికి శ్రీహరి ఉపదేశించిన రీతిని ఉపదేశించిరి.

జ్ఞానవంతులగు మానవులు ఉత్తమ గతిని పొందుదురు. పాపాత్ములు యమ యాతన ననుభవించురు. బ్రతికి యున్నప్పుడు ఐహిక దుఃఖములను

మరణానంతరము యమయాతనను పాపులు అనుభవించుదురు. కుటుంబ వ్యవహారములయందు ఇచ్చికలవాడై, ఇంద్రియ నిగ్రహము లేక మరణ బాధల వలన నష్టమతియై, మానవుడు తన బంధువులందఱు విలపించుచుండగా మరణించును. ఆ మరణ కాలమున జీవునకు దివ్యదృష్టి కలుగును. ప్రపంచమంతయు స్పష్టముగ కన్పించును. కాని ఏమియు పలుక అసమర్థుడగును. ప్రాణము శరీరమునుండి నిష్క్రమించు సందర్భమున వందలకొలది తేళ్ళు కుట్టిన బాధ ననుభవించును. దిగంబరులై, పాశదండధారులై, ఊర్ధ్వకేశులై, వికృతకారులగు యమదూతల చూచి భయపడి మూత్ర పురీష విసర్జనములు కావించును. అంగుష్ఠమాత్రుడగు జీవుని యమదూతలు పాశముతో బంధించి తీసికొని పోవుదురు. వారి తర్జన భర్జనలకు బెదురుచు, ఆకలిదప్పులు, ఎండ, కార్చివ్వు, వడగాలి వీనివే బాధపడును. అశక్తుడైనను అనేక కష్టములతో నడచుచుండును. శవ శరీరమునుండి భూలోకమున బయలు దేరిన జీవుడు రెండు మూడు ముహూర్తములకే కటిక చీకటిలో యమలోకమునకు బోవును. దూతలు జీవునికి నరక బాధలను, యమదర్శనమును చేయించుదురు. యముని ఆజ్ఞచేత జీవుని మరల ముహూర్త మాత్రమున ఖేచరముగ భూలోకమునకు కొనివత్తురు. తన శరీరమందు ప్రవేశింప దలచియు వీలుకాక శ్రమయును బొంది పుత్రాదుల చేతనీయబడిన పిండమును, ఆతురకాలిక దానములను గ్రహించును. కాని పాపాత్ములు నాస్తికులు వాటిని సైతము గ్రహింపలేరు.

మృత దినసము మొదలుకొని మొదటి పది రోజులిచ్చు పిండమును ప్రతి రోజు నాల్గూ విభజించి రెండు భాగములు మృతుని యాతనా శరీర వృద్ధికి, ఒక భాగము యమభటులకు మరో భాగము ప్రేతమునకు చేరును. దీనివలన జీవుడు (ప్రేతము) చేతెడు పిండ శరీరము పొంది, బలము గలిగి పుణ్యపాపములను అనుభవించును. తరువాత ఏకాదశీ, ద్వాదశీ దినముల యందు పుత్రాదులవలన నీయబడు పిండముల భుజించి పదమూడవ దినమున పాశబద్ధుడై యమభటుల వెంట కట్టబడిన కోతివలె కష్టమైన యమమార్గమున పోవును.

భూలోకమునుండి యమపురమునకు దూరము 86000 యోజనములు. మధ్యనున్న వైతరణి నది వెడల్పు 100 యోజనములు. ప్రేతుడు ఒక రోజునకు పగలు రాత్రి కలిసి 247 యోజనముల వంతున నడుచును. ఇట్లు బయలుదేరిన 348 రోజున అనగా మరణించిన 361వ రోజున తమ పురమునకు పోవును. మధ్యమార్గమునందు జీవునకు తగులు పురములు 16. అని -

పావ్యపురము, పొలి పురము, నగేంద్ర భవనము, గంధర్వ నగరము, శైలాగను పురము, క్రౌంచపురము, క్రూర పురము, విచిత్ర భవనము, బహ్వంశర పురము, దుఃఖద పురము, నానా క్షంద పురము, ముత్య భవనము, రౌద్ర పురము, వయోనర్హణ పురము, శీతాధ్య పురము, బహుభీతి పురము అగును.

ద్వితీయాధ్యాయమున యమపుర మార్గము చెప్పబడి యున్నది. ప్రేతలను దారములతో కట్టి, ముక్కు-దారములు వేసి, వీపులందు బల్లెములు గ్రుచ్చి యమ భటులు ఎండలలో, నర్లములలో, రాళ్లదారిలో, సూదులవలె బాధపెట్టు అసి పత్రవనములందు బలాత్కారముగ లాగుకొని వెళ్లుదురు. పైన చెప్పిన 16 పురములందు చేరు రోజులును జీవునికి భూలోకమందివ్వవలెనని చెప్పిన పిండ ప్రదాన రోజులును సరిగా నుండును. వాటిని ప్రేతము భుజించి మరల ప్రయాణమునకు సిద్ధపడును. ఒక సంవత్సరము ముగియునప్పుడు శీతాధ్య పురమునకు చేరును. ప్రథమాత్మికమున నీయబడిన పిండోదకములను గ్రహించి, తన బంధు జనుల నెవ్వఱును వెదికినను కనుగొనలేక దుఃఖితుడై అనేక భీతులకారముగ బహుభీతిపురమునకు పోవును. అది యమపురమునకు సమీపమున నుండును. ఇచ్చటనే హస్తమాత్రముగ శరీరమును వదలి యాతనా శరీరము నధిష్ఠించును. పుత్రులు పిండ ప్రదానాది ఔర్ధ్వ దేహిక కర్మలు సక్రమముగా నిర్వహించినచో పూర్వోక్తమైన అనేక దుఃఖముల ననుభవించును. యమపురమునకు తీరడు నాలుగు ద్వారములలో దక్షిణ మార్గమున వీరు వెళ్లుదురు.

తృతీయాధ్యాయమున యమపురమందలి యాతనలు చెప్పబడినవి. బహు భీతి పురమునకు 16 యోజనములందున్న యమపురమునకు పోవునప్పుడే అచ్చటి హాసకారములను విని జీవు డెడబును. ఆ రోదనమును విని ధర్మధ్వజుడను ప్రతివారికి 'భటులు పాపాత్ముడొకడు వచ్చియున్నా'డని తెల్పుదురు. ఆ ధర్మధ్వజుడు చిత్రగుప్తునికి తెలుప, చిత్ర గుప్తుడు యమధర్మరాజునకు తెల్పును. తర్వాత యముడు, చిత్రగుప్తుని ప్రేతుని పాపములడుగ, చిత్రగుప్తుడు శ్రవణులనడుగును. ఈ శ్రవణులు బ్రహ్మ పుత్రులు. మూడు లోకములందును సంచరింపగల్గిన శక్తిమంతులు. వారి భార్యలును అటువంటి వారే. ప్రతి మానవుడు రహస్యముగ చేయు పాపములన్ని వీరప్పటి కప్పుడే తెలియజేయుదురు. వారు యథార్థమునే పల్కుదురు.

ధర్మరాజు, చిత్రగుప్తుడు, శ్రవణులు, సూర్యచంద్రులు మొదలగు వారికి ప్రతి మానవుడు చేయు పుణ్య పాపములు స్పష్టముగ తెలియును. యముడు వీరి పాపములను తెలిసికొని వారికి తన భయంకరమైన స్వరూపమును చూపును. ప్రక్కనున్న చిత్రగుప్తుడు పాపులను మీరేల పాపములు చేసితిరి. మీ పాపములే మీకు దుఃఖహేతువులైనవి. అనుభవించువుడు. మాకు పక్షపాతములు లేవు. సరిగా తగిన శిక్షయే ధొరకునని చెప్పును. యముడు వారలకు తగిన శిక్ష ఇమ్మని ఆజ్ఞాపించును.

సమీపమందు నిప్పుల గ్రక్క యోజనము పొడవున్న వృక్ష ముండును. అందు తలక్రిందులుగా పాపులను వేసి కొట్టు చుందురు. వారు చేసిన పాపములను చెప్పుచు వారిని హింసింతురు. చెట్టు నుండి క్రిందపడినవో శరీరమును కుక్కలు కఱచును. వారిని త్రొళ్లతో కట్టి ముగ్ధరములలో కొట్టుదురు. మొలలవఱకు భూమియందు పాతి పెట్టి బాణములలో హింసింతురు. అచ్చట తామిస్ర, రోహకుండ, శార్మిలి, రారవ, కుడ్మల, పూతిమృత్తిక, అవీచి, అంధతామిస్ర, కుంభీపాక, ప్రతాములనబడు 84 లక్షల నరకములున్నవి. అచ్చట కల్పాంతమువఱకు అనరక బాధల ననుభవించుదురు. ఆ తర్వాత నూకరాది అనేక పాప జన్మలను పొంది, మరల నరలోకమున మనుష్యుడగా పుట్టును. కావున మానవుడు తన జన్మ యందు శ్రమపడినను ధర్మమును ఆచరించవలెను.

చతుర్థాధ్యాయమందు యమయాతనల ననుభవించు పాపాత్ములు, వారు చేసిన పాపములు చెప్పబడినవి. ధర్మము చేయువారు యమపురమునకు పశ్చిమ, ఉత్తర, తూర్పు దారులుగ వెళ్లవచ్చును. పాపాత్ములు దక్షిణ ద్వారము దాగినే వెళ్లుదురు. వారు బ్రాహ్మణహంతకులు, కల్లు ద్రాగువారు, గో, శిశు హంతకులు, స్త్రీహింసకులు, గర్భపాతము చేయువారు, గురు, దేవ, విప్ర ద్రవ్యముల నపహరించినవారు, స్త్రీ, బాల ద్రవ్యాపహారులు, విశ్వాస ఘాతకులు, పంచ మహాపాతకములు చేసినవారు; వేద, శాస్త్ర, పురాణ, ఇతిహాస నిందకులు, పెద్దల హితోపదేశములు విననివారు, ధర్మము చేయని వారు, మాతా, పితృ, గురుద్రోహులు, సద్, భార్యాహింసకులు, వ్యభిచారులు మొదలగువారు యమ పురమునకు దక్షిణ ద్వారముగా వెళ్లి వైతరణియందు దుఃఖముననుభవించి, యమయాతనలను కల్పాంతమువఱకు అనుభవించుదురు. మఱల యమలోకమందే జనింతురు కొందఱు. పిమ్మట యముని ఆజ్ఞ చేత భూలోకమునందు వృక్ష

తరు, గుర్తు, పర్వతాదులుగ జన్మ పొందుదురు. తరువాత క్రిమి, కీట, పశు, పక్ష్యాదుల జన్మలనుభవించి క్రమముగా మానవ జన్మను పొందుదురు.

పంచమాధ్యాయముందు మహా పాపములు చేసిన వారు పాపఫలానంతరము ఏజన్మలు పొందుదురో అందు వివరింపబడినవి. కొన్ని -

బ్రహ్మహత్య చేసిన వాడు	చండాలుడై పుట్టి క్షయరోగి యగును.
స్త్రీ వధ చేసిన వారు	భిల్లలై జనింతురు
గురువు నవమానించువారు	ఆపస్మాక రోగులగుదురు.
వేద శాస్త్రముల నిందించినవారు	పాండు రోగి యగుదురు.
తేనెను హరించువాడు	రోమా జన్మించును.
స్వేచ్ఛాసంచారము చేయువారు	అరణ్యమున ఏనుగులగుదురు.
గురువును హంకరించినవారు	బ్రహ్మరాక్షసు లగుదురు.

కాముకుడు గుఱ్ఱమై పుట్టును. పతివ్రతాస్త్రీని హింసించినవాడు చక్రవాక పక్షియగును. ఇట్లు పాపాత్ములు యాతనలనుభవించి, హృది యోనులందు వేలకొంది జన్మములపొంది దుఃఖమునుభవించి పాప పుణ్యములు, సమానముకాగ మానవ జన్మను పొందుదురు. ఇట్లు విష్ణుమాయచే మోహితులగువారు అనేక రోకములందు అందజ, స్వేదజ, జరాయుజ, ఉద్భిజములను జన్మలను పొందుచు భ్రమించుచు మందురు. శ్రీహరి భక్తియు తద్వారా ఏర్పడు బ్రహ్మజ్ఞానమే విముక్తికి మార్గమగును.

షష్ఠాధ్యాయముందు జీవునికి మానవ జన్మ ఏర్పడు విధానము వివరింపబడినది. శుక్ర శోణిత సంబంధము వలన గర్భమును ప్రవేశించిన జీవుడు ఒక దినమున కలిం మగును, ఐదు దినములకు బుద్ధృదాకారమును, పది దినములకు రేగు పండు వలె కలిసమైన మాంసపుముద్ద యగును. ఒక మాసమున శిరస్సును, రెండవ మాసమునందు బాహువులు, మూడవ మాసముందు గోళ్లు, రోమములు, చర్మము, నాల్గవ మాసమున ఏడు ధాతువులు ఏర్పడును. ఐదవ మాసమున ఆకలి దప్పులు పుట్టును. ఆఠవ మాసమునందు జరాయుచే కప్పబడి గర్భమందు దక్షిణముగ శిశువు తిరుగ నారభించును. మాతృభుక్తాన్న పానములచే వృద్ధి చెందుచు, అందున్న క్రిమి కీటాదులచే హింసంపబడుచు, శీతోష్ణ, కట్నన్న పదార్థములు తల్లిచే భుజింపబడి అవి సున్నిత చర్మములందు బడ దుఃఖమునుభవించుచు, సంకుచిత స్థలమునందు, హస్తపాదాది ప్రసారణమునకు

ఫలములేక బాధపడుచు, తన పరిస్థితి నెఱింగి శ్రీహరిని ప్రార్థించును. బూమియందు పుట్టిన భగవద్భజనము, శాస్త్ర శ్రవణము చేయ సంకలించుకొనును. తర్వాత పది మాసములకు విగతస్పృహయై మాత్ర శరీర రక్తమలాదులతో సతము పెంకుచిత ద్వారము నుండి బయటకు వచ్చును. ఇంతవఱకువృజ్ఞానము సదా నశించి అజ్ఞానముచేత నావరింపబడి, ఆకలి దవ్వాలు, రాగద్వేషములు ఎటచె బాదించబడి బాహ్య, కౌమార, పిండ, యౌవన, మత్స్య వయసులందు పంచేంద్రియముల తృప్తి బరచ యత్నించి పాపపుమూలములను చర్మకొనును. ఇట్లు మిక్కిలి అల్పస్థైర్య జన్మయుగ మానవ జన్మను పొందియు, తమ్ము ఇద్దరంమికి న లేక మూరులు పంచార చక్రమందే భ్రమించు చుందురు.

మమూర్త్యాదుమందు వాత్సులు, విషయసుఖాసక్తులు, దీన చేతస్కులు సర్వత్ర నొందు ఉపాయము చెప్పబడినది. అపుత్రకునికి సర్వత్ర విక్కుట యరుదు. పుత్రుడు లేనవారు హరివంశ కథాశ్రవణము, శత చండి విధానము, ఎరమశారాదము ఎటచెత పుత్రుని బడయ నలెను. పుత్రముఖ దర్శనము వలన తండ్రి సైత్త్విక ఋణ విముక్తుడగును. పిత్ర శరీర పురుష చేత ఋణ త్రయ విముక్తుడు కాగలడు. బ్రాహ్మ వివాహమందు స్వీకరింపబడిన సవర్ణ స్త్రీయందు జనించిన పుత్రునిచే చయబడిన శార్దూలు ఉత్తమ లోకములను గర్హియును. అట్లు కర్మలు లేక బాధపడు వెదక మగయువకు చెందిన సుదేవుడను వైకుంఠ ప్రేతము, బ్రహ్మవాహమడు రాజకే సంస్కారము చేయబడి ప్రేతత్వ విముక్తి చెందిన పితాంధము. విష్ణు పూజాక్రమము చక్కగా నర్థింపబడియున్నది.

తల్లిదండ్రులు వృద్ధులై ఆతురులైనప్పుడు కుమారులు చేయవలసిన ఎరలోకోహారముగ సత్కర్మలు అష్టమూర్త్యాదు విషయములైనవి. తన యువవానకాలము సమిపించినదని తెలియచే మానవుడు ప్రియము చేసి శ్రీ మహావైష్ణవును గంద దిపారులతో నర్పించి, తుళసీ దళములు సమర్పించి, కైండ్రమునె బ్రాహ్మణులకు దానములు చేయవలెను. అప్పుడు చెసిన దానము లనంత ఫలముల నొసగును. అష్టాక్షరి, ద్వాదశాక్షరి, శివ కేశవ నామములు, కృష్ణానామము మొదలగువని స్మరించవలెను. మరణ సందర్భమున బంధువు శేడ్యరాదు. భగవద్గీత, విష్ణు సహస్రనామ పారాయణములు చేసి వినిపింపవలెను. సాదశీవ్రతము, భగవద్గీత, గంగోదకము, తుళసీదళము, విష్ణుపాదోదకము

వష్టనామములు మరణకాలముందు ముక్తి నిచ్చును. శ్రోత్రియులకు గోదానము చేయవలెను. కుమారుడు తండ్రి చేత దాన ధర్మములు మరణ సమయమున చేయించవలెను. అందు ముఖ్యమైనవి తిల, రోహ, హిరణ్య, కార్పాస, లవణ, ధాన్య, భూ, గోదానములు. నమస్త దానములలో ఉత్తమమైనది స్వర్గదానము. దీనివలన బ్రహ్మ, ఋషులు, దేవతలు, ధర్మరాజు సభాసదులు ఈ పౌత్రార్థముల నిత్తురు. స్వర్గ దాత యమలోకమునకు వెళ్లడు. స్వర్గదాత స్వర్గలోకమునకు వెళ్లి భోగముల ననుభవించి, తర్వాత పశ్యలోకమున చిరకాలము నివసించి మనుష్యలోకమున దార్మికుడు, వాగ్మి, శ్రీమంతుడగు రాజుగా పుట్టును. పాత్రుడగు భూమిరునికిచ్చిన భూదానము బ్రహ్మ పాత్యది మహా పాపములు నశింపజేయును.

శరీరమందు శక్తి యున్నప్పుడే, శ్రోత్రియుడు, సత్పాత్రుడు అగు బ్రాహ్మణుడు చిక్కినప్పుడే, వైతరణి గోదానము చేయవలెను. వెఱకు గడలతో నావనుచేసి, దానికి పట్టుదారముకట్టి, గోతిని త్రవ్వి జలము నింపి, నావనందుంచి, గోవునందు నిలిపి యథాశాస్త్రముగ సంకల్పముచేసి, బ్రాహ్మణునికి గంధ, పుష్ప, వస్త్రాదుల నొసంగి, గోవులోక పట్టుకొని కాలిని నావపై నుంచుకొని, గోమాతను, శ్రీహరిని ప్రార్థించి గోవునకు ప్రదక్షిణము చేసి బ్రాహ్మణునికి గోదాన మివ్వవలెను. ఇట్లు దాన ధర్మములు చేసికొని స్వర్గపాత్రేయము సంపాదించుకొనిన మానవులు అనాయాసముగ యమ మార్గమున వెళ్లుదురు. కావున మానవులు శక్తియున్నప్పుడే సత్పాత్రులు లభించినప్పుడే దాన ధర్మములు గావించి శ్రీహరి భక్తిగర్భి, శ్రీగురూపదేశముల పొంది, శాస్త్రాభ్యాసములు గావించుకొని సంపార బంధ విముక్తులు కావలెను.

నవమౌఢ్యమున మరణకాలమునందు చేయవలసిన పనులు చెప్పబడినవి. అవి ఆసన్న మరణమును పొందినపుడు మొదట ఇంటి యందుండు తుళ్ళిసీ నన్నిదానమునందు గోమయముతో ఒక మండలము చేయవలెను. అనగా భూమిని శుద్ధముచేసి గోమయముతో అలికి ఆమండలమునందు తిలలు చల్లి, దర్బలను పఱచి, ఒక శుభ్రమైన ఆసనము చేసి, అందు సాలగ్రామశిల నుంచవలెను. పిదప ఆసన్నమరణముగా నున్న వారిని అచ్చట పరుండబెట్టి నోటిలో తుళ్ళిసీ దళమునుంచవలెను. మంచము, పరువులు, చాప వీటిపై పరుండపెట్టరాదు. దర్బాస్త్రతమగు భూతలమందే పరుండ పెట్టవలెను. అతురుని నోటి యందు స్వర్గమును, రత్నమును ఉంచి సాలగ్రామ తీర్థమును పోయవలెను. కొద్దిగా గంగాతీర్థమును ఇవ్వవలెను.

అనంతరము శ్రీమద్భాగవతమునో, వేదము, ఉపనిషత్తులు, శివ, విష్ణు స్తవములను వినిపింపవలెను. ప్రాణములు పోవునప్పుడు జలమును, అన్నమును ఇవ్వరాదు. విరక్తుడగు ద్విజుడైనచో ఆతుర సన్న్యాసమును స్వీకరింపవలెను.

ఇట్లు ఆతురకృత్యములు చేసికొని సిద్ధముగ నున్న జీవుని, దేవదూతలు అలంకరింపబడిన విమానమును తెచ్చి స్వర్గమునకు గొనిపోవుదురు. జీవుడు దివ్యదేహమును ధరించి, శుక్లమాల్యాంబర ధారియై, దివ్యాభరణ శోభితుడై, దాన ధర్మములు చేసికొనుటవలన మహానుభావుడై దేవతలచేత పూజింపబడి వెంటనే (తత్క్షణమందే) స్వర్గలోకమునకు బోవును.

అంత్యేష్టి విధానము దశమోధ్యాయమందు వివరింపబడియున్నది. పైతృక ఋణము అంత్యేష్టినలనే తొలగును. అంత్యేష్టిని గావించిన పుత్రునకు అగ్నిష్టేమ ఫలము లభింపగలదు.

తల్లిదండ్రులు మరణించినపుడు మొదట పుత్రుడు నఖ, కక్షములు వదలి ముండనము చేసికొనవలెను. స్నానము చేసి ధౌత వస్త్రములు ధరింపవలెను. అప్పుడు తెచ్చిన జలముతో శవమును స్నానము చేయించి గంధ, పుష్ప, గంగామృత్తికలతో నలంకరించి నూతన వస్త్రములతో కప్పవలెను. అపసవ్యముగ సంకల్పము చేసి ప్రేతనామగోత్రములనుచ్చరించి మరణ స్థలమున, శవాధిష్ఠాన దేవతయగు భూదేవతాత్వప్తి కై సదక్షిణాకముగ పిండము నుంచవలెను. తరువరి ద్వార దేశమందు భూత నామముతో పిండము నుంచవలెను. దీని వలన భూత కోటుల యందలి దుర్గతులు విఘ్నములు కల్గింప జాలరు. తర్వాత కోడలు మొదలగు వారు శవమునకు ప్రదక్షిణము గావించి నమస్కరించవలెను. బంధు సహితుడై పుత్రుడు శవమును భుజములపై మోసికొని శ్మశానమునకు తీసికొనిపోవలెను.

శ్మశానమునకు పోవు త్రోవయందు భూమిని శుభ్రము చేసి ప్రోక్షించి పిశాచ, రాక్షస, యక్షులకై ప్రేత నామ గోత్రాదుల నుచ్చరించి పిండ ప్రధానము చేయవలెను. తరువాత శవమును శ్మశానమందు ఉత్తరాభిముఖముగా నుంచి దహనమున కుపయోగించు భూమిని తుడిచి, గోమయముతో అరకీ, దచ్చలతో ఊర్ధ్వముగా నొక గీతగీచి, నీటిని చల్లి అగ్నిని యుంచి 'క్రవ్యాద'మను పేరు గల్పింపబడిన యగ్నికి గంధ పుష్పాదులతో పూజించి

లోమఃఘృ: స్సాహో, ల్యగ్భ్య: స్సాహో, మాంసేభ్య: స్సాహో

అను అనువాకముతో యథావిధిగా హోమము చేయవలెను. 'నీవే భూతములను భరించువాడవు. నీవే జగత్తునకు కారణము. నీవే భూత పరిపాలకుడవు. మృతుడు సంసారి కావున నీవీతనిని స్వర్గమునకు చేర్చుము' అని అగ్నిని ప్రార్థించి, చందనము, తుళసి, మోదుగ, రావి మున్నగు కఱ్ఱలతో చితిని పేర్చవలెను.

శవమును చితిపై చేర్చి, చితిమీదను శవహస్తము నందున రెండు పిండములు ప్రేత నామములతో ఉంచవలెను. ఈ చితికి 'సాధక' మనియు పేరుగలదు. కావున చితిపై సాధక నామముతో మఱో రెండు పిండముల నుంచవలెను. పిదప లోగడ "లోమభ్యః స్వాహా" అని హోమము చేసిన అగ్నిని (అగ్నిహోత్రియైనదో అగ్నిహోత్రాగ్నిని) తృణములతో గ్రహించి కుమారు డా చితి యందుంచవలెను.

ధనిష్ఠ నుండి రేవతి వరకు గల ఐదు నక్షత్రములకు ధనిష్ఠా పంచకమని పేరు. అందు మరణించిన వారి శవ సమీపమునందు దర్బలతో చేసిన నాల్గు ప్రతికృతుల నుంచి 'సేతా జయతా సర ఇంద్రోవచ్చర్మ యచ్చతు' అను మంత్రముచే ఆయా నక్షత్రమంత్రములతో సంపుటికరణముగ హోమములు చేయవలెను. తర్వాత శవము నా దర్బ ప్రతికృతులతో దహనము గావించి సపిండికరణ దినమందు తిరిపాత్రము, హిరణ్యము, రూప్యము, రత్నము, నేతితో నింపిన కంచు పాత్రము వీటిని క్రమముగా ఆయానక్షత్రమరణ దోష నివృత్తికై దానము చేయవలెను.

శరీరము నగము కాలిన పిదపనో పూర్తిగా కాలిన తర్వాతనో, గృహస్థుని శిరస్సును కఱ్ఱతో బద్దలు కొట్టవలెను. బ్రహ్మారంధ్రమును చేదించి పిత్తులోకము కల్గుటకై

అస్మాత్సమధిజాతోఽసి త్వదయం జాయతాం పునః

అసా స్వర్గాయ లోకాయ స్వాహో జ్వలతు పావకః.

అను మంత్రముతో తిలలతో కలిపిన అజ్యాహుతిని గావించి గట్టిగా వీడ్చవలెను.

దహనానంతరము ముందు స్త్రీలు, తరువాత పురుషులు స్నానము చేసి, మృతుని నామగోత్రముల నుచ్చరించి తిలోదకము నీయవలెను. వేపాకులను భక్షించి మృతుని గుణగణముల పొగడవలెను. ముందు స్త్రీలు, తరువాత పురుషులు ఇంటికి

వెళ్లి స్నానము నాచరించి, గోవులకు గ్రాసమిచ్చి, కుట్టుడాకుల యందు భుజింపవలెను. గృహస్థమును భుజింపరాదు. తరువాత మృత స్థానమందు దక్షిణాభిముఖముగ అలికి పండ్రెండు దినములు అచ్చట అహర్నిశలు దీపముంచవలెను. సూర్యాస్తమయమునకు పైగా శ్మశానమందో లేక చతుష్పథమందో పాలు, నీళ్ళు మూడు రోజులుంచవలెను. పిదప కాలిన మట్టి మూకుడిలో పాలు నీరు పోసి త్రాళ్ళతో కట్టబడిన మూడు కజ్జలతో బ్రహ్మించి, “శ్మశానాగ్నిచే కాల్పబడి, బంధువులచే వదలబడిన నీవు ఈ నీటితో స్నానము గావించి పాలను త్రాగు” మని చెప్పి శ్మశాన మందుంచి రావలెను.

మఱు రోజో లేక ధనిష్ఠా పంచకము లేని రోజో శ్మశానమునకు వెళ్ళి అష్టి సంచయనము చేయవలెను. శ్మశానమునకు వెళ్ళి స్నానము చేసి ఉన్ని, త్రాటిని చుట్టి పవిత్రమును ధరించి, శ్మశానాత భూతములకు ‘యమాయ త్వా’ అను మంత్రముచే మాపబలి నిచ్చి మూడు సార్లు ప్రదక్షిణము గావించి, భూమిని పాలతో ప్రోక్షించి, నీటితో తడిపి అష్టలను మోడుగాకులపై నుంచి, పాలతో నీటితో కడిగి, మట్టి మూకుటి యందుంచి యథావిధిగా శ్రాద్ధము చేయవలెను. గోమయముతో అలికి త్రికోణముగా మండలము చేసి దక్షిణాభిముఖుడై దక్షిణ, పశ్చిమ, ఉత్తర దిశలందు మూడు పిండముల నుంచవలెను. ఆపైన చితి భస్మమును పోసి, మూత లేని నీటి కుండ యందుంచవలెను. పిదప పెరుగు, నేయి నీటితో ప్రేతమునకు బలి ఇవ్వ వలెను. పదనైదు అడుగులు ఉత్తర దిక్కుగా నడిచి అందు గోయి త్రవ్వి అష్టి పాత్రమును అందుంచి, దానిపై దాహార్తి నాశనముగు పిండ ప్రదానము చేయవలెను. తరువాత ఆ అష్టి పాత్రను తీసి జలాశయమునకు పోయి నీటితో, పాలతో బాగుగ కడిగి ఒక సంపుటమందుంచి హృదయమందు, శిరస్సునందు ఉంచుకొని ప్రదక్షిణము గావించి గంగయందు వదలవలెను.

విదేశమందో, అరణ్యాదులయందో మరణించిన వారి విషయము తెలిసిన తత్క్షణము దర్శలతో ప్రతికృతిగావించి (శరీరము దొరక లేదగూన), దహనము చేసి భస్మమును గంగ యందు చేర్చవలెను. వినిన రోజు మొదట కర్మ చేయవలెను. ఏ దినమున వెనెన్ ఆ దినముననే ప్రతి సంవత్సరము ఆర్జికములను కావింపవలెను.

పూర్ణ గర్భవతి మరణించినచో శిశువును వేరు చేసి, శిశువుని పూడ్చి, స్త్రీని మాత్రమే దహించవలెను. ఇరువది ఏడు నెలల వఱకు శిశువుల మృత శరీరములను

పాతి పెట్టవలెను. ఆ పైని మరణించిన వారి శరీరములను దహనము చేసి, ఎముకలను గంగయందు వదలి ఉదకుంభ దానము చేసి బాలురకు భోజనము పెట్టవలెను.

గర్భమందు మృతి చెందిన శిశువునకు ఏ కర్మయు లేదు. జననానంతరము మరణించినచో పాలు దానము చేయవలెను. దంతములు వచ్చిన తర్వాత చొలమగులోగా మరణించినచో ఉదకుంభ దానము చేసి, పాయస భోజనము పెట్టవలెను. మూడు నుండి ఐదు సంవత్సరములలోగా మరణించిన వారికి సమానులగు వారికి భోజనము పెట్టవలెను. ఉపనయనమునకు పూర్వము మరణించినచో ఉపనయనము కాని వారికి, తదనంతరము మృతించినచో ఉపనయనమైన వారికి భోజనము చేయించ వలెను. ఐదు నుండి పది సంవత్సరముల వరకున్న పింగండుడు మరణించిన ఉపనయనము కాకున్నను, పాయసముతోగాని బెల్లముతోగాని పది రోజులు పిండ ప్రదానము చేయవలెను. పదకొండు, పండ్రెండవ రోజు కృత్యములను, వృషోత్పన్నము, మహాదానములను వదలి మిగిలిన కర్మలను చేయవలెను. తండ్రి జీవించి యుండగా పింగండుడు మరణించిన సపిండికరణము చేయరాదు. కావున పండ్రెండవ దినమున ఏకోద్దిష్టము చేయవలెను.

శ్రీశూద్రాదులకు ఉపనయనమునకు బదులు వివాహము చెప్పబడినదిగాన, ఉపనయనాత్మకము వయస్సు ననుసరించి కర్మచేయవలెను. కిశోరుడు (పదనాటేండ్ల వయసుగలవాడు) మరణించిన శయ్యాదానము, వృషోత్పన్నము, మహా దానములు వీటిని యథావిధి నాచరించవలెను.

సన్న్యాసి మరణించిన దహనము, ఉదక దానము, ఆశాచము లేవు. సన్న్యాసులు, జ్ఞానులు స్వరూపానుసంధానము చేయు వాగుటచే వారు నిత్య ముక్తులగుదురు. వారు పుత్రాదులిచ్చు పిండముల కాశపడరు. తీర్థశాస్త్రమును, గయాశ్రాద్ధమును పితృభక్తితో చేయవచ్చును. కుటీవక, బహూదక, హంస, పరమహంసలగు నాల్గు విధ సన్న్యాసులను దహింపరాదు. భూమి యందు పాతి పెట్టవలెను. గంగాది నదులున్న చోటైనచో అందు వారిని విడువ వలెను.

వీకాదశాధ్యాయమునందు కర్మ చేయవలసిన వారలను గుఱించి చెప్పబడియున్నది. ప్రప్రథమముగా పుత్రునికే కర్మాధికారము. పుత్రుడు లేకున్న భార్యయు, భార్యయు లేకున్న, సోదరుడు, సోదరుడును లేకున్నచో, శిష్కుడో లేక

సపిండులో శ్రాద్ధమున కధికారులు. జ్యేష్ఠసోదరుడు అపుత్రుడైన కనిష్ఠసోదరుల పుత్రపాత్రులు కర్మ చేయవలెను. అవిష్కథముగనే కనిష్ఠసోదరుడు పుత్రహీనుడైనచో జ్యేష్ఠసోదరుని పుత్రపాత్రులు కర్మ చేయవలెను. పుత్రులు లేని వారికి మిత్రుడు పిండదానము గావించ వచ్చును. ఎవ్వరును లేకున్న పురోహితుడు కర్మ చేయవలెను. కర్మలోపమెన్నడును చేయరాదు. స్త్రీయైనను పురుషుడైనను మిత్రులకు కర్మ చేయవలెను. జ్యేష్ఠకుమారుడు మరణించిన ఆ తండ్రి కర్మ చేయకూడదు. పుత్రులనేకులు విడివిడిగా యున్నను అందొక్కడే దహనాది సపిండికరణమువఱకు చేయవలెను. ప్రత్యాభిషేకము పుత్రులు విభక్తులైనచో, విడివిడిగా ఆచరింపవలెను. కలిపి చేయకూడదు.

కర్మచేయునతడు ఒంటిపూట భోజనము, భూశయనము, బ్రహ్మవరత, శుచి మొదలగు వ్రతములను పాటించవలెను.

ప్రతిరోజు రెండవయామమున (11.00 గంటలకు) నూతికో, చెరువుకో బోయి సంకల్పరహితముగ స్నానముచేసి, శుచితో, చెట్టుక్రింద దక్షిణాభిముఖుడై కూర్చుండి, ఒక వేదిక వేసి, గోమయముతో అలికి, దానిపై ఒక ఆకునుంచి, దానిపై దర్భమయుడగు (కౌశిక) ద్వీజుని ఉంచి, ధ్యానావహనాదులతో పూజ చేయవలెను. తరువాత

'అతపి పుష్పవంశాశం పితవానన మచ్యుతం,

యేనమస్యంతి గోవిదం నతేషాం విద్యతే భయమ్.

అనాదినిధనో దేవః శంఖచక్ర గఢాధరః,

అక్షయ్యః పుండరీకాక్ష! ప్రేతమోక్ష వ్రదో భవ.

అను శ్లోకములల ప్రార్థన కావించి నమస్కరింపవలెను. ఆ తరువాత దానికి ముందుభాగమున కొన్ని దర్భాలను ఆసనముగ వేసి దానిపై ప్రేత నామగోత్రముల నుచ్చరించుచు అన్నముతోగాని. యవ

పిష్టముతో గావి పిండప్రదానము చేయవలెను. ఆ పిండమునకు వట్టివేళ్ళు, చందనము, భృంగరాజపుష్పములు (గుంటగలగరపూవులు) నివేదనము చేసి ధూప, దీప, వైవేద్య, తాంబూల దక్షిణలు సమర్పించి, ప్రేత నామ గోత్రాదులతో కాకబలిని, పాలు, నీరు వీటిని జలాంజలులను చేయవలెను. ప్రేతశబ్దము నుచ్చరించుచు ఇవ్వబడిన అన్నము, వస్త్రము, జలము మున్నగునవి అక్షయ్యమగు ఫలముల నిచ్చును. కావున స్త్రీ పురుషులెవరు మరణించినను మొదటి దినమునుండి సపిండికరణ వరకు ప్రేతశబ్దోచ్ఛారణముతో అన్నాదుల నీయవలెను. తొమ్మిదవ దినమున సపిండులందఱు, మరణించినవారికి స్వర్గలోకము కల్గు నిమిత్తము కైలాభ్యంగనము చేసుకొని, బయట ఒక్కచోట స్నాన మాచరించి దూర్వలు, లాజములు తీసుకొని ముందు స్త్రీలు, వెనుక పురుషులును, మృతగృహమునకు వచ్చి "దూర్వావత్కుల వృద్ధిః తే లాజా ఇవ వికాసతా" అని పలుకుచు ఆ గృహమందు చల్లవలెను. వది యవరోజున మినుములతో పిండప్రదానము చేయవలెను. బంధువు లందఱు క్షౌరము చేయించుకొన్న తరువాత కర్త మరల క్షౌరము చేయించుకొనవలెను. ప్రతిదినమున ఒక బ్రాహ్మణునికి మృష్టాన్నముతో మొదటిదినమునుండి పదియవ దినమువఱకు భోజనము పెట్టవలెను. ప్రేతవిముక్తికై 'అతసిపుష్ప సంకాశం' అను శ్లోకములతో శ్రీహరిని ప్రార్థించవలెను. ప్రతిరోజు ఈ విధముగ శ్రాద్ధము కావించి శ్రీహరిని స్తుతించి ఇంటికి వెళ్ళి గోమాతకు గ్రాసమునిచ్చి భుజింపవలెను.

వృషోత్సర్గవిధానము ద్వాదశాధ్యాయమునందు వర్ణింపబడినది. అది ఎట్లనిన - పదునొకండుదినమున జలాశయమునకు వెళ్లి నాటి ఔర్ధ్వదేహిక క్రియలను చేసి, వేదపారంగతులగు బ్రాహ్మణులను నిమంత్రణము చేసి, నమస్కరించి ప్రేతవిముక్తికై ప్రార్థించవలెను.

అచార్యుడును స్నానసంధ్యదుల నాచరించి మొదటి రోజునుండి పదియవ రోజు వఱకు శ్రాద్ధమును ప్రేతానామగోత్రములతో అమంత్రకముగా గావించి, ఏకాదశ దినమున పిండప్రదానము సమంత్రకముగ చేయవలెను.

శ్రీమహావిష్ణు ప్రతికృతిని బంగారముతోను, బ్రహ్మప్రతిమను వెండితోను, ఈశ్వర ప్రతిమను రాగితోను, యముని ప్రతిమను లోహముతోను చేయించి పశ్చిమ దిగ్భాగమున గంగాజలముతో నింపిన విష్ణు కలశముపై పచ్చని గుడ్డ కట్టిన విష్ణుప్రతిమను, తూర్పుదిక్కునందు పాలతోనింపిన బ్రహ్మకలశముపై తెల్లగుడ్డ కట్టిన బ్రహ్మప్రతిమను, ఉత్తరమందు తేనె, నేయి వీటితో నింపిన రుద్ర కలశముపై ఎఱ్ఱని వస్త్రమును చుట్టిన రుద్ర ప్రతిమను, దక్షిణ భాగమునందు ఇంద్రోదకముతో నింపిన యమఘటముపై నల్లని వస్త్రముతో చుట్టిన యమ ప్రతిమను యుంచవలెను.

వీటి మధ్యభాగమందు మండలము చేసి కుశమయమగు ద్వీజాని వుంచి, దక్షిణాభిముఖుడై వేదమంత్రములతో అవసవ్యముగా బ్రహ్మ విష్ణు, రుద్ర యములకు తర్పణములు, హోమములుచేసి శ్రాద్ధమును గావింపవలెను. పిదప గోదానము చేసి, ప్రేతోపభుక్తమును, వారికిష్టమైన వస్త్ర వాహన భూషణములు, ఘృత పూర్ణ కాంస్య పాత్రమును, తిలాద్యష్టమహాదానములు, శయ్యాదానమును చేయవలెను.

శయ్యాదాన విధానము:

బ్రాహ్మణుని పాదములు కడిగి వస్త్రాదులనిచ్చి పూజించి మృష్టాన్నమునొసగి, శయ్యపై స్వర్ణ ప్రతిమనుంచి పూజించి, మృతుని ప్రతిమతో కూడిన, సర్వోపకరణములతో కూడిన మృతుని శయ్యను అచార్యునకు దానముచేసి ప్రదక్షిణ నమస్కారములు గావించి

పంపవలెను. ఈ శయ్యా దానము వలనను, వృషోత్సర్గము వలనను మృతులు ఉత్తమ గతిని పొందుదురు.

వృషోత్సర్గ విధానము:

అంగహీనత లేనిదియు, రోగములేనిదియు, బాల్యము కానిదగు వృషభమును తీసుకురావలెను. ఎఱ్ఱని కండ్లు, కొమ్ములు, డక్కలు, కంఠముగలదియు, తెల్లని కడుపు, నల్లని వృష్ణము కలది పంగళవర్ణ వృషభము బ్రాహ్మణునికి విధింపబడినది. ఎఱ్ఱని రంగు గలది క్షత్రియునికి, పీతవర్ణ వృషభము వైశ్యునకు, నల్లని రంగు గలది శూద్రునకు ప్రశస్తమగును.

మొదటి గ్రహమంటపము వేర్పరచి, ఆయామంత్రములతో గ్రహముల నావాహనము చేసి యధాశాస్త్రముగ హోమముచేసి వృషభమును పూజింపవలెను. పిదప వృషభమును, అవును తీసుకొని వచ్చి కంకణమును గట్టి వివాహ విధానము జరిపి రుద్రకలశోదకముతో వాటప స్నానము చేయించి గంధ పుష్పాదులను పెట్టి ప్రదక్షిణము చేయవలెను. వృషభమునకు కుడిభాగమున త్రిశూలమును, ఎడమ భాగమున చక్రమును వేసి అంజలిగావించి 'ఏవు ధర్మదేవతపు, బ్రహ్మ నిన్ను వృషభ రూపముగ సృష్టించెను. నిన్ను ప్రస్తుతము వదలుచున్నాను. భవసాగరమునుండి నన్ను తరింపుము' అని ప్రార్థించి నమస్కరించి వాటిని వదలవలెను. దీని వలన వారికి క్రమముగ మోక్షాంత సుఖములు వచ్చును. అపుత్రకుడు స్వయముగా సృషోత్సర్గము చేసుకొనవచ్చును. ఇందులకై కార్తికాది శుభమాసములందో, ఉత్తరాయణమునందో ద్వాదశ్యాది తిథులందును, సూర్య చంద్రాద్యుపరాగములందో మకర, కర్కటక అయనములందో శుభముహూర్తమందు శుభదేశమున సిద్ధము గావించుకొని, విద్వాంసుడగు బ్రాహ్మణుని వరించి జపహోమాదులు చేయించి, దేహశోధనము

గావించుకొని పైన చెప్పినట్లు వృషోత్సర్గము చేసి హోమములను చేయించవలెను. తదుపరి సాలగ్రామమును స్థాపించి, వైష్ణవ శ్రాద్ధ మాచరించి ఆత్మశ్రాద్ధము చేయించుకొని బ్రాహ్మణునకు దానము చేయవలెను. ఈ వృషోత్సర్గము వలన మహాపాతకములు సైతము పరిహృతమగును. పుత్రవతియగుస్త్రీ తన భర్తకు పూర్వమే మరణించిన వృషోత్సర్గము చేయరాదు. పాలిచ్చుగోవును దానము చేయవలెను.

వృషోత్సర్గానంతరము సాపిండ్యమునకు పూర్వము షోడశ శ్రాద్ధముల నాచరింప వలెను. అవి 12 మాసికములు, ఒక త్రైపక్షికము, ఊనమాసిక, ఊనషాణ్మాసికము, ఊన ఆర్భికములగును. పదునొకండవ ధినమున అన్నమువండి ఈ యుత్తమ షోడశ శ్రాద్ధముల నాచరింప వలెను. ఇదేవిధముగ మునుపు మరో రెండు షోడశ శ్రాద్ధములాచరించ వలెను. అవి మలివ షోడశ శ్రాద్ధములు (16) మృతస్థలమందు, ద్వారమందు, మధ్యమార్గమందు, చితియందు, శవహస్తమందు, అస్థినంచయన మందు, దశాహ్నికములయందు చేయబడునవి యగును. అట్లే-

మధ్యమ షోడశ శ్రాద్ధములు

1. విష్ణువునకు	9. పురుషునకు
2. శివునకు	10. ప్రేతమునకు
3. యమపరివారమునకు	11. విష్ణువునకు
4. సోమరాజునకు	12. బ్రహ్మకు
5. హవ్యవాహునకు	13. విష్ణువునకు
6. కవ్యవాహునకు	14. శివునకు
7. యమునకు	15. యమునకు
8. రుద్రునకు	16. పురుషునకు

చేయు పిండప్రదానములగును.

ఈ మూడు విధములగు మలిన-మధ్యమ-ఉత్తమ జోడశ శ్రాద్ధములగు 48 శ్రాద్ధములెవరికి చేయబడునో వారికి ప్రేతత్వము తొలగి పితృదైవత్వము వచ్చును. ప్రమాదమువలన గాని, స్వేచ్ఛగా గాని, పాముకఱచి చనిపోయిన వారికి ఈ క్రియలతో పాటు శుక్ల-కృష్ణ పంచమి దినములందు భూమిపై పాము నడగను తీర్చి, తెల్లని పూవులతో ధూపదీపాదులతో పూజించి, బియ్యమును, నువ్వులను వేసి పచ్చిపిండిని, పాలను నివేదన చేయవలెను. బంగారముతో చేయబడిన సర్పమును, ఒక అవును బ్రాహ్మణునికి ఇవ్వవలెను. తరువాత నాగరాజునకు నమస్కరించి, మృతి పొందిన వారికి వారాయణ బలి వీయవలెను.

త్రయోదశాధ్యాయమందు పసిండికరణవిధి, అశౌచనిర్ణయము శయ్యాదానము, వర దానము, వాటి ఫలములు చెప్పబడియున్నవి. మృతుని పిండము ననురుద్ర ఆదిత్యరూపులగు పితామహుల పిండములతో కలుపుటకే పసిండికరణమని పేరు. పసిండి కరణము చేయుటవలన పుత్రునకు శుద్ధియు, మృతునికి పుత్రునిచే చేయబడిన దానములును చేరును.

అశౌచ నిర్ణయము:

బ్రాహ్మణులకు పది రోజులు, క్షత్రియులకు పండ్రెండు రోజులు, వైశ్యులకు పదునైదు రోజులు, శూద్రులకు ముప్పది రోజులు అశౌచముండును. కలియుగమున సర్వులకు పదిరోజులేయని పక్షాంతరము.

పసిండులకు	అశౌచము	పదిరోజులు.
సమానోదకులకు	"	మూడురోజులు.
సగోత్రులకు	"	స్నానముతో పూర్తయగును.

చతుర్థ పురుష మరణమున ఆశోచము పదిరోజులు.			
పంచమ పురుష	"	"	ఆరురోజులు.
షష్ఠ పురుష	"	"	నాలురోజులు.
సప్తమ పురుష	"	"	మూడురోజులు.
ఆష్టమ పురుష	"	"	ఒక్కరోజు.
నవమ పురుష	"	"	రెండు యామములు.
దశమ పురుష	"	"	స్నానముతో శుద్ధియగును.

పురిటికి ఇదియే నియమ మగును.

దేశాంతరమందున్నవారు పదిరోజులలోపు తెలుసుకొనిన దశరాత్రములలో మిగిలియున్న రోజులాశోచమును వహింపవలెను. పదిరోజుల తర్వాత వినినచో మూడురోజు లాశోచము పట్టవలెను. సంవత్సరము దాటిన తరువాత వినినచో స్నానముతో శుద్ధియగును.

మొదట ఆశోచము పట్టనప్పుడు అతివరోజున మఱియొక ఆశోచము వచ్చినచో మొదటి ఆశోచముతోనే శుద్ధియగును. అతివ దినమునకు పిమ్మట రెండవ ఆశోచము తెలిసినచో ద్వితీయాశోచముతోనే శుద్ధియగును.

పుట్టినది మొదలు ఆరుమాసములలోగా బాలుడు మృతించిన జ్ఞాతులకు స్నానముతో శుద్ధి. ఏడవ మాసము మొదలు మూడేండ్లలోగా బాలుడు మృతించిన జ్ఞాతులకు ఒకరాత్రి వగలు ఆశోచము. మూడేండ్లు మొదలు ఎనిమిదేండ్లలోగా బాలుడు మృతించిన జ్ఞాతులకు మూడు రాత్రులు ఆశోచము. ఎనిమిది సంవత్సరములు విండిన తర్వాత ఉపనయనమైనను కాకున్నను పూర్ణాశోచము. పుట్టినది మొదలు మూడు సంవత్సరములలోగా బాలిక మరణించిన జ్ఞాతులకు స్నానముతో శుద్ధి. మూడు సంవత్సరములకుపైన వివాహవాగ్దానము లోపల బాలిక మరణించిన జ్ఞాతులకు ఒకదినమాశోచము. వాక్పూదాన

మైన పిమ్మట భర్తృపిత్ర వంశమువారికి, పితృవంశమువారికి మూడు రోజులాశాచము. వివాహమైన తరువాత భర్తృవంశమువారికే ఆశాచముండును.

ఆరుమాసముల లోపున గర్భస్రావమైనచో ఎన్నిమాసముల శిశువో అన్ని దినములు తల్లికి జననాశాచము. ఆరుమాసముల తరువాత గర్భస్రావమైనచో తల్లికి పూర్ణాశాచము. జ్ఞాతులకు స్నానముతోనే శుద్ధి.

ఆశాచకాలమందు అశీర్వాదము, దేవపూజ, వ్రత్యుత్థానము, అభినందనము, మంచమందు వరుండుట, ఇతరుల స్పృశించుట, జప, ధాన, హోమ, స్వాధ్యాయ, పితృతర్పణ, బ్రాహ్మణభోజన, వ్రతములు, కామ్య కర్మలు చేయరాదు. నిత్యవైమిత్తిక కర్మలుపైతము లోపించును. బ్రహ్మచారికీ, మంత్రపూతునికీ, అపితాగ్నికీ, బ్రహ్మనిష్ఠుడగు యతికీ, రాజునకు ఆశాచముండదు. అజ్ఞానమువలన సూతకాన్నము భుజించిన వానికి దోషము రాదు. ఆశాచకాలమందు ఇతరులకు అన్నము పెట్టరాదు.

ఉపనయనము, ముజ్జాదులు, వ్రతోద్ధావనములు, వివాహాది శుభకర్మలు తండ్రి మరణించినపుడు చేయరాదు. సపిండికరణము చేయువరకు సన్యాసులకు భిక్షనీయరాదు. వైశ్యదేవము, నిత్యకర్మలు చేయరాదు. కావున ద్వాదశాహమందు సపిండికరణము చేయవలెను.

సపిండికరణ విధానము:

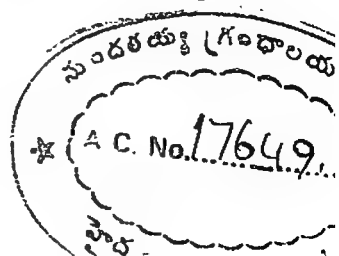
స్నానము చేసి, స్థలశుద్ధిగావించి, విశ్వేదేవులను పాద్య, అర్ఘ్య, ఆచమనములతో పూజించి భూమియందు వికీరమునొసగి ఆచమనము చేయవలెను. తరువాత వసు, రుద్ర, ఆదిత్య స్వరూపులగు పితృ, పితామహ, ప్రపితామహులకును, మృతునకును పిండప్రదానము చేయవలెను. చందన, తులసిదళ, ధూప, దీప, వస్త్ర, దక్షిణలచేత

వానిని పూజించి పిమ్మట ప్రేత పిండమును స్వర్గశలాకచేత మూడుగా విభజించి పితామహుడి పిండములతో వేరు వేరుగా కలుపవలెను. తల్లి మరణించిన పితామహితోను, తండ్రి మరణించిన పితామహునితోను సపిండికరణము చేయవలెను. పితామహుడు జీవించియుండగా తండ్రి మరణించిన యెడల ప్రపితామహుల మువ్వరకు పిండప్రదానము గావించి వారి పిండములతో తండ్రి పిండమును కలుపవలెను. ఇట్లే పితామహి జీవించియుండ తల్లి మరణించిన ప్రపితామహి మొదలగు ముగ్గురకు పిండముంచి, వారి పిండములతో తల్లి పిండమును కలుపవలెను

అపుత్ర యగు భార్య మరణించిన భర్త తన తల్లి మొదలగువారి పిండములతో సపిండికరణము చేయవలెను.

ఒకే సమయమున భార్యాభర్తలు మరణించిన వారల సపిండికరణము భర్త పితృ, పితామహ, ప్రపితామహులతో చేయవలయును గాన శ్వశురాదుల మధ్య తృణముంచి సపిండికరణ చేయవలెను.

సపిండికరణానంతరము వేదమంత్రములతో గూడిన స్వాధికారమును పలుకవలెను. తరువాత అతిథికి భోజనము పెట్టి, 16 గ్రాసముల భిక్ష ఇవ్వవలెను. బ్రాహ్మణ చరణములను గంధాక్షతలచే పూజించి దానము లివ్వవలెను. సంవత్సరమునకు సరిపడు అన్నము, నెయ్యి, సువర్ణము, వెండి, అవు, అశ్వ, గజ, రథాదులు, భూమియు దానమివ్వవచ్చును. పుణ్యాహవాచనము చేసి నవగ్రహ, సరస్వతీ, వినాయకుల పూజించవలెను. అచార్యుడు యజమాని చేతికి రక్షాబంధనము కట్టి మంత్రపూతమగు అక్షతలివ్వవలెను. తర్వాత 12 బ్రాహ్మణులకు మృష్టాన్నమిడి, దక్షిణలతో 12 ఉదకుంభ దానము లివ్వవలెను. యజమానుడా పిదప కర్మవస్త్రముల త్యజించి శుక్లాంబరుడై శయ్యాదానము చేయవలెను.

శ్రీహరి గరుడునకు ఉపదేశించిన యమపుర ప్రమాణాదులు చతుర్థాధ్యాయమున విస్తారముగ చెప్పబడినవి. యమపురము దక్షిణ వైర్వతి దిక్కుల మధ్యమందున్నది. వేయియోజన ప్రమాణముతో దేవాసురుల కభేద్యమై చతురస్రముగ, నాల్గు ద్వారములతో ఉత్తర ప్రాకారములతో శోభిల్లుచుండును.

అందు అతి సుందరమైనదియు ఇరువదియైదు యోజనముల వెడల్పు అంతే పొడుగుతో లోహ ప్రాకారములు గల్గి పతాకాదులతో గూడిన ఏడంతస్తుల మేడలతో, అనేక ఉద్యానవనంబులతో, గంధర్వ, అప్పర స్త్రీలతో సంకులమైన చిత్రగుప్తుని మందిరమున్నది. అందలి సభయందు చిత్రగుప్తుడు గొప్ప సింహాసనంబున అసీనుడై మనుష్యుల ఆయుర్ధాయములు యధార్థముగా లెక్కించును. పుణ్యపాపములను స్వల్పముకూడ తేడా లేకుండ లెక్క కట్టుచుండును. ఈ చిత్రగుప్తా లయమునకు తూర్పుభాగము నందు జ్వర గృహంబును, దక్షిణమందు శూలరోగ లాతావిస్ఫోది మందిరమును, పశ్చిమమందు యమపాశ మందిరమును, ఉత్తరమందు రాజ యక్ష పాండురోగుల గృహములును, ఈశాన్యమందు శిరోరోగ గృహమును, ఆగ్నేయమందు మూర్ఖా గృహమును, వైర్వతి యందు అతిసార గృహమును మరియు వాయవ్యమునందు శీతదాహ గృహమును ఉన్నవి.

ఈ విధమైన వ్యాధులచే పరివారితృడై చిత్రగుప్తుడు మానవుల శుభా శుభముల వ్రాయుచుండును.

ఈ చిత్రగుప్తాలయమున కిరువది యోజనములదూరమందు యమపుర మధ్యమందు ధర్మరాజమందిరముండును. రెండువందల యోజనముల పొడవు, వెడల్పుగల్గి, పదియోజనముల పొడవుతో, సహస్ర స్తంభమండితమై వైధూర్య రత్న శోభితంబులును, నానా ప్రాసాద సంకులంబులును విచిత్ర విధములుగ అలంకరింపబడినదై విశ్వకర్మచే

యోగ ప్రభావ నిర్మితమై చూచువారలకు ఆశ్చర్యము గల్గించు చుండును. ఆ మందిరమందు, పంద యోజనముల పొడవు గలదియై సూర్యప్రకాశమైనదై, కామరూపమైనది, అతి శీతలము, అత్యుష్ణము గానిది, మనోహారకారియగు దివ్య సభ గలదు. ఆ సభ దివ్యమగు మోనుష కామములతోను రసవత్తరమగు భిక్ష్యభోజ్యాదులతోను పుణ్యవిసదభరితమై సర్వర్తు ఫలకుసుమములచే విరాజిల్లుచుండును.

ఉగ్రతపము చేసినవారు, సత్యవాదులు, సన్యాసులు, సిద్ధులు, దివ్యాంబరములు ధరించి యమసభ యందుండురు. ఛత్ర శోభిత మస్త్రకుడై అనేకాభరణ విభూషితుడై వీరి మేఘ సమప్రభుడగు ధర్మరాజు రత్నపింహనమున ఆసీనుడై యుండును. చిత్రగుప్తుడు, అగ్నిష్వాత్తులగు సోమములు, అర్యమాది పితృదేవతలు, అత్రి, వసిష్ఠ, పులహ, దక్ష, అంగీరస, భృగు, అగస్త్య, వారదాది మహర్షులు ధర్మసభయందు ఆసీనులై ధర్మరాజు సుపాసించుచుండురు. దిలీప, మాంధాత, సగర, భగీరథ, అంబరీష, ముచుకుంద విమి ప్రభృతులనేక అశ్వమేధములు చేసి ధర్మసభాసదులై ధర్మరాజును సేవించిరి. వక్షపాతము, అన్యతము, మాత్సర్యము కావణదపు. సభ్యు లందఱు అనేక శాస్త్రవిదులు, ధర్మవరాయణులు. ఈధర్మ సభకు దక్షిణ మార్గముగ వెళ్లువారు చూడలేరు.

ధర్మపురమును ప్రవేశించుటకు వాళ్లు ద్వారములు గలవు. సర్వ భోగములు కల్పవృక్షపువీడలు విద్రుమారామంబులు, అమృత ద్రవముతో కూడిన తూర్పు ద్వారము ద్వారా బ్రహ్మర్షులు, రాజర్షులు, అప్పరసలు, విద్యాధరులు, శివభక్తులు, మాతృ పితృ గురుభక్తులు, విద్యాదాతలు, పురాణశ్రోతలు యమపురము ప్రవేశించి ధర్మసభకు పోగలరు.

అనేక మహారథములతో కూడినదియు, హరిచందన భూషితమగు ఉత్తరమార్గము చక్రవాక శోభితమై, అమృత రసోదక సంపూర్ణమగు సరోవరముతో కూడియుండును. వేదోక్త కర్మలు చేసిన వారు, దుర్గా భాస్కర భక్తులు, ధర్మయుద్ధమున మృత్యుచెందినవారు, అనశన వ్రతమృతులు, పుణ్యతీర్థములందు మరణించినవారు ఈ ఉత్తర మార్గముగా యమపురమును ప్రవేశించి ధర్మసభకు చేరుకొందురు.

పశ్చిమద్వారము రత్నమందిర మండితమై ఐరావత కులోత్పన్న మత్త మాతంగములతోకూడి ప్రకాశించుచుండును. ఆత్మపరులు, శాస్త్రచింతనపరులు, విష్ణుభక్తులు, గాయత్రీ జపతత్పరులు, వాన ప్రస్థులు సత్సంగవరాయణులు, మొదలగు పుణ్యమూర్తులు ఆస్సరో గణవేష్టితులై అమృతపానము చేయుచు ఈ ద్వారమున యమ పురమును ప్రవేశించి ధర్మసభకు వెళ్లుదురు. ఇట్టివారిని యమ ధర్మరాజు స్వాగతవచనము పల్కి, అర్హపాద్యాదులతో పూజించి, తమవారికి వీరి గొప్పదనమును తెల్పి, యమమండలమును చేదించుకొని బ్రహ్మలోకమునకు పోవువారికి నమస్కరింపుమని తెల్పును. కొందఱు బ్రహ్మలోకమునకు పోయియు, మఱి కొందఱు ధర్మసభయందే కల్పాంతమువరకు ఉండియు పరమపదమును పొందుదురు.

పంచదశాధ్యాయమందు శుక్లశోణిత సంగమువలన జీవుడు మాతృగర్భమందు పాంచభౌతికమైన స్థూలశరీరమును పొందురీతి వివరింపబడినది. ఈ స్థూలశరీరమందున్న 5 జ్ఞానేంద్రియములు, 5 కర్మేంద్రియములు, 5 ప్రాణములు మనోబుద్ధి చిత్తాహంకారములతో అంగశరీరము విరాజిల్లును. స్థూలశరీరమందు ప్రధాననాడులు పది, ఉపనాయువులు ఐదు, మూడుకోట్ల ఏబది లక్షల రోమములు, ఏడులక్షల కేశములు, అనేక నాడులు ఉండును. అంతియే గాక పారమార్థికముగ స్థూలశరీరమందే 14 భువనములు సూక్ష్మరూపమున యుండును.

6 చక్రములు, వానియందుండు దళములు, అందు ధ్యానింపబడు దైవములు వివరింపబడినవి. ఒక అహోరాత్రమున 21,600 శ్వాసములను హంస మంత్రరూపముగ అనుష్ఠించు చుండును. వాటిని విభజించి గణనాథాది దేవతలకు నివేదించు క్రమము, అంతర్యాగ, బహిర్యాగ క్రమములు చెప్పబడినవి. వీటన్నిటికిని సులభమైన ఉపాయము శ్రీహరి భక్తియే. తపస్సు, యోగము మున్నగు అనేక సాధనములున్నను సంసార నిర్మగులకు హరిభక్తియే చాలగోప్పది.

తోడశాధ్యాయమున మోక్షోపాయము చాల విస్తృతముగా చెప్పబడినది. ఒకటిపుడు వలుమాటులు నాల్గువిధములగు శరీరములను పొంది సుకృతవిశేషము వలన మానవుడై జ్ఞానవంతుడై మోక్షమును బుడయును. ఎనుబది నాల్గు లక్షల జీవరాశులయందు మానవ జన్మయందే తత్వజ్ఞానము లభించును. అనేక జన్మలయందు చేసుకొన్న పుణ్యకర్మ ఫలముచే మానవజన్మ గల్లును. మోక్షమునకు సోపానభూతమై, అతి దుర్లభమైన మానవజన్మను పొంది, తనకు తరతోపాయము చూచుకొననివాడు బుద్ధిహీనుడే యగును. దేహమువలననే మోక్షోపాయములను సాధింపవలెనుగాన దానిని శ్రద్ధతో రక్షింపవలెను. ధర్మము నాచరించి జ్ఞానము, జ్ఞానముతో ధ్యానమును పొంది, ధ్యానయోగముతో శీఘ్రముగా స్వస్వరూపమగు మోక్షమును మానవుడు పొందగలడు.

పెద్దపులివలె ముసలితనము మనముండు పీతముంచుకొని యుండును. పగిలిన కుండలోని నీటివలె ఆయుర్ధాయము గడచిపోవుచుండును. రోగములు శత్రువులవలె ఎల్లప్పుడు వేచియుండును. కావున శరీరమును సర్వప్రయత్నములతో రక్షింపవలెను. శరీరముండు వరకు తత్వజ్ఞానమునకై ప్రయత్నించుచు దానిని బడయవలెను. ఇల్లు కాలిన తరువాత మాయి తప్పువాడు మూడుడే. ఆయుస్సు మెఱుపు

ఎంటిది. సంపదలు స్వప్న తుల్యములు. యౌవనము పూపువంటిది. ఈ పంద సంవత్సరముల ఆయుస్సు నందును నిద్ర, అలసత్వము, బాల్యము, రోగములు, ముసలితనము, దుఃఖములు - వీటివలన గతించిన కాలముపోగా మిగతకాలము అతిస్వల్పమే. ఆయుర్దాయమును స్థిరముగ నిల్పుట వాయువు నరికట్టినట్లు, అకాశమును ఖండించునట్లు, తరంగముల ప్రోగుచేయునట్లు అసంభవమే యగును.

వీడు నాపుత్రుడు, ఇది నాభార్య. ఇది నా ధనము, వీరు నా బంధువులు అను మానవ మేకను కాలమను తోడేలు వశపరచుకొనును. ఒక మానవుడు ఎన్ని ప్రియమైన వస్తువులతో సంబంధమును పెంచుకొనునో అన్నివేల దుఃఖబీజముల చల్లుచుండును. కావున తల వెంట్రుకలు కాలుచున్నవాడు నీటికై పరుగిడునట్లు మోక్షోపాయమునకై త్వరపడవలెను. పంగము సర్వదా పరిత్యజింపవలెను. అదివీలుకాకున్న సత్సంగమే చేయవలెను. సద్గురువును సేవించి భగవత్తత్వజ్ఞానమును, యోగమును బడసి, అహంకార మమకారముల పరిత్యజించి, గురు కారుణ్యముచేత తత్వజ్ఞానమును బడయవలెను. రాగద్వేషాది మల రహితమైనదియు. సత్యమను అమృతపూరితమైన మానసప్రసాద తీర్థమందు స్నానముచేయు ధీరుడు మోక్షమును పొందగలడు. పరిపూర్ణ వైరాగ్యమును బడసి, తనయందే మనస్సునుంచుకొని భజించుచు, పూర్ణదృష్టి, ప్రసన్నాత్మత కల్గి జీవుడు మోక్షమును పొందును. కావున మానవుడు శ్రీహరిని భజించి, శుద్ధచిత్తుడై సద్గురువునుపొంది, శాస్త్రములను శ్రవణముచేసి, మనన నిధి ధ్యాన నములను ఆచరించి తత్వజ్ఞానమును పొంది పునరావృత్తి రహితుడై తన్నుద్ధరించుకొనవలెను. ఈ పురాణమును భక్తితో విన్నవారు సైతము శ్రీహరియొక్క అనుగ్రహపాత్రులై, క్రమముగా శేయస్సును పొందగలరు.

ఈ గరుడపురాణమును, ముఖ్యముగా జ్యోతిషశాస్త్రమునకు విధిని పదిరోజులలో విన్నవారికి సకల పాప విముక్తి గల్గును. పితృదేవతలకు బ్రహ్మలోకము ప్రాప్తించును. వారి అనుగ్రహమువలన పుత్ర పౌత్ర సంతతియు, ఐశ్వర్యమును, ధర్మచింతనయు, భగవద్భక్తియు, జ్ఞానమును లభించును. ఈ గరుడపురాణ శ్రవణము ధర్మార్థ కామ మోక్షములగు నాల్గు పురుషార్థములకు హేతువగును.

ఇట్టి గొప్ప పురాణమును, తదితర వేదవాఙ్మయమును ఆంధ్రీకరించి తెలుగువారికి సులభముగ అందించి, తెలుగుతల్లికి, మానవ సముదాయమునకు "వావిళ్ల" సంస్థవారు మహాదుపకారము చేయుచున్నారు. వారి కృషి సర్వతోముఖముగ ఫలించవలెననియు, ఇందుకు సహాయపడిన అందఱికి భగవదనుగ్రహము గల్గి సకల శ్రేయస్సులతో విరాజిల్లవలెనని భగవంతుని ప్రార్థించు -

మద్రాసు,
18-06-1998

విద్యజ్ఞాన విధేయుడు

డా|| గోడా వేంకటేశ్వర శాస్త్రి

పాపాత్మ - మిమాంసా - వ్యాయ - వేదాంత శిరోమణి
విద్యావారిధి, అద్వైతసిద్ధి రత్నాకర.

శ్రీ రస్తు.

గరుడ పురాణము

ప్రథమాధ్యాయము.

మంగళాచరణము.

మా. ధర్మదృఢబద్ధమూలో వేడిస్కంధః పురాణశాఖాధ్యైః,
కృతుకుసుమో మోక్షఫలో మధుసూదనపాదపా జయతి. ౧
శౌనకాదులు సూతుని ఐహికాముష్మిక దుగ్గళములను చెప్పు
చునుట. —

నానిధి. రామసుధీవీరచితా.

అథ టికాకారః సమస్తగ్రంథ ముద్ఘాటయన్ హరిం స్తోతి.

శ్లో. స్తరణాద్ధర్మతిహర్తా వాజసయిక్షేన సద్గతేర్దాతా,
యః పరయా నిజభక్త్యా దదాతి ముక్తిం స మాం హరిః పాతు.
అక్షీలతాసమాక్షిప్తం కాస్తభక్తపరిజ్ఞేయం,
స్వర్గాపవర్గఫలదం హరిం కల్పద్రుమం శమః.
పారాత్సారం సమద్భుత్య ప్రాచీనకృతసంగ్రహాత్,
తత్ర చేయం మయా టికా యథామతి విరచ్యతే.

అథ పారోద్ధారకర్తా శిష్టసంప్రదాయానుసారేణ మంగళ మాచరతి. ధర్మ
దృఢేతి. అత్ర వృక్షరూపేణ హరిం నిరూపయతి-మధుసూదనపాదపా జయతీతి.
యథా పాదపా వృక్షః పద్మిః అథఃప్రసృతకాఖాభిః జలం పిబతీతి పాదపః తత్రై
వాయం మధుసూదనోఽపిపాదప ఏన పద్మాభ్యం చరణాభ్యం పాతి సంసారా ద్రక్ష
నీతి పాదపః 'సంసారహృదయతినో త్రరణావలంబం' 'భవాద్విసోకం చందేమహాపురుష
తే చరణాః విండం' ఇతి భాగవతవచనాత్. సోఽయం కీదృశః? ధర్మదృఢబద్ధ
మూలః-ధర్మోఽత్ర అమృతరూపా భగవద్ధర్మః 'అద్యేష్టా సర్వభూతానా' మిత్యాదీభ్య
యే తు ధర్మార్థమృత మిదం ఆథోక్తం పర్యుపాసతే, శ్రద్ధధానా మత్సరమా భక్తా
ః-ఽతీత మే ప్రియా' ఇత్యంతేన గీతాయాం ద్వాదశాధ్యాయంతే అష్టభిశ్శ్లోకః

నైమిశేనిమిషక్షేత్రే ఋషయశ్చౌనకాడయః,

సత్రం స్వర్గాయ లోకాయ సమాశ్రు సమమాసతః.

౨

భగవతోక్తః స ఏవ దృఢబద్ధం మాతం యస్యేతి. అస్తద్దేశభాషాయాం “జడబంధ” ఇత్యుచ్యతే. అత్రాయ మభిప్రాయః. వృక్షో యథా దృఢమూలో హి స్వస్థస్స సే మస్థిరో భవతి ప్రచురతరపకనా ద్యుపద్రవై రపి తతస్స్వస్థానాన్నోన్ములితత్వ ముపయాతి తత్రైవాయ మపి భగవద్ధర్మో హృదయే మునిశ్చలో భవతి. మూర్ఛనాది ప్రబలతరదుఃఖాంతరాద్ధైరపి భక్తహృదయాన్నాపయాతీతి. తదుక్తం శ్రీభాగవతే — “విస్మయతి హృదయం న యస్య సాక్షాద్ధరి రవకాభిహితోఽప్యభూషునాళః, వ్రుణయతరవయా భృతాంఘ్రిపద్మ స్స భవతి భాగవతప్రధాన ఉక్తః” ఇతి. పునః కీదృశః? తేదస్కంధః పురాణకాళాః, వేదాః, స్కంధాః యస్యేతి. పురాణా న్యేక కాళాస్తాభి రాధ్యః యుక్త శ్చేతి. అత్ర ప్యయం భావః. వృక్షో యథా అలివిస్తృత స్కంధః కాళాభి ర్దూరతరోఽపుష్టవ సమిప ఏవ దృశ్యతే, తత్రైవాయ మపి వేద పురాణైః ప్రకృతిపురుషయోః పరోఽపుష్టవలభ్యతే, యథా చ వృక్షః స్కంధ కాళాభి రేవోపసమాగతానాం అమంతరఫలాని ప్రదదాతి, తత్రైవాయ మపి వేద పురాణైః తత్సృష్టృక్తాదాం భర్తార్థకమమాక్షఫలాని ప్రదదాతి. యథా చ వృక్షస్య కాళాః స్కంధేభ్య ఏవ నిస్సరంతి. — అథ చ తత్సంఘాత్నా ఏవ భవంతి తథా పురాణావ్యపి. వేదోద్భూతాని తని రితా న్యేక చ సంతి నకు తేభ్యః పృథక్. ‘ఇతిహాసపురాణాని పంచమో వేద ఉచ్యతే’ ఇతి వచనాదితి. పునః కీదృశః? క్రతురుమనుః మోక్షఫలః — క్రతవః యజ్ఞా ఏవ మనుమాని యస్య మోక్ష ఫలం యస్యేతి. అత్ర ప్యయ మాశయః — వృక్షో దృఢా మనుమార్ద్రమాసంతర మేవ ఫలప్రాప్తి ర్భవతి, తథా ద్రవ్యయజ్ఞాద్యనష్టానై శ్చుద్ధాంతఃకరణవైష్టవ తతో మోక్ష ఫలలాభో భవతీతి. కించా నేన మోక్షఫలదాతాపి మధుమాదనపాదవ ఏవ నాన్య ఇత్యపి నూచితం. తదుక్తం దేవైరుచుకుండం ప్రతి — ‘వరం వృణీష్య భద్రస్తే ఋతే కైవల్య మద్య సః, ఏక ఏ వేశ్వర స్సన్యభగవా న్విష్ణు రవ్యయః’ ఇతి ఏకంభూతో మధుమాదన పాదపో జయతి సర్వోత్కర్షేణ వర్తతే. అత్రాపి సర్వేభ్యో బ్రహ్మ విభ్యోఽప్యధికతయా వరీవ రీత్యర్థః. వృక్షో యథా వనస్య సర్వస్య మహాశేకురిత సిత ఇతి నిరూపణాత్సర్వవృక్షేభ్యోఽధికో భవతి తద్వదితి. ఇద మార్యాచ్యుందః.

ఏవం మంగళం కృత్వా ఇదానీం కథాప్రస్తావాయ మూత కావకసంవాద మవ తారయతి — నైమిష ఇతి. అనిమిషక్షేత్రే అనిమిషః శ్రీవిష్ణుః. అలం ప్రవృప్తి త్యాత్, తస్య క్షేత్రే నైమిషారణ్యే ఋషయః సమాశ్రుం సమాః సంవత్సరాః ఆనుషానకౌలా

తవకదా తు మునయః స్రాతర్హుతహుతాగ్నయః,
సత్కృతం సూత మాసీనం పప్రచ్ఛ రిద మాదరాత్.

3

మువయ ఊచుః—

కథితో భవతా సమ్యగ్దేవమార్గ స్సుఖప్రదః,
ఇదాసీం శ్రోతుమిచ్ఛామో యమమార్గం భయప్రదమ్.
తథా సంసారదుఃఖావి తత్ క్షేకక్షయసాధనమ్,
ఐహికాముష్మికా క్షేళా యథావ ద్వత్తుమ్హసి.

౪

౫

శౌనకాదు లగుమహర్షులు స్వర్గలోక ప్రాప్తికై వేయిసంవత్సరములు చేయవలసిన సత్రయాగమును జేయుచు ఒకనాడు స్రాతఃకాలము అగ్నిహోత్రములను జేసికొని తమచే సత్కృతుండైన సూతుని జూచి “ఇంతకు మున్ను నీవు సుఖప్రద మైన దేవమార్గమును జెప్పితిరి. ఇప్పుడు మాకు యమమార్గము వివర గోరిక కలదు. అట్లే సంసారదుఃఖములను, ఆదుఃఖములు తొలగెను నుపాయములును, ఐహికాముష్మికక్షేళములను వివర దలచు కలదు; గావున చక్కగా చెప్పుము” అని యడిగిరి.

సూతుడు శౌనకాదిమహర్షులకు ఐహికాముష్మికదుఃఖములను జెప్పట —

య్యత త్వహస్రమం సత్రం యజ్ఞం ఆసత అమర్వత. కిమర్థం? స్వర్గాయ లోకాయ స్వర్గే గీయత ఇతి స్వర్గాయో హరిః స ఏవ లోకః భక్తానాం నితాన ప్రాసం తస్మై తత్ప్రాప్తయే ఏవ న కు స్వర్గార్థం. తస్య వివాకిత్వేన కుచ్చభూత్వా దిత్యర్థః. ౧. స్రాతః కాలే హుతా ఏవ హుతాః అగ్నయో యైస్తే మునయః. దానమానాదిభి సృతకృతం సింహాసనే చాసీనం మూతం ఇదం వక్ష్యమాణం ఆదరాత్ పప్రచ్ఛుః. ౩. ముషిభిస్తు అన్తికా సమస్తగ్రంథే నిరూపితస్య సద్గతిదుర్గతి ప్రదస్య భర్తాధర్మ స్య ఏకఏవ ప్రశ్నః కృతో భవతి కథిత ఇతి ద్వాభ్యాం. భవతా సర్వజ్ఞేన సమ్యక్ ‘తేర్విరభినంభవతి’ తిస్రుక్యుక్తో ర్విరాది ర్దేవమార్గః కథితః. బహుభిః పురాణైః నిరూపితః. ఇదాసీ మితి. ౪. తథా సంసారదుఃఖాదీన్యపి శ్రోతు మిచ్ఛానుఇతి. పూర్వజైవ సంబంధః, తత్ క్షేకక్షయసాధనం లైః సంసారదుఃఖైః యః క్షేకః తస్య క్షయసాధనం చ-సంసారదుఃఖానాం క్షేకక్షయః. తేన సాధనేన భవతీత్యపి శ్రోతుమిచ్ఛాను ఇతి. ౫. అప్రోతరం శ్రీభగవద్గతదేవసంజా

మూత ఉవాచ:—

కృణుధ్వం భో వివక్ష్యామి యమమార్గం సుదుర్గమమ్,
సుఖదం పుణ్యశీలానాం పాపినాం దుఃఖదాయకమ్. ౬
యథా శ్రీవిష్ణునా ప్రోక్తం వై నతేమాయా పృచ్ఛతే,
తత్రైవ కథయిష్యామి సుదేహచేకనాయ వః. ౭

అంతట సూతుఁడు ఇట్లు చెప్పెను—“మహర్షులారా, దుర్గమ మగు యమమార్గమును తెప్పెడ వినుఁడు. అది పుణ్యాత్ములకు సుఖ మును కలిగించును. పాపాత్ములకు దుఃఖమును గలిగించును. పూర్వము గరుడఁడు అడుగఁగా శ్రీ మహావిష్ణువు చెప్పిన యీ విషయమును మీసం దేహములు తీరునట్లు చెప్పెదను.

కదాచి తృణమాసీనం వైకుంఠే శ్రీహరిం గురుమ్,
వినయావనతో భూత్వా పప్రచ్ఛ వినతానుతః. ౮

గరుడ ఉవాచ:—

భక్తిమార్గో బహువిధః కథితో భవతా మమ,
తథా చ కథితా దేవ భక్తానాం గతి రుత్తమా. ౯
అధునా శ్రోతు మిచ్ఛామి యమమార్గం భయంకరమ్,
త్వద్యక్తివిముఖానాం చ తత్రైవ గమనం శ్రుతమ్. ౧౦
సుగమం భగవన్నామ జిహ్వే చ వశవర్తిసి,
తథాపి నరకం యాంతి దిగ్ధి గస్తు నరాధమాః. ౧౧
అతో మే భగవన్స్పృహి పాపినాం యా గతిర్భవేత్,
యమమార్గస్య దుఃఖాని యథా తే ప్రాప్నువంతి వై. ౧౨

ఒకప్పుడు వైకుంఠమున నుఖాసీనుఁ డగు శ్రీహరినిఁ జూచి గరు డుఁడు వినయవినమితశిరస్కుండై “గురూ, బహువిధ మగు భక్తిమార్గమును చెప్పితివి. అట్లే దేవతాభక్తు లగువారికి లభించు ఉత్తమ

దేవ మూత ఉవాచ. కృణుధ్వ మితి. సుఖదం పూర్వాదిమార్గం దుఃఖదాయకం దక్షిణమార్గ మిత్యగ్రే వక్ష్యతి. ౬. భగవత్పాకృత్యాతిప్రామాద్యా త్సందేహో న కర్తవ్య ఇతి భావః. ౭. వినయేన అవనతో నమ్రః. ఉత్తమా గతి స్సర్వో ముక్తిః క్రమముక్తిశ్చేతి. ౯. శ్రుతం సర్వకాస్తేషు, శ్రుతమితి పాతే మునిభిః కథితం. ౧౦. నారిస్తరణాత్ సులభో మోక్షః ఆత స్తద్రహితా నమశోచన్నాహ, ముగమం పరశే కఠినం న భవతి. ౧౧. అతస్త్వా మభవతాం పాపినాం. ౧౨. అప్రోక్షరం సమా

గతియు చెప్పితిని. ఇప్పుడు భయంకర మగు యమమార్గమును వినఁ గోరెదను. నీయెడల విముఖు లగువారు ఆ యమభోకమునకుఁ బోవును రని గూడ చెప్పితిని. అయ్యో! భగవన్నామము సులభ మైనది. జిహ్వా వళమున నుండునది. అయినను నరాధమున నరకమునకుఁ బోవు చున్నారు. ఎంతమాధ్యము! కావున శ్రీహరీ! పాపులకు ఏగతికలుగునో, యమమార్గమున వారి కేదుఃఖములు గలుగునో ఇవి యన్నియు వివరముగ చెప్పవలయును.

శ్రీభగవానువాచః—

వత్సేఽహం శృణు పక్షింద్ర యమమార్గం చ యేన యే,
 నరకే పాపినో యాంతి శృణ్వతా మపి భీతివమ్. ౧౩
 యే హి పాపరతా స్తార్హ్య దయాధర్మవివర్జితాః,
 దుష్టసంగాశ్చ సచ్చాస్త్రసత్సంగతిపరాజ్ఞుభాః. ౧౪
 ఆత్మసంభావితా స్తస్థిభా ధనమాగమదాన్వితాః,
 అసురం భావ మాపన్నా దై వీసుపద్వివర్జితాః. ౧౫
 అనేకచి త్రవిభ్రాంతా మోహజాలసమావృతాః,
 ప్రసక్తాః కామభోగేషు పఠంతి నరకేఽశుచౌ. ౧౬

అందులకు శ్రీహరి యిట్లు చెప్పెను.—“వై నతేయా! ఎట్టివారు యమమార్గమున నరకమునకుఁ బోయెదరో చెప్పెద వినుము. యమ సవ్యాసాభ్యాం శ్రీభగవానువాచ వద్భిరభ్యామైః వత్సేహ మిత్యాదిభిః. యేన మార్గేణయే పాపినః నరకే యాంతి తా నపి వక్ష్యామి త్యవ్యయః. ౧౩. యే హి పాపరతా ఇత్యాదిపదానాం పఠంతి నరకే ఇతి తృతియేన సంబంధః, పాపరతాః నిష్కర్మావరణోక్తుతాః. దయా ధర్మేతి-దయానామ ప్రత్యుపకారాపేక్షారహితసర్వభూత హితానుచింతనతా. ధర్మో భగవద్ధర్మః, వర్ణాశ్రమవిహితో వా తేన వివర్జితాః రహితాః. దుష్టసంగం సంగో యేషం తే తథా సచ్చాస్త్రాదౌ పరాజ్ఞుభా శ్చ. ౧౪. ఆత్మని స్వస్తి శ్చేవ సంభావితాః ప్రతిష్ఠితా వయ మితి మన్యమానాః. ఆత ఏవ స్తభాః. అనన్యః పూజ్యానమ న నమంతీత్యర్థః. ధనేన యో మానః మద శ్చ తేన, అసురం భావం ‘దంభో దహ్వభిమాన శ్చ’ త్యాదిభి ర్భగవతోక్తః-దై వీసుపత్ ‘అభయం సత్వసంకుప్తి రిత్యాద్యాచగీతాయాం ప్రోక్తః. ౧౫. ఏవం భూతా యత్ప్రాప్నువంతి తత్ శృణు అనేకేతి. అనేకేషు పరచారపరద్రవ్యహరణాత్ కేషు ప్రవృత్తం చిత్తం అనేక చిత్తం తేః విభ్రాంతాః విక్షిప్తాః, మోహమయేన జాలేన సమావృతాః. మత్స్యాధిప

మార్గము వినువారికిఁగూడ భయంకరమైనది. ఎవరు పాపకార్యముల యందే ఆసక్తి కలవారో, ఎవరు దయాధర్మ వర్జితులారో, ఎవరు దుష్టాత్మలారో స్నేహము చేయుదురో, ఎవరు మంచికాస్త్రములయెడలను, మంచివారితోడి స్నేహమునెడలను పరాజ్ఞులు లయ్యెదరో, ఎవరు ఆత్మస్తుతిపరులై యుందురో, ఎవరు వినయవిహీనులును, ఐశ్వర్య ముత్తులు రాక్షసభావముపొందినవారును, దైవికసంపద్విహీనులును ఆయి యుందురో, ఎవరు అనేకవిఘనోపకారములు గలిగియుందురో, ఎవరు మోహజాలమున గట్టువడియెదరో, ఎవరు కామమోహపరాయణులారో వారు నరకమునకు పోయెదరు.

యే నరా జ్ఞానశీలాశ్చ తే యాంతి పరమాం గతిమ్,

పాపశీలా నరా యాంతి దుఃఖభేన యమయాతనామ్.

౧౭

పాపినా మైహికం దుఃఖం యథా భవతి తచ్ఛృణు,

తతి స్తే మరణం ప్రాప్య యథా గచ్ఛంతి యాతనామ్.

౧౮

ఓ గరుడుఁడా! జ్ఞానవంతు లగు మానవులు ఉత్తమగతిని బొందె దరు. పాపాత్ములు దుఃఖముతో యమయాతన ననుభవింతురు. పాపులు బ్రతికియున్నంతకాలమును విహిక దుఃఖములను మరణానంతరము యమ యాతనను పొందెదరు.

సుకృతం దుష్కృతం వాపి భుక్త్వా పూర్వం యథార్థితమ్,

కర్తవ్యేగా త్రదా తస్య కశ్చి ద్వాన్యధిః ప్రజాయతే.

౧౯

అధివ్యాధిసమాయుక్తం జీవితాశాసముత్సుకమ్,

కాలో బలీయా నహివ ద్దజ్ఞాతః ప్రతిపద్యతే.

౨౦

బాల్యాద్యవస్థలయందు సుకృతఫలముల ననుభవించిన పిమ్మట వార్ధకమున దుష్కృత్యములకు ఫలముగా నొకానొక వ్యాధి పుట్టును.

హస్తమయేన జాతేన నియంత్రితాః ఏవం కామభోగేషు ప్రసక్తాః అకుచా నరశ్చ పతంతి. ౧౭. జ్ఞానశీలా మ్తు మోక్షం యాంతి పాపశీలానా మేన యమయాతనా భవంతి త్యాహ య ఇతి. ౧౭. విహికం అస్తి కాలోశ్చ భోగ్యం. తతః విహికదుఃఖ భోగానంతరం. ౧౮. పాపశీలానాం యమయాతనాం వివక్షాః ప్ర సమం మనిప్రకాశ సహారేణ తస్యైహికదుఃఖాన్యాహ. సుకృత మిత్యాది దశభిః పూర్వం బాల్యా ద్యవస్థాయాం సుకృతం భుక్త్వాకదా వార్ధక్యే దుష్కృతకర్తవ్యేగాత్. వ్యాధి స్సాన్తి తిత్కర్థః. ౧౯. అధిః మరణభయా న్నానవీర్యభా తేనైవ బహువర్థమానో

విదప ఆధివ్యాధులచే వీడితు: డగుచుండియు ఇంకను బ్రతుక: గోరిక
యున్న ఆనరుని బలీయ మయిన కాలము ఒడుపువేసికొని పామువలె
మింగివేయును.

తత్రాప్యజాతనిర్వేదో భియమాణః స్వయంభృతైః,
జరయోపాత్తవైరూప్యో మరణాభిముఖో గృహే. ౨౧

ఆస్తేనమతోపన్యస్తం గృహపాల ఇవాహరక,
అమయాన్యప్రదీప్తాగ్ని రల్పహరోల్బుచేష్టితః. ౨౨

వాయునోత్క్రమతోత్తారః కఫసంరుద్ధనాడికః,
కాసశ్వాసకృతాయాసః కంఠే ఘురఘురాయతే. ౨౩

శయానః పరిశోచద్భిః పరివీత స్సుబంధుభిః,
వాచ్యమానోఽపి న బ్రూతే కాలవశవశం గతిః. ౨౪

ఆమరణకాలమున నైతము హేయత్వబుద్ధి లేక తనచేత పోషిం
పఁబడిన పుత్రకళత్రాదులచే పోషింపఁబడుచు ముదిమిచే వికృతిరూప
మును పొంది నరుడు ఇంటియందు మరణాభిముఖుడై యుండును.
కొడుకులు కోడండ్రు మున్నగువారు ఈసడించుచు పెట్టిన అన్నము
మున్నగువానిని సిగ్గువిడిచి కుక్కవలె భక్షించును. మఱియు రోగియు,
మందాగ్నియు, అల్పహరుడును, అల్పగతియు, ప్రాణోత్క్రమణముచే

వ్యాధిక్య తాభ్యాం సమ్యగ్యాతి వ్యాకులత తయా యక్తం తథాపి కీచికస్త్యవతా
యాం సమత్సుకం భోగవాసనయా సాభిలాషం తం నరం కాలః అహిర్హృదక మివ
అజ్ఞాత ఏవ అభిపద్యతే. తథాపి. “ప్రమత్త ముచ్చై రితి కృత్యచింతయా ప్రవృద్ధ
లోభం విషయేషు లాలసం, త్వమప్రమత్త స్సహసాఽభిపద్యసే తుల్లేలిహనోఽహి
రివాఖు మంతక” ఇతి. ౨౦. తత్రాప్యంతకకాలేఽపి నజ్ఞాతః కదర్యవ నిర్వేదో
యస్య స్వయంభృతైః స్వయంపాలితైః పుత్ర కళత్రాదిభిః భియమాణః శువ్య
మాణస్యక మరణోష్టుభో భవతి. ౨౧. పాపినా నేవ అవజ్ఞా భవతి న తు సుకృతి
నా మిత్యాహ ఆస్త ఇతి. అవమత్త్యా అవజ్ఞయా ఉపన్యస్తం సమీపే ప్రక్షిప్తం
ఆహరం గృహపాలః క్యాఇక అహరక భుంజానః ఆస్తే-అమయ ఏ రోగి. ౨౨.
కఫేన సంరుద్ధః నాడయో మార్గభూతాయస్య తేన ఉత్క్రమత ప్రాణాయునా
వివృత్తనేత్రః కాసశ్వాసాభ్యాం కృత ఆయాపో యస్య కంఠే ఘురఘుర ఇతి శబ్దం
కరోతి. ౨౩. పరివీతః పరితేష్టితః వాచ్యమానోఽపి బంధో రాలే త్యాహాయ

వివృతనేత్రుడును అయి క్లేష్టముచే బంధింపఁబడిన నాడులు కల
వాఁడై శ్వాసకాసలచే ఆయాసమును బొందుచు పరుండి బంధువు
లందఱును విచారించుచు చుట్టును మూఁగియుండ కంఠమునుండి గురక
వెడలుచుండ బంధువులు పిలుచుచున్నను కాలపాళబద్ధుఁ డగుటం జేసి
పలుక నేరక యుండును.

ఏవం కుటుంబభరణే వ్యాపృతాత్తా జితేంద్రియః,
ప్రియతే రుదతాం స్వేషా మురువేదనయా స్తథీః. ౨౧
తస్మిన్నంతక్షణే తాక్ష్య దైవీ దృష్టిః ప్రజాయతే,
ఏకీభూతం జగత్సర్వం న కించి ద్వక్తు మీహతే. ౨౨
ఏకతేంద్రియసంఘాతే చైతన్యే జడతాం గతే,
ప్రచలంతి తతః ప్రాణా యామైస్త్వ ర్నికటవ ర్తిభిః. ౨౩
స్వస్థానాచ్చలితే శ్వాసే కల్పాభ్యో హ్యేతురక్షణః,
శతవృత్తికదప్తస్య యా పీడా సానుభూయతే. ౨౪

ఇట్లు నరుఁడు కుటుంబవ్యవహారములయందు ఇచ్చకలవాఁడును,
ఇంద్రియనిగ్రహము లేనవాఁడును, మరణబాధవలన నవ్వమతియై
బంధువు లందఱు నేడ్చుచుండ మరణించును. వై నతేయా! ఆమరణ
కాలమున జీవునకు దివ్యదృష్టి కలుగును. ప్రపంచ మంతయు కరతలా
మిలకమువలె కాన్పించును. అందుచే నప్పు డేమియు పలుకఁజాలకుం
డును. ఇట్లు ఇంద్రియములు వికలతను బొందుటవలన చైతన్యము విలు
ప్రము కాఁగా సమీపమున నుండెడి యమభటులు ప్రాణములను వాని

మానో౨౩. ౨౪. ఏవం వ్యాపృతాత్తా అన కచిత్తః ఉరువేదనయా అస్తథీః శతవృత్తిక
యంగపదకనఁదృశయా పీడయా నవ్వమతిః మూర్ఛితస్థౌ గుడతాం తాదనం కుర్వ
తాం స్వేషాం బంధూనాం మధ్యే ప్రియతే మరణం ప్రాప్నోతి. ౨౧. అంతక్షణే
అంతఃసుయే జైవీ దేవానామివ దివ్యదృష్టిః యయాదృష్ట్యా యమదూతానాం ప్రత్య
క్షదర్శనం భవతీత్యర్థః. పునః యయా సర్వం ఇహలోకపరలోకయాపం జగత్ ఏకీ
భూతం స్వసీమానం లగ్న మివ ప్రజాయతే అత ఆశ్చర్యదర్శనాత్ న కించి ద్వక్తు
మిచ్ఛతీ త్యర్థః. ౨౨. సమీపాగతైః యామైః సేతుభూతై ర్యమదూతైః కృత్వా
ప్రాణాః స్వస్థానాత్ ప్రచలంతి. ౨౩. ఆకురస్య ప్రియమాణస్య పాపినః యదో౨౩
కల్పాభ్యః సుహృద్యుతయా కల్పదృశః శతవృత్తికైః దప్తస్య పురుషస్య యా పీడా

స్థానములనుండి తొలగింతురు. ఇట్లు శ్వాసము స్వస్థానమునుండి చలింపఁగానే ఆక్షణము ఆజీవునకు కల్పసమాన మగును. అప్పుడు పెక్కువేల శేట్లు ఒక్కసారి కుట్టిన నెంతబాధ కలుగునో అంతబాధ కలుగును.

శేన ముద్గిరతే సోఽథ ముఖం లాలాకులం భవేత్,
అథోద్వారేణ గచ్ఛంతి పాపినాం ప్రాణవాయవః, ౨౯
యమదూతౌ తదా ప్రాప్తౌ భీమా సరభసేక్షణౌ,
పాశదండధరా నగ్నౌ దంతైః కటకటాయితౌ. 30

ఊర్ధ్వకేశౌ కాకకృష్ణౌ వక్రతుండౌ నఖాయుధౌ,
స దృష్ట్వా త్రస్తహృదయః శక్పన్తూత్రం విముంచతి. 31

ఆంశుయమున క్షేప్తము వెడలును. నోటినుండి చొంగకారును. పాపాత్ములప్రాణవాయువులు అథోమార్గమున వెడలును. అప్పుడు జీవుఁడు భయంకరులును, కోపఘూర్ణితనేత్రులును, పాశములను దండములను ధరించినవారును, దిగంబరులును పళ్లు పటపటొఱుకుచున్నవారును, ఊర్ధ్వకేశులును, కాకులవలె నల్లనైనవారును, వంకరముట్టెలు గలవారును, గోల్లే ఆయుధములుగా గలవారును అగు యమదూతలను జూచి భీతచిత్తుడై మూత్ర పురీషములను విడుచును.

అంగుష్ఠమాత్రః పురుషో హాహా కుర్వన్కశేబరాత్,
తదైవ గృహ్యతే దూతైర్యామైః పశ్యత్ స్వకం గృహమ్. 32
యాతనాదేహ ఆవృత్య పాతైర్బద్ధా గళే బలాత్,
నయతో దీర్ఘమధ్వానం దండ్యం రాజభటా యథా. 33

భవతి సైవ తేనానుభూయతే. ౨౮. అథ శేన ముద్గిరతే కథం వచతి. ౨౯. తథాప్రాణ ప్రయాణే-ప్రాప్తౌ సరభసం సక్రోధం ఈక్షణం యయోః. 30. తదూతౌదృష్ట్వా శక్పన్తలం ముంచతి 31. పురుషః జహః, అంగుష్ఠమాత్ర ఇతీదం కంఠస్థానీ పాదేశదళకమతే ధ్యావస్వరూపం భవతి, న త్యంగుష్ఠమాత్రం జీవస్వరూపం సువ్యకరీరవ్యాపకాత్, అతోత్ర హృదయాకాశే ప్రతిష్ఠితత్వా తత్ప్రమాణం పుర్యష్టకవేష్టితం సూక్ష్మకరీర వంతం ప్రాదేశమాత్రం పురుషం వసంత మితివత్ జ్ఞాతవ్యమ్. 3౨. ఏవ మైహికదుఃఖం నిరూప్యేదానీం పరలోకదుఃఖం నిరూపయతి. యాతనాదేహ ఇతి. యాతనాదేహే భోగాయ ప్రారబ్ధకర్తా స్వప్నవ దుత్థితే, యథా భగవతా క్రికృష్టేన విషవృకరీర మపి గురోః పుత్రం తత్సదృశ మేవ యమలోకౌ చానీయ గురవే దత్తం, తద్వత్ స్వ

తస్యైవం నీయమానస్య దూతాస్సంతర్జయంతి చ,
ప్రవడంతి భయం తీవ్రం నరకాణాం పునః పునః. 38

శీఘ్రం ప్రచలదుష్టాత్మకాయాస్యసి త్వం యమాలయమ్,
కుంభీపాకాదినరకాం స్వాం నయావోఽద్య మాచిరమ్. 39

ఏవం వాచస్తదా శృణ్వత్ బంధూనాం రుదితం తథా,
ఉచ్చైర్వాహేతి లిఖత్ తాద్యతే యమః! జ్ఞురైః. 3౬

జీవుడు అంగుష్ఠమాత్ముడై స్థూలశరీరమునుండి హాహాకారములతో వెలువడి తన గృహమును జూచుచునే యమభటులచే పట్టుకొనబడును. యమభటులు జీవుని యాతనాదేహమున బంధించి బలాత్కారముగ కంఠమున పాశములను బంధించి తప్పుచేసిన మనుష్యుని రాజభటులు వోలె దండించుచు చాల దూరము తీసికొనిపోవుదురు. వారు ఇట్లు జీవుని తీసికొనిపోవుచు తర్జనభర్జన చేయుదురు. భయంకరము లగు నరకముల వృత్తాంతములను జీటికిని మాటికినిఁ జెప్పుచు భయపెట్టుచుండురు. “ఓహహాత్ముడా! త్వరగా నడుపుము. నీవిపుడు నరకమునకుఁ బోవుచుండుట యెఱుంగవో! అదిరకాలమునందే నిన్ను కుంభీపాకాదిఘోరనరకములయందు కూలవేసెదము” అని యమభటులు మాటిమాటికిని వలుకుచుండ జీవుడు బంధువుల యాక్రందనధ్వనులవలన హృదయము బ్రద్దలగుచుండ తఱచు యమభటులచే కొట్టబడుచు హాహాకారములు చేయుచుండును.

తయో ర్నిర్భిన్నహృదయ సర్జనై ర్జాతవేషభుః,
పథి శ్వభిర్భక్ష్యమాణ ఆర్ద్రోఽఘం స్వ మనుస్త్వరక. 32

క్షుత్తృట్పరితోర్కదవానలాని తైస్సంతస్యమానః పథి తప్తవాలుకే,
కృచ్ఛేణ పృష్ఠే కశయాచ తాడితశ్చలత్సకకోఽపినిరాశ్రమాడకే.

సదృశ శరీరే అవృత్త నిరుభ్యతా దూతా నయకః గృహీత్వా గచ్ఛతః అన్యథ శేవల సైన్యక తస్య సప్రదకావయవలింగశరీరాత్త కస్య పాశైర్లగ్నే బంధనాయోగాత్ అథ వాస్తు జ్ఞానేంద్రియపంచకం కర్తేంద్రియపంచకం ప్రాణపంచకం బద్ధిమనసీతి ఛేతి ఇదమేవ కర్తృత్వభోక్తృత్వా ద్యభిమానేన ఇహలోక పరలోక గామీ వ్యావహారికో జీవ ఇత్యుచ్యతే ఇతి. దండ్యం సాపరాధమ్. 33-3౬. తయో ర్హృతయోః తర్జనై స్తాడనై ర్నిర్భిన్నం విడిగ్లం హృదయం యస్య సః స్వం అఘం పాపం స్తరకా ఉత్తస్సక చలతీతి ద్వితీయోగాన్వయః. 3౭. క్షుత్తృడ్భాగ్ం పరితో వ్యాప్తః.

మఱియు వారి తర్జనభర్జనలచే గుండెలవియ వడవడ వడఁకుచు మార్గమున కుక్కలచే కలువఁబడుచు, తాను చేసిన పాపములను తలఁచుకొనుచు, జీవుఁడు మిక్కుట మగు ఆకలిచేతను దాహముచేతను బాధపడుచు; ఎండ, శార్పిచ్చు, వడగాలి వీసించే తనిగవఁజేయఁ బడుచు వారు కొఱడాలతో పిట్టలమీఁద గొట్టుచుండ నడువ శక్తిలేకున్నను కాలిన ఇసుకతిప్పమీఁద ఎట్లో నడుచుచుండును.

తత్ర తత్ర పతక చ్ఛాంతో మూర్ఖితః పునరుత్థితః,
యథా పాపీయసా సీత స్తమసా యమసాదనమ్. ౩౯

త్రిభిర్దుహూర్జైర్ద్వాభ్యాం వా నీఱుతే తత్ర మానవః,
ప్రదర్శయంతి దూతా స్తా ఘోరా నరకయాతనాః. ౪౦

ముహూర్తమాత్రాత్త్వరితం యమం వీక్ష్య భయం పుమాన్,
యమాజ్ఞయా సమం దూతైః పున రాయాతి భేవరః. ౪౧

ఇట్లు అతికష్టముతో నడుచుచు నడుచునడుచు పడుచు లేచుచు అలసి సాలసి కటికిచీకటిలో యమలోకముఁ జేరుచు, ఇక్కడనుండి బయలుదేరిన రెండు ముహూర్తములకే జీవుఁడు యమలోకమునకుఁ బోవును. అచ్చట దూతలు జీవునకు నరక బాధలు అన్నియుఁ జూపి యమద్యనముగూడ చేయింతురు. అప్పుడు యముఁడు అజ్ఞ పెట్టఁగా భటులు జీవుని ముహూర్తమాత్రమున భేవరగమనమున భూలోకము నకుఁ గొనివెత్తురు.

ఆగమ్యవాసనాబద్ధో దేహ మిచ్చ స్యమానుగైః,
ధృతః పాశేన రుదతి త్సు తృద్భ్యాం పరివీడితః. ౪౨

భుక్తే పిండం సుతైర్దత్తం దానం చాతురకాలికమ్,
తథాపి నాస్తిక స్తాగ్న్య తృప్తిం యాతి న పాతికీ. ౪౩

తప్తా వాలుకా యస్మిన్ నిర్గతః ఆశ్రమః విశ్రమస్థానం ఉపశంభయస్మిన్ తస్మిన్ పథి త్సుదాదిభిశ్చలితు మగ్తోఽపి కళయా తాడికపివ కృచ్ఛేణ చలతి. ౩౮. ఆశక్తత్వ మేవాహ. తత్రేతి. తమసా తమాయాశేణ పథా యమస్య పాదనం గృహం ప్రతి సీతో భవతి. ౩౯. పాపాధిశ్చ ద్వాభ్యాం. ౪౦. భయం యాతనాః పునః స్వగృహం ప్రతి త్వరితం కీఘం దూతైః స్పృహైవ భేవర స్సన్నాకాశమార్గాదేవాయాతిత్యర్థః. ౪౧. దేహం ప్రతి ప్రత్యేష్ట మిచ్చతః. ౪౨. దత్తం మృత్యుస్థానాదిషు సుతాదిభిః.

ఇట్లు జీవుడు మఱల ఇంటికి వచ్చి కర్తబద్ధుడగు జీవుడు దేహమును ప్రవేశింపఁ గోరియు, యనుభుతులు పాశములతో గట్టిగ బంధించియుండుటవలన నివృత్తుడగును. అకలికిని, దప్పికిని ఓర్వలేక వీడ్చును. మఱియు జీవుడు పుత్రులచే నీయఁబడు పిండములను, ఆతుర కాలికము లగు దానములను గ్రహించును. అయినను నాస్తికుడు (పాపాత్ముడు) తృప్తి పొందఁడు.

పాపినాం నోపతిష్ఠంతి దానం శ్రాద్ధం జలాంజలిః,
అతః క్షుద్వాక్యకులా యాంతి పిండదానభుజోఽపి తే. ౪౪

భవంతి ప్రేతరూపాస్తే పిండదానవివర్జితాః,
అకల్పం నిర్జనారణ్యే శ్రమంతి బహుదుఃఖలాః. ౪౫
నాభుక్తం క్షీయతే కర్త కల్పకోటిశ్చైతై రపి,
అభుక్త్వా యాతనాం జంతుర్మానుష్యం లభతే న హి. ౪౬

పాపాత్ములకు పుత్రాదులు ఇచ్చు జలాంజలి, శ్రాద్ధము, దానమును ముట్టపు. అగుటచే పిండమును భుజించుచుండియు క్షుద్వాక్యులై పోయెదరు. అయినను వారికి ఔర్ధ్వదైహికక్రియలను మానఁ గూడదు. మానినచో బహుదుఃఖతులై విశాచరూపములతో నిర్జనారణ్యములయందు ప్రళయాంతమువఱకును పగిల్లమించుచుండురు. చేసికొనిన కర్త అనుభవింపక తప్పదు. అనేకకల్పములు గడచినను అనుభవింపఁ బడని కర్త అట్లే నిలిచియుండును. యమయాతనల ననుభవించినఁగాని మానవజన్మ కలుగదు.

అతో దద్యాత్సుతః పిండాన్ దినేషు దశను ద్విజ,
ప్రత్యహం తే విభజ్యంతే చతుర్భాగైః ఖగోత్తమ. ౪౭

౪౩. నను భుక్తే పిండే కథం తృప్తి ర్నాయాతీతి చేతత్రాహ. పాపినా మితి. నోపతిష్ఠంతి తృప్తిం న జనయతి-పిండదానం వర్ష పర్యంతం భుజంతి తథాపి. ౪౪. నను కృతాన్యపి పిండదానాదీని యది పాపినాం నోపతిష్ఠంతి తదాకి మనేన పిండదానేన కృతమవ్యకృతమమే వేతి చేదకృతేనకు ప్రేతరూపా భవంతిత్వాహ భవంతీతి. ౪౫. కించప్రాచుత్పితరూప యమయాతనాభోగేనైవ పాపక్షయే సతి మనుష్యదేహం లభతే నాన్యథేత్వాహ. శేతి. తథాహి చ వక్ష్యతి “ఏవం దుష్కర్తకర్తాహి భుక్త్వాచ సరకా స్కృహత్, మానుష్యం లభతే తార్క్ష్య సమీభూతే కుభాకుభే” ఇతి అతో మనుష్య

భాగద్యయం తు దేహస్య పుష్టిదం భూనమంచకే,
తృతీయం యమదూతానాం చతుర్థం సోపజవతి,

౪౮

ఆకారణమువలన చనిపోయినది మొదలు పదిదినములవఱకును పుత్రుడు పిండ ప్రదానము మున్నగునవి చేయుచుండవలెను. ఇట్టియుఁ బడు ప్రేతపిండము నాలుగు భాగములుగా విభజింపఁబడును. అందలి రెండుభాగములు యాతనాశరీరమును వృద్ధిపొందించును. మూడవ భాగము యమదూతలు అనుభవించెదరు. నాలుగవభాగము ప్రేత (మరణించినవాడు) భుజించును.

అహోరాత్రైశ్చ నవళిః ప్రేతః పిండ మవాప్నుయాత్,
జంతు ర్నిష్పన్న దేహశ్చ దశమే బల మాప్నుయాత్,
దశై దేహే పున ర్దేహః పిండై రుత్పద్యతే ఖగ,
హస్తమాత్రః పుమాన్యేన పథి భుక్తే శుభాశుభమ్.

౪౯

౫౦

ఓవైనతేయా! మరణించినదినము మొదలు లొమ్మిది దినము లీయఁబడు ప్రేతపిండములవలన జీవునకు చేతఁడు పిండదేహము కలుగును. పదియవరాత్రి పిండమువలన ఆదేహమునకు బలముకలిగి నడుచుటకు సమర్థు మగును. జీవుడు ఆపిండదేహముతోడనే పుణ్యపాపములను అనుభవించును.

ప్రథమేహని యః పిండః తేన మూర్ధా ప్రజాయతే,
గ్రీవా స్కంధా ద్వితీయేన తృతీయాద్ధృదయం భవేత్.
చతుర్థేన భవే త్పుష్టం పంచమా న్నాభి రేవచ,
షష్ఠేన చ కటిగుహ్యం సప్తమా త్సక్థినీ భవేత్.
జానుసాదా తథా ద్వాభ్యాం దశమే ప్ని త్సుధా తృపా,
పిండజం దేహ మశ్రిత్య త్సుధావిప్లవః తృపార్ధితః.

౫౧

౫౨

౫౩

జన్మని సూచితసుకృతకర్మోదయవశాత్కదాచి తృద్ధతీః పి భవిష్యతీతి తస్మాదకరణా వల్పమపి విహితాచరణ మేవ యుక్త మితి భావః. ౪౬, ౪౭. తదేవాహ, సః ప్రేతః ఉపజవతి భక్షయతి. ౪౮. పిండం పిండజరీరం నిష్పన్నః పిండై రుత్పన్నో దేహో యస్య సజంతుః జీవః బలంయార్ధగమనసామృత్యమ్. ౪౯. యేనపిండజదేహేన పథి యమ మార్తే శుభేషు పుణ్యఫలేషు ఆశుభం పాపఫల మేవ భుక్తే. ౫౦. పిండజదేహోత్పత్తి కారణం

ఏకాదశం ద్వాదశం చ ప్రేతో భుక్తే దినద్వయమ్. ౫౪
 త్రయోదశేహని ప్రేతో యంత్రితో యమకింకరైః,
 తస్మిన్ మాగ్నే వ్రజత్యేకో గృహీత ఇవ మర్కటః. ౫౫

మొదటినాడు ఈయబడు పిండమువలన శిరస్సును, రెండవ
 నాటి పిండమువలన కంఠమును భుజములును, మూడవనాటి పిండము
 వలన హృదయమును, నాల్గవనాటి పిండమువలన పృష్ఠమును, అయిదవ
 నాటి పిండమువలన బొడ్డును, ఆఱవనాటి పిండమువలన మొలయు
 గుహ్యప్రదేశమును, ఏడవనాటి పిండమువలన తొడలును, ఎనిమిదవ
 నాటి పిండమువలన పిక్కలును, తొమ్మిదవనాటి పిండమువలన పాద
 ములును పుట్టును. పదవనాటి పిండమువలన ఆకలియు దప్పియు కలు
 గును. ఇట్లు సంప్రాప్త మయినపిండకరీరము నాశ్రయించి జీవుడు
 ఆకలివలనను దప్పికవలనను బాధపడుచు ఏకాదశ ద్వాదశదినముల
 యందు పుత్రాదులచే నీయబడు పిండములను భుజించును. పదమూడవ
 నాడు యరుభటులవెంట పాశబద్ధుడై కట్టబడిన కోతివలె దుర్గమ
 మగు యమమ్మామన వెడలును.

పదశీతిసహస్రాణి యోజనానాం ప్రమాణతః,
 యమమార్గస్య విస్తారో వివా వై తరణీం ౪౧. ౫౬
 అహస్యహని వై ప్రేతో యోజనానాం కతద్వయమ్,
 చత్వారింశ త్తథా సప్త దివా రాత్రేణ గచ్ఛతి. ౫౭
 అతీత్య క్రమకో మాగ్నే పురాసీమాని షోడశి,
 ప్రమాతి ధర్మరాజస్య భవనం పాలకీ జనః. ౫౮
 సౌమం సౌరిపురం నగేంద్రభవనం గంధర్వ కైలాగమా
 క్రాంచం క్రూరపురం విచిత్రభవనం బహ్వపదం దుగ్ధఖదమ్,
 నానాక్రండపురం సుత ప్రభవనం రాత్రం పయోవర్షణం
 శీతాఢ్యం బహుభీతి ధర్మభవనం యామ్యం పురం చాగ్రతః. ౫౯
 యామ్యపాతైర్ధృతః పాపీ హాపేతి ప్రరుడక పథి,
 స్వగృహం తు పరిత్యజ్య పురం యామ్య మనువ్రజేత్ ౬౦

ప్రకారమాహ ప్రథమేహనితి పార్థ ద్వాభ్యామ్. ౫౧-౫౮. షోడశపురనామాన్యాహ,
 సామ్యమిత్యాది. ధర్మభవనం ధార్మికైర్లభ్యం వక్ష్యమాణం దివ్యసభాసహితం యామ్యం

ఓవైనతేయా! భూలోకమునుండి యమపురము ఎనుబదియాఱు ఆమడల దూరమున నున్నది. ఇందు వైతరణీనదియొక్క వైశాల్యము చేరలేదు. ఇట్టి మార్గమున ఒక రాత్రియుఁ బగలును రెండువందల నలువదియేడు ఆమడల చొప్పున జీవుఁడు సౌమ్యపురము, సౌరిపురము, సగేంద్రభవనము, గంధర్వనగరము, శైలాగమపురము, క్రౌంచపురము, కూరపురము, విచిత్రభవనము, బహ్వపదపురము, దుఃఖిదపురము, నానాక్రందపురము, సుతప్తభవనము, రౌద్రపురము, పయోవర్షణపురము, శీతాధ్యపురము, బహుభీతిపురము అనుపదు నాఱుపురములు దాటి ఏడ్చుడు స్వగృహము విడిచి తుదకు యమపురముఁ జేరును.

ఇతి శ్రీసారోద్ధారే-గరుడపురాణే-పాపినా మైహికాముష్మికదుఃఖ
విరూపణం నామ ప్రథమోఽధ్యాయః.

పాపిభిర్లభ్యం యమయాతనాదూపం చకార ఇత్యేవ భేద ఇతి జ్ఞాపనార్థః తత్తు
అగ్రతః షోడశపురభ్యః అగ్రే భవతీతి. ౫౯, ౬౦. ఇతి శ్రీగరుడపురాణటీకాయాం
ప్రథమోఽధ్యాయః.

ద్వి తీయా ధ్యా య ము

శ్రీహరి గరుడునకు యమమార్గవృత్తాంతము చెప్పట.

గరుడ ఉవాచ:—

కీదృశో యమలోకస్య పంథా భవతి దుగ్ధఖదః,
యత్ర యాంతి యథా పాపా స్తన్నే కథయ కేశవ.

౧

శ్రీభగవా నువాచ:—

యమమార్గం మహాదుగ్ధఖ ప్రదం తే కథయామ్యహమ్,
మమ భక్తోఽపి తచ్చుత్త్వాం భవిష్యసి కంపితః.

౨

వృక్షచ్ఛాయా న తత్రాస్తి యత్ర విశ్రమతే నరః,
యస్మిన్నార్ధే న చాన్నాద్యం యేన ప్రాణాస్సముద్ధరేత్.

౩

న జలం దృశ్యతే క్వాపి తృప్సితోఽతీవ యః పిబేత్,
తపంతే ద్వాదశాదిత్యాః ప్రళయాంతే యథా భగాః.

౪

“శ్రీహరి! దుగ్ధఖ ప్రద మగు యమమార్గ ఖేట్టిది! ఆమార్గ మునఁజూపు పాపులు ఎట్లు వెడలెదరు? ఈసంశయములను బాపు” మని గరుడుడు అడుగఁగా శ్రీహరి యిట్లు చెప్పెను. “ఓయీ! వినుము. యమమార్గవృత్తాంతమును జెప్పినచో నాభక్తుడవగు నీవు గూడ గజ గజ వడఁకిపోయెదవు. ఏమార్గమున చెట్లనీడయైన లేదో, ఏమార్గ మున ఆకలి నకనక లాడుచున్నను ప్రాణములను నిలుపుకొనుటకు కొంచె మయిన అన్నాదికము లభింపదో, ఏత్రోవయందు దాహము వలన నాలుక ఎండిపోవుచున్నను ఆలిచిపెడు జల మయిన లభిం పదో, ఏదారియందు ద్వాదశాదిత్యులు ప్రళయకాలమునందువలె ఎల్లపుడు ఎండకాయుచుందురో అట్టిమార్గమున పాపాత్ములు నడచి పోవుచుందురు.

విహికాముష్టికం దుఃఖం శ్రుత్వా సంతేపనోధునా, తదేవ విస్తరాచ్ఛ్రియం
గరుడః పరిపుచ్చతి. కీదృశ ఇతి. ౧. ఆముష్టికం సమాసేన ప్రోక్తం దుఃఖం తదేవ హి,
వ్రతీయే పునరధ్యాయే విస్తరేణ హ మాధవః. ౨. యమమార్గస్య దుఃఖ ప్రదత్వ మే

తస్మిన్నచ్చతి పాపాత్తా శీతవాతేన వీడితః,
కంటకై ర్విధ్యతే క్వాఽపి క్వచిత్సరై ర్మహావిషైః. ౫

సింహైర్వాప్తమైశ్వభిర్హోరైర్భక్ష్యతే క్వాఽపి పాపకృత్,
వృశ్చికై ర్దంశ్యతే క్వాఽపి క్వచిద్దహ్యాతి వహ్నినా. ౬

ఆమార్గమున చలిగాలి వడవడ వడఁకించును. ఒక్కొక్కచోట కాళ్లలో ముండ్లు గ్రుచ్చుకొనును. ఒక్కొక్కచోట ఘోరవిషపూర్ణము లగువాములు కఱచును. సింహములు, పెద్దపులులు, కుక్కలు మున్నగు క్రూరజంతువులు ఒక్కొక్కచోట కఱచును. ఒక్కొక్కచోట్ల తేల్లు కుట్టును, ఒక్కొక్కచోట అగ్ని దహించును.

తతః క్వచి న్న హాఘోర మసిపత్రవనం మహత్,
యోజనానాం సహస్రే ద్వే విస్తారాయామతః స్మృతమ్. ౭
కాకోలుక వటా గృధ్ర సరఘా డంశ సంకులమ్,
సదావాగ్ని చ తత్పత్రై శ్చిన్నభిన్నః ప్రజాయతే. ౮

ఒకచోట రెండువేలయోజనముల పొడవును వెడల్పును గల దియు, మహాఘోర మైనదియు, కాకులు, గుడ్లగూబలు, గ్రద్దలు, తేనెటీగలు, దోమలు మున్నగువానిచే నిండినదియు అగు అసిపత్ర వనము గలదు, అందు గొప్పదావాగ్ని గలదు. అండలి చెట్ల యాకులు కత్తులవలె నుండును. జీవుని పిండశరీరము ఆ యాకులచే చిన్నభిన్న మగుచుండును.

క్వచి త్వతత్యంధకూపే వికటాత్పర్వతాత్క్వచిత్,
గచ్ఛతే త్సురధారాసు శంకూనా ముపరి క్వచిత్. ౯

స్థల త్యంధే తమస్యగ్రే జలే నిపతితః క్వచిత్,
క్వచిత్పంకే జలూకాఢ్యే క్వచిత్సంతప్తకర్దమే. ౧౦

సంతప్తవాలుకా క్షేరే ధ్వాతతామ్రమయే క్వచిత్,
క్వచి డంగారరాశౌ చ మహాధూమాకులే క్వచిత్. ౧౧

క్వచి డంగారవృష్టిశ్చ శిలావృష్టి స్స వజ్రకా,
ర క్రవృష్టి శ్చస్త్రవృష్టిః క్వచి దుష్టాంబువర్షణమ్. ౧౨

వాహ, వృక్షచ్ఛాయేత్యాదివైతరణీ నిరూపణాంతమ్, 3-8. సరఘా మఘమక్షికా. ౮.

౯-౧౨. త్వరం భస్మమహానిమ్నాని మహాగర్భాః వస్త్రప్రరోహణం ఉచ్చప్రదేశాశ్చ

తూర కర్దమ వృష్టిశ్చ మహానిమ్నాని చ క్వచిత్,
వప్రప్రరోహణం క్వాపి కండరేషు ప్రవేశనమ్. ౧౩

గాఢాంధకార స్త్రాస్తాన్తి దుఃఖభారోహణిలాః క్వచిత్,
పూయశోణితపూర్ణాశ్చ విష్టాపూర్ణా వ్రదాః క్వచిత్. ౧౪

మఱియు నొక్కొక్కచోట చీకటితో నిండియున్న నూతులలో కూలఁబడును. ఒక్కొక్కచోట పర్వతాగ్రములనుండి పడును. ఒక్కొక్కస్థలమున మిగుల పడునుగల కత్తులమీఁదను, మేకులమీఁదను పడుచును. ఒక్కొక్కయెడల గాఢాంధకారమున నడుచుచు నీళ్లలోఁబడి పోవుచుండును. ఒక్కొక్కస్థలమున జలగలతో నిండియున్న బురదగుంటలలో పడిపోవును. ఇట్లే మార్గ మధ్యమున ఇంకను అనేక బాధలు కలుగును. తెక తెక ఉడుకుచుండు బురదలోఁ గూలఁబడును. ఎఱ్ఱగ రాగివలె క్రాగిన యిసుకలోను, నిప్పులతో నిండియున్న మార్గమునందును, మిక్కుటమగు పాగగల చారియందును నడుచును. అక్కడక్కడ నిప్పులవాన, రాళ్లవాన, పిడుగులు, రక్తపువాన, వేడి నీళ్లు, బూడిద, బురద అతిదారుణముగ మీఁద పడుచుండును. ఒక్కొక్కచో అగాధము లగు గోతులలో పడిపోవును. ఒక్కొక్కచో గుట్టలెక్కును. గుహలలో దూరును. అంతటను గాఢాంధకారమును, దుఃఖమును కలిగించు కఱకురాళ్లును ఉండును. అక్కడక్కడ చీము, రక్తము, మలము మున్నగు అసహ్యపదార్థములతో నిండియుండు చెఱు మడుగులు గలవు. వానిలోఁ గూలఁబడుచుండును.

మార్గమధ్యవహత్యుగ్రా ఘోరా వై తరణీ నదీ,
సా దృష్టా దుఃఖదా కింవా యస్యా వార్తా భయావహా, ౧౫

కతయోజనవిస్తీర్ణా పూయశోణితవాహినీ,
అస్థి బృందతటా దుర్గా మాంసశోణితకర్దమా, ౧౬

అగాధా దుస్తరా సావైః కేశైశ్చైవాలదుర్గమా,
మహాగ్రహసమాకీర్ణా ఘోరః క్షితైర్వృతా. ౧౭

అగతం పాపిసం దృష్ట్వా జ్వాలాధూమసమాకులా,

వాణమ్, ౧౩. తత్ర కండరే-దుఃఖభారోహ యః ఖేనారోఢుమశక్త్యా. ౧౪. సా దృష్టా సుఖదుఃఖదా భవతీతి కింవాన్యమ్. ౧౫. తామేవ నిరూపయతి కతయోజనై త్యేకా

కృతే సా నదీ తార్క్ష్య కటాహః శర్షపతం యథా. ౧౮
క్రిమిభిస్సంకులా ఘోరై స్సూచీవ కై స్సమంతతః,
వజ్రతుండై ర్భహగృద్ధై ర్వాయసైః పరివారితా. ౧౯
శింశుమారై శ్చ మకరై ర్జలూకామత్స్యకచ్ఛపైః,
అన్యై ర్జలస్థశివైశ్చ పూరితా మాంసభేదకైః. ౨౦

ఇట్లు భయంకరమై యుండు యమమార్గమున వినినంతమాత్రముననే గజగజవడకించుచు భీకర మగు వైతరణీసది ప్రవహించుచున్నది. దానివెడల్పు నూతామడలు. అందు చీమును, రక్తమును ఎడతెగకుండ ప్రవహించుచుండును. దానితీరములు ఎముకల గుట్టలు. అందలిబురడ మాంసమును రక్తమును. వెంట్రుకలే అందు నాచు. అందు పెద్ద పెద్ద మొసళ్లు ఉండును. క్రూరపక్షులు అనేకములు అందు నిండి యుండును. అది పాపాత్ముడగు జీవుడు చూచినవెంటనే సెగలతోడను పొగలతోడను నిండి కడవలో నేయి క్రాగుచున్నట్లు సలసల క్రాగుచు మఱిత భయంకర మగును. మఱియు నది సూచులవంటి ముక్కులు గల పురుగులతోడను, వజ్రతుండములు గల పెద్ద గ్రద్దలతోడను, బొంతకాకులతోడను మాంసమునే భక్షించి బ్రతుకు నీటి కోతలు, మొసళ్లు, జలగలు, చేపలు, తాబేళ్లు మున్నగు భయంకర జంతువులతోడను నిండియుండును.

పతితా స్తత్ప్రవాహే చ క్రందంతి బహుపాపినః,
హాభాతః పుత్ర తాతేతి ప్రలపంతి ముహుర్ముహుః. ౨౧
క్షుధితా స్తృషితాః పాపాః పిబంతి కిల శోణితమ్,
సా సరిద్రుధిరాపూరం వహంతీ ఘేలం బహు. ౨౨
మహాఘోరాతిగర్జంతీ దుర్నిరీత్యా భయావహా,
తస్యాదర్శనమాత్రేణ పాపా స్స్ఫుర్గత చేతనాః. ౨౩

పాపాత్ములగు జీవులు ఆ నదియందు పడి యుండు సంభవించు బాధలు పడలేక. “అన్నా! తండ్రీ! కొడుకా!” యని మాటిమాటికి ఏడ్చుచుండురు. మరియు అకలియు దప్పికయు తీర్చుకొను నుపాయములు లేక అందలి రక్తమునే ద్రావుచుండురు. అది ఎప్పుడును తరిగి

పాపభిః. ౧౬-౨౯. ఏవ ముక్తప్రకారేణ బహువిధాః క్షేపాః యస్మిన్నితి కీదృశో

పోక రక్తముతోడను నుటగలతోడను పాటుచుండును. పెద్దధ్వజములు చేయుచు చూడశక్యము లేనిదై అది ప్రవహించుచుండును. దానినిఁ జూచినతోడనే పాపాత్ములు మైమఱచిపోయెదరు.

బహువృశ్చికసంకీర్ణా నీవితా కృష్ణపన్నగైః,
తస్య ధ్యే పతితానాం చ త్రాతా కోఽపి న విద్యతే. ౨౪
అప ర్తకతసాహస్రైః పాతాళే యాంతి పాపినః,
క్షణం తిష్ఠంతి పాతాళే క్షణా దుపరివర్తినః. ౨౫
పాపినాం పతనాద్దైవ నిర్మితా సా నదీ ఖగ,
నాపరం దృశ్యతే తస్యా దుస్తరా బహుదుగ్ధఖదా. ౨౬
ఏవం బహువిధక్లేశే యమమార్గేతి దుఃఖదే,
క్రోశంతశ్చ రుదంతశ్చ దుఃఖతా యాంతి పాపినః. ౨౭

అనేకములగు తేల్లు, నల్లత్రాచులు నిండియున్న ఆనదియందు పడిన పాపాత్ములను రక్షించువా రెవ్వరును లేరు. ఆనదియందలి పెద్ద పెద్ద మడిగుండములలోఁ బడి పాపులు చూచుచుండఁగా పాతాళ మునకుఁ జొరయెదరు. ఉత్తరక్షణమునందే మఱల పైకి ఎగురఁగొట్టఁ బడుచుండెదరు. ఆనది పాపాత్ములు పడుచుండుటకొఱకే నిర్మింపఁబడినది. ఇంతకంటె దుస్తర మగునది మఱియొకటి కనఁబడదు. ఇట్లు అనేకవిధ ముల దుఃఖములను గలిగించు అయమమార్గమున పాపులు అనేక విధ ముల దుఃఖించుచు పోవుచుందురు.

పాశేన యంత్రితాః కేచి త్కృష్ణమాణా స్తథాంతుశ్చైః,
శస్త్రాస్త్రైః పృష్ఠేతః ప్రోతైర్నియమానాశ్చ పాపినః. ౨౮
నాసాగ్రపాశకృష్టా శ్చ కర్ణపాశై స్తథాపరే,
కాలపాశైః కృష్ణమాణాః కాకైః కృష్ణా స్తథాపరే. ౨౯
గ్రీవాబాహుఘనాదేఘ బద్ధాః పృష్ఠే చ శృంఖలేః,
అయోభారచయం కేచి ద్యహంతః పథి యాంతి తే. ౩౦
యమదూతైర్న హాఘోరై స్సాడ్యమానాశ్చ ముద్గరైః,

మమలొకస్య పంథా శవతి దుఃఖద ఇతి ప్రథమప్రశ్నం సమాధాయ యత్ర యాంతి మథా పాపాఇతి ద్వితీయస్యోత్తరమాహ, యావదధ్యాయసమాప్తి. ఏవ మితి. ౨౭.
ప్రాణాం మంత్రత్రికూటాదీనాం పృష్ఠకః ప్రోతైరస్త్రైః. ౨౮. నాసాగ్రేత్యుష్మ

వమంతో రుధిరం వక్త్రా త్తదేవాశ్చంతి తే పునః. 30

శోచంతే స్వాని కర్తాణి గ్లానిం గచ్ఛంతి జంతవః,
అతీవ దుగ్ధసంపన్నాః ప్రయాంతి యమమందిరమ్. 31

తథా చ సప్రజన్తార్నే పుత్రపౌత్ర ఇతి బ్రువః,
హాహేతి ప్రరుదన్నిత్య మనుతప్యతి మండధీః. 32

యమదూతలు కొండలను త్రాళ్లచే బంధించి తీసికొనివెళ్లెదరు, మఱికొండలను పృష్ఠభాగమున శూలములు గ్రుచ్చి తీసికొని వెళ్లెదరు, కొండలను ముక్కుత్రాళ్లు కట్టి లాగుకొనిపోయెదరు, చెవులకు త్రాళ్లు కట్టి కొండలను ఈడ్చుకొనిపోయెదరు, కాలపాశములతో కొండల లాగుకొనిపోయెదరు, కొండలవాపులను కాకులు లాగుచుంచును. మెడ, చేతులు, పాదములు, పృష్ఠభాగము వీనికి బరువైన లోహపు బేడీలను తగిలించి నెత్తిమీఁద ఇనుపకడ్డీలను బెట్టి యమభటులు కొండలను తోలుకొనిపోయెదరు. భయంకరు లగు యమదూతలు ముద్గరములు మున్నగు సాధనములతో మోడ పాపులు ఆ బాధలు అనుభవింపలేక అనుభవించుచు, నోటినుండి రక్తమును గ్రక్కుకొని దానినే త్రావుచు పోవుచుందురు. ఇట్లు పాపులు తాము చేసిన దుష్కృత్యములకు తగిన ఫలముల ననుభవించుచు ఆయాసముతో యమమందిరమునకుఁ బోవుదురు. పాపి ఆ మార్గమున మాటిమాటికిని కొడుకులు మనుమలు మున్నగువారినిఁ దలంచుకొని దుగ్ధించుచుండును.

మహతా పుణ్యయోగేన మానుషం జన్త లభ్యతే,
తత్ప్రాప్య న కృతో ధర్మః కీదృశం హి మయా కృతమ్. 33

మయా న దత్తం నహుతం హుతాశనే

తపో న తత్తం త్రిదశా న పూజితాః,

వశ్. ౨౯. అయోభారచయం లోహభారసమాహమ్. 30-3౪. అనుతాప మేవాహ, మయేతి సప్తభిః. దేహో యస్మాస్మితి దేహికాన్ధులసూక్ష్మ దేహభిమానికా జీవ, ఇత్యయ తాపాత్స్వయమేవాత్తానం సంబోధ్యహం. మయా స్థూలదేహేన దానం న దత్తం న హుతం చేతి. అక స్వయా కర్తృత్వాభిమానిహ కృతం యద్విగ్నితం కర్త తత్త్వ

న తీర్థసేవా విహితా విధానతో

దేహిక క్వచిన్నిస్తర యత్త్వయా కృతమ్.

34

న పూజితా విప్రగణాన్సురాపగా

న చాశ్రితా స్సత్పురుషా న సేవితాః,

పరోపకారా న కృతాః కదాచన

దేహిక క్వచిన్నిస్తర యత్త్వయా కృతమ్.

35

“గొప్ప పుణ్యము చేసినఁగాని మనుష్యజన్మము లభింపదు. దుర్లభ మగు ఆ మనుష్యజన్మ పొందియు అది యెన్నటికిని తప్పిపోకుండుటకు తగిన ధర్మమును జేయనైతిని. అయ్యో! ఎంత వెట్టి నైతిని. తపస్సు చేయలేదు. దేవపూజలు అంతకు మునుపే చేయలేదు. దాన ధర్మములును జేయలేదు. యజ్ఞాది క్రతువులను కలలో నైనఁ దలంపలేదు. యథావిధిగా కాశి మున్నగు పుణ్యక్షేత్రములకై న వెళ్లలేదు. బ్రాహ్మణుల నైన పూజింపలేదు. గంగాదిపుణ్యనదుల నైన సేవింపలేదు. మోక్షప్రాప్తికి ఆధారభూతమగు సజ్జనసేవయైన చేయలేదు. పరోపకారమును కలనైనఁ దలంపలేదు. నేను చేసిన పాపకర్మలను ఎవరనుభవించెదరు?

జలాశయో నైవ కృతో హి నిరర్జితే

మనుష్యహేతోః పశుపక్షి హేతవే,

గోవిప్రవృత్త్యర్థ మకారి నాన్వపి

దేహిక క్వచిన్నిస్తర యత్త్వయా కృతమ్.

36

న నిత్యదానం న గవాహ్నికం కృతం

న వేదశాస్త్రార్థవచః ప్రమాణితమ్,

శ్రుతం పురాణం న చ పూజితోజ్ఞో

దేహిక క్వచిన్నిస్తర యత్త్వయా కృతమ్.

37

మేవ నిస్తర - భోక్తృత్వాభిమానినా తత్ఫలం భుజ్జ్యేత్కర్మః. ఆశ్ర క్వయేతి ధోశాశ్రయ పరత్వాపరత్వనిర్దేశః పాపః పున్యం చేతి. 34, 35. గోవిప్రజాం వృత్తి రాజీవికారదర్శం స్వల్పమపి ధనాదికం నాకారి న కృతం మయేతి. 36. నిత్యదానం అన్నాదికం గవాహ్నికం చేతి ఏకస్యాః గోః ఏకాహకృత్తిజనకం కృత్వాది తథా హ్నిక మితి పాతే, అహ్నికం 'హ్ని'నం సంధ్యాం జపం హోమం స్వాధ్యాయం దేవ

మనుష్యుల నిమిత్తముగాని పశువులు పక్షులు మున్నగు ప్రాణుల నిమిత్తము గాని నిర్జలస్థలములలో నూతులు చెఱువులు మున్నగు వానిఁ ద్రవ్వించలేదు, బ్రాహ్మణులు, గోవులు వీని విషయమున అణుమాత్ర మైన పుణ్యము చేయలేదు. దినదినమును ఉన్నంతవఱకు కయిన అన్నదానము చేయలేదు, గోవులకు ఒకనాఁడైన కడుపునిండ గడ్డి యైన వేయలేదు. నాస్తికబుద్ధివై వేదశాస్త్రములను నమ్మక స్వేచ్ఛగా సంచరించితిని. పురాణములను వినలేదు, పౌరాణికుల నైన పూజింప లేదు, నేను చేసిన పాపకర్మల నెవ రనుభవించెదరు?

ధర్మయోగైవ కృతం హితం వచః

పతివ్రతం నైవ కదాపి పాలితమ్,

న గౌరవం క్వాపి కృతం గురూచితం

దేహిక క్వచిన్నిస్తర యత్త్వయా కృతమ్.

38

న ధర్మబుద్ధ్యా పతిరేవ సేవితో

వహ్నిప్రవేశో న కృతో మృతే పతౌ,

వైధవ్య మాసాద్య తపో న సేవితం

దేహి స్మచిన్నిస్తర యత్త్వయా కృతమ్.

౪౦

మాసోపవాసై ర్నవిశోపితం మయా

చాంద్రాయణైర్వా నియమైస్స విస్తరైః,

నారీశరీరం బహుదుఃఖభాజనం

లబ్ధు మయా పూర్వకృతైర్వికర్తృభిః.

౪౧

తార్చన' మితి శ్రుత్యుక్తం ఆవశ్యకం కర్త. కించ వేదశాస్త్రాణా మర్థం 'అవశ్య మేవ భోక్తవ్యం కృతం కర్త శుభాశుభ' మిత్యాది యథార్థం వచః న ప్రమాణితం నాస్తికతయా ప్రమాణం న కృతమ్. ౩౭. తద్వక్తౌ. ౩౮. హితం మమైవ సుఖదం ధర్మ ర్వచః గురూణాం శ్వశాస్త్రిదీనాం ఉచితం గౌరవం చరణసేవాదికం క్వాపి కదాచి దపి న కృతమ్. ౩౯. పతిసేవనమేవ స్త్రీణాం పరమౌ ధర్మ ఇతి బుద్ధ్యా పతి రైవ సేవితః, కింతు దాంభికాః ముండాః సేవితాః. ౪౦. తపస్సేవన మేవాహ. మాసోపవా సై రితి. బహుదుఃఖానాం వైధవ్యపరాధవతాదీనాం పూర్వజన్త ని కృతైః వికర్తృభిః నిషిద్ధాచరణైః మయా జీవేన నారీశరీరం అధిమిత్యత్ర స్థూలశరీరాభిప్రాయేణ జీవ స్తోక్తిః-కించ నూత్నశరీరాభిమానవతి జీవేతు వాసనానుసారేనైవ పురంజనవ స్నరనారీ

నన్ను కంటికి రెప్పవోలే కాపాడు భర్తమాటను ఒకమాటు అయిన వివరేదు. భర్తను పూజింపవలయునను నీతిని కలనైన దలంప లేదు. అట్టి నాకు పాతివ్రత్య ముందునా? అత్తమామలు మున్నగు పూజ్యులను ఎన్నడును పూజింపనేలేదు. నాకు స్వర్గ మెట్లు వచ్చును? నేను చేసిన పాపము నెవ రనుభవించెదరు? భర్త నెప్పుడును ధర్మ బుద్ధితో నేవింపలేదు. భర్త మరణించినపుడు సహగమనము నైన చేయ లేదు. వైధవ్యము వచ్చినపుడు చేయవలసిన బింటిపూట భోజనము, ఉపవాసము, కృచ్ఛ్రచాంద్రాయణాదికములు, ఫలములు, మారలు తినియుండుట, భూమిమీఁద పడుండుట, తలంటుకొనకుండుట, పరిమళ ద్రవ్యములను స్వీకరింపకపోవుట, పతి బుద్ధితో శ్రీహరినిఁ బూజించుట, భర్తలకు ఇష్ట మయిన పదార్థములను యోగ్యులకు సమర్పించుట మున్నగు కృత్యములను వేసిని చేయలేదు. పూర్వజన్మమున అనేకపాప కర్మలు చేయుటవలన సంప్రాప్తించినట్టియు, వైధవ్యము, పరాధీనత్వము మున్నగు అనేకదుఃఖములకు ఆకర మైనట్టియు స్త్రీజన్మమునై తిమాసోప వాసాదికములచే దానిని మఱల రాకుండ చేసికొనలేక పోయినాను. నేను చేసిన పాపముల నెవరు అనుభవించెదరు?

ఏవం విలప్య బహుశస్సుంస్థరకా పూర్వదైహికమ్,
మానుషత్వం మమ కుత ఇతి శ్రోక స్మిపర్పతి.

౪౨

అని యిట్లు అనేకవిధముల విలపించుచు పురాకృతపాపములను దలంచుకొనుచు మఱల నాకు మనుష్యజన్మ యెట్లు లభించు నని యేడ్చుచు ఆమార్గమున పోవును.

దశసప్తదినా న్యేకో వాయువేగేన గచ్ఛతి,
అష్టాదశే దినే తార్క్ష్య ప్రేతస్సామ్యపురం వ్రజేత్.

౪౩

ఇట్లు బయలు వెడలిన జీవుడు వాయువేగమున పదు నేడు దినములు నడిచి పదు నెన్నిదవదినమున సామ్యపురమును జేరును.

త్వం న కు వాసక మితి. తదుక్తం శ్రీరామస్వామినా తారాం ప్రతి—“న స్త్రీపుమాన్వామండోవా కేవ స్సర్వలోకవ్యయః, ఏకవివాద్విశియోఽయ మాకాశవ దరేకః” ఇతి. ౪౧. ఏవ మమతాపం నిరూప్య మార్గమవం నిరూపయతి. ఏవ మిత్యాది. ౪౩.

తస్మిన్నురవరే రమ్యే ప్రేతానాం చ గణో మహాః,
 పుష్పభద్రానదీ తత్ర న్యగ్రోధః ప్రియదర్శనః,   ౪౪
 పురే తత్ర స విశ్రామం ప్రాప్య తే యమకింకరైః,
 దారపుత్రాదికం సౌఖ్యం స్మరతే తత్ర దుఃఖతః,   ౪౫
 ధనాని భృత్యమాత్రాణి సర్వం శోచతి వై సదా,
 తదా ప్రేతాం సు తత్ర త్యాః కింకరాశ్చేదమబ్రువన్,   ౪౬
 క్వ ధనం క్వ సుతా జాయా క్వ సుహృత్స్వచ బాంధవాః,
 స్వకర్తోపాన్వితం భోక్తా మూఢ యాహి చిరం పథి,   ౪౭

అపట్టణమున ప్రేతగణము నివసించియుండును. పుష్పభద్రయను నది ప్రవహించుచుండును. విశ్రమించుట కనుకూల మగు పెద్దమట్టి చెట్టును గలదు. యమభటులు జీవులను అచ్చట విశ్రమింపజేయుదురు. విశ్రమించియున్నపుడు భార్య, బిడ్డలు మున్నగు బంధువులును, ధనమును సౌఖ్యములును జ్ఞప్తికిరాగా జీవులు శోకించుచుండురు. వారిని జూచి యమకింకరులు “ఓ జీవులారా! ధన మెక్కడ? భార్య లెక్కడ? మిత్రు లెక్కడ? బంధువు లెక్కడ? వారిని తలచుకొనుట వ్యర్థము. మీరుచేసిన కర్మలకు ఫలము అనుభవించితిరవలెను” అని పలుకుచుండురు.

జానాసి సంబలబలం బల మధ్వగానాం
 నో సంబలాయ యతసే పరలోకపాంథ!,
 గంతవ్య మస్తి తవ నిశ్చిత మేవ తేన
 మార్గేణ యత్ర భవతి క్రయవిక్ర యోఽపి,   ౪౮

నదీన్యగ్రోధయాః సంయోగాదస్య సౌమ్యత్వం రమ్యత్వం చేతి. అన్యత్ర ‘పుష్పచాపానా న తత్రాస్తేన బలం దృశ్యతే క్వచి’దితి నిరూపణా దేకద్యపరీతత్వమ్. ౪౪, ౪౫. తత్ర త్యాః సౌమ్యపురవాసినః. ౪౬. చిరం యాహి వర్షపర్యంతం గచ్ఛ. ౪౭. హే పరలోకపాంథ! త్వం సంబలబలం సమ్యగప్రతిహతం బలం యస్మేతి సంబలః, యమస్తస్య బలం పరాక్రమం నో జానాసి కించ, అధ్వగానాం అధ్వని యమమార్గే యుష్మదాదిభి స్సుహ గచ్ఛంతి త్యధ్వగాః - అస్తదాదయో దూతాః తేషాం బలం నో జానాసి. కించ సంబలాయ యమార్థం నోయతసే యథా యమా యతనాం న వదాతి తథా యత్నం న కరోషీతి సావజ్ఞ పచనాని-అత్ర నో ఇత్యస్య దేహశీషన్యాయేన

అబాలఖ్యాతమార్గోఽయం నైవ మర్త్య శ్రుత స్వయా,

పురాణసంభవం వాక్యం కిం ద్విజేభ్యోఽపి న శ్రుతమ్. ౪౯

మఱియు యమకింకరు లిట్లుపలికెదరు. “మూఢులగు ఓ పరలోక పాంథులారా! ప్రయాణీకులకు దారిబత్రేమే యాధారమని మీరెఱుఁ గరా? ఎఱిగియున్న దానికొక కేల ప్రయత్నింపలేదు? ఏమార్గమున అమ్మవారును కొనువారును లేరో ఆ మార్గమున నడువవలయునని మీకు తెలియదా? ఓ మూఢునుజుడా! పరలోకమార్గమున ఏమియు లభింపదని బాలరకుఁగూడ తెలియును. నీకేల తెలియలేదు? బ్రాహ్మణుల వలన పురాణముల నెప్పుడును వినిలేదా?

ఏవ ముక్త స్తతో దూతైస్తాడ్యమానశ్చ ముద్గరైః,

నివత స్మత్ప్రత స్థావ న్నాశై రాకృవ్యతే బలాత్. ౫౦

అత్ర డత్తైః సుతైః పౌత్రై స్నేహాద్వా కృపయాఽపివా,

మాసికం పిండ మశ్నాతి తత స్సోరిపురం వ్రజేత్. ౫౧

యమకింకరులు ఇట్లు పలుకును ముద్గరములతో కొట్టుచుండ జీవులు పడుచు, లేచుచు, పరుగెత్తుచు, పాశములచే లాగఁబడుచు అక్కడ స్నేహముచేతఁగాని, కృపచేతఁగాని కుమారులు వగయిరాలచే మాసికములయం దీయఁబడిన పిండములను దిని పిదపసోరిపురమును జేరుదురు.

తత్ర నామ్నాస్తి రాజావై జంగమః కాలరూపధృత్,

తం దృష్ట్వా భయ భీతో సౌ విశ్రామే కురుతే మతిమ్. ౫౨

ఉదకం చాన్నసంయుక్తం భుజ్జే తత్ర పురే గతః,

త్రైపక్షికే వై యద్దత్తం స తత్పుర మతిక్రమేత్. ౫౩

సర్వత్ర సంబంధః. యత్ర యస్మిన్దగ్ధే క్రయవిక్రయ క్షాపి నాస్తి తేన గంఠవ్య మస్తితి. ౪౯. బాలా సభివ్యాకృత్య త్యాబాలం - అబాలం ఖ్యాతః-బాలాఅపి జానంతి త్యర్థః - స చాసౌ మార్గ క్షాయం న శ్రుతః కిం? ౪౯, ౫౦. గృహ త్రయో దశేఽహని మార్గే వ్రజతి - అష్టదశేఽహని సౌమ్యపురం ప్రాప్నోతి-అత్ర సౌమ్య పురే మాసిక మశ్నాతి - త్రైపక్షికస్య చ విశ్రామాభావా దకథిత మపి భోజనం మార్గే ఏవ జ్ఞాతవ్యమ్. ౫౧. తత్ర సోరిపురే కాలరూపధృత్ కాలో యమ స్తద్రూ పం ధరతీతి విశేషణాత్-యమవ జ్జంగమస్యాపి సోరిత్యం-మూర స్సూర్యః తస్యా పత్యంసౌ స్తస్య పురం-అతోఽస్య సోరిపుర మితి నామ. ౫౨, ౫౩. నగేంద్ర భవనం-

సాక్షాత్తుగ యమునింబోలు జంగముఁడను రాజు ఆ నగరమును పాలించుచుండును. అతనిం జూచి జీవుఁడు భయభ్రాంతుఁడై విశ్రమించుటకు స్థలముఁజూచును. అచ్చట జీవుఁడు తైపక్షికశ్రాద్ధమున పుత్రాదులచే నీయఁబడు పిండోదకముల ననుభవించి బయలుదేలును.

తతో నగేంద్రభవనం ప్రేతో యాతి త్వరాకృతిః,
వనాని తత్ర రాద్రాణి దృష్ట్వా క్రందతి దుఃఖితః. ౧౪
నిర్ఘృతైః కృష్యమాణస్సు రుదతే చ పునః పునః,
మాసద్వయావసానేతు తత్పురం వ్యధితో వ్రజేత్. ౧౫
భుక్త్వా పిండం జలం వస్త్రం దత్తం యద్బాంధవైరితః,
కృష్యమాణః పునః పాశై ర్నీయతే గ్రేచ కింకరైః. ౧౬
మాసే తృతీయే సంప్రాప్తే ప్రాప్య గంధర్వపత్నవమ్,
తృతీయమాసికం పిండం తత్ర భుక్త్వా ప్రసర్పతి. ౧౭
శైలాగమం చతుర్థే చ మాసి ప్రాప్నోతి వై పురమ్,
పాషాణా స్తత్ర వర్షంతి ప్రేతస్యోపరి భూరిశః. ౧౮
చతుర్థమాసికం పిండం భుక్త్వా కిందిత్సుభి భవేత్,
తతో యాతి పురం ప్రేతః క్రౌంచం మాసేఽథ పంచమే. ౧౯
పాస్తదత్తం తదా భుంక్తే ప్రేతః క్రౌంచపురే స్థితః,
యత్పంచమాసికం పిండం భుక్త్వా క్రూరపురం వ్రజేత్. ౨౦

ఇట్లు రెండవమాసముదాటిన తరువాత నగేంద్ర భవనపురము చేరును. భయంకరములగు అచ్చటి అసిపత్రారణ్యములను జూచి ఏడ్చును. యమదూతలు జీవుని ఆవనములో నిగ్దయులై యిద్దఱ్ఱదరు. నగచ్ఛంతితి వగాః పృథ్వాః శేష మింద్రాః ఉచ్చకరతరవః శేషం భవనం స్థానం - అతోఽస్య నగేంద్రభవన మితి నామ. తదే వాహ. తత్ర తత్పురమాస్థమధ్యే చ రాద్రాణి అసిపత్రవనాని దృష్ట్వా క్రందతి. ౧౪-౧౬. గంధర్వపత్నః - యథా మూర్య ఉదయే దృశ్యతే తథా దూరాదేవ దృశ్యమానం సమీపగమనా దదృశ్యం భవతితి హేతో రమ్య గంధర్వనగరం నామ. ౧౭. శైలానాం పాషాణానాం అగమం పతనం యస్మిన్నితి శైలాగమం నామ. ౧౮. క్రౌంచం 'కృంచ' హింసాయా' మితి ధాతోః హింస్రజనై ర్వాస్తవత్వా దస్య క్రౌంచపురం నామ. ౧౯. క్రూరా

జీవుఁడాబాధల కాఁగలేక యెడ్చుచుండును. అచ్చట పిండములను భుజించిన తరువాత యమభటులు వానిని పాశబద్ధునిఁ గావించి ముందు నగరమునకు ఈడ్చుకొనిపోవుదురు. మూడవమాసమున గంధర్వపురముఁ జేరును. ఆ పురమునందే మూడవమాసికమున ఈయఁబడిన పిండములను భక్షించును. నాల్గవమాసమున శైలాగమపురము ప్రవేశించును. అచ్చట ప్రేతలమీఁద రాళ్ల వాన సంతతధారగా పడుచుండును. గావుననే దానికి ఆపేరు వచ్చినది. నాల్గవమాసపిండముల నచ్చట భక్షించి జీవుఁడు కొంచెము సుఖము పొందును. అయిదవమాసమున క్రాంచపురము చేరును. ఆ పట్టణమందలి ప్రజలందఱు హింసకులే ముగుటం జేసి ఆ పురమునకు క్రాంచమని పేరువచ్చినది. అయిదవ మాసికపు పిండముల నక్కడ స్వీకరించి పిడుక క్రూరపురము చేరును.

సార్థకైః పంచభి ర్నై నై ర్నా న్మహాన్తాసికం భవేత్,

తత్ర దత్తేన పిండేన ఘటే నాప్యాయిత స్థితిః.

౬౧

ముహూర్తార్థం తు విశ్రమ్య కంపమాన స్సుదుఃఖితః,

తత్పురం తు పరిత్యజ్య తర్జితో యమకింకరైః.

౬౨

ప్రయాతి చిత్తభవనం విచిత్రో నామ పార్థివః,

యమస్యైవానుజో భ్రాతా యత్ర రాజ్యం ప్రశాన్తిహి.

౬౩

తం విలోక్య మహాకాయం యదా భీతః పలాయతే,

తదా సముఖ మాగత్య కై వర్తా ఇద మబ్రువత్.

౬౪

అందలి ప్రజలు నిర్దయాత్ము లగుటవలన ఆ పురమున కా పేరు వచ్చినది. అచ్చటనే యుండి ఊనమాన్తాసికమున (నూటదెబ్బదియొకటవరోజున) ఈయఁబడు పిండ్లదకాదులను భుజించి ఆ సుందర్భమున చేయఁబడిన ఉదకుంభదానమువలన కొంచెము తృప్తుడై రెండుగడియల కాలము మాత్రము విశ్రమించి ఆ పురమును విడిచి యమకింకరులచే తర్జనభర్జన చేయఁబడుచు వడఁకుచు బయలుదేలును. తరువాత జీవుఁడు విచిత్రభవనము అను పట్టణము చేరును. యముని సోదరుఁడగు విచిత్రరాజు ఆ పురమును పాలించుచుండును. జీవుఁడు స్థూలకర్మ

జాం నిర్దయానాం పుర మితి. ౬౦. ఆప్యాయితః కించి త్ప్రప్తః. ౬౧, ౬౨. చిత్త వివ చిత్త్ర-జయవివ విజయ ఇతివత్ తస్య విచిత్రస్య భవనం మందిరం యత్ర

రుడు అగు ఆ రాజును జూచి భయభ్రాంతుడై పాటిపోవును. అంతట పల్లెవాండ్లు కొండలు ఎదురువచ్చి యిట్లు పలుకుదురు.

వయం తే తర్హకామాయ మహావై తరణీ నదీమ్,
నావ మాదాయ సంప్రాప్తా యది తే పుణ్య మీదృశమ్. ౬౫
దానం వితరణం ప్రోక్షం మునిభి స్తత్త్వ దర్శిభిః,
ఇయం సా తీర్యతే యస్తా తస్మా ద్వైతరణీ స్మృతా. ౬౬
యది త్వయా ప్రదత్తా గా స్తదా నా రుపసర్పతి,
నాన్యథాతి వచ స్తేహం శ్రుత్వా హా దై వ భావతే. ౬౭
తం దృష్ట్వా కభ్యతే సాతు తాం దృష్ట్వా సోతిక్రండతే,
అద త్తదానః పాపాత్తా తస్యా మేవ నిమజ్జతి. ౬౮
తన్ముఖే కంఠకం కత్వా దూతై రాకాశసంస్థితైః,
బడిశేన యథా మత్స్యే స్తథా పారం ప్రణీయతే. ౬౯
షాన్తాసికం చ యత్పిండం తత్ర భుక్త్వా వ్రసర్పతి,
మార్గే స విలపన్యాతి బుభుక్షాపీడితో హ్యాలమ్. ౭౦

“ఓ జీవుడా! మేము వై తరణీనదిని దాటించు పల్లెవాండ్రము. పడవ రేవున సిద్ధముగా నున్నది. ఋషులు గోదానమును వితరణ మని పలుకుచున్నారు. ఇది గోదానమువలన దాటఁబడుచున్నది; గావున వై తరణీయనిపిలువఁబడుచున్నది. నీవు గోదానము చేసితివా? అట్లయిన యెడల నీవు పడవ యెక్కవచ్చును. లేకున్న లేదు.” ఈమాటలు విని జీవుడు తాను గోదానము చేసియుండకపోయినచో “హా, దై వమా” యని యేడ్చును. గోదానము చేయని జీవుని జూచి అనది సలసల కాఁగఁ దొడంగును. దానిని జూచి జీవుడు వడవడ వడఁకును. గోదానము

తస్మి నిచ్చిత్రభవనే. ౬౩, ౬౪. ఈదృశం నాకాశోహణయోగ్యమ్. ౬౫. తదేవాహ. దానమితి ద్వాభ్యామ్. యా త్వయా మర్త్యలోకే శ్రుతా నేయం తవాగ్రే వర్తమానా యస్తా ద్వితరణా ద్గోదానా తీర్యతే తస్మా ద్దేవో రై వ్యతరణీతి. ౬౬. ఉపసర్పతి సమీపే ఆయాస్యతి అన్యథా గోదానం వినా నేతి హాదై వ త్వదానా నిర్వృథవచ నమ్. ౬౭. నిమజ్జతి నిమగ్నో భవతి. ౬౮. నిమజ్జితస్య పారస్రా ప్తిప్రకార మాహ తన్ముఖితి. బడిశం మత్స్యే తథనమ్. ౬౯. షాన్తాసికం పిండం భుక్త్వాపి బుభుక్షాపీడిత ఇత్యత్రాపి “తథాఽపి నా సిక స్తాగ్మ్య! తృప్తిం యాతి న పాతకీ, పాపీనాం నోపతివృత్తి

చేయని జీవుడు ఆ నదిలో దిగిపోవలయును. గాలముతో చేదచు నైకి
లాగునట్లు ఆ పాపాత్మునినోట ముల్లు గుచ్చి యమకింకరులు ఆకాశ
వీధిని నడచుచు నదిని దాటించెదరు. జీవుడు అపుడు అజనమాసిక
మున ఈయఁబడిన పిండోదకములను భక్షించియు ఇంకను మిగుల
నాకలిగొని యేడ్చుచు బయలుదేలును.

సప్తమే మాసి సంప్రాప్తే పురం బహ్వపదం వ్రజేత్,
తత్ర భుక్తే ప్రదత్తం య త్సప్తమే మాసి పుత్రకైః. 20

తత్పురం తు వ్యతిక్రమ్య దుగ్ధఖదం పుర మృచ్ఛతి,
మహద్దుగ్ధ మవాప్నోతి ఖేగచ్ఛక్ ఖేచరేశ్వర. 21

మాస్యష్టమే ప్రదత్తం య త్పిండం భుక్త్యా ప్రసర్పతి,
నవమే మాసి సంపూర్ణే నానాక్రందం పురం వ్రజేత్. 22

నానాక్రందగణాః దృష్ట్వా క్రందమానాన్పుదారుణాః,
స్వయం చ శూన్యహృదయ స్సమాక్రందతి దుగ్ధితః. 23

ఏడవమాసమున బహ్వపదపురమును ప్రవేశించి ఏడవమాసిక
మున సీయఁబడిన పిండోదకములను స్వీకరించును. తరువాత ఆకాశ
గమనమున దుగ్ధఖదనగరమును ప్రవేశించి ఎనిమిదవమాసికమున
ఈయఁబడిన పిండాతికమును భుజించును. పిమ్మట తొమ్మిదవనెల పూర్తి
యగునపుటికి నానాక్రందపురముం జేరును. అందున్న ప్రేతగణములు
అనేకవిధముల దుగ్ధింపుచునుండును. అగుటవలననే అపట్టణమునకు నానా
క్రందపుర మని పేరు వచ్చినది. జీవుడు అక్కడ ఆ రోదనధ్వనులు విని
శూన్యహృదయుడై చేయునదిలేక తానుగూడ రోదనముచేయును.

విహాయ తత్పురం ప్రేత స్తర్జితో యమకింకరైః,

సుత ప్రభవనం గచ్ఛేత్తతమే మాసి కృచ్ఛితః. 24

దానం క్రాద్ధం జలాంజలి" రితి పూర్వవత్ జ్ఞాతవ్యమ్. 20. బహువిధా మృధాద్యాపత్
యస్తి స్థితి బహ్వపదం నామ. 21. ఖే క్వచి స్థి రాంబహర్ణే ఖగవ ద్గచ్ఛక్ మహ
ద్దుఃఖం ప్రాప్నోతి-అతోఽస్య దుఃఖదంనామ. 22. నానాగణాః క్రందంతి యస్తి
స్థితి నానాక్రందం నామ పురమ్. 23. నానాప్రకారైః ఆక్రందంతి చ ప్రేతా తా
తాః అతిదారుణాః దృష్ట్వా స్వయం పృథిదుఃఖిత స్సక్ ఆక్రందతి. 24. పరిహో

పిండదానం జలం తత్ర భుక్త్వాపి న సుఖం భవేత్,
మాసి చైకాదశే పూర్ణే పురం రాద్రం స గచ్ఛతి. 21

దశైకమాసికం తత్ర భుంక్తే దత్తం సుతాదిభిః,
సార్ధే చైకాదశే మాసి పయోవర్షణ మృచ్ఛతి. 22

మేఘ స్రుత ప్రవర్షంతి ప్రేతానాం దుగ్ధిభద్రాయతాః,
న్యూనాబ్ధికం చ యచ్ఛాద్ధం తత్ర భుంక్తే స దుగ్ధిభిః. 23

పదునొకండవ మాసమున రాద్రపురము ప్రవేశించి ఏకాదశ
మాసికమున నీయఁబడిన పిండాదికములను స్వీకరించి పిదప పదునైదు
దినములకు అనఁగా 3౪గి వ రోజునకు పయోవర్షణనగరము చేరును.
ప్రేతలకు ఉపద్రవము కలిగించునంతటి వర్షమును మేఘములు అక్కడ
కురియును; గాన దానికి ఆపేరు వచ్చినది. అందు జీవుఁడు న్యూనాబ్ధిక
శ్రాద్ధమున నీయఁబడిన పిండోదకములను స్వీకరించును.

సంపూర్ణే తు తతో వర్షే శీతాధ్యం నగరం వ్రజేత్,
హిమా చ్ఛతగుణం తత్ర మహాశీతం తవత్కపి. 24

శీతార్ధైః క్షుధితస్సోఽపి వీక్షతే హి దిశోదశ,
తిష్ఠతే బాంధవః కోఽపి యో మే దుగ్ధిభం వ్యపోహతి. 25

సంవత్సరము పూర్తి యగునప్పటికి శీతాధ్యనగరము ప్రవేశిం
చును. ఎండకాయుచున్నను మంచుకంటె నూలురెట్లధికముగా చలి
కాయుచుండుటవలన అపురమునకు ఆపేరు వచ్చినది. జీవుఁడు అచలికి
అఁగ లేకయు, అఁకట నకనక మూడుచుండియు “ఈనాదుగ్ధిభమును
పోఁగొట్టఁగల బంధువు లేచ్చటను లేరా!” యని దళిదికలును
జూచును,

దావాగ్నినా ఉపర్యంగారవృష్ట్యా చ సుఖం ఆతితప్తం చ తద్భవనం చేతి సుతప్త
భవనం నామ. 2౫. రాద్రాదాం భయంకరాణాం పుర మితి రాద్ర పురం నామ. 2౬.
పయసాం సంకప్తజలానాం వర్షణం వృష్టి ర్యస్తిస్త్రితి పయోవర్షణం నామ పురం
ముచ్ఛతి. ‘ముచ్ఛగతా’వీతి ధాతో ర్దచ్చతిత్వర్థః. 2౭. హిమాదవశతగుణేనకీతే
నాధ్యం యుక్తం భవతీతి శీతాధ్యం నామ. 2౮. వ్యపోహతి దూరీకరోతి. ౨౯. తద్భవం

కింకరాస్తే వడంతుత్ర క్వ తే పుణ్యంహి తాదృశమ్,
భుక్త్వా చ వార్షికం పిండం ధైర్య మాలంబితే పునః. ౮౧
తత స్సంవత్సరస్యాంతే ప్రత్యాసన్నే యమాలయే,
బహుభీతిపురే గత్వా హస్తమాత్రం సముత్స్రుజేత్. ౮౨

అట్లు దుఃఖితుడై యున్న అజేవునిఁ జూచి యమకింకరులు
“ఓరీ! అట్టి పుణ్యము నీక్కెడ నున్నది? విచారించిన నేమియు ఫలము
లేదు. వాపోవక అనుభవింపుము” అని పలుకుచుండుదురు. ప్రేత అచ్చ
టనే ప్రథమాద్వికమున ఈయఁబడిన పిండోదకాదులను భక్షించి
కొంచెము ధైర్యము వహించును. పిదప అనేకవిధములగు భీతుఁడు
అకరమయిన బహుభీతిపురము ప్రవేశించును. అక్కడకు యమపురము
సమీపమున నున్నది. అచ్చట హస్తప్రమాణమై యున్న పిండజశరీర
మును విడిచిపెట్టును.

అంగుష్ఠమాత్రో వాయుశ్చ కర్తృభోగాయ ఖేచర,
యాతనాదేహ మాసాద్య సహ యామ్యైః ప్రయాతి చ. ౮౩
బౌద్ధ్యదైహికదానాని యైర్న దత్తాని కాశ్యప,
ఏవం కష్టేన తే యాంతి గృహీతా దృఢబంధనైః. ౮౪
ధర్మరాజపురే సంతి చతుర్ద్వా రాణి ఖేచర,
తత్రాయం దక్షిణద్వారమార్గ స్తే పరికీర్తితః. ౮౫
అస్తిక పథి మహాఘోరే యుత్పన్నాశ్రమవీడితాః,
యథా యాంతి తథా ప్రోక్తం కిం భూయః శ్రోతుమిచ్ఛసి. ౮౬

యాదృశేన ఏకద్వయం యాతి. ౮౧. యమపురయాతనాసాన్నిధ్యాద్భవప్రకారం
భీతి ర్భయం యస్మిన్నితి బహుభీతిపురం నామ - తస్మిన్నేవ హస్తమాత్రం పిండజం
దేహం త్యజతి. ౮౨. వాయు రిక్త్యపలక్షణం వాయుదిగ్ ప్రదళతత్వాత్ కలింగ
శరీరాభియాసే జనః యాతనాదేహం ప్రారబ్ధకర్తృభోగాయ స్వప్నవదుత్థితం స్వసదృశం
శరీరం సమాశ్రితస్యక. ౮౩. ‘కీదృశో యమలోకస్య పంథాః’ ‘తత్ర యాంతి యథా
సాసా’ ఇతి ప్రశ్నపూర్వోత్తర ముపసంహరతి. ఏవమితి. ౮౪-౮౬. ఇతి శ్రీగరుడపురాణ
టికాయాం యమమార్గనిరూపణో నామ ద్వితీయాఽధ్యాయః.

అంగుష్ఠ ప్రమాణుడును, లింగశరీరాభిమానియు నగు జీవుడు ప్రారబ్ధకర్త ననుభవించుటకు స్వప్న మువలె బయలుదేరిన యాతనాశరీరము నధిష్ఠించి పాపాత్ములతో కలిసి వెళ్లును. ఓగరుడుడా! పుత్రులు మున్నగువారు శ్రాద్ధకర్త సరిగఁ జేయనిచో పితరులు దృఢపాశములచే బంధింపఁబడి పూర్వోక్తము లగుకష్టముల ననుభవించెదరు. ఓ వై న తేయా! యమపురమునకు నాలుగు ద్వారములు గలవు. అందు డక్షిణ ద్వారమార్గముయొక్క వృత్తాంతమును నీకు చెప్పితిని. ఇంక నేమి వినఁ గోరెదవు? అని శ్రీహరి యడిగెను.

ఇతి శ్రీగరుడపురాణే సారోద్ధారే యమమార్గనిరూపణో నామ
ద్వితీయోఽధ్యాయః.

తృతీయాధ్యాయము

శ్రీహరి గరుడునకు యమబాధలను వివరించి చెప్పుట.

గరుడ ఉవాచ :—

యమమార్గ మతిక్రమ్య గత్వా పాపీ యమాలయే,
కీదృశీం యాతినాం భుంక్తే తస్యే కథయ కేశవ.

౧

శ్రీభగవానువాచ :—

అద్యంతం చ ప్రవక్ష్యామి శృణుష్వ వినతాత్మజ,
కథ్యమానేఽపి సరకే త్వం భవిష్యసి కంపితః.

౨

“శ్రీహరి! ఇట్లు యమమార్గమును గడచి యమపురము ప్రవేశించిన తరువాత జీవులు ఎట్టి బాధల ననుభవించెదరు!” అని గరుడుఁ డడుగఁగా శ్రీహరి యిట్లు చెప్పఁదొడఁగెను. — “ఓవినతాత్మజ! పాపాత్ములనుభవించు యమయౌతనలను వివరముగా చెప్పెదను. సావధానుఁడవై వినుము. సరకబాధలను వినినచో నీవు భయపడెదవు.

చత్వారింశ ద్వీజనాని చతుర్యుక్తాని కాశ్యప,

బహుభీతిపురా దగ్రే ధర్మరాజపురం మహత్.

౩

హాహాకారసమాయుక్తం దృష్ట్వా క్రందతి పాతకీ,

తత్క్రిందితం సమాకర్ణ్య యమస్య పురచారిణః.

౪

గత్వా చ తత్ర తే సర్వే ప్రతీహారం పదంతి హి,

ధర్మధ్వజః ప్రతీహార స్తత్ర తిష్ఠతి నర్వదా.

౫

బహుభీతిపురమునకు నలువది నాలుగు ఆమడల దూరమున గొప్పది యగు యమధర్మరాజు వట్టణ మున్నది. అందు సరక బాధల ననుభవించుచుండు పాపులహాహాకారములను వినుటతోడనే పాపా

‘యాతనాదేహ మాత్రిత్య కర్తభోగాయ యాంతి తే’ ఇతి శ్రుత్వా తు గరుడో యాతనామేవ వృచ్ఛతి. ‘గత్వా యమపురం పాపా యమం దృష్ట్వా సకింకరం, భుంజంతి యాతనా మాహ తృతీయ’ ఇతి మాధవః యమమార్గ మితి, ౧.

త్తుడు అగు పేత వద్దును. యమపురముననుండు చారులు ఆయెడుపు
విని పోయి దక్షిణద్వారమును కాంచుచుండెడి భర్తభగ్జాఁడను వ్రతీ
హరితో పాపాత్తుడు ఒకఁడు వచ్చియున్నాడని చెప్పెదరు.

స గత్యా చిత్రగుప్తాయ బ్రూతే తత్ర శుభాశుభమ్,
తత్ర గుం చిత్రగుప్తాఽపి ధర్మరాజం నివేదయేత్.

నాస్తికా యే సరా స్త్రాక్ష్య మహాపాపరతా సుదా,
తాంశ్చ సర్వాన్లభాయోగ్యం సమ్యజ్ఞానాని ధర్మరాట్.

తథాఽపి చిత్తగుప్తాయ తేహం వాచం స పృచ్ఛతి,
చిత్తగుప్తాఽపి సర్వజ్ఞః శ్రవణా న్పరిపృచ్ఛతి.

చార్లెస్ బాలకుండు అగు ఆ ధర్మభ్రాతృడు చిత్రగుప్తుని దగ్గరకు వెళ్లి వాని పుణ్యపాపములను జెప్పును. ఆ చిత్రగుప్తుడు యమధర్మ రాజుతో జెప్పును. ధర్మరాజు వచ్చిన పాపులలో ఎవరు నా పక్షిలో, ఎవరు మహాపాపాత్ములలో లెస్సగగు దింతును. అయినను ఆతడు చిత్రగుప్తుని అడుగును. సర్వజ్ఞుడగు చిత్రగుప్తుడు శ్రవణాలనడుగును.

శ్రీనా బ్రహ్మణః పుత్రస్త్వ యోగతాతాళచారిణః,

తేజాం పత్మవ్యస్తకా భూతాశ్శ్రవణః పృథగాహ్వయా,
౧౦

నరే : పచ్చన్న పత్నీక్షం యుల్లో క్షం చ కృతం చ యత్,

సర్వ మా-వేదియం అర్చన చిత్రానందం
చారా సే ధర్మ రాజస్య మనుష్యాణాం శుభాశుభమ్, ౧౨

మనోవాక్యానుబంధములు
ఏపం లేషాం శక్తిరస్తి మర్త్యామర్త్యాధికారిణమ్,
౧౩

ఆద్యంత మితి, ఆదిమారభ్య అంతవర్యంతమ్. ౨-ర. కశ్ర దక్షిణద్వారే, ౫.౬.౩.౮. శేతే శ్రవణా ఇత్య పేక్షయా మాహ. బ్రహ్మణః పుత్రా ఇతి స ఫలిః దూరాత్ శ్రవణే విశేషం విజ్ఞానం యేషాం తే దూరదర్శనే దూరగతవస్తుప్రత్యక్షీకరణే చక్షుర్యేషాం తే. ౯. పృథక్ స్త్రీచాచకం అవ్యయం నామ యాసాం తాః. ౧౦. తే శ్రవణాః

వ్రతైర్దానైశ్చ సత్యోక్త్యా యస్తోషయతి తాన్నరః,
భవంతి తస్య తే సామ్యాస్త్విన్ మోక్షప్రదాయినః.

౧౮

పాపినాం పాపకర్తాణి జ్ఞాత్వా తే సత్యవాదినః,
ధర్మరాజపురః ప్రోక్తా జాయంతే దుఃఖదాయినః.

౧౯

శ్రవణులన నెవ్వరో చెప్పెదవినము, వారు బ్రహ్మపుత్రులు, వారు స్వర్గమర్త్యపాతాళలోకములయందప్రతిహతముగా సంచరించుచుందురు, వారికి దూరశ్రవణదూరదర్శనశక్తులుగలవు, వారిభార్యలును అట్టివారే, శ్రవణుని భార్యను శ్రవణి యందురు, ఆ శ్రవణులు ముల్లోకములలో నుండు స్త్రీల చేష్టలన్నియు లెస్సగ గ్రహింతురు, స్త్రీలును పురుషులును గూడ ప్రత్యక్షముగను, రహస్యముగను చేసిన పాపములను వారు చిత్రగుప్తునకు చెప్పెదరు, ధర్మరాజు చారులగు ఆ శ్రవణులకు మనుష్యులు మనోవాక్కాయకర్మలతో చేసిన పాపములన్నియు స్పష్టముగాఁ దెలిసిపోవును, దేవమనుష్యాదిసర్వప్రాణులమీఁదను అధికారము గలిగిన యాశ్రవణులకు మనుష్యాదులుచేసిన పాపములు తెలిసికొనుటకు శక్తిగలదు, వారు యథార్థమునే చెప్పెదరు, వ్రతములు చేసియు, దానములిచ్చియు, సత్యముపలికియు ఎవరు వారిని సంతోషపెట్టెదరో వారికి వారు స్వర్గనుభిముల నిచ్చెదరు, సత్యవాదులగు శ్రవణులు పాపుల చరిత్రములను యమునకుఁ దెలిపి వారికి కష్టములను కలిగింతురు.

ఆదిత్యచంద్రావనిలో యమశ్చ
ద్యౌర్భూమి రావో హృదయం యమశ్చ,
అహశ్చ రాత్రిశ్చ ఉభే చ సంధ్యే
ధర్మశ్చ జానాతి నరస్య వృత్తమ్.

౧౬

చంద్రుడు, సూర్యుడు, వాయువు, అగ్ని, అంతరిక్షము, భూమి, ఉదకము, అంతరాత్మ, యముడు, అహోరాత్రములు, ప్రాతః

తా: శ్రవణశ్చేతి. ౧౧-౧౫. ఆదిత్యాదయోఽపి నరస్య వృత్తం కుభాకుభాచరణం జానంతి సాక్షితమావశ్యంతీత్యర్థః, ద్యౌః అంతరిక్షం తదంతర్గతగ్రహనక్షత్రాదయోవా, హృదయం అంతరాత్మ అహంకారాదీనాం దేవతా, రాత్రిశ్చ ఉభేషు సంధ్యభావ ఇర్థః, ధర్మః హరే ర్హృదయా దత్తవీర్యం. ౧౬. సర్వకః సర్వే హ్యేతే

కాలము, సాయంకాలము ధర్మమును మనుష్యులు చేయు సమస్త కృత్యములను జూచుచుందురు.

ధర్మరాజు త్చిత్రగుప్తః శ్రవణా భాస్కరాదయః,
కాయస్థం తత్ర పశ్యంతి పాపం పుణ్యం చ సర్వశః, ౧౭

ఏవం నునిశ్చయం కృత్యా పాపినాం చాతకం యమః,
అహలాయ తాన్నిజు రూపం దర్శయత్యతిభీషణమ్, ౧౮

పాపిస్తాస్తే ప్రపశ్యంతి యమరూపం భయంకరమ్,
దండహస్తం మహాకాయం మహిషోపరి సంస్థితమ్, ౧౯

ప్రళయాంబుదనిర్ఘోషం కజ్జలాచలసన్నిభమ్,
విద్యుత్ప్రభాయుధైర్భీమం ద్వాత్రింశన్భజసంయుతమ్, ౨౦

యోజనత్రయవిస్తారం వాపీతుల్యవిలోచనమ్,
దంష్ట్రాకరాశవదనం రక్తాక్షం దీర్ఘనాసికమ్, ౨౧

ధర్మరాజు చిత్రగుప్తుడు శ్రవణులు సూర్యచంద్రాదులు తమ తమ స్థానములయందుండియే, మనుష్యుల పుణ్యపాపములను ఎఱింగెదరు. యముఁ డిట్లు పాపాత్ముల పాపములను నిశ్చయించి వారిని బిలిచి అతిభయంకరమగు తననిజరూపమును జూపును. దండహస్తాదును, మహాశరీరుఁడును, దున్నపోతు నెక్కియున్నవాఁడును, ప్రళయకాలమునం దలి మేఘముయొక్క ధ్వనిగలవాఁడును కాటుకకొండవంటిదేహకాంతికలవాఁడును, మెఱపువలె మెఱయు ఆయుధములచే భయంకరమయినవాఁడును, ముప్పదిరెండు భుజములు కలవాఁడును, మూఁడు అమడలపొడవు కలవాఁడును, దిగుడుబావులవంటి కండ్లుకలవాఁడును,

ధర్మరా త్చిత్రగుప్తాదయః తత్ర స్వస్థానేస్థితాఏవ కాయస్థం శరీరే స్థితం యత్పాపం పుణ్యం చ తత్సర్వం పశ్యంతి తల్మః, కాయస్థ మితి పాపపుణ్యన్వేష విశేషణం నకు జాతిరవమ్. యే శీచిత్ చిత్రగుప్తం కాయస్థం జాతివిశేషం వదంతి, తన్ను నహి తస్తి వర్సలాశేకశ్చ జ్ఞాతివిశేషోఽస్తి. తత్ర త్వేకా దేవజాతిశః, యది జాతి విశేష స్తదా కు'కాయస్థః పశ్యంతి' త్వేవ పాత స్సాన్యిత్. నకు కస్తి న్నపి పుస్తకే వాస్తి, అతో యదనవద్యం తత్ జ్ఞాతవ్య మితి. కించ చిత్రగుప్తస్య ద్వాదశపుత్రా స్సుంతి, తేషాం వంశోద్భవా ఇమే భూమిస్థాః కాయస్థా భవంతీత్యపి బహుముఖగతకథా నకం వదతి, తత్ గ్రంథాంతరే లోకవ్యవహారేయది భవతి, తదా భవతు నామ, అగ్రాపి

దంషాభీషణముఖుడును. రక్తనేత్రుడును, దీర్ఘనాసికుడును అగు ఆ యమునిఁ జూచి పాపాత్ములు భయపడుదురు.

మృత్యుజ్వరాదిభి ర్ము క్త శ్చిత్తగుప్తోఽపి భీషణః,
సర్వే దూతా శ్చ గర్జంతి యమతల్యా సదంతికే. ౨౨
తం దృష్ట్వా భయభీతస్తు హాహేతి వదతే ఖిలః,
అకత్తదానం సాసాత్తా కంపతే క్రందతే పునః. ౨౩

చిత్తగుప్తుడును మృత్యుజ్వరాది రోగములతోఁ గూడి అతి భయంక రాకారుఁడై యముని సమీపమున నుండును. యమునికంటెను భయంకరులగు దూతలు యమసమీపముననుండి గర్జించుచుండురు. ఇట్లు ఎప్పుడు నేమియు దానముచేసి యెటులగని పాపాత్ముఁడు వారినిఁ జూచి వడఁకిపోవుచుండును.

తతో వదతి తా సర్వా న్క్రిందమానాం శ్చ పాపినః,
శోచత స్సాన్ని కర్మాణి చిత్తగుప్తో యమాజ్ఞయా. ౨౪
భో భో పాపా దురాచారా అహంకార సదమామితాః,
కిమర్థ మార్జితం పాపం యుష్మాభి రవివేకిభిః. ౨౫
కామక్రోధా ద్యదుత్పన్నం సంగమేన చ పాపినామ్,
తత్పాపం దుఃఖఖదం మూఢాః కిమర్థం చరితం జనాః. ౨౬
కృతవంతః పురా యూయం పాపాన్యత్యంతహర్షితాః,
తథైవ యాతనా భోగ్యాః కి మిదానీం పరాజ్ఞుభాః. ౨౭
కృతాని యాని పాపాని యుష్మాభిస్సుబహూన్యపి,
తాని పాపాని దుఃఖస్య కారణం చ నవంచనాః. ౨౮
మూఢేఽపి దండితే వాపి డరిద్రేవా శ్రియాన్వితే,
సఖతే నిర్భతే వాపి సమవర్తి యమః స్మృతః. ౨౯
చిత్తగుప్తస్యేతివాక్యం శ్రుత్వా తే పాపిన స్తదా,
శోచంత స్సాన్ని కర్మాణి మాట్టిం తిష్ఠంతి నిశ్చలాః. ౩౦

మమ వాగ్రహ ఇతి. ౧౭-౨౧, తదంతికే యమసమీపే చిత్తగుప్తోఽపి భీషణః భయంకర ఏవాస్తే నకు కుండలాద్యలంకృత ఇతి. ౨౨-౨౬, తథైవ వాక్యంతహర్షేణైవ, భోగ్యాః భోక్తుం యోగ్యానివ. ౨౭, ౨౮, సుభావితానాం పాపాపరాధం రాజవర్ధరాడపి త్తమతే-అప్రతిష్ఠకం మామేవ మారయతితి మామంషాఇత్యాహమూఢేఽపి. ౨౯, ౩౦.

అంతట తమతమ పాపకర్మలను తలంచుకొని ఏదైది పాపాత్ములను జూచి యనునిచే ఆజ్ఞప్తుడై చిత్రగుప్తుఁ డిట్లు పలుకును. — “ఓరీ! పాపాత్ములారా! దురహంకారములై పాపము లేలచేసితిరి? మూఢులారా! పాపాత్ములతో సహవాసము చేసి కామక్రోధవశవద్దులై సరకదుగిళములను కలుగఁజేయు పాపముల నేల చేసితిరి? చాల ఆనందముతో పాపములను చేసినాడు. తత్ఫలముల ననుభవించునపు డేల దుఃఖించెదరు? మీపాపములే మీయీ బాధకు హేతువులై నవి; గాని మేము మిమ్ము వంచించుట లేదు. యమధర్మ రాజు మూఢులను, పండితులను, దరిద్రులను, ధనవంతులను, బలవంతులను, బలహీనులను ఒక్కరీతినే శిక్షించును; గాని పక్షపాతముచూపడు.” ఈమాటలు విని పాపాత్ములు తమ కర్మలను దలంచుకొని చేయునదిలేక నిశ్చలులై మారుమాటలేనివారై యూరకుందురు.

ధర్మరాజోఽసి తా స్తృప్త్యా చోరపన్నికృతాః,
ఆజ్ఞాపయతి పాపానాం శాస్త్రీ చైవ యథోచితాః: 30
తతస్తే నిర్దయా దూతా స్తాడయిత్వా వదంతి చ,
గచ్ఛ పాపి స్తహఃఘోరా స్సరకా సతిభీషణాః. 31
యయాజ్ఞాకారిణో దూతాః ప్రచండశ్చండకాదయః,
ఏకపాకేన తా స్పథ్యా నయంతి సరకా స్పృతి. 32

ఇట్లు చిత్రగుప్తుని మాటలు విని దొంగలనత నిశ్చలులైయున్న ఆపాపాత్ములను జూచి యముడు “వారివారిపాపములకు తగిన యాత నల ననుభవించఁజేయుడు” అని భటుల కాజ్ఞాపించును. అంతట చంద్రుడు ప్రచంద్రుడు మున్నగుదూతలు నిర్దయాత్ములై వారిసందఱ నొక్కత్రాటికి గట్టి సరకములదగ్గఱకు తీసికొనిపోవుదురు.

తత్ర వృత్తో మహా నో జ్వలదగ్ని సమప్రభః,
పంచయోజనవిస్తీర్ణః ఏకయోజన ముచ్చితః: 33
అద్యృతే శృంఖలైర్భధ్యాఽఘోముఖం తాడయంతి తే,
రుడంతి జ్వలితా స్తత్ర తేషాం త్రాతా న సద్యతే. 34

చోరో యథా చాకృత కర్మణి జ్ఞాతే సతి సునిశ్చలో భవతి తద్వ దిశ్యతః. శాస్త్రీం ప్రాయశ్చిత్తమాపాం యాతవామ్. 30-33. తత్ర సరకతే. 33. అఘోముఖం

ఆనరకముల సమీపమున అయిదామడల విస్తీర్ణమును ఒక యోజనము కొన్నత్యమును గలిగిన యొకవృక్షము అగ్నిహోత్రము వలె వెలుగుచుండును. పాపాత్ముల నండఱను ఆచెట్టునకు తలక్రిందుగాఁ గట్టి యమదూతలు కొట్టుచుందురు. వారిని రక్షించువా రచ్చట నెవ్వరు నుండరు.

తస్మిన్ వై శాల్మలీవృక్షే లంబంతేఽనేకపాపినః,
 త్కుత్సిపాపరిక్రాంతా యమదూతైశ్చ తాడితాః. 31
 త్కుమధ్వం భోఽపరాధం మే కృతాంబలిపుటా ఇతి,
 విజ్ఞాపయంతి తాన్ దూతా న్నాపిష్ఠా స్తే నిరాశ్రయాః. 32
 పునః పున శ్చ తే దూతై ర్హన్యంతే లోహయష్టిభిః,
 ముద్గరై స్తోమరైః కుంతై ర్గదాభి ర్ముసలై ర్భృకమ్. 33

అనేకపాపాత్ములు ఆబూరుగుచెట్టునకు కట్టఁబడి వ్రేలాడుచుండురు. త్కుత్సిపాపరిక్రాంతులగు అజీవులు “మమ్ము రక్షింపుఁడు,” అని దోయిలించుకొని ప్రార్థింతురు; గాని యామాటలను వినిపించు కొనక యమదూతలు వారిని మాటిమాటికిని ఇనుపయూచలతోడను పలుసాధనములతోడను మోడుచుందురు.

తాడనా చైచ్చవ నిశ్చేష్టా మూర్ఖితాశ్చ భవంతి తే,
 తథా నిశ్చేష్టితాన్ దృష్ట్వా కింకరా స్తే వదంతి హి. 34
 భోభో పాపా దురాచారాః కిమర్థం దుష్టచేష్టితమ్,
 నులభాని న దత్తాని జలా న్యన్నా న్యపి క్వచిత్. 35
 గ్రాసార్థ మపి నో దత్తః న క్వ వాయుసయో ర్భులిః,
 సమస్కృతా నాతిభయో న కృతం పితృతర్పణమ్. 36
 యమస్య చిత్తగుప్తస్య న కృతం ధ్యాన ముత్తమమ్,

విధ్యా. 34-35. దుష్టచేష్టితం దుష్టాచరణం కిమర్థం కృత మితి శేషః. 35. బలిరితి వైశ్వదేవాదిక మపి న కృత మిత్యర్థః. 36. కించ త్వయా యాతనానివ ర్తకం యమ చిత్తగుప్తయో ర్ధ్యానం మంత్రజప శ్చాపి న కృత ఇత్యాహుః. యమస్యేతి ధ్యాన మంత్ర మంత్రమహాదధాపుక్త. త ద్యథా - “పాపస్సంయూత మేఘసన్నిభతనుః ప్రద్యోతనస్యాత్తతో నృణాం పుణ్యకృతాం కుభావహవపుః పాపీయసాం దుఃఖ కృత్, క్రిమాన్ దక్షిణదిక్పతి ర్నహిషగో భూషాంబరాలంకృతో ధ్యేయ స్సంయమసి

న జ ప్తశ్చ తయో ర్నంత్రో న భవేద్యేన యాతనా. ౪౨
 నాపి కించి త్కృతం తీర్థం పూజితా నై వ దేవతాః,
 గృహశ్రమస్థితే నాపి హంతకాఠోపి నోద్ధృతః. ౪౩
 శుశ్రూషితాశ్చ నో సంతో భుజ్త్వ పాపఫలం స్వకమ్,
 యత స్త్వం ధర్మహీనోసి తతస్సంతాడ్యసే భృశమ్. ౪౪
 క్షమాపరాధం కురుతే భగవాన్ హరి రీశ్వరః,
 వయం తు సాపరాధానాం దండదా హి తదాజ్ఞయా. ౪౫
 ఏవ ముక్త్యా చ తే దూతా నిర్దయం తాడయంతి తాన్,
 జ్వలదంగారసదృశాః పతితా స్తాడనా దధః. ౪౬

ఇట్లు కొట్టబడి చేష్టలు ఉడిగియున్న పాపాత్ములనుజూచి యమ భటులు ఇట్లు పలుకుదురు. — “ఓ పాపాత్ములారా! మీరు దుష్టకర్తల నేలచేసితిరి? ఒకప్పుడై నను మిగులనులభము లగు జలదానాదులైన ఏల చేయింపొయితిరి? వైశ్య దేవమును జేయరై తిరి. అతిథిపూజ, పితృతర్పణము మున్నగు నిత్యనైమిత్తికాదికర్మలనుగూడ చేయరై తిరి. యమము యొక్కయు చిత్రగుప్తనియొక్కయు మంత్రములు యమదూతలను తొలగించును. వానినైన జపింపరై తిరి. గృహస్థులు అయ్య దేవపూజ నైన చేయలేదాయె. తీర్థక్షేత్రములను సేవింపలేదు. సత్పురుషులను పూజింపలేదు. అన్నదానము చేయలేదు. కావున మీరు చేసికొనిన పాపములను అనుభవింపక తీరదు. మీతప్పిదములను ఈశ్వరుడు మాత్రమే క్షమింపగలడు. ఆతని యానతిచొప్పున మేము పాపులను దండింతుము.” యమదూతలు ఇట్లు పలుకుచు ముఱలముఱల కొట్టుచుండగా ఆ పాపులు చెట్టునుండి క్రింద పడుచుందురు.

కతిః పితృగణస్వామి యమా దండభృత్. అభ్యస్తోఽయం మహామంత్ర స్మకలా ఘవినాశనః, నరకస్రాప్తిరోధా స్యా ద్యమభీతినివ రక్షః”. ఇతి. “కిరీటోజ్జ్వలం వస్త్ర భూషాభిరామం విచిత్రాసనాసీన మిందుప్రభాస్యమ్, వృణాం పాపపుణ్యాని కలే లిఖంత. భజేచిత్రగుప్తం సఖాయం యమస్య. సిద్ధమంత్ర మిమం పుంసాం జపతాం చిత్రగుప్తకః, ప్రసన్నోగణయే కృణ్యం పాపం నైవ కదాచన” ఇతి. ఆత్ర రహస్య త్వాన్తంత్ర న లిఖితం. ౪౨, నోద్ధృతః. ౪౩ నిష్క్రమితః. ౪౩, ౪౪. ‘క్షమధ్యం భో అప రాధం మే’ ఏత స్తోత్రం మహా. అపరాధే క్షమేతి క్షమాపరాధం కు హరిః కురుతే-

పతనా తస్య పత్రైశ్చ గాత్రచ్ఛేదో భవేత్తతః,
 తా నధఃపతితాః శ్వానో భక్షయంతి రుదంతి తే. ౪౨
 రుదంత సే తతో దూతై ర్దుఖ మాపూర్య రేణుభిః,
 నిబధ్య వివిధైః పాతై ర్హస్యంతే కేపి ముద్గరైః. ౪౪
 పాపినః కేపి భిద్యంతే క్రకచైః కావ్యవ ద్విధా,
 ఊర్ధ్వ చాన్యే ధరాప్యప్తే కుతారైః ఖండశః కృతాః. ౪౬
 లఢ్యం ఖాత్వాఽవతు కేచిద్భిద్యంతే మూర్ధ్ని సాయకైః,
 అపరే యంత్రమధ్యస్థాః వీడ్యంతే చేతుదండవత్. ౪౮
 కేచిత్ప్రజ్వలమానై స్తు సాంగారైః పరితో భృశమ్,
 ఉల్లుకై ర్వేష్టయిత్వా చ ధ్వాయంతే లోహపిండవత్ ౫౦
 కేచిద్ధృతమయే పాకే తైలపాకే తథా పరే,
 కటాహాః ప్ర పటవత్ప్రక్షిప్యంతే యత స్తతః. ౫౨
 కేచి న్న తగ్గణేంద్రాణాం హిస్యంతే పురతః పథి,
 బద్వా హస్తా చ పాదా చ క్రియంతే కేవ్యధోముఖాః. ౫౩

చెట్టునుండి క్రిందఁబడునపుడు దాని యాకులచే శరీరము తెగి పోవుచుండును. క్రిందఁబడిన పాపులను కుక్కలు కఱచుచుండును. ఆ బాధ కోర్కలేక వారు ఏడ్చుచుందురు. ఇట్లేఔడి ఆ పాపులనోళ్లలో దుమ్ముగొట్టి త్రాళ్లతో కట్టి యమకింకరులు ముద్గరములతో కొట్టుచుండును. ఆ బాధలకుఁ గూడ ఓర్వఁజాలక వారు ఏడ్చుచుందురు. యమ భటులు కొండఱపాపులను జంపములతో కట్టలు కోసినట్లు కోయుచుండును. కొండఱను భూమిమీఁద పరుండఁజేసి గొడ్డళ్లతో ముక్కలు చేయుచుందురు. కొండఱను మొలవఱకును భూమిలో పాతిపెట్టి బాణములతో శరములు ఛేదించుచుందురు. కొండఱను చెటుకుగడలను వలె గానుగులో పెట్టి త్రిప్పుచుందురు. కొండఱను నిప్పులలో నుంచి తడగై ఇదంఁకమర్థం నో కం యత్రానంతాపరాధానాం క్షమా స్యా దితి భావః. ౪౫-౪౯. అవతే గ రేఽర్థం ఖాత్వా కటిపర్యంతం రజోభిః పూరయిత్వా దృఢ లక్ష్యం కృశ్యేత్కర్థః. ౫౦. ఉల్లుకైః జ్వలత్కామైశ్చ పరిత స్సమంతా ద్వేష్టయిత్వా భృశ మత్యంతం ధ్వాయంతే భస్మాభిర్ధమంతే. ౫౧. వటో వటక స్తద్వత్ ప్రక్షిప్యంతే. ౫౨. కటాహా ఉర్ధ్వాధోముఖాః క్రియంతే. ౫౩-౫౪. అమిషగృహ్నుభి

ఇనుము కాల్చినట్లు సప్తేటులతో సాగగొట్టెదరు. సలసల క్రాగు నేతిలో కొండఱను, నూనో కొండఱను పడవైచి లేపుచుందురు. కొండఱను కాల్చుచేతులు కట్టి బోరగిలఁ బరుండఁబెట్టి ఏనుగులచే త్రొక్కింతురు.

శీష్ణతే కేఽపి కూపేషు సాత్స్యతే కేఽపి పర్వతాత్,
నిమగ్నాః కేఽపి కుండేషు తుద్యంతే క్రిమిభిః పరే. ౫౪

వజ్రతుండై ర్నహాకాతై ర్నృదై రామిషగృధ్నుభిః,
నిష్క్రమ్యంతే శిరోదేశే నేత్రే చాన్యే చ చంచుభిః. ౫౫

ఋణం వై ప్రార్థయంత్యన్యే దేహి దేహి ధనం మను,
యమలోకే మయా దృష్టో ధనం మే భక్షితం త్వయా. ౫౬

ఏవం వివదమానానాం పాపినాం పరకాలయే,
చిత్వా సుందరశైర్దూతా మాంసఖండాః దదంతి చ. ౫౭

కొండఱను నూతులలో పడఁద్రోయుదురు. మఱికొండఱను పర్వతాగ్రములనుండి క్రిందికి గెంటివేయుదురు. కొండఱను పురుగుల గుంటలలో పడఁగెంటుదురు. ఆపురుగులు పాపాత్ముల ననేకవిధముల హింసించుచుండును. వజ్రపుముక్కులుగల బొంతకాకులు శిరస్సుల మీఁదను కండ్లలోను నోళ్లయందును పొడిచి మాంసమును పీకుకొని తినుచుండును. మఱియు ఇహలోకమున ఋణముచేసి ఆఋణముతీర్చని మహాపాపులను ఆఋణ మిచ్చినవారు “నాడబ్బు వారించి యెక్కడకుఁ బోయెదవు? ఎన్నిచోట్ల వెదకినను కనఁబడ వైతివి. యమలోకమున దాఁగుకొంటివా?” యని గద్దించుచుండురు. యమభటులు ఇట్లు వివాదపడు ఆపాపుల శరీరములను ముక్కలుముక్కలుగా ఖండించి వేయుచుండురు.

ఏవం సంతాడ్య తా స్తూతా స్సంకృప్య యమశాసనాత్,

ర్థాంసుద్ధైః - శిరోదేశే మస్తకే - ‘శిరోదేశే’ ఇతి పాఠే నాడీస్థానే. అత్ర కాకాః వజ్రతుండై ర్నస్తకం విదార్య నాడించోత్పాట్య తదంతర్గతం మజ్జాం మాంసం భక్షయంతీ త్యర్థః. కించ నేత్రే నేత్రస్థానే చ ముఖే చ నిష్క్రమ్యంతే. ౫౫-౫౬. యథా సృపస్యాధికారిణః ప్రథమం సాపరాధం సంతాడ్య పశ్చాత్ కారాగారే

తామిస్త్రాదిషు ఘోరేషు క్షిప్యంతే నరకేషు చ.

౫౮

నరకా దుఃఖబహుళాస్త్రత్ర వృక్షసమీపతః,

తేవ్యస్త యన్తహద్దుగ్గఖం తద్వాచామవ్యగోచరమ్.

౫౯

యనుదూతలు ఇట్లు కొట్టి తిట్టి యమాజ్ఞచే పాశములతోఁ గట్టి బరబర యాడ్చుకొనిపోయి ఘోరము లగు తామిస్త్రాదినరకములలోఁ గూలఁద్రోయుదురు. ఆ బూరుగుచెట్టుసమీపమున బహు దుఃఖప్రదము లగు నరకము లనేకములు గలవు. వానిని వర్ణింప నెవ్వరితరము?

చతుంశీతలత్యాణి నరకా స్తుంతి భేచర!

తేషా మధ్యే ఘోరతమా ధౌరేయా స్త్యేకవింశతిః.

౬౦

తామిస్త్రో లోహకుండశ్చ మహారౌవళాల్తలీ,

రౌరవః కుడ్తలః కాలసూత్రకః పూతిమృత్తికా.

౬౧

సంఘాతో లోహితోదశ్చ సవిష స్సంప్రతాపనః,

మహానిరయకాళోలా సంజీవనమహాపదా.

౬౨

అవీచి రంధతామిస్త్రః కుంభీపాక స్తథైవచ,

సంప్రతాపననామైక స్తపన స్త్యేకవింశతిః.

౬౩

నానాపీడాయాస్సర్వే నానాభేదైః ప్రకల్పితాః,

నానాపాకవిపాకాశ్చ కింకరామై రధిష్ఠితాః.

౬౪

వైన తేయా! ఎనుబదినాలుగులక్షల నరకములుగలవు. వానిలో ముఖ్యము లగు కొన్నిటిపేరులను చెప్పెదను. తామిస్త్రము, లోహకుండము, మహారౌవము, శాల్తలీ, రౌరవము, కుడ్తలము, కాలసూత్రము, పూతిమృత్తిక, సంఘాతము, లోహితోదము, సవిషము, సంప్రతాపనము, మహానిరయము, కాళోలము, సంజీవనము, మహాపదము, అవీచి, అంధతామిస్త్రము, కుంభీపాకము, సంప్రతాపనము, ప్రతాపనము అని యిరువదియొక్క మహానరకములు గలవు. ఎనుబది

వృషాజ్ఞయా ప్రక్షిపంతి తద్వ ద్రా పీత్యాహ. ఏవ మితి. ౫౮. గోచరం వర్ణయితు మశక్యమ్, స్వభోగవేద్యత్వా దతః కిం వర్ణయా మితి. ౫౯. ధౌరేయాః ప్రధానాః అతిదుఃఖదా ఇత్యర్థః. ౬౦. తానే నాహ. తామిస్త్ర ఇతి త్రిభిః. గ్రంథవిస్తరభయా న్నామనిర్దుర్భ కృతా. ౬౧, ౬౩. నానాప్రకారాణాం పాపానాం విపా

నాలుగులక్షలనరకములలో నవి అనేకబాధలకు స్థానములు. అనేకభేదములతో కల్పితములు, ఆయామహాపాపములకు తగినవియునై క్రూరాగ్రేసరులగు అనేకయమకింకరులతో నిండియుండును.

ఏతేషు పతితా మూఢాః పాపిష్ఠా ధర్మవర్జితాః,
తత్ర భుంజంతి కల్పాంతే తా స్తా నరకయాతనాః. ౬౧
యా స్తామిస్తాంధతామిస్తా రారవాద్యాశ్చ యాతనాః,
భుక్తే నరో వా నారీ వా మిథ స్సంగేన నిర్మితాః. ౬౨

ధర్మమును జేసియెఱుంగని మహాపాపాత్ములు ఈమహానరకముల యందుఁ బడి కల్పాంతమువఱకును ఆయానరకబాధల ననుభవించుదురు. స్త్రీలుగాని, పురుషులుగాని పరస్పరసంగముచే నిర్మితము లగు అంధతామిస్తాదినరకములలోఁ బడి యాతనల ననుభవించుదురు.

ఏవం కుటుంబం బిభ్రాణ ఉదరంభర ఏవ వా,
విస్మ జ్యేహోభయం ప్రేత్య భుక్తే తత్ఫలమిదృశమ్. ౬౩
ఏకః ప్రపద్యతే ధ్వాంతం హిత్యేదం స్వం కళేబరమ్,
కుశలేతగపాథేయో భూతద్రోహేణ యద్యుతమ్. ౬౪

కుటుంబపోషణపరుఁడైనను, కేవలొదరంభరుఁడైనను నరుఁడు ఇహలోకమందే కుటుంబమును స్థూలకళీరమును విడిచి పరలోకమున ఆపాపమునకు తగినఫలము ననుభవించును. భూతద్రోహముచేసి అన్యాయముగా సంపాదించఁబడిన ధనముతో పోషించఁబడిన ఈస్థూల కళీరమును విడిచి పాపపాథేయుఁడై ఒక్కడే మహానరకములను బొంది పాపమును అనుభవించును. దారపుత్రాదులు అన్యాయార్జితధనమును అనుభవించినను నారలకు పాపము ఉండదు. వారికి నరకమును

కాః ఫలదూపాశ్చేతి. ౬౩, ౬౪, మిథ స్సంగేన పరస్పరాసక్త్యా. ౬౬, యాతనా మునసంహరతి ఏవ మితి. ఉభయం కుటుంబం న్యదేహం చ-ప్రేత్య పరలోకే. ౬౩. ఉపార్జితం ధనం భుంజంతి. బహవః కర్తవ్యం తు నరకం యాతీ త్యాహ. ఏక ఇతి. భూత ద్రోహవై రేణ యద్యుతం పోషితం త దిదం కళేబరం స్థూలకళీరం-ఇహైవ హిత్యా-కుశలా దితర త్పాపం త దేవ పాథేయం భోగ్యం యద్యుతం కర్తవ్యం ధ్వాంతం తమః నర కం ప్రపద్యతే-నతు భోక్తారః. కథా చ స్మృతిః. “దేశగ్రామకులాని న్యుత్సాగభాంజి కృతాదిషు, కలాతు కేవలం కర్తా ఫలభు క్షుణ్ణపాపయోః” ఇతి. ౬౪. నను పాపమపి

లేదు. కుటుంబపోషకుఁ డొక్కఁడే పుణ్యసాపములను అనుభవింప వలెను. కావున అన్యాయముగా ధనము నార్జించి కుటుంబపోషణము చేయరాదు.

దై వేనాసాదితం తస్య శమలం నిరయే పుమాన్,
భు క్తే కుటుంబపోషస్య హృత ద్రవ్య ఇవాతురః. ౬౯

కేవలేన హ్యధర్తేణ కుటుంబభరణోత్సుకః,
యాతి జీవోఽంధతామిస్రం చరమం తమసః ౬౮. ౭౦

అధస్తాన్నరలోకస్య యావంతో యాతనాదయః,
క్రమశస్సమనుక్రమ్య పునరత్రావ్రజేచ్ఛుచిః. ౭౧

అన్యాయార్జిత ద్రవ్యమువలన కుటుంబపోషణము చేసినవానికి దైవము నరకమున బాధలు సిద్ధముగా నుంచును. కేవలము అధర్మ మార్గమునందే కుటుంబపోషణము గావించినవాఁడు ఘోరాతిఘోర మును, మహాదుఃఖిప్రదము నగు అంధతామిస్రనరకమును పొందును. జీవుఁడు ఇట్లు నరకమును పొంది అచ్చటి యాతనల నన్నిటిని అనుభవించి సూకరాద్యనేకజన్మముల నెత్తి ఊణపాపుఁడై మరల నరలోకమున మనుష్యుఁడై యై పుట్టును.

ఇతి శ్రీగరుడపురాణే-సారోద్ధారే-యమయాతనానిరూపణో నామ
తృతీయోఽధ్యాయః.

విషయ కిం న గచ్ఛే త్రత్రాహ. దై వేశేతి. తస్య కుటుంబపోషస్య శమలం సాపం దై
వేన తుశ్యరేణ ప్రాప్తం భుంక్తే. అతః పాపత్యాగేన స్వతంత్ర ఇతి భావః. ౬౯.
నను కుటుంబపోషణా తు విచిత మేన త్రాహ. కేవలేన హ్యధర్తేణేతి తమసః నర
కస్య చరమం పదం అంతిమం స్థానం మహాదుఃఖిప్రద మిత్యర్థః. ౭౦. పున ర్మను
ష్యశరీరప్రాప్తికారణ మాహ. నరలోకస్య మమవ్యదేహప్రాప్తే రథస్తా దర్వాక్ యా
వంత్యో యాతనాః ఆదికదేన నూకరాదియోనయో యాస్తా స్మర్యాః క్రమేణ గం
ప్రాప్య భోగేన ఊణపాపః కుచిస్సక అత్ర పునః నరత్వం ప్రాప్నోతీత్యర్థః. ౭౧.

ఇతి శ్రీగరుడపురాణటికాయాం యమయాతనానిరూపణో నామ
తృతీయోఽధ్యాయః.

చతుర్థాధ్యాయము

శ్రీహరి నరక ప్రదము లగుపాపములను వివరముగా చెప్పుట.

శ్రీగరుడ ఉవాచ:—

కైర్గిచ్చుంతి మహామార్గే! వైతరణ్యాం పతంతి కై! |
కై: పాపైర్నరకే యాంతి! తస్మై కథయ కేశవ! |

శ్రీభగవా నువాచ:—

సదై వాకర్తనిరతా శ్శుభకర్త పరాజ్ఞుభాః,
నరకాన్నరకం యాంతి దుఃఖాద్దుఃఖం భయాద్భయమ్.

“శ్రీహరి! ఎట్టిపాపములను చేసిన యమయాతనల ననుభవించుదు? ఎట్టిపాపములు చేసిన వైతరణ్యముందు పడెదరు? ఎట్టి పాపములు చేసిన నరకములపాలు అయ్యెదరు? ఆపాపములను వివరింపుము” అని గరుడుడు అడుగఁగా శ్రీహరి యిట్లు చెప్పెను. “ఓగరుడా! పాపకర్తలయందే యిచ్చ కలవారును, పుణ్యకర్తల నెప్పుడును కలనైన తలంపనివారును, ఎన్నటికిని సద్గతిని బొందరు. వారికి దుఃఖములలో దుఃఖమును, నరకములలో నరకమును, భయమున భయమునే కలుగుచుండును.

ధర్మరాజపురే యాంతి త్రిభిర్ద్వారైస్తు ధార్మికాః,
పాపాస్తు దక్షిణద్వారమార్గేణైవ వ్రజంతి తత్.

అస్తిన్నైవ మహాదుఃఖే మార్గే వైతరణీనదీ,

తత్ర యే పాపినో యాంతి తానహం కథయామి తే.

‘పాపాన్యేవ మనుష్యేణాం యతనా దుఃఖదాని చ’, ఇతి శ్రుత్వా చ గరుడః పాపాన్యేవవిప్రుచ్చతి. ‘కాస్త్రీణా బహుధా ప్రోక్తం నరక ప్రదపాతకమ్, తస్య పారం సముష్ఠౌక్య చతుర్థే ప్రాహ మాధవః.’ కైరితి. ౧. అత్ర దుఃఖస్యానంతరం సుఖ మిత్యాగమాపాయిత్యం న కింతు పాపినాం దుఃఖభయానంతరం దుఃఖభయాన్యేవేతి నిరూపయత్ శ్రీభగవా నువాచ. ౧. కై తేతి. ౨. తత్పురం ప్రతి. ౩. అస్తి తా దక్షిణ

ధర్మము చేసినవారు పశ్చిమోత్తరప్రాగ్ధ్వారములనుండి యమ పురము ప్రవేశింతురు. పాపాత్ములు దక్షిణద్వారమునుండి ప్రవేశింతురు. అనేకవిధములగు దుఃఖములకు నాకర మగు ఈదక్షిణద్వారమునందే వైతరణి గలదు. అమార్గమున యమపుమునకుఁ బోవు పాపాత్ములను జెప్పెద వినుము.

- బ్రహ్మఘ్నశ్చ సురాపాశ్చ గోఘ్న వా బాలఘాతుకాః,
 స్త్రీఘాతీ గర్భపాతీ చ యే చ ప్రచ్ఛన్నపాపినః. ౧
 యే హరంతి గురోర్ద్రవ్యం దేవద్రవ్యం ద్విజస్య వా,
 స్త్రీద్రవ్యహారిణో యే చ బాలద్రవ్యం ద్విజస్య యే. ౨
 యే ఋణం న ప్రయచ్ఛంతి యే వై న్యాసాపహరకాః,
 విశ్వాసఘాతకా యే చ సవిషాన్నేన మారకాః. ౩
 దోషగ్రాహీ గుణాల్లాఘీ గుణవత్సు సమత్సరాః,
 నీచానురాగిణో మూఢా స్సత్సంగతిపరాజ్ఞుభాః. ౪
 తీర్థసజ్జనసత్కర్తృ గురుదేవవినిందకాః,
 పురాణవేదమీమాంసాన్యాయవేదాంతదూషకాః. ౫
 హర్షితా దుఃఖితం దృష్త్వా హర్షితే దుఃఖితాయకాః,
 దుష్టవాక్యస్య వక్త్రో దుష్టచిత్తాశ్చ యే సదా. ౧౦
 న శృణ్వంతి హితం వాక్యం శాస్త్రవార్తాం కదాపి న,
 ఆత్మసంభావితా న్సభా మూఢాః పండితమానిసః. ౧౧
 ఏతే చాన్యే చ బహవః పాపిష్ఠా ధర్మవర్జితాః,
 గచ్ఛంతి యమమార్గే హి రోదమానా దివానిశమ్. ౧౨

బ్రాహ్మణహంతకులు, కల్లుద్రావువారు, గోహంతకులు, శిశుగోహంతకులు, స్త్రీలను హింసించువారు, గర్భపాతమును జేసినవారు, రహస్యముగా పాపములు చేయువారు, గురువులయొక్కయు, బ్రాహ్మణులయొక్కయు, దేవతలయొక్కయు ద్రవ్యములను హరించువారు, స్త్రీలద్రవ్యమును హరించువారు, పిల్లలద్రవ్యమును హరించువారు, అష్పతీర్చసి

మార్గే. ౪. బ్రహ్మఘ్న ఇత్యాదిపదానాం గచ్ఛంతి యమమార్గేహీ త్యర్థ మేవసంబంధః. ౫, ౬, ౭. దోషగ్రాహీ గుణాల్లాఘీ - గుణానాం క్లాఘాం న కరోతితి గుణా

వారు, దాచియుంచినద్రవ్యము నపహరించెడువారు, విశ్వాసఘాతకులు, అన్నములో విషము పెట్టి పరులను చంపుచారు, దోషములను శ్లాఘించెడివారు, గుణములను నిందించెడివారు, గుణవంతులను పరిహసించువారు, సీచులతో చెలిమిచేయువారు, సత్పురుషులతో సహవాసముచేయునివారు, పుణ్యతీర్థములను, సజ్జనులను, సత్కర్మలను, గురువులను, దేవతలను నిందించువారలు, పురాణములను, వేదములను, మీమాంసాన్యాయశాస్త్రములను, వేదాంతశాస్త్రమును దూషించువారు, పరులకు సంతోషము కలిగిన దుగ్గళించువారు, పరులకు దుగ్గళము కలిగిన సంతోషించువారు, దుష్టవాక్యములను పలుకువారు, దుష్టస్వభావము కలవారు, పెద్దలహితోపదేశములను వినసేవారు, శాస్త్రీయనచనములను మన్నింపనివారు, ఆత్మస్తుతిపరాయణులును, పరనిందాపరతంత్రులు, స్త్రబులు, పండితమన్యులు. ధర్మముచేయునివారు, ఇంకను ఇట్టిపాపకార్యములను జేయువారును, దక్షిణమార్గమునఁ బడి రాత్రిం బగళ్లు వీడ్చుచు పోయెదరు.

యమదూతైస్తాడ్యమానా యాంతి వై తరణీం ప్రతి,
తస్యాం పతంతి యే పాపాస్తా నహం కథయామి తే. ౧౩
మాతరం యేఽమన్యంతే పితరం గురు మేవ చ,
ఆచార్యం చాపి పూజ్యం చ తస్యాం మజ్జంతి తే నరాః. ౧౪
పతివ్రతాం సాధుశీలాం కలీనాం వినయాన్వితామ్,
స్త్రీయం త్యజంతి యే ద్వేషా ద్వైతరణ్యాం పతంతి తే. ౧౫
సతాం గుణసహస్రేషు దోషా నారోపయంతి యే,
తే వ్యవజ్ఞాం చ కుర్వంతి వై తరణ్యాం పతంతి తే. ౧౬
బ్రాహ్మణాయ ప్రతిశ్రుత్య యథార్థం న దదాతి యః,
ఆహూయ నా స్తి యో బ్రూయాత్తయోర్వాసశ్చ సంతతమ్. ౧౭
స్వయం దత్తాపహర్తా చ దానం దత్వాఽనుతాపకః,

శ్లాఘీ-మత్సరః త దుక్కర్ష మసహమానః, సీచేష్యేన అనురాగః స్నేహః యేషామ్.
౧-౧౬, ఏతావ ద్దానం కుభ్యం ప్రదాప్యా మితి ప్రతిశ్రుత్య ప్రతిజ్ఞాయ - యథార్థం యథాప్రతిజ్ఞం ఆగచ్ఛ దానం దాప్యామి త్యాహూయ పశ్యాన్నాస్తి కుభ్యం న దదామితి బ్రూయాత్. ౧౭, స్వదత్తస్యాపి దానస్య యో హర్తా-అనుతాప

- పరవృత్తిహర శ్చైవ దానే దత్తే నివారకః. ౧౮
- యజ్ఞవిధ్యంసక శ్చైవ కథాభంగకర శ్చ యః,
క్షేత్రసీమాహర శ్చైవ య శ్చ గోచరకర్షకః. ౧౯
- బ్రాహ్మణో రసవిక్రేతా యది స్యా ద్వృషటీపతిః,
వేదోక్తయజ్ఞా దన్యత్ర స్వాత్మార్థం పశుమారకః. ౨౦
- బ్రహ్మకర్తృపరిభ్రష్టో మాంసభోక్తా చ మద్యపః,
ఉచ్చృంఖలస్వభావో య శ్చాస్త్రాధ్యయనవర్జితః. ౨౧
- వేదాక్షరం పఠేచ్ఛాద్యః కాపిలం యః పయః పిబేత్,
ధారయే ద్భృష్టాసూత్రం చ భవే ద్వా బ్రాహ్మణీపతిః. ౨౨
- రాజభార్యాభిలాషీ చ పరదారాపహరకః,
కన్యాయాం కాముక శ్చైవ సతీనాం దూషకశ్చ యః. ౨౩
- ఏతే చాన్యే చ బహవో నిషిద్ధాచరణోత్సుకాః,
విహితత్యాగినో మూఢా వై తరన్యాం పతంతి తే. ౨౪

తల్లిదండ్రులకు, గురువునకు, ఆచార్యునకు, పూజ్యులకు అవమానము గలిగించువారును, పతివ్రతయు, సాధుశీలయు, కలీనయు, వినయాన్వితయు సగుభార్యును నిర్మిమిత్రముగా ద్వేషమువలన విడుచు

కః పృథ్వీ దత్తమితి పశ్చాత్తాపకరః దుర్వాకైర్విప్రస్త్రివ సంతాపకరోవా-దానే అన్యేన దత్తే సతి-స్వయం దత్తాపహర్తా చేత్వాదిపదానామ్ “వైతరన్యాం పతంతి తే” ఇత్యనేన సంబంధః. ౧౮. యజ్ఞేషు ద్రవ్యయజ్ఞాదిషు విఘ్నకర్తా-హరేః కథాయాః నివారణకర్తా-క్షేత్ర ఇత్యపలక్షణం గ్రామస్వామి పరంపరాగతసీమాహర్తా - గోచర కర్షకః గావశ్చరంతి యస్మిన్నితి గోచరం వనం-భాషాయాం ‘బీడు’ ఇతి ప్రసిద్ధమ్. తస్మిన్ కృషికర్తా. ౧౯. పృషటిః స్పృతో కథితాః “వేద్యాఽసతీ చ దాసి చ తుమారీ స్యా ద్రజస్వలా, దయాచ సంగ్రహణీ భార్యా పృషటిః పంచసంస్పృతాః” వేద్యా ఇత్యత్ర ‘పంథ్యే’తి పాఠః క్వాచిత్కః. అన్యత్ర యజ్ఞం వివా-వేదోక్తయజ్ఞేషు పశుహింసాః విహితైవ తథాచ శ్రుతిః ‘దేవా య ద్యజ్ఞం తన్వానాః, అబధ్నన్ పురుషం పశుమ్’ ఇతి. స్పృతిశ్చ “యజ్ఞార్థం పశవ స్పృష్టా స్వయమేవ స్వయంభువా” అత స్త్వాం ఘాతయా మ్యత్ర తస్మా ద్యజ్ఞే వధోఽవధః” ఇతి. ౨౦. ఉచ్చృంఖలస్వభావః నిరంతుకస్వభావః. ౨౧. కపిలానుః గోః ఇదం కాపిలమ్. ౨౨. కాముకః కామాభిలాషీ-సతీనాం పతివ్రతానాం దూషకః బలాత్ శీలభ్రష్టకరః.

వాడును, సజ్జనులయందు దోషారోపణము చేయువారును, సత్పురుషుల నవమానించువారును, బ్రాహ్మణులకు ఇచ్చెద నని మాటయిచ్చి ఈయనివారును, దానము ఇచ్చెద నని పిలిచి నీ కివ్వ ననువారును, తాము ఇచ్చినదానిని మరల పుచ్చుకొనువారును, దానముచేసి పిదప అయ్యో, ఇచ్చి వేసితిమి యని పరితపించువారును, పరస్పరముల నపహరించువారును, దానముచేయవద్దని దాతలకు బోధించువారును, యజ్ఞవిధ్యంశకులును, హరికథలకు విఘ్నములు గలిగించువారును, పరశ్చేత్రములను, సరిహద్దులను అపహరించువారును, పశువుల బీడ్లు దున్నువారును, పాదరసమును అమ్ముబ్రాహ్మణుడును, శూద్రస్త్రీభర్తయును బ్రాహ్మణుడును, యజ్ఞములలో అగ్నినిమిత్తముగాక తమనిమిత్తము పశువులను హింసించువారును, వేదోక్తకర్తలను చేయనివారును, మాంసమును భుజించువారును, కల్లుద్రావువారును, నిరంకుశస్వభావులును, శాస్త్రములు, వేదములు చదువనివారును, కపిలగోవుల పాలను ద్రావువారును, యజ్ఞోపవీతములను ధరించు ద్విశేతరులును, బ్రాహ్మణస్త్రీలను పెండ్లియాడినవారును, రాజభార్యలను పాండ్యగోరువారును, పరభార్యాపహారులును, కన్యలతో రమింపగోరువారును, పతివ్రతలను దూషించువారును, శాస్త్రములు నిషేధించు పనులు చేయువారును, శాస్త్రములు విధించు పనులు చేయనివారును, ఇంకను ఇట్టి పాపకార్యములు చేయువారును వైతరణ్యునియందు కూలబడెదరు.

సర్వం మార్గ మతిక్రమ్య యాంతి సాపా యమాలయే,
పునర్యమాజ్ఞయా ౨౨గత్య దూతాస్తస్యాం షీపంతి తాః. ౨౧
యావై ధురంధరా సర్వం ధౌరేయాణాం ఖగాధిప,
అత స్తస్యాం ప్రక్షిపంతి వైతరణ్యాం చ పాపినః. ౨౨

౨౩, ౨౪. దూతాః పునః ప్రత్యాగత్య వైతరణ్యాం తాః షీపంతి. ౨౧. సమ పూర్వం సరకేష్యవ కిం న పాత్యంతే-అథ అహ. య ఇతి. ధౌరేయాణాం సర్వసరకేషు మఖ్యాణాం - ఏకవింశతిసరకాణాం ధురం యతనాప్రయాసంధారయ తీతి ధురంధరా-ఏకైవ సర్వసరకాణాం దుఃఖప్రదే త్యర్థః. అతో సరకాన్విహాయ పూర్వం వైతరణ్యాం షీపంతీతి భావః. ౨౨. దానాద్యుపాయం వివైర తస్యాం దుఃఖం భవ

కృష్ణా గౌర్యది నో దత్తా నోద్ధ్వదేహక్రియాః కృతాః,
 తస్మాం భుంక్త్వా మహద్దగ్ధిం యాంతి వృక్షం తటోద్భవమ్ . ౨౭
 కూటసాక్ష్యప్రదాతారః కూటధర్త పరాయణాః,
 ఛలేనాష్టసంసక్తా శ్చౌర్యవృత్త్యా చ జీవినః. ౨౮
 భేదయంత్యతివృక్షాం శ్చ వనారామవిభంజకాః,
 వ్రతం తీర్థం పరిత్యజ్య విధవాశీలనాశకాః, ౨౯
 భర్తారం దూషయేన్నారీ పరం మనసి ధారయేత్,
 ఇత్యాద్యాశ్శాల్మలీవృక్షే భుంజతే బహుతాడనమ్. ౩౦

యమమార్గము సంతులనమున యమలోకమును ప్రవేశించిన
 పాపాత్ములను యముని సెలవుచొప్పున కింకరులు అవై తరణియందుఁ
 గూలఁగొందురు. గోదానము చేయనివారును, ఎవరికి ఊర్ధ్వదేహ
 క్రియలు చేయఁబడవో వారును అనదియందు అనేకదుగ్ధముల ననుభ
 వించి దానియొడ్డువనన్న బూరుగుచెట్టు నాశ్రయించుకొనియుందురు.
 తప్పుసాక్ష్యములు పలుకువారును, వేదబాహ్యములగు ధర్మములయం
 దాసక్తిగలవారును, వంచనముచేసి డబ్బుసంపాదించువారును, దొంగ
 తనముచే జీవించువారును, పెద్ద పెద్ద వృక్షములను పడఁగొట్టువారును,
 ఫలవృక్షములను నరుకువారును, పూలతోటలను పాడుచేయువారును,
 వ్రతములను తీర్థయాత్రలను జేయనీయక వితంతుస్త్రీలను మోసము
 చేసి లోభపెట్టి చెఱుచువారును, భర్తను విడిచి పరపురుషునిఁ గోరు
 నదియు ఇంక నిట్టివారును బూరుగుచెట్టునకుఁ గట్టఁబడి యమభటులచే
 కొట్టఁబడుచుందురు

తాడనా తృతితా దూతాః క్షిపంతి నరకేషు తాః,
 పఠంతి తేషు యేపాపా స్తా నహం కథయామి తే, ౩౧
 నాస్తికా భిన్నవర్ణాదాః కదర్యా విషయాత్కృతాః,

తీ త్యాహ కృష్ణేతి. ౨౭. కూటసాక్ష్యం మిథ్యాసాక్ష్యం - వివదతాం మధ్యే యే
 మిథ్యావాదినం సంక 'మయం సత్యం వదంతి'తి బ్రవంతి తే - కూటధర్త వేదబాహ్య
 ధర్తః - ఛలేన వంచనాదినా అర్జనే భనసంచయే కూటసాక్ష్యదయః వృక్షే తాడనం
 భుంజతే ఇతి తృతీయేన సంబంధః. ౨౮. అతివృక్షాః ఉచ్చకరతయా - వనం ఫల
 ప్రధానం - అరామం పుష్పప్రధానమ్. ౨౯, ౩౦, ౩౧. నాస్తికాః జగత్కర్తా ఈశ్వ

- దాంభికాశ్చ కృతఘ్నాశ్చ తే వై నరకగామినః. 30
 కూష్మానాం చ తటాకానాం వాపీనాం దేవసద్మనామ్,
 ప్రజాగృహాణాం భేత్తార స్తే వై నరకగామినః. 33
 విస్ఫుజ్యాశ్చంతి యే దారాణ్ శిశూణ్ భృత్యాం స్తథా గురూణ్,
 ఉత్సృజ్య పితృదేవేభ్యం తే వై నరకగామినః. 34
 శంకుభి స్సేతుభిః కాష్ఠైః పాషాణైః కంటకై స్తథా,
 యే మార్గ ముపదుంధంతి తే వై నరకగామినః. 34
 శివం శివాం హరిం సూర్యం గణేశం సద్గురుం బుధమ్,
 న పూజయంతి యే మందా స్తే వై నరకగామినః. 35
 ఆరోప్య దానీం శయనే విప్రో గచ్ఛే దధోగతిమ్,
 ప్రజా ముత్పాద్య శూద్రాయాం బ్రాహ్మణ్యా దేవ హీయతే. 32
 న నమస్కారయోగ్యో హి స కదాపి ద్విజాధమః,
 తం పూజయంతి యే మూఢా స్తే వై నరకగామినః. 36

ఇట్లు కొట్టుటం జేసి క్రిందఁబడిన ఆ పాపాత్ములను యమభటులు మఱల నరకములయందు పడఁద్రోయుదురు. నరకమునకుఁబోవు పాపాత్ములను నీకుఁ జెప్పెద వినుము. నా స్తికులును, పరంపరాగతములగు ధర్మములను మర్యాదలను విడుచువారును, కడర్వులును, విషయనుభూతిలాషులును, దాంభికులును, కృతఘ్నులును, నూతులు, చెఱువులు, రో నా స్తీతి వాదకాః దానాదిఫలం పరలోకే నా స్తీతి వాదినో వా-భిన్నా దూరీ కృతా పరంపరాగతధర్మ మర్యాదా యై స్తే-కడర్యా ము స్తృతా వృత్తాః. “అత్తానం ధర్మ కృత్యం చ పుత్రాన్ దారాంశ్చ పీడయేత్, దేవతాఽతిభిభృత్యాంశ్చ సకడర్య ఇతి స్మృతః” ఇతి. ‘ప్రాణాధర్మః కడర్యాణాం న సుఖాయ కదాచన, ఇహచాత్మో పతాపాయ పరశ్రనరకాయ చ’ ఇత్యర్థః. విషయేష్వేన ఆత్మా మనో యేహం తే-దాంభికాః మిథ్యాచారాః లోకవంచనాయ తపోజపాదౌ ప్రవృత్తా ఇతి. కృతఘ్నాః కృతోపకారనాశకాః. 30, 33. విస్ఫుజ్య అశ్నంతి ద్యేవాన్ కృపణకయా వా దారాణ్ పరిత్యజ్య అశ్నంతి, ఏకాకినవీన మృష్టాన్నం భుంజంతి. యే చ పితృదేవా నాం ఇజ్యాం యాగం ఉత్సృజ్య వైశ్వదేవ మకృత్యా. ‘పితృదేవేభ్య’ మితి పాతేకు పితృదేవా నాం ఇజ్యం పూజ్యం హరిం ఉత్సృజ్య కన్తేన అనిశేద్య అశ్నంతి యే తే వై నరక గామినః. 34, 34, 35. ప్రజాం సంహం-హీయతే చ్యుతో భవతి. 32, 38,

మడుగులు మున్నగువానిని పాడుచేయువారును, దేవాలయములను పడఁగొట్టువాడును, ఇండ్లను కూలద్రోయువారును, భార్యను బిడ్డలను విడిచి ముందు తాము భుజించువారును, తల్లిదండ్రులను పూజింపని వారును, ముండ్లకంపలు, రాతిబండలు మున్నగువానిచే మార్గములను పాడుచేయువారును, శ్రీహరిని, శంకరుని, పార్వతిని, సూర్యుని, గణ పతిని, సద్గురువులను, పండితులను పూజింపనివారును, దాసీసంభోగము చేయువారును, శూద్రస్త్రీయందు బిడ్డలను గనువారును, అట్టి బ్రాహ్మణులను పూజించువారును నరకములను బొందెదరు.

బ్రాహ్మణానాం చ కలహం గోయధం కలహస్త్రియాః,
నవర్జ్యం త్యనుమోదంతే తే వై నరకగామినః. 3౯

అనన్యశరణస్త్రీణా మృతుకాలవ్యతిక్రమమ్,
యే ప్రకుర్వంతి విద్యేషా తే వై నరకగామినః. ౪౦

యేఽపి గచ్ఛంతి రాగాంధా నరా నారీం రజస్వలామ్,
పర్వ స్వప్న దివా శ్రాద్ధే తే వై నరకగామినః. ౪౧

యే శారీరం మలం వహన్తా ప్రక్షిపంతి జలేఽపి చ,
ఆరామే పథి గోష్ఠే వా తే వై నరకగామినః. ౪౨

శస్త్రాణాం యే చ కర్తారః శరాణాం ధనుషాం తథా,
విక్రేతార శ్చ యే తేషాం తే వై నరకగామినః. ౪౩

చర్మ విక్రయిణో వై శ్వాః కేశవిక్రేయికాః స్త్రియాః,
విషవిక్రయిణ స్సర్వే తే వై నరకగామినః. ౪౪

అనాథం నానుకంపంతి యే సతాం ద్యేషకారకాః,
వినాపరాధం దండంతి తే వై నరకగామినః. ౪౫

అశయా సమను స్తాస్తా బ్రాహ్మణా వర్జిన్ గృహే,
న భోజయంతి పాకేఽపి తే వై నరకగామినః. ౪౬

సర్వభూతే వ్యవిశ్వస్తా నృథా తేషు వినిర్దయాః,

3౯, 3౯. అనన్యశరణా శ్చ తాః స్త్రీయ శ్చ-తాసాం న్యకేయానాం వై శరణ ఋతు దానం న దదతి యే, ౪౦-౪౩. కేశో భగ స్తం విక్రీణంతి తాః వ్యభిచారిణీపణివన్య ఇత్యర్థః. ౪౪, ౪౫. పాకే సత్యవీరి తేషాః. ౪౬. కన్యైష్ఠవి విశ్వాసం న తిర్యంతి

- సర్వభూతేషు జన్మః యే తే వై సరకగామినః. ౪౭
 నియమా స్సముపాదాయ యే సశ్చ జజతేంద్రియాః,
 విగ్లాహయన్తి తా న్భూయన్తే వై సరకగామినః. ౪౮
 అధ్యాత్మవిద్యాదాతారం వై వమన్యంతి యే గురుమ్,
 తథా పురాణవక్తారం తే వై సరకగామినః. ౪౯
 మిత్రద్రోహకరా యే చ ప్రీతిచ్ఛేదకరాశ్చ యే,
 ఆశాచ్ఛేదకరా యే చ తే వై సరకగామినః. ౫౦

బ్రాహ్మణుల కలహమును, గోవుల యుద్ధమును నివారించని వారును, ఋతుకాలములందు స్వస్థ్రీలను పొందనివారును, రాగాంధులై బహిష్ఠ అయియున్న స్త్రీలతో రమించువారును, సర్వకాలములయుండును ఉదకంబుల, దివాభాగమున, శ్రాద్ధదినమున సంభోగముచేయు వారును, మలములను అగ్నియందు, జలమునందు, ఉద్యానవనములయందు, మార్గములయందు, గోష్ఠములయందును వేయువారును, శస్త్రములను, శరములను, చాపములను చేయువారును, చేయించు వారును, విక్రయించువారును, చర్మవ్యాపారము చేయు వైశ్యులును, వ్యభిచరించుస్త్రీలును, విషములను అమ్మువారును, అనాథలను రక్షింపని వారును, సత్పురుషులతో విరోధించువారును, అపరాధముచేయునివారిని దండించువారును, భోజనము నాశించినచ్చిన బ్రాహ్మణునకు భోజనము పెట్టనివారును, సమస్తభూతములను నమ్మనివారును, భూతదయ లేని వారును, సర్వభూతములను వంచించువారును, నియమములను బూని అజతేంద్రియులై మఱల విడుచువారును, వేదాంతోపదేశికుని, పురాణము చెప్పెడువారిని గురువుగా భావించనివారును, మిత్రద్రోహము చేసినవారును, ప్రీతివిచ్ఛేదకరులును, ఆశాభంగము జేయువారును సరకమునకుఁ బోవుదురు.

వివాహం దేవయాత్రాం చ తీర్థసార్థా నివృణంపతి,

స వనే న్నరకే ఘోరే తస్మాన్నావర్తనం పునః.

౫౧

అగ్నిం ఉద్యాన్యహాపతీ గృహే గ్రామే తథావనే,

త్యవిగ్లాహః తస్మాః తటిహః. ౪౫. నియమాః సంభావకం దవశ్యచాచారాః
 కావీర సముపాదాయ శ్రుతిక్షయాన్వీర్యత్యయే అజతేంద్రియా అదాంతమనః.

- స సితో యమ దూతై శ్చ వహ్నికుండేషు పచ్యతే, ౫౨
 అగ్నినాదగ్ధగాత్రోఽసౌ యదా ఛామాం ప్రయాచతే,
 సీయతే చ తదా దూతై రసిపత్రవనాంతరే, ౫౩
 ఖడ్గతీక్షణశ్చ తత్పత్రై ర్గాత్రచ్ఛేదో యదా భవేత్,
 తదోచు శ్శీతలచ్చాయే నుఖనిద్రాం కురుష్య భోః, ౫౪
 పాసీయం పాతు మిచ్చ నై వృతపాఠో యది యాచతే,
 పానార్థం తైల మిత్తుష్ణం తదాదూతైః ప్రదీయతే, ౫౫
 వీయతాం భుజ్యతాం పాన మన్న మూచు స్తదేతి తే,
 పితమాత్రేణ తేనైవ దగ్ధాంత్రా నిపతంతి తే, ౫౬
 కథంది త్పున రుత్థాయ ప్రలపంతి నుదీనవత్,
 వివశా ఉచ్చ్యసంతశ్చ తే వక్తు మపి నాశకః, ౫౭

వివాహమును, దేవయాత్రను, తీర్థయాత్రను భగ్నపటచిన వాడు శాశ్వతముగ మహానరకమున ఘోరయాతనలను అనుభవించు చుండును. ఇండ్లు, గ్రామములు, వనములు తగులఁబెట్టినవారిని యమ దూతలు అగ్నిగుండములలో పడఁద్రోసి కాల్చెదరు. అగ్నిదగ్ధశరీరు లగువారలు నీడకుఁ గొనిపోవడని ప్రార్థింప వారిని యమదూతలు అసి పత్రవనమునకుఁ గొనిపోయెదరు. అచ్చట కత్తులవలె నుండు ఆకులచే శరీరములు తఱుగుకొనిపోగా విలపించుచుండు పాపాత్ములను జూచి యమదూతలు “అసిపత్రవృక్షముల నీడలయందు నిద్రబొందు” అని పలుకుదురు. అపాపులు దాపాము తీర్చుకొనుటకు మంచిసీట్లు ఈయ వలసినదని తోరఁగా యమభటులు సలసల క్రాగుచుండు నూనె నిచ్చె దరు. పాపులు చేయునదిలేక కింకరుల నిర్బంధమువలన అనూనెను ద్రావి ప్రేగులు మండిపోఁగా క్రిందఁబడిపోయెదరు. పిదప కొంతసేప టికె ఎట్లా లేచి అతిదీనముగ విలపింతురు.

ఇత్యేవం బహుశ స్తార్క్ష్య! యాతనాః పాపినాం స్మృతాః,

కి మేతై ర్వి సరా త్పృక్తై స్సర్వకాస్త్రేషు భాషితైః, ౫౮

తల్పంతి తే, ౪౮-౫౩. కిరలా ఛాయా యస్మిన్నితి కిరలచ్చాయం వనం తస్మిన్నితి కటాక్షః, ౫౪-౫౮, యావదాభూతసంక్షరం మహాత్మకయపర్యంతం-కులాల్పాగ్ని

ఏవం వైక్లిశ్యమానాస్తే నరా నార్య సహస్రశః,
 పచ్చంతే నరకే ఘోరే యావదాభూతసంప్లవమ్, ౫౯
 తస్మాక్షయం ఫలం భక్త్యా తత్రై వోత్పద్యతే పునః,
 యమాజ్ఞయా మహీం ప్రాప్య భవంతి స్థావరాదయః, ౬౦
 వృక్షగుల్మలతావల్లీ గిరయశ్చ తృణాని చ,
 స్థావరా ఇతి విఖ్యాతా మహామోహసమావృతాః, ౬౧

ఇట్లు అనేకవిధములగు యాతనలను పాపులు అనుభవించెదరు. గరుడుఁడా! సర్వశాస్త్రములయందును ఈ విషయము విశేషముగా చెప్పఁబడియున్నది. ఇట్లు సరకములయందు మహాప్రళయమువఱకు పాపులు బాధపడుచు మఱల ఆ యమలోకమున పుట్టుదురు. పిమ్మట యమాజ్ఞచే భూలోకమునకుఁ జని స్థావరము లగు తరులతాగుల్మపర్వతాదిరూపములం బొందుదురు.

కీటాశ్చ పశవ శ్చైవ పక్షిణశ్చ జలే చరాః,
 చతురశీతిలక్షేషా కథితా దేవయోనయః, ౬౨

కుంజేషు ఘటన త్వచ్యుతే, ౫౯. నను “దిశాంతే బ్రహ్మణః ప్రోక్తో నాలో లోకత్రయస్యై, పరార్థద్వికయాంతేఽపి బ్రహ్మాండస్యాపి సంక్షయః.” ఇతి పురాణవచనాత్ కథం మహాప్రళయపర్యంతం పావినాం నరకే నివాస స్సంభవతి. బ్రహ్మణో దిశాంతవీచ తేషాం వినాశ స్సాన్నిధిచే త్రత్రాహ, తస్మిన్, తే పావినః పున రుత్పత్తి సమయే తత్ర నరకే మ్వేపీ ఉత్పద్యంతే-తస్య పాపగ్ర్య అక్షయం ఫలం భుంజంతి. తదుక్తం బృహన్నారదీయే—“నిర్గుణోఽపి నిరానంద స్సర్వాత్మా సర్వభావనః, చరాచరాత్మకం విశ్వం యథాపూర్వ మకల్మయత్. స్థావరాద్యాశ్చ విప్రేంద్రా యత్ర యత్ర వ్యవస్థితాః, తస్మా త్కృతానాం పాపానాం పుణ్యానాం చైవ సత్తమాః. అవశ్య మేవ భోక్తవ్యం సర్వథా వ్యాక్షయం ఫలమ్. నాభుక్తం క్షీయతే కర్త కల్ప తోటికతైరపి” ఇతి. స్మృతిశ్చ “నిశాంతే పున రుత్థాయ ప్రళయే యల్లయం గతమ్, బ్రహ్మ జగత్త్రయం సర్వం యథాపూర్వ మకల్మయత్.” ఇతి. శ్రుతిశ్చ—“ధాతాయథా పూర్వమకల్మయత్, దివం చ పృథివీ చాంతకిక్ష మభోమవః” ఇతి. అత స్సర్వస్థ సరకస్థాస్సస్వస్థా సేక్ష్యో వోత్పద్యతే భావభక్తకర్తృణాం మక్షయమేవ భుంజంతి త్యక్తే. ౬౦. ఇతి శ్రీగరుడపురాణటికాయాం చతుర్థోఽధ్యాయః.

ఏతా స్సర్వాః పరిశ్రమ్య తతో యాంతి మనుష్యతామ్,
మానుషేఽపి శ్వపాకేషు జాయంతే నరకాగతాః. ౬౩

తత్రాపి పాపచిహ్నై స్తే భవంతి బహుదుఃఖతాః,
గలత్కుష్ఠాశ్చ జన్మాంధా మహారోగసమాకులాః. ౬౪
భవం త్యేవం నరా నార్యః పాపచిహ్నోపలక్ష్మితాః. ౬౫

తరువాత క్రమముగా కీటములు, పశువులు, పక్షులు, మున్నగు వానిలోఁ బుట్టి తుడకు మనుష్యుడై పుట్టును. నరకలోకమునుండి వచ్చిన పాపులు మనుష్యులలో చండాలజాతియందు పుట్టి కుష్టువు మున్నగు జాడ్యములవలన వీడింపఁబడుచుందురు.

ఇతి శ్రీగరుడపురాణే సారోద్ధారే నరకప్రదపాపచిహ్నా
నిరూపణో నామ చతుర్థోఽధ్యాయః.

పంచమాధ్యాయము

గరుడ ఉవాచ:—

యేన యేన చ పాపేన య ద్య చ్చిహ్నం ప్రజాయతే,
యాం యాం యోనిం చ గచ్ఛంతి తన్నే కథయ కేశవ!.

శ్రీభగవానువాచ:—

యైః పాపై ర్యాంతి యాం యోనిం పాపినో నరకాగతాః,
యేన పాపేన యచ్ఛిహ్నం జాయతే మమ తచ్ఛృణు.

“శ్రీహరి! ఏపాపమువలన ఏచిహ్నములు గలుగును? ఏజన్మ కలుగును?” అని గరుడుడు అడిగెను. శ్రీహరి గరుడుడా! నరకము నుండి వచ్చినవార లేయేపాపములచే నేయేజన్మముల నెత్తుదురో, ఏయే పాపమున కేయేచిహ్నమో చెప్పెదను వినుమని యిట్లుచెప్పెను.

బ్రహ్మహత్యోక్షయరోగీ స్వా ద్దోఘ్న స్స్వా త్కుబ్జకో జడః,
కన్యాఘాతీ భవే త్కుష్ఠీ త్రయ శ్చండాలయోనిషు.

స్త్రీఘాతీ గర్భపాతీచ పులిండ్రోరోగవాస్థవేత్,
అగమ్యాగమనా త్పండ్రో దుశ్చర్తా గురుతల్పగః.

బ్రహ్మహత్య చేసినవాడు చండాలుడై పుట్టి క్షయరోగము కలవాడగును. గోహత్య చేసినవాడు చండాలురలో ముఱగజ్జవాడై పుట్టును. కన్యకను చంపినవాడు చండాలుడై పుట్టి కుష్ఠరోగి యగును. స్త్రీలను చంపినవాడు, గర్భపాతములు చేసినవాడును ఖిల్లుడై పుట్టి సదా రోగములతో బాధపడుచుండును. అగమ్యాగమనము చేసినవాడు (తనగోత్రమునఁడలి స్త్రీతో అక్రమ సంబంధము గలవాడు) నపుంసకుఁ డగును. గురుభార్యతోఁ గూడిన వాడు దుశ్చర్తము కలవాఁ డగును.

శ్రుత్వా చ పాపచిహ్నాని గళత్కుష్ఠాదికాని చ, ఇదానిం గరుడస్తాని యథా పాపం విప్రుచ్ఛతి. యేనేతి. ౧. మనుజైః పాతకం కర్త కృతం య త్సూర్యజన్తని, హరి క్తత్సూచకా వ్యాహ పాపచిహ్నాని పంచమే. యోనితి. ౨, ౩. పులిండ్ః ఖిల్లః అగమ్యా స్వగోత్రజా-దుశ్చర్తా. గజచర్తా-గురుతల్పగః గురుకులస్త్రి కామకః. ౪. అతి

మాంసభోక్తాఽతిరక్తాంగ శ్చావదంతస్తు మద్యపః,
 అభక్ష్యభక్షణో లాల్యా ద్భ్రాహ్మణ స్సాస్య స్తహోదరః. ౧
 అదత్వా మిష్ట మన్నాతి సభవే ద్గళగండవాః,
 శ్రాద్ధేఽన్న మశుచిం వత్వా చిత్రకుష్ఠీ ప్రజాయతే. ౨
 గురో ర్గర్వే నావమానా దపస్తారీ భవే న్నరః,
 నిండణో వేదశాస్త్రాణాం సాండురోగీ భవే ద్ధృవమ్. ౩
 కూటసాక్షీ భవేన్నూకః శాణస్సాస్య త్పంక్తిభేదకః,
 అనోష్ఠ స్సాస్య ద్వివాహఘ్నో జన్మాంధః పు న్నరకం హరేత్. ౪
 గోబ్రహ్మణపదాఘాతా త్ఫంజః పంగుశ్చ జాయతే,
 గద్గదోఽన్యతవాదీ స్యా త్తచ్ఛ్రోతా బధిరో భవేత్. ౫
 గరడ స్సాస్య జ్జడోన్మత్తో ఖల్వాటోఽగ్ని ప్రదాయకః,
 దుర్భుగః పలవిక్రేతా రోగవా న్నరమాంసభుక్. ౬

మాంసము తిను బ్రాహ్మణుడు అతిరక్త మను కుష్టురోగము
 కలవాఁ డగును. కల్లుద్రావువాడు నల్లని పండ్లుగలవాఁ డగును. మధు
 రములగు పదార్థములను ఇతరులకు బెట్టక తా నొక్కడే తినువాడు
 గళగండరోగము గలవాఁడగును. తినరానివస్తువులను తినుబ్రాహ్మణుడు
 మహోదరజాడ్యముకలవాఁ డగును. శ్రాద్ధమున అశుచిపదార్థము
 లను బెట్టువాడు చిత్రకుష్టువు కలవాఁడగును. గర్వమువలన గురువు
 నవమానించువాడు అపస్తారరోగము గలవాఁడగును. వేదశాస్త్రము
 లను నిందించువాడు సాండురోగియై పుట్టును. అబద్ధ సాక్ష్యముచెప్పు
 వాడు మూఁగవాఁడై పుట్టును. పంక్తిభేదము చేయువాడు అనఁగాఁ
 బంతిలో ఒకనికి ఒకవిధముగను, మఱియొకనికి మఱియొక విధముగను
 రక్తాంగః కుష్టవికేమః శ్చావదంతః-స్వభావతః కృష్ణదంతః 'కావదంత' ఇతి పాకే తు
 కావాః అతినూత్నః భోజనే బహుదుఃఖిదాః దంతాః యశ్యేతి కావదంతః. కావదం
 తానాం తు న కించిద్దుఃఖానుభవోఽస్తి-అతః పాపచిహ్నా నా మతిదుఃఖప్రదత్వాత్
 శ్చావదంత ఇత్యేవ పాతో యుక్తః. లాల్యాత్ అజతేంద్రియత్వాత్ -మహా
 దరః జలోదరరోగీ. ౧, ౨. అపస్తారీ మృగీరోగీ. ౩. ౪. పాదేన తాడనాత్.
 ఖంజః. పద్భ్యా మౌఘాతాత్ పంకుః, గద్గదః అస్ఫుటపక్తా. తస్య అన్యతవాదస్య
 శ్రోతా. ౫. పలవిక్రేతా మాంస విక్రయీ, ౬. కుసభీ నిసర్గతః కుత్సికనఖః కుష్ఠి

బెట్టడివాడు కాదుడై (చికకన్ను లేనివాడై) పుట్టును. పెండ్లిచెడఁ గొట్టువాడు ఓవ్యములు లేనివాడగును. పుస్తకములను దొంగిలించు వాడు పుట్టుగుడ్డి యగును. గోవులను బ్రాహ్మణులను కాలితో తన్నిన వాడు ఖంజుడగును. రెండుకాళ్లతోడను తన్నినవాడు కుంటివాడగును. అబద్ధము చెప్పెడివాడు అస్ఫుటవాక్కులు కలవాడగును. అబద్ధములను వినువాడు చెవిటివాడగును. విషము పెట్టువాడు ఉన్నత్తుడగును. ఇండ్లు మున్నగువానిని తగులబెట్టువాడు ఖర్వాటుడు (బట్టలలవాడు) అగును. మాంసము నమ్మువాడు కురూపి యగును. పరమాంసమును భుజించువాడు రోగి యగును.

హీనజాతౌ ప్రజాయేత రత్నానా మపహరకః,
కునభి స్వర్ణహర్తా స్యాద్ధాతుమాత్రహరోఽధనః. ౧౧
అన్నహర్తా భవే దాఖుః శలభో ధాన్యహరకః,
చాతకో జలహర్తా స్యాద్విషహర్తా చ వృశ్చికః. ౧౨
శాకం పత్రం శిఖి మృత్వా గంధాఞ్చుచందరి శుభాక,
మధుదంశః ఫలం గృహ్యో లవణం చ పిపీలికా. ౧౩
తాంబూలఫలపుష్పాదిహర్తా స్యాద్వాచరో వనే,
ఉపాన త్తృణకార్పాసహర్తా స్యాన్నేషయోనిషు. ౧౪

రత్నములను దొంగిలించువాడు హీనజాతులలో పుట్టును. బంగారము హరించువాడు పుష్పిగోళ్లవాడై పుట్టును. లోహదులను హరించువాడు నిర్ధనుడై పుట్టును. అన్నమును అపహరించువాడు ఎలుకయై పుట్టును. ధాన్యమును దొంగిలించువాడు మిడుతయై పుట్టును. నీళ్లు దొంగిలించువాడు చాతకపక్షి యగును. విషమును హరించువాడు తేలు అయి పుట్టును. కూరలను, ఆకులను అపహరించు వాడు నెమలియై పుట్టును. పరిశుశ్చద్రవ్యములను దొంగిలించు వాడు చుంచు అగును. తేనెను దొంగిలించువాడు దోమయై పుట్టును.

సదృశః. ౧౧. ఆఖుః మాషకః-ధాన్యం సతుషాన్నమ్. ౧౨. శాకం మృత్వా శిఖి మయూర స్సౌత్-మృత్వే త్యస్య సర్వత్ర. సంబంధః-శుభాక మృగమదాడికా గంధాక మృత్వా చుచందరి స్యాత్ భాషారూపం 'చామరేడ' ఇతి. మధు మృత్వా దంశః మధుమక్షికా స్యాత్ ౧౩, ౧౪. రాత్రేణ హింసకర్తృణా గరుడ-౪

మాంసమును దొంగిలించువాడు గ్రద్ద యగును. ఉప్పు అపహరించు వాడు చీమ యగును. ఫలములను, పుష్పములను, తాంబూలమును హరించువాడు అడవిలో కోతియై పుట్టును. చెప్పలను, గడ్డిని, దూదిని హరించువాడు మేక యగును.

యస్తు రాద్రోపజీవి చ మాగ్ధే సార్థా నివిలుంపతి,
మృగయావ్యసనీ యస్తు ఛాగ స్సస్య ద్వధికే గృహే. ౧౫

యో మృతో విషపానేన కృష్ణసర్పో భవేద్ధిరా,
నిరంకుశస్వభావ స్సస్య త్కుంజరో నిర్జనే వనే. ౧౬

వైశ్వదేవ మకర్తార స్సర్వభక్షాశ్చ యే ద్విజాః,
అపరీక్షితభోక్తారో వ్యాఘ్రా స్సస్య ర్నిర్జనే వనే. ౧౭

గాయత్రీం న స్తరే ద్యస్తు యో న సంధ్యా ముపాసతే,
అంతర్దష్టో బహి స్సాధు స్స భవేద్భ్రాహ్మణో బకః. ౧౮

త్రోవలు కాది బాటసారులను దోచుకొనువాడును, వేట కాడును కటికవానియింట మేకయై పుట్టుదురు. విషము తిని మరణించినవాడు కొండమీద నల్లత్రాచు అయి పుట్టును. స్వేచ్ఛాసంఘారము చేయువాడు అరణ్యమున ఏనుఁగయి పుట్టును. వైశ్వదేవమును చేయనట్టియు, భక్షింపరాని పదార్థములను భక్షించునట్టియు, పరీక్షింపక అశుచిపదార్థములను భక్షించునట్టియు బ్రాహ్మణులు మహారణ్యమున పెద్దపులులై పుట్టుదురు. గాయత్రిని జపింపనట్టియు, సంధ్యోపాసనము చేయనట్టియు, అంతర్దష్టులును, బహిస్సాధువులును అగు బ్రాహ్మణులు కొంగ లగుదురు.

ఉపజీవి-సార్థాక్ యాత్రీకజనసమాహా. ౧౫, ౧౬. విశ్వం సర్వజాతీయం ప్రాణీజాతం-జీవా దేవతా యస్మిక్ త ద్విశ్వదేవం స్వార్థకేధిరః-వైశ్వదేవం నామ కర్త-త దకర్తారః - సర్వేషాం కులాలరజకాదీనామ పృష్ఠం భక్షయంతి తే సర్వ భక్షాః. “గజాన్నం గజేకాన్నం. చ భుక్త్వా చాంద్రాయణం చరే” ఇతి నిషేధాత్, సర్వభక్ష మపి భక్షయంతి తి తి వా అపరీక్షితభోక్తారః పేయోపాదేయపరీక్షా మక్య త్వా యే భుంజంతి తే౭పి. ౧౭, ౧౮. అయాజ్యాక్ యాజయితు మనర్హాక్ పతిత యపనాదీక్ యాజయ తీతి ‘అయాచ్యయాచక’ ఇతి పాఠాంతరమ్. బహుక్ దక్షిణాలోభేన యాజయతి బహుయాజీ-తస్య భావ స్తత్త్వం-తస్మాత్, నిర్మంత్తం.

అయాజ్యయాజకో విప్రస్సభవే ద్ద్రామసూకరః,
 ఖరో వై బహుయాజత్యా త్కాకో నిర్మంత్రభోజనాత్. ౧౯
 పాత్రే విద్యా మదాతా చ బలీవద్దో భవే ద్ద్విజః,
 గురుసేవా మకర్తా చ శిష్యస్సాస్త్రి ద్గోఖరః పశుః. ౨౦
 గురుం హుంకృత్య ఘంకృత్య విప్రం నిర్జిత్య వాదతః,
 అరణ్యే నిర్జలే దేశే జాయతే బ్రహ్మరాక్షసః. ౨౧
 ప్రతిశ్రుతం ద్విజే దాన మదత్యా జంబుకో భవేత్,
 సతా మసత్కారకరః ఫేత్కారోఽగ్నిముఖో భవేత్. ౨౨
 మిత్రదుగ్ధిరిగృధ్రస్సాస్త్రి దులూకః క్రమవంచనాత్,
 వర్ణాశ్రమపరీవాదా త్కహతో జాయతే వనే. ౨౩
 ఆకాచ్ఛేదకరోయస్తు స్నేహచ్ఛేదకరస్తు యః,
 యో ద్వేషాత్ స్త్రీసరిత్యాగీ చక్రవాక శ్చిరం భవేత్. ౨౪
 మాతాపితృగురుద్వేషీ భగినీ భ్రాతృవైరకృత్,
 గర్భే యోనా వినష్టస్సాస్త్రి ద్యావద్యౌనిసహస్రకః. ౨౫
 శ్వశ్రోష్ట్రాల్లిప్రదా నారీ నిత్యం కలహకారిణీ,
 సా జలూకా చ యూకా స్యాద్భర్తారం భర్తసేవయే. ౨౬
 స్వపతిం చ పరిత్యజ్య పరపుంసానువర్తిసీ,
 వల్గులీ గృహగోఢా స్యాద్ద్విముఖో వాఘ సర్పిణీ. ౨౭

యజ్ఞము చేయఁడగనివానిచేత యజ్ఞము చేయించిన బ్రాహ్మణుఁడు ఊరఁబందియై పుట్టును. తఱచు యజ్ఞములను జేయించువాఁడు గాడిద యగును. పిలువకుండ భోజనమునకు వచ్చినవాఁడు కాకియై పుట్టును. విద్య చెప్పఁడగినవానికి చెప్పనివాఁడు ఎద్దు అయి పుట్టును. గురుసేవ చేయని శిష్యుఁడు గోఖరపశుపై పుట్టును. గురువును నీవు నీ వనియు, హుంకరించియు అవమానించువాఁడును, బ్రాహ్మణుని జయించినవాఁడును నీరులేని మహారణ్యమున బ్రహ్మరాక్షసుడై పుట్టును. బ్రాహ్మణులకు దాన మిచ్చెద నని ఈయనివాఁడు నక్కయై పుట్టును.

అమృతోపస్తరజాదిమంత్రం వినా, ఆమంత్రణరహితం వా. ౧౯, ౨౦. హుంకృత్య ఘంకృత్య గురు మవక్షాదే శ్చ్యర్థః. ౨౧, ౨౨. మిత్రదుగ్ధ మిత్రద్రోహి-గిర గృధ్రః. క్రయో వ్యవహారే. పరివాదాత్ విండనాత్. ౨౩-౨౫. భర్తసేవ ధిక్క-

మిత్రద్రోహి పర్వతముమీడ గద్దయై పుట్టును. అమృతమున మాయ చేయువాడు గుడ్లగూబయై పుట్టును. వర్ణాశ్రమాచారములను నిందించువాడు అరణ్యమున పావురమై పుట్టును. ఆశాభంగము చేసినవాడును, పతివ్రతయగు భార్యను విడుచువాడును చక్రవాకజన్మ మెత్తుదురు. తల్లిదండ్రులను, గురువులను, అక్కచెల్లెండ్రను, అన్నదమ్ములను ద్వేషించువాడు అనేకపర్యాయములు గర్భమునందే మరణించును. అత్తమామలను బాధించునదియు, ప్రతిదినము కలహించుచుండునదియు నగు ఆడుది జలగయై పుట్టును. తన భర్తను విడిచి పరపురుషుని గోరు ఆడుది బల్లియై పుట్టును. లేదా రెండుతలల పాము అగును.

యస్యగోత్రోఽఘాతీ చ స్వగోత్రస్త్రివిషేషణాత్,
తరతు శృల్లకో భూత్వా ఋక్షయోనిషు జాయతే. ౨౮
తాపనీగమనా త్కామీ భవేత్తరుషిశాచకః,
అప్రాప్తయావనాసంగా ద్భవే దజగరో వనే. ౨౯
గురుదారాభిలాషీ చ కృకలాసో భవేత్సరః,
రాక్షం గత్వా భవేద్దుష్టో మిత్రపత్నీం చ గర్దభః. ౩౦
గుడగో విద్వరాహ స్సాన్య ద్వృష స్సాన్య ద్వృషలీపతిః,
మహాకామీ భవేద్ద్యస్తృ స్యా దశ్వః కామలంపటః. ౩౧
మృత సైకాదకాహం తు భుంజాన శ్చాన్య విజాయతే,
లభే దేవలకో విప్రో యోనిం కుక్కుటసంజ్ఞ కామ్. ౩౨
ద్రవ్యార్థం దేవతాపూజాం యః కరోతి ద్వీజాధమః,
స పై దేవలకో నామ హవ్యకశ్యేషు గర్హితః. ౩౩

జ్ఞాతివంశమును నశింపఁజేసినవాడును, సగోత్రకన్యను పొందిన వాడును, శివంగియు ఏదనుందియు ఎలుగుగొడ్డు నగును. తాపసస్త్రిని పొందినవాడు మరుషిశాచము అగును. అప్రాప్తయావన యగు బాలి కతో క్రీడించువాడు అడవిలో కొండచిలువ యగును. గురుభార్యను

కోతి. ౨౬-౨౮. అప్రాప్తయావనా ఆజాతరజస్కా-కస్యాః సంగాత్. ౨౯, ౩౦. వృషలీ వ్యాఖ్యాతా. ౩౧. ఏకాదకాహం ఆ ఏకాదకాహమితిచ్ఛేదః. ఏకాదకాహ పర్యంతం నూతకౌష్ఠమిత్యర్థః. ౩౨. దేవలక మాహ. హవ్యకశ్యేషు గర్హితః పితృజేవ

గోరువాడు తొండయై పుట్టును. రాజుపత్నిని, మిత్రునిభార్యను గూడు వాడు గాడిదయగును. గుడసంభోగము చేయువాడు పందియగును. వృషలీభర్త ఎద్దు అగును. అతికాముకుడై యుండువాడు గుట్టబుగును, సూతకాన్నమును భుజించినవాడు కుక్కయగును. దేవలకుడు కోడియై పుట్టును. జీతమున కేర్పడి దేవాలయాదులలో దేవపూజ చేయువాడు దేవలకుఁ డనిపించుకొనును. వాడు సర్వకర్మలయందును బహిష్కరణీయుఁడు అని యెఱుంగవలెను.

మహాపాతకబాహుళ్యం న్నరకాన్యాప్య దారుణాః,
కర్మక్షయే ప్రజాయంతే మహాపాతకిన స్త్విహ. 3౪
ఖరోష్ట్రమహిషీణాం హి బ్రహ్మహ యోని మృచ్ఛతి,
వృకశ్వసస్పృగాలానాం సురాసా యాంతి యోనిషు. 3౫
క్రిమికీటపతంగత్వం స్వర్ణస్త్రేయీ సమాష్ణయూత్,
తృణగుల్మలతాత్వం చ క్రమశో గురుతల్పగః. 3౬
పరస్య యోషితం హృత్వా న్యాసాపహరణేన చ,
బ్రహ్మస్వహరణా వైచివ జాయతే బ్రహ్మరాక్షసః. 3౭
బ్రహ్మస్వం ప్రణయా ద్భుక్తం దహ త్యాసప్తమం కులమ్,
బలాత్కారేణ చౌరేణ దహ త్యాచంద్రతారకమ్. 3౮
లోహచూర్ణాశ్చ చూరే చ విషం చ జరయే న్నరః,
బ్రహ్మస్వం త్రిషు లోకేషు కః పుమాన్ జరయిష్యతి. 3౯
బ్రహ్మస్వరసపుష్టాని వాహనాని బలాని చ,
యద్ధ కాలే విశీర్యంతే నైకతా స్సేతవో యథా. ౪౦
దేవద్రవ్యోపభోగేన బ్రహ్మస్వహరణేన చ,
కులా న్యకులతాం యాంతి బ్రాహ్మణాతిక్రమేణ చ. ౪౧

కార్యేషు భోజయితు మనర్హః, 3౩, మహాపాపినాం యోని మాహత్రిభిః, 3౪-3౬, న్యాసస్వహరణేషాం దృఢస్య పరధన స్వాపహరణేన గ్రహణేన, 3౭, ప్రసంగాద్బ్రహ్మస్వ హరణేదోషమాహ, బ్రహ్మస్వ మితి చతుర్థిః, ప్రణయాత్ కపటస్నేహాత్ భుక్తం భక్షితం బ్రహ్మస్వం బ్రాహ్మణధనం ఆసప్తమం సప్తమపురుషపర్యంతం కులం దహతి. పుణ్యలోకై స్సహ దగ్ధం కరోతి బలా ద్భుక్తంసత్ ఆచంద్రతారకం చంద్రతారా పర్యంతం భావికులం దహతి-వంశచ్ఛేదం కరోతి త్యర్థః, 3౮, కః న కొఽపి త్యర్థః, 3౯, విశీర్యంతే పలాయంతే, ౪౦, ఆకులతాం ఉచ్ఛేదతాం, ౪౧, అతిక్రమం

స్వమాశ్రితం పరిత్యజ్య వేదశాస్త్రపరాయణమ్,
అన్యేభ్యో దీయతే దానం కథ్యతేఽయ మతిక్రమః. ౪౨

బ్రాహ్మణాతిక్రమో నాస్తి విప్రే వేదవివర్జితే,
జ్వలంత మగ్ని ముత్స్పృజ్య నహి భస్మని హూయతే. ౪౩

మహాపాపములు చేసినవారు మహానరకములు అనుభవించి పాపక్షయ మైన పిమ్మట మరల సీభూలోకమునఁ బుట్టుదురు. బ్రహ్మ హత్యచేసినవాడు గాడిద, లాట్టిపిట్ట, దున్నపోతుజన్మము లెత్తును. సురా పానము చేసినవాడు తోడేళ్లు, కుక్కలు, నక్కలు మున్నగుజన్మముల నెత్తును. బంగారము హరించువాడు క్రిమికీటపక్షిజన్మము లందును. గురుభార్యను పొందినవాడు చెట్టు చేమ అయి పుట్టును. పరభార్యను హరించినవాడు, దాచుమని యిచ్చిన వస్తువును హరించినవాడును, బ్రాహ్మణద్రవ్యమును హరించినవాడును బ్రహ్మరాక్షసుడై పుట్టును. బ్రాహ్మణద్రవ్యము స్నేహముచే తినినను ఏడుతరములను దహించి వేయును, బలాత్కరించిగాని, దొంగిలించిగాని యెవఁడు బ్రాహ్మణ ద్రవ్యమును హరించునో వానివంశము సిర్ధమథామమైపోవును. లోహపుచూర్ణమును రాతిపాడిని జీర్ణింపఁ జేసికొనవచ్చును; గాని బ్రాహ్మణద్రవ్యమును జీర్ణింపఁజేసికొనుటకు మూఁడులోకముల నెవ్వరికిని తరముగాదు. ఏవిధమున నైనను హరింపఁబడిన బ్రాహ్మణద్రవ్యముచే పోషింపఁబడిన రాజులయొక్క వాహనములు, బలములు యుద్ధకాల మున యిసుకవంటెనలవలె వీడిపోవును. దేవబ్రాహ్మణద్రవ్యములను హరించిన కులములు నశించిపోవును. బ్రాహ్మణాతిక్రమణముచేసినను అట్టి గతి గలుగును. తన్ను ఆశ్రయించుకొనియున్న వేదశాస్త్రపారంగతుని విడిచి యితరునకు దాన మిచ్చుటయే బ్రాహ్మణాతిక్రమణ మనఁబడును. వేదమును చదువనివానివిషయమున ఈసూత్రము వర్తింపదు. మండు చున్న అగ్నియందే అండఱును హోమము చేయుదురు; గాని బూడిద

పాతపట్టే. స్వమితి. ౪౨, విప్రే స్వమాశ్రితే వేదవర్జితే కుపాత్రే సతి-అతిక్రమ దోషో నాస్తి త్యర్థః. జ్వలంతం దూరే దీప్యమానం అగ్నిం భస్మని నికటవర్తిని. యథా దూరా దావృత్య అగ్నివేవ హవన ముచితం తథా నికటవర్తినం సూథం పరిత్యజ్య భిక్షా దాసీయపాత్రే ప్రదేయమితిభావః. ౪౩, పాత్రం పరిత్యజ్య అపాత్రదాస్య

యందు ఎవరును చేయరు. అట్లే వేదశాస్త్రములను చదువుకొనిన వాడే యైనచో ఇత పరున కీయవలసిన యగత్యము ఏమి యుండును?.

అతిక్రమే కృతే తార్హ్య! భుక్త్వా చ సరకా క్రమాత్,
జన్తాంధస్యో దరిద్రస్యస్య న్న దాతా కింతు యాచకః. ౪౪

పాత్రునకు దానము చేయక అపాత్రునకు దానము చేయు వాడు క్రమముగా అనేకసరకముల ననుభవించి పుట్టుగుడ్డివాడును, దరిద్రుడు నగును. మఱియు ఎప్పటికిని ఒకనిని ఆశ్రయించియే బ్రతుక వలసినవాడుగూడ నగును.

స్వదత్తాం పరదత్తాం వా యో హరే చ్చ వసుంధరామ్,
షష్టివర్షసహస్రాణి విష్టాయాం జాయతే కృమిః. ౪౫

స్వయ మేవ చ యో దత్త్వా స్వయ మేవాపకర్షతి,
స పాపీ సరకం యాతి యావదాభూతసంప్లవమ్. ౪౬

దత్త్వా వృత్తిం భూమిదానం యత్నతః పరిపాలయేత్,
స రక్షతి హరే ద్యస్తు స పంగు శ్శ్వాఽభిజాయతే. ౪౭

విప్రస్య వృత్తికరణే లక్షధేనుఫలం భవేత్,
విప్రస్య వృత్తిహరణా న్నర్కట శ్శ్వా కపి ర్భవేత్. ౪౮

ఏవమాదీని చిహ్నాని యోనయ శ్చ ఖగేశ్వర!,
స్వకర్త విహితా లోకే దృశ్యంతేత్ర శరీరామ్. ౪౯

ఏవం దుష్కర్తకర్తారో భుక్త్వా నిరయయాతనామ్,
జాయంతే పాపకేషేణ ప్రాక్తా స్వేతాను యోనిషు. ౫౦

తానుగాని పరులుగాని యిచ్చినభూమిని హరించినవాడు అమే ధ్యమున అరువదివేలయేండ్లు పురుగై పుట్టును. తా నిచ్చిన భూమిని తానే హరించినవాడు మహాప్రళయపర్యంతము సరకమున నివసించి యుండును. బ్రాహ్మణునకు భూమి నిచ్చినవాడు ఆభూమిని బహుభద్రముగా కాపాడుచుండవలెను. అట్లు కాపాడఁడేని కుంటికుక్కయై జన్మించును. బ్రాహ్మణునకు వృత్తిని కల్పించినవారికి లక్షగోదానముల ఫలము లభించును. బ్రాహ్మణవృత్తిని హరించినవానికి కోటిజన్మగాని

ఫలమాహ. అరీతి. ౪౪, ౪౫. అపకర్షతి హరతి. ౪౬-౪౯. ఉపసంహరతి. ఏకమితి. ౫౦. తిర్యగ్గీరతాం పశుపక్షిదేహభావమ్. భారవహానీన ఉద్భవో యేషాం

కుక్కపుట్టుకగాని ప్రాప్తించును. గరుడుఁడా! పూర్వోక్తము లగుచిహ్ను
ములును, పూర్వోక్తము లగు జన్మములును పాపాత్ములకు కలుగును,
పాపములు చేసినవారు ఆయా యాతనల ననుభవించి పాపశేషముతో
పూర్వోక్తజన్మము లెత్తెదరు.

తతో జన్మసహస్రేషు ప్రాప్య తిర్యక్చరీః తామ్,
దుగ్ధాని భారవహనోద్భవాదీని లభంతి తే. ౫౧

పక్షిదుఃఖం తతో భుక్త్వా వృష్టిశీతాతపోద్భవమ్,
మానుషం లభతే పశ్చాత్సమీభూతే శుభశుభే. ౫౨

స్త్రీపుంసోస్తు ప్రసంగేన భూత్వాగర్భే క్రమా దసౌ,
గర్భాదిమరణాంతం చ ప్రాప్య దుగ్ధం మ్రియే త్పునః. ౫౩

సముత్పత్తి ర్వివాశక్ష్మ జాయతే సర్వదేహినామ్,
ఏవం ప్రవర్తితం చక్రం భూతగ్రామే చతుర్విధే. ౫౪

ఘటియంత్రం యథా మర్త్యా భ్రమంతి మమ మాయయా,
భూమా కదాచి స్మరకే కర్తృపాశసమావృతాః. ౫౫

పిమ్మట పశుయోనులయందు వేయి జన్మము లెత్తి బరువు మో
యుటవలన కలుగు దుగ్ధములను అనుభవించి అనంతరము పక్షియో
నులందు వేయి జన్మము లెత్తి శీతాతపనర్వాదులవలనఁ గలుగు దుగ్ధ
ముల ననుభవించి పుణ్యపాపములు సమూహములు కాఁగా మానవ
జన్మ మెత్తెదరు. స్త్రీపురుషసమావేశమునందు శుక్లశోణితములు కలిసి
గర్భమున ప్రవేశించి క్రమముగ జననాది దుగ్ధముల ననుభవించి మర
ణము నొందుచుందురు. ఘటల పుట్టుచు చచ్చుచుందురు. ఇట్లు చతు
ర్విధమగు భూతజాలము తిరుగుచుండును. నామాయచే మోహితు
లగు మనుజులు ఘటియంత్రమువలె భూలోకమున కొన్నాళ్లును, సర
కలోకమున కొన్నాళ్లును కర్మపాశబద్ధులై తిరుగుచుందురు.

అదత్తదానా చ్చ భవే ద్దరిద్రో

దరిద్రభావా చ్చ శరోతి పాపమ్,

ఈని పకుడిపే లభంతే. ౫౧, వృష్ట్యాదిభవం దుఃఖం పక్షిదేహే ఇతి. ౫౨-౫౩.
ఇతి శ్రీగరుడపురాణటీకాయాం పంచమోఽధ్యాయః.

పాపప్రభావా స్మరకే ప్రయాతి,

పునర్దరిద్రః పునరేవ పాపీ.

౧౬

అవశ్యమేవ భోక్తవ్యం కృతం కర్త శుభాశుభమ్,

నాభుక్తం క్షీయతే కర్త కల్పకోటిశతై రపి.

౧౭

దానధర్మములు చేయనివాడు దరిద్రుడై పుట్టును. దారిద్ర్య దోషమువలన పాపము చేయును. పాపమువలన నరకము పొందును. ఇట్లు మఱలమఱల దరిద్రుడును పాపియునై పుట్టుచుండును. గరుడుఁడా! చేసికొనిన పుణ్యపాపములు అనుభవించి తీరవలెను. ఎన్నికల్పములకైన అనుభవించనిదే పురాకృతకర్త నశింపదు.

ఇతి శ్రీగరుడపురాణే సారోద్ధారే పాపవిహ్న
నిరూపణోనామ పంచమోధ్యాయః.

ప ప్తా ధ్యాయము

గరుడ ఉవాచ:—

కథ ముత్పద్యతే మాతృ ర్జితరే సర కాగతః,
గర్భాదిదుఃఖం య ద్భృంక్షే త స్తే కథయ కేశవ!.

౧

శ్రీభగవా నువాచ:—

స్త్రీపుంసో స్తు ప్రసంగేన నిరుద్ధే శుక్రశోణితే,
యథాఽయం జాయతే మర్త్య స్తథా వత్సౌ మ్యహం తవ. ౨

“శ్రీహరి! సరకమునుండి వచ్చిన పాపులు తల్లి గర్భమున నెట్లు ప్రవేశించెదరు? ఎట్లు పుట్టెదరు? గర్భాదిదుఃఖముల నెట్లనుభవించెదరు? నవి స్తరముగా నెఱింగింపు” మని గరుడు డడుగఁగా శ్రీహరి అది యంతయుఁ జెప్పెడ వినుము. అని యిట్లు చెప్పఁదొడఁగెను.

ఋతుమధ్యే హి పాపానాం దేహోత్పత్తిః ప్రజాయతే,
ఇంద్రస్య బ్రహ్మహత్యాఽస్తి యస్మిన్ స్తస్మిన్ దినత్రయే. ౩

ప్రథమేఽహని చండారీ ద్వితీయే బ్రహ్మహూతినీ,
తృతీయే రజకీ హ్యేతా సర కాగతమాతరః.

౪

కర్తృణా దైవసేత్రేణ జుతు ర్దేహోఽమృతయే,

పాతకీ సరకం గత్వా జాయతే నిర్ధనే కుతః, ఇతి శ్రుత్వా తు గరుడ స్తజన్త పరిపృచ్ఛతి కథ మితి. ౧. ప్రోక్త మామస్మికం దుఃఖం యేషా మథాయపంచతే, తేషాం వ్యసేఽధునా ప్రాహ జన్త కర్తృ చ కేశవః. స్త్రీతి. ప్రసంగేన సంగమేన-నిరుద్ధే గర్భవన స్థితే సతి. ౨. యస్మిన్ ఋతుమధ్యే హత్యా చతుర్థాంశేన అస్తి తస్మిన్ దినత్రయే పాపినాం దేహోత్పత్తి రిత్యన్వయః. ౩. బ్రహ్మహూతినీ మహా పాతకయుక్తేన అస్పర్శా-వతా. స్త్రీయః మలిగదిహంతర్గతా శృండాల్లాదిసమా హి సరశేభ్యః అగతానాం మాత్రో భవంతి. ఏతాన్యేన సరకగతా ఉత్పద్యంత ఇత్యర్థః. ౪. దైవం తావ్యురః తదేన శత్రుప్రసర్తకం యస్య తద్దైవసేత్రం తేన పూర్వ కృతేన కర్తృణా జుతు ర్భిదః దేహస్య ప్రాప్తయే పుంసః పురుషస్య రేతసః శుక్రస

స్త్రియాః ప్రవిష్ట ఉదరం పుంసో రేతఃకణాశ్రయః.

౫

పూర్వకాలమున దేవేంద్రుడు వృత్రాసురునిఁ బరిమార్చుటం జేసి అతనిని బ్రహ్మహత్యామహాపాప మాక్రమించెను. దానికి దుఃఖించి దేవేంద్రుడు బ్రహ్మ నారాధింప నతఁడు సాక్షాత్కరించి కరుణించి ఆపాతకమును నాలుగుభాగములు గావించి స్త్రీల రజస్సున నుండు నల్లైర్పటిచి అంతర్హితుఁ డయ్యెను. నాటినుండియు స్త్రీలు బహిష్కలగు కాలమున మొదటి మూడుదినములయందును క్రమముగ చండాళి, బ్రహ్మఘాతినీ, రజకీ అని చెప్పబడుచున్నారు. ఈమూపురును నరకలోకమునుండివచ్చిన పాపాత్ములకు ఈలోకమున తల్లులగుచున్నారు. పాపాత్ములు పురుషుని రేతగకణము నాశ్రయించి పూర్వ జన్మకృత కర్మానుసారముగ దేహోత్పత్తికై స్త్రీల గర్భములను ప్రవేశింతును.

కలిలం త్వేకరాత్రేణ పంచరాత్రేణ బుద్ధుడమ్,

దశాహేన తు కర్కంధూః పేశ్యండుం వా తతః పరమ్.

౧

మాసేన తు శిరో ద్వాభ్యాం బాహ్వాంగాద్యంగవిగ్రహః,

నఖలోమాస్థిజర్మాణి లింగచ్ఛిద్రోద్భవ స్త్రిభిః.

౨

చతుర్భిర్ధాతవ స్సప్త పంచభిః యుత్తృడుద్భవః,

షడ్భిర్జ్వరాయుణా వీతః కుక్షౌ భ్రామ్యతి దక్షిణే.

౩

మాతు ర్జగ్ధాన్నపానాదైశ్చ రేధద్ధాతురసంమితే,

కణో బిందుః తస్యాశ్రయస్థుః స్త్రియాః ఉదరం ప్రవిష్టో భవతి. అత్రాయం విశేషః. “శుక్రశోణితసంయోగా త్సిందోత్పత్తిః ప్రజాయతే, రక్తాధిశ్ఠ్యే భవేన్నారీ శుక్రాధిశ్ఠ్యే భవేత్పుమాక, సమాసే ద్రవ్యసంయోగే తృతీయా ప్రకృతి ర్భవేత్, విభక్తే రేతసి ప్రాయో భవేద్ద్యుగ్ధ మపి క్వచిత్.” ఇతి. ౧. ‘భూత్వా గర్భే క్రమా’ దితి పూర్వసూచితక్రమేనైవ గర్భోత్పత్తిప్రకార మాహ. కలిల మితి. చతుర్భిః. కలిలం శుక్రశోణితమిక్రితం భవతి. తతో బుద్బుదం వర్జులం భవతి. పేశిమాంసం పిండాకారం భవతి. కర్కంధూః బడరీఫలం కఠినం భవతి అండుం వాయో న్యంతరే. ౨. బాహ్వాంగా ద్యంగానాం విగ్రహః విభాగః-లింగచ్ఛిద్రాణి చ తేషా ముద్భవః. ౩. జరాయుణా గర్భవేష్టనేన వీతః ప్రావృతః. ౪. మాతు ర్జగ్ధనేన భక్షితే నాస్మేష పానాదైశ్చ ఏధమానా ధాతవో యస్య జంతునాం సంభవో

శేతే విఙ్మాత్రయో ర్గర్తే స జంతు ర్జంతుసంభవే. ౯
క్రిమిభిః క్షతసర్వాంగ సౌకుమార్యా త్ప్రతిక్షణమ్,
మూర్ఛా మాప్నో త్యురుక్లేశ స్తత్ర తైః క్షుధితై ర్దుహుః. ౧౦

గర్భమున ప్రవేశించిన యొకదినమునకు కలిల మగును. అయిదు దినములకు బుద్బుదాకార మగును. పదిదినములకు బడరీఫలమువలె కఠిన మగు మాంసపు ముద్ద యగును. ఒక మాసమునకు శిరస్సు ఏర్పడును. రెండుమాసములకు బాహువులు మున్నగు అవయవము లేర్పడును. మూడుమాసములకు గోళ్లు, రోమములు, చర్మము, లింగము, నవరంధ్రములు అంకురించును. నాలుగుమాసములకు సప్త ధాతువులు ఉద్భవించును. అయిదుమాసములకు ఆకలియు, దప్పియు కలుగును. ఆఱుమాసములకు జరాయువు (మావి) చే కప్పబడి కడు పులొ క్షణమున తిరుగుచుండును. ఇట్లు మాతృభుక్తాన్న పానాదులచే క్రమముగా వృద్ధిపొందుచు దుర్గంధభూయిష్ట మగు మల మూత్రముల గుంటలో శయనించుచు నచ్చటి పురుగులు నుకుమార మగు శరీరమును కలుచుచుండ ఆబాధ కాగలేక మాటిమాటికి మూర్ఛిల్లుచుండును.

కటుతీక్ష్ణోష్ణలవణరూక్షామ్లాదిభి రుల్బణైః,
మాతృభుక్తై రుపప్రుష్టై స్సర్వాంగోత్థితవేదనః. ౧౧
ఉత్పేన సంవృత స్తస్మిన్నంత్రై శ్చ బహి రావృతః,
అస్తే కృత్వా శిరః కక్షా భుగ్నపృష్ఠశిరోధరః. ౧౨

యస్మిన్ తస్మిన్. అనువుతే దుర్గంధే గర్తే శేతే. తథా చ మార్కండేయపురాణే “నాడీ చాప్యాయీ నామ నాభ్యాం తస్య నిబధ్యతే, స్త్రీణాం తథాంత్రగు పిరే సా నిబద్ధోపజాయతే, క్రమంతే భుక్తపీతాని స్త్రీణాం గర్భోదరే తథా, తై రాప్యాయితే హోఽసా జంతు ర్వృద్ధి ముత్తై పి” ఇతి. ౯. ‘కథ మత్పద్యతే’ ఇతి ప్రశ్నోత్తర ముక్త్యా ‘గర్భాదిదుఃఖం యద్యుక్తే’ ఇత్యస్తోత్ర మాహ. తత్రలైః గర్భస్థితై క్షుదితైః భాదభిః క్రిమిభిః సోకుమార్యాతోమలత్వేన క్షతాని సర్వాంగాని యశ్య. ౧౦. ఉల్బణైః దుస్సపైః సర్వాంగేషు ఉత్థితా వేదనా యశ్య అస్తే ఇ త్యుత్తరే జాన్వయః. ౧౧. ఉత్పేన జరాయుజా భుగ్నం వక్రం పృష్ఠం శిరోధరా గ్రీవాచ యశ్య. ౧౨. జైవా త్సూర్యకర్షణకాత్-

అకల్ప స్వాంగచేష్టాయాం శకుంత ఇవ పంజరే,
తత్ర లబ్ధ స్మృతి రైవా త్కర్తృజన్మశతోద్భవమ్.

౧౩

గర్భరక్షా దీర్ఘ మనుచ్ఛ్వాసం శర్మ కిం నామవిండతే,
నాధమానఋషి ర్భీతః సప్తవధ్రిగి కృతాంజలిః.

౧౪

స్తువీత తం విక్లబయా వాచా యే నోదరేఽర్పితః,
ఆరభ్య సప్తమా న్తాసాం ల్లబ్ధబోధోఽపి వేషితః.

౧౫

నైకత్రాఽస్తే సూతివాతై ర్విష్టా భూరివ సోదరః,

మాతృభు క్తములును, దుస్సహములును అగు కట్వమ్మలవణాది
పదార్థములచేత సర్వాంగములయందును వేదన కలుగుచుండ మావి
చేతను, ప్రేవులచేతను చుట్టఁబడి వక్రీభూతప్రవృత్తిరోధముఁజే అధశ్చిర
స్మృతై కదలుటకు నైతము శక్తిలేక పంజరమండలిపక్షివలెనుండును.
అంత దైవవశమున స్మృతి వచ్చి పూర్వజన్మమున చేసినపాపము
లన్నియు జ్ఞాపకము రాఁగా దీర్ఘసత్త్వములు విడుచుచు సుఖములేక
యుండును. పిదప పరితపించుచు బంధభూతములగు సప్తధాతువులు కలిగి
కృతాంజలియై గర్భదస్వరముతో భగవంతుని స్తోత్రము చేయుచుం
డును. ఏడవ మాసముమొదలు జ్ఞానము గలిగి సూతికావాతములచే
నిటునటు కదల్చుబడుచు సమానోదరజన్మ యగు క్రిమివలె నొకచోట
నుండక తిరుగుచు జీవుడు భగవంతుని స్తోత్రము చేయును.

జీవ ఉవాచ:

శ్రీపతిం జగదాధార మశుభక్షయకారికమ్.

౧౬

వ్రజామి శరణం విష్ణుం శరణాగతవత్సలమ్,

త్వన్మాయామోహితో దేహే తథా పుత్రకళత్రకే.

౧౭

అహం మమాభిమానేన గతోఽహం నాథ సంస్మృతిమ్,

కృతం పరిజనన్యారే మయా కర్తృ శుభాశుభమ్.

౧౮

ఏకాకీ లేన దగ్ధోఽహం గతా స్తే ఫలభాగినః,

లబ్ధాస్మృతిశ్చైవ సః దీర్ఘం దురంతం అనుచ్ఛ్వాసం యథా భవతి తథా తత్రస్థిరస్యకా
శర్మ సుఖం నైవ విండత ఇతి. ౧౩. నూతిహేతుభి ర్వాతై ర్వేషితః. సోదరః
సమానోదరజన్మా - విష్ణుభూః క్రిమిరివ నాథమానః యాచమానః. ఉపతప్తమానో
వా - ఋషిః దేహత దర్శి-సప్తవధ్రియః బంధనభూతాః ధాతవో యస్య సః. ౧౫.
అత్రాఽతిదుఃఖితో జీవో మండవిరక్తఇవ స్థితి. శ్రీపతి మిత్యాద్యర్థభిః. ౧౬, ౧౭.

యది యోన్యాగి ప్రముచ్యేహం తత్ స్మరిష్యే పదం తవ, ౧౯
త ముపాయం కరిష్యామి యేన ముక్తిం వ్రజామ్యహమ్,
విష్ణుత్ర కూపే పతితో దగ్ధోహం జతరాగ్నినా, ౨౦

ఇచ్చ స్థితో వివసితం కదా నిర్యాస్యతే బహిః,
యే నేదృశం మే విజ్ఞానం దత్తం దీనదయాభునా, ౨౧

తమేవ శరణం యామి పునరే మాస్తు సంస్మృతిః,
న చ నిర్గంతు మిచ్ఛామి బహిర్గర్భా త్కదాచన, ౨౨

యత్ర యాతస్య మే సావకరణా దుర్గతి ర్భవేత్,
తస్మాదత్ర మహాదుఃఖే స్థితోఽపి విగతక్లమః, ౨౩

ఉద్ధరిష్యామి సంసారా దాత్మానం తే పదాశ్రయః,

శ్రీయగపతియ్య, జగదాధారభూతుఁడును, సమస్తపాపక్షయ
కారకుఁడును, శరణాగతరక్షకుఁడును అగు శ్రీమహావిష్ణువును శరణమును
పొందుచున్నాను. శ్రీహరీ! నీమాయచే మోహితుఁడనై పుత్రకళత్రా
దులయందు అహంకారమమకారములు గలిగి సంసారమునఁ బడితిని.
భార్యాపుత్రాదుల పోషణకై మంచి చెడ్డల నరయక దుర్మార్గమున
చరించి ధనసంపాదనము చేసినాను. భార్యాపుత్రాదులు నేను సంపాదిం
చిన ధనమంతయు అనుభవించి తమదారినిఁ బోయినారు; గాని నన్ను
చూడరైరి. ఓభగవంతుడా! ఈగర్భకుహరమునుండి బయటపడ
వేయుము. ఎల్లపుడును నీ చరణకమలములనే స్మరించుచుండెదను.
ముక్తిమార్గమును వెదకినొందును. సంసారములు ఇక నెప్పుడును స్మరిం
పను. శ్రీహరీ! మలమూత్రకూపమునఁబడి జతరాగ్నిచే మాడిపోవు
చున్నాను. ఎట్లయినను నాకు బయటకు వచ్చుటకు అనుగ్రహింపుము.
దీనదయాభూ! ఇట్టి జ్ఞానము ఎవరికృపవలన కలిగినదో అట్టి పరమేశ్వ
రుఁడ వగు నిన్ను శరణము పొందుచున్నాను. ఓశరణాగతత్రాణపరా

పరిజనస్యాథే కుటుంబపాలనాయ, ౧౮, ౧౯. స్వదుఃఖం విజ్ఞాపయ స్నాహ, ఇతో
గర్భాత్ - వివసితం నిర్గంతు - మిచ్చక అసౌకదా బహిః నిర్యాస్యతే నిష్క్రమ్యతే.
౨౦, తత్కృత మపకారం స్మర స్నాహ, యే నేతి. ౨౧, వా అభవా. ౨౨, తస్మాదత్రై
వస్థితోఽపి విగతక్లమః, అవ్యాకులస్వక. కాత్ర తవ సాధనసామగ్రి త్యత్రాహ.
తే పదాశ్రయస్మ స్థితి. ౨౩, దశమాస్యః దశ మాసా గర్భే వర్తితా యస్మైతి-

యగా! భక్తవత్సలా! నాకు మఱల నెప్పటికిని సంసారము లేకుండఁ జేయుము. గర్భకుహరమునుండి బయటకు వచ్చిన పాపములు చేయుట గాక పుణ్యకర్మల నాచరించుటకు వలనుపడదు. గావున బయటకు రా నొల్లను. గర్భకుహరమునుండియే గర్భనరకము ననుభవించుచు నీపాదముల నాశ్రయించి అనాయాసముగ ముక్తిపొందుదును.

ఏవం కృతమతి ర్గ ర్భే జకమాస్య స్తువ నృషిః. ౨౪

సద్యః ఓప త్యవాచీనం ప్రసూత్యై సూతిమారుతః,
తేనావస్పష్ట స్సహసా కృత్వా వాగ్భి రవాతురః. ౨౫

వినిష్క్రమతి కృచ్ఛేణ నిరుచ్ఛ్వాసో హతస్త్పతిః,
పతితోభువి విన్న్యాత్తే విష్ణాభూ రివ చేష్టతే. ౨౬

రోదాయతి గతే జ్ఞానే విపరీతం గతిం గతః,
గర్భే వ్యాధౌ త్తతానే చ పురాణే యా మతి ర్భవేత్. ౨౭

సా యది స్థిరతాం యాతి కో న ముచ్ఛేత బంధనాత్,
యదా గర్భా దృహి ర్యాతి కర్తృభోగా దనంతరమ్. ౨౮

తదైవ వైష్ణవీ మాయా మోహయత్యేవ పూరుషమ్,
స తదా మాయయా సృష్టో న కించి ద్వదతే వశః. ౨౯

తై శవాదిభవం దుగ్ధిఖం పరాధీనతయాశ్నుతే,
పరచ్ఛందం న విదుషా పువ్యమాణో జనేన సః. ౩౦

అనభిప్రేత మాపన్నగ ప్రత్యాఖ్యాతు మనీశ్వరః,
శాయితో లగు దివర్యంకే జంతుస్వేదజదూషితే. ౩౧

నేశః కంఠాయ నేంగానా మానీనోత్థానచేష్టనే,

ఋషిః జీవః, సద్యః తక్షణ మేవ - ఆవాచీనం ఆవాహ్నుఖం, సూతి హేతు ర్మారుతః - ప్రసూత్యై జననార్థం - ఓపతి నుదతి. ౨౪. అవస్పష్టః అధిష్ఠి త్తస్యక్. ౨౫, ౨౬, త్తతానే మృతానుగమనే - పురాణే తచ్చివణే. ౨౭. కిమితి స్థిరతాం నయాతి త్యత్రాహ. యదేతి. ౨౮, ౨౯. గర్భదుఃఖ ముక్త్వా తైశవదుఃఖ మాహ. పరేతి త్రిభిః. పరస్య ఛందం మభిప్రాయం-న విదుషా జనేన - పువ్యమాణః పాల్య మానః - అనభిప్రేతం ప్రతిహేలం - అపన్నః ప్రాప్తస్యక్ - స్తన్యార్థం రోదనే ఉద రవ్యథాం ప్రకల్ప్య నింబరూపానం ఉదరవ్యథయా రోదనే స్తన్యపాన మిత్యాది. ౩౦. అననోత్థానచేష్ట నేవ నేశః అనీశస్యక్ రోదాయతి త్యనువంగః. ౩౧. అమా

తుడం త్యామత్వచం దంకా మశకా మత్కుణాదయః. 32

రుదంతం విగతజ్ఞానం క్రిమయః క్రిమికం యథా,
ఇత్యేవం శైశవం భుక్త్వా దుఃఖం పొగండ మేవ చ. 33

ఇట్లు కృతమర్త్యులై పోత్రము చేయు జీవుని పదవమాసంబున
వ్రసవహేతు వగు మారుతము అవాబ్జుఖముగా చిమ్మును. అట్లు చిమ్మఁ
బడి అవాక్పిరుడై ఆతురుఁడును, విగతస్త్వతియు, నిరుచ్ఛ్వాసఁ
డును అయి అతికష్టముమీఁదఁ బడుటకువచ్చును. భూమిమీఁదఁబడి
మలమూత్రములయందు కృమివలె కదలుచుండును. అంతట జ్ఞానము
నశించి అజ్ఞానము ఆవరింప ఏడువఁదొడఁగును. గర్భమునందున్నపు
డును, జబ్బుచేసినపుడును, శ్మశానమునం దున్నపుడును, పురాణమును
వినునపుడును గలుగు జ్ఞానము స్థిర మగునెడల మనుజు లండఱుచు
ము క్తిని పొందితీతెదరు. గరుడఁడ! అట్టి జ్ఞానము స్థిరముగ నెప్పుడును
ఉండదునుమా. జీవుఁడు గర్భగోళమునుండి బైటకు వచ్చినవెంటనే
వైష్ణవమాయా కప్పి వేయును, అట్లు మాయాచ్ఛాదితుఁడయి నేమియుఁ
బలుకనేరక పరాధీనుడై బాల్యాదికములగు దుగ్గిఖము లనుభవించు
చుండును. కాబట్టి పూర్వజన్మజ్ఞానము మనుజులకు స్థిరముగా నుండదు.
పరుల మనోభావముల నెఱుంగనివారిచే పోషింపఁబడుటయు, ప్రతికూల
ములును, అనిష్టములును అగువానిని పొందుటయు, వలదని చెప్పుటకు
శక్తి లేకపోవుటయు, నల్లులు మున్నగు జంతువులతో నిండి అపరి
శుభమైయున్న మంచముమీద పరుండుటయు, అవయవములను గోకు
లొనుటకు, శక్తిలేకయుండుటయు, లేచుటకు నడచుటకు శక్తిలేకపోవు
టయు మొదలగు శైశవదుగ్గిములచే బాధపడుచుండు జీవుని లేతచర్మ
మును నల్లులు చీమలు మున్నగునవి తినుచుండును. అట్టి బాధ పడలేక
ఏచ్ఛుచుండు జీవుని కృములు భక్షించుచునే యుండును. పిడప పొగండ
(యావన) దుగ్గిఖముల ననుభవించును.

తతో యావన మాసాద్య యాంతి సంపద మానురీమ్,

కొమలా శ్మశానస్థ కమ్. విగతం గర్భ జాతం జ్ఞానం యస్య. 32. శైశవం
పంచవర్షాణి పొగండం యావనా తర్వాక్. తత్ర చ అధ్యయనాదిదుఃఖాని యావన
దుఃఖ మాహ. అనునీ దంభో దహ్నోభిమానశ్చక్యాదికామ్. 33. తదా యావన

తదా దుర్వ్యసనాసక్తో సీచసంగపరాయణః. 3౪

శాస్త్రసత్పురుషాణాం చ ద్వేష్టా స్యాత్కామలంపటః,
దృష్ట్యా స్త్రియం దేవమాయాం తద్భావైరజతేంద్రియః. 3౫

ప్రలోభితః పతత్యంధే తమస్యగ్నా పతంగవత్,
కురంగమాతంగపతంగభృంగమీనా మాతాః పంచభిరేవ పంచ,
ఏకః ప్రమాదీన కథం న మాన్యతే య స్సేవతే పంచభిరేవ పంచ. 3౬

అలభ్యాభీప్సితో జ్ఞానా దిద్ధమన్య శ్శుచార్పితః,
సహ దేహేన మానేన వ్యమానేన మన్యనా. 3౭

కరోతి విగ్రహం కామీ కామిష్టంతాయ చార్తనః,
బలాధికై స్స హన్యేత గజై రన్యై ర్గజో యథా. 3౮

ఏవం యో విషయాసక్త్యా నరత్వ మతిదుర్లభమ్,
వృథా నాశయతే మూఢ స్తస్మాత్పాపతరో హి కః. 3౯

జాతీకలేషు లభతే భువి మానుషత్వం
తత్రాపి దుర్లభతరం ఖలు భో ద్విజత్వమ్,

సమయే. 3౪. కామలంపటతా మే వాహ. దృష్ట్యేతి. దేవ్య ము మాయాయాపం-
తద్భావైః. తస్యాః కటాక్షకపటస్నేహవంచనాదిభి ర్భావైః. ప్రలోభితస్సకా అంధే
తమనీ మహామోహే పతతి. 3౫. తత్ర పంచేంద్రియప్రధానో నరః పతతితి కిం
వాచ్యమ్. ఏకై శేంద్రియాసక్త్యైవ బహవో నష్టా ఇత్యాహ. కురంగేతి పంచభిః.
శబ్దస్పర్శరూపరసగంధై ర్లోహితాః కురంగాదయః పంచమాతావన, కించ పంచభిః
శ్రవణాదిభి రింద్రియైః పంచ శబ్దాదివిషయాకా యః ఏకఏవ ప్రమాదీ అవిచేక్ సేవ
తే సః యవా కథం న మాన్యతేకి అపికు మాన్యత ఏవేత్యర్థః. 3౬. మానస మేవ
నిరూపయతి. అలభ్యేతి ద్వాభ్యామ్. న లబ్ధం అభీప్సితం వాంఛితం కామిన్యాదిసుఖం
యేన సః-అజ్ఞానా దచిచారాత్ - ఇద్ధః ప్రవృద్ధః మన్యః కోహో యస్మేతి. యదా
వాంఛితలాభో న జాతః తదా శుచార్పితః కోశేన యక్తో భవతి. యదా దేహేన
సమైవ వర్థమానేన మన్యనా చ-ఆత్మనః అంతాయ స్వస్య నాకాయ - కామిషు
అన్యజారేషు-కామిసీనిమిత్తం విగ్రహం విరోధం కరోతి. 3౭. తదా కామీ యు
వా బలేన అధికై ర్జాలైర్నాన్యేత-యథా ప్రబలై ర్గజై ర్గీ నో గజ ఇవ. 3౮. యో
విషయాసక్త్యా వృథైవ నరత్వం నాశయతి త మనుకోచ వ్నాహ. ఏవ మితి
ద్వాభ్యామ్. 3౯. జాతీకలే ప్సీతి. పశ్యాదిజాతీనాం కలేషు - కతకల్పోఽత్రానం

యస్తస్మి పాలయతి లాలయతీం ద్రియాణి

తస్మాన్మృతం క్షరతి హస్తగతం ప్రమాదాత్.

౪౦

శ్రోత్రేంద్రియ ప్రధాన మగు లేడి శబ్దముచే చెడినది. త్వగింద్రియ ప్రధాన మగు ఏనుగు స్పృగ్మచే చెడినది. చక్షురింద్రియ ప్రధాన మగు పక్షి రూపమువలన చెడినది. జిహ్వేంద్రియ ప్రధాన మగు తుమ్మెద రసముచే చెడినది. ఘ్రాణేంద్రియ ప్రధానమగు చేప గంధముచే చెడినది. శ్రోత్ర త్వక్ష్ణే త్రజహ్వస్థూము లను జ్ఞానేంద్రియములతో శబ్దస్పర్శ రూపరసగంధము లనుభవించుచున్నట్టియు, అవివేకియు, యావనుఁ డును అగు మనుష్యుఁడు అవశ్యము చెడితీరును. యావనప్రాదుర్భావ మగుటతోడనే మనుష్యులకు ముందుగ సంభోగేచ్ఛ పొడమును. తరు వాత దానినిమిత్రము ప్రయత్నించును. ప్రయత్నము విఫల మయిన అజ్ఞానమువలన కోపముఁ జెందును. పిమ్మట దుఃఖమును పొందును. అనంతరము శరీరముతోఁగూడ దినదిన ప్రవర్ధమాన మగు కోపము బొంది ఇతర కాముకులతో విరోధించును. అంతట బలాధికు లగు వారి వలన తాను ఏనుఁగులచే ఏనుఁగు చెడినట్లు హతుఁడై పోవును. ఇట్లు విషయనుభవతత్పరుఁ డగుటంజేసి అతిదుర్లభ మగు మనుష్యజన్మ మును వ్యర్థముగ చెడఁగొట్టుకొను మనుష్యునికంటె మూఁఁడును, పాపాత్ముఁడును మఱియొకఁ డుండునా? గరుడఁడా! పశుపక్షిమృగాది తిర్యగ్జన్మల నెత్తక మనుష్యజన్మ పొందుట అతికష్టము. అందును బ్రాహ్మణజన్మ నెత్తుట మఱియుఁ గష్టము. అట్టి బ్రాహ్మణజన్మ నెత్తి యా బ్రాహ్మణత్వమును రక్షించుకొనక విషయాసక్తుఁడై ఇంద్రియము

త్యజఁకః - అనేకజీవజాతిస్విత్యర్థం. భువి కర్తృభూమా చ మౌనువత్సం యన్తను వ్యశరీరం లభతే త ద్దుర్లభం హి - భగవాన్నామస్తరజార్వాత్వాత్. “అహో బర త్వపచోతో గరియాక యజ్జహ్వగ్రే వర్తతే నామ తుభ్య” మితి వచనాత్. తత్రాపి నర దేహేఽపి ద్విజతం బ్రాహ్మణత్వం దుర్లభతరం అతిదుర్లభం ఖలు. అతః భో గరుడ! యో ద్విజ స్తత్ర తాదృశ్యే పాలయతి- దేహ మితి శేషః. తత్ ద్విజతం న పాలయతి-ఇంద్రియాణి లాలయతి విషయాస్వాదనలంపటాని కఠోతి. తస్య ద్విజస్య హస్తగతం అనాయాసేన కరతలే ప్రాప్తం పాశేన అజరామరత్వప్రద మమృతం ప్రమాదాత్ పాన స్యాత్స్యాత్ క్షరతి వృధైవ నిస్సరతి. తప స్తీర్థాదిషు సమగ్రం ముక్తిప్రదం తాదృగ్యం క్షుద్రవిషయాభిలాషే వృధైవ యాతీ త్యర్థః. ౪౦. తథ

లను జయింపలేక చెడిపోవు బ్రాహ్మణుడు తన వాస్తవమున నున్న అమృతమును క్రింద జారవిడుచు వెంగలివంటివాడు.

తత స్తాం వృద్ధతాం ప్రాప్య మహావ్యాధిసమాకులః,
మృత్యుం ప్రాప్య మహాదుఃఖం నరకం యాతి పూర్వవత్ ౪౦
ఏవం గతాగతైః కర్మపాతై ర్భద్రాక్షృ పాపినః,
కదాపి న విరజ్యంతే మమ మాయావిమోహితాః. ౪౧
ఇతి తే కథితా తాన్మృత్యు పాపినాం నారకే గతిః,
అంత్యేష్టికర్మహీనానాం కిం భూయః శ్రోతుమిచ్ఛసి? ౪౩

అనంతరమును వార్ధకమును పొంది అనేకరోగములచే బాధ పడుచు మృతిఁ బొంది మహాదుఃఖభాకరము లగు నరకములకు మరల పోవును. ఇట్లు గతాగతములచే పాపాత్ములు కర్మబద్ధులై మున్నాయా మోహితు లగుటం జేసి ఎన్నటికిని వైరాగ్యమును బొందక సంసార మునఁబడి మునిగి తేలుచు దరిగానక దుఃఖించుచుండురు. గరుడఃజా! ఔర్ధ్వదైహికవిహీను లగు పాపాత్ములకు గలుగు యమమూతనలను చెప్పినాను. మరల నింకేమి వినఁగోరెడవు!

ఇతి శ్రీగరుడపురాణే సాగోద్ధారే పాపినాం జన్మాదిదుఃఖ
నిరూపణో నామ షష్ఠోఽధ్యాయః.

స్తాయాన్యాయంతరం తాం “అస్తేనమత్యోపస్యస్త” మిత్యాదివా పూర్వోక్తం వృద్ధతాం ప్రాప్య పూర్వవత్ ‘యాతవాదేహ ఆవృత్య’ ఇత్యాది పూర్వోక్తప్రకారేణ. ౪౦. ఏవం పడధ్యానోక్తప్రకారేణ గతాగతైః కర్మ నరకే-అగతా భవి-ఏత ద్మృతైః కర్మణాం పాతై ర్భద్రాక్షృ న విరజ్యంతే విరక్తిం న లభంతే. అత్ర హేతుః మమ మయావిమోహితా ఇతి. ౪౧. పాపగతి ముపసంహరతి. ఇతితి. ౪౩. ఇతి శ్రీగరుడపురాణటీకాయాం షష్ఠోఽధ్యాయః.

న ప్రమాధ్యా య ము

నూత ఉవాచ:—

ఇతి శ్రుత్వా తు గరుడః కంపితోఽశ్వత్థపత్రవత్,
జనానా ముపకారార్థం పునః పత్రచ్ఛ కేశవమ్.

౧

గరుడ ఉవాచ:—

కృత్వా పాపాని మనుజాః ప్రమాదాద్బుద్ధితోఽపి వా,
న యాంతి యాతనా యామ్యాః కేనోపాయేన కథ్యతామ్.

౨

సంసారార్ణవమగ్నానాం నరాణాం దీనచేతసామ్,
పాపోపహతబుద్ధీనాం విషయోపహతాత్మనామ్.

౩

ఉద్ధారార్థం వద స్వామిస్సురాణార్థవిశ్వయమ్,
ఉపాయం యేన మనుజాస్సదతిం యాంతి మాధవ.

౪

శ్రీభగవానువాచ:—

సాధు పృష్టం త్వయా తాగ్మ్య మానుషాణాం హితాయ వై,
శృణుష్వావహితో భూత్వా సర్వం తే కథయామ్యహమ్

౫

అక్కఱకుండు శౌనకాదిమహామునుల కిట్లని చెప్పఁదొడంగెను.
గరుడఁడు రావియాకువలె వడఁకిపోయి “శ్రీహరీ! మనుష్యులు
ప్రమాదమువలనఁగాని. బుద్ధిపూర్వకముగఁ గాని పాపములు చేసినను
యమియాతనల నెట్లనుభవించుకుందురో ఆ యుపాయములను జెప్పుము.
సంసారసాగరనిమగ్నులును, దీనచేతస్కులును, పాపాత్ములును, విషయ
సుఖాసక్తులును అగు మనుజులు ఏ యుపాయమువలన సద్గతిఁ బొందు
దురో వానినిఁ గూడఁ జెప్పుము.” అని యడుగ శ్రీహరి యిట్లు
చెప్పెను. మానవుల నుద్ధరించుటకు మంచిప్రశ్న నడిగితివి. సావధా
నుఁడవై వినుము.

గరుడఁడై ధీరధ్యాయై శ్రుత్వా పాతకయతనాం, అథ తన్నాశకోపాయ
మప్తభిః పరిపృచ్ఛతి. ఇతి. ౧. ఔద్ధ్వదైహికవాసేన గతః ప్రేనోఽపి సద్గతిం,
ఇత్యాహసప్తమే విష్ణుర్నభ్రువాహనఃకర్మభావప్రమాదాత్ అనవధానత్వాత్ .౨, ౩.

దుర్గతిః కథితా పూర్వ మపుత్రాణాం చ పాపినామ్,
 పుత్రిణాం ధార్మికాణాం తు న కదాచిత్త గేశ్వర. ౬
 పుత్రజన్మావరోధ స్సస్య ద్యది కేనాపి కర్మణా,
 తదా కశ్చిదుపాయేన పుత్రోత్పత్తిం ప్రసాదయేత్. ౭
 హరివంశకథాం శ్రుత్వా శతచండివిధానతః,
 భుక్త్వా శ్రీశివమారాధ్య పుత్ర ముత్పాదయేత్సుధీః. ౮
 పున్నామ్నా నరకాద్యస్తాత్పితరం త్రాయతే సుతః,
 తస్మాత్పుత్ర ఇతి ప్రోక్తః స్వయమేవ స్వయంభువా. ౯
 ఏకోఽపి పుత్రో ధర్మాత్మా సర్వం తారయతే కులమ్,
 పుత్రేణ లోకాన్ జయతి శ్రుతిరేషా సనాతనీ. ౧౦
 ఇతి వేదైరపి ప్రోక్తం పుత్రమాహాత్మ్యము త్రమమ్,
 తస్మాత్పుత్రముఖం దృష్ట్వా ముచ్యతే పైతృకాదృణాత్. ౧౧
 పాత్రస్య స్పర్శనాన్తర్మ్యో ముచ్యతే చ ఋణత్రయాత్,
 లోకా న త్యే ద్వివః ప్రాప్తిః పుత్రపాత్రప్రపాత్రకైః. ౧౨

గరుడుఁడా! తొల్లి అపుత్రకు లగు పాపాత్ములకు దుర్గతి కలుగు నని చెప్పఁబడియున్నది. పుత్రవంతు లగు ధర్మాత్ములకు దుర్గతి ఎప్పుడును కలుగదు. ప్రాక్తన జన్మకర్మమున సంతానము లేనివారు హరివంశకథ వినుట, శతచండివిధానము, శివపూజ మొదలగు నుపాయములవలన పుత్రులు కలుగునట్లు చేసికోవలెను. పుంనామనరకమువలన తలిదండ్రు లను రక్షించును; గావున సుతునకు పుత్రుఁడు అని బ్రహ్మ పేరు పెట్టెను. ధర్మాత్ముఁ డగు నొక పుత్రునివలననే వంశ మంతయు తరించును. వేదములయందు పుత్రమహిమ వేయినోళ్ల కొనియాడఁబడియున్నది. పుత్రముఖములను జూచుట తోడనే మనుజుఁడు పైతృకఋణము

పురాణార్థము విశేషేణ నిశ్చయో యగ్య శ ముపాయం వద. ౪-౬. మృతస్య పుణ్య పాపాభ్యాం ద్వైగతి. తత్ర పాపగతి స్తు యాపితా. ఇదానం పుణ్యగతిం శ్రీభగవా నువాచ. సాధ్యతి య వద్ద్రంధ్రసమాప్తి. కించ అపుత్రాణామేవ దుర్గతి ర్భవతి. నకు పుత్రిణాం ఆతః పుత్రమహిమానం నిరూపయతి. ౩. ఉపాయా నేపాహ. హరివంశేతి. ౪-౧౧. లోకాన్ జయమాకాశీన్ అత్యేవ అతిక్రమతి - పుత్రాదిభిః కృత్వా దివః స్వర్గస్య ప్రాప్తి ర్భవతి. ౧౨. ఆత్ర విశేష మాహ. బ్రాహ్మ్యేభేతి. బ్రాహ్మ్యవివా

నుండి విముక్తిఁ బడయును, పాత్రునియంగస్పర్శమువలన పితృఋణము,
దేవఋణము, మునిఋణము ఈమూఁడుఋణములవలన ముక్తుఁడగును.
పుత్రపౌత్రప్రపాత్రులచే నమస్తయమలోకముల నతిక్రమించు స్వర్గము
నకుఁ జోవును.

బ్రాహ్మోఽథాపుత్రోన్నయతి సంగృహీత స్వధో నయేత్,
ఏం జ్ఞాత్వా ఖగశ్రేష్ఠ హీనజాతినుతాం స్వజేత్. ౧౩

సవల్లేభ్య స్సవల్లాను యే పుత్రా భౌరసాః ఖగ,
త ఏవ శ్రాద్ధదానేన పితృణాం స్వర్గ హేతవః ౧౪

శ్రాద్ధేన పుత్రదత్తేన స్వర్యాతీతి కి ముచ్యతే,
ప్రేతోఽపి పరదత్తేన గతస్స్వర్గం మయా శృణు. ౧౫

అత్రై వోదాహరిష్యేహ మితిహాసం పురాతనమ్,
భౌర్ధ్వదైహికదానస్య పరం మాహాత్మ్యసూచకమ్. ౧౬

పురా త్రేతాయుగే తార్క్ష్య! రాజాఽసీద్భభ్రవాహనః,
మహాదయే పురే రమ్యే ధర్మనిష్ఠో మహాబలః. ౧౭

యాభ్యా దానపతిః శ్రీమా నృసింహాగ్రాస్సాధువత్సలః,
శీలాచారగుణోపేతో దయాదాక్షిణ్యసంయుతః. ౧౮

పాలయామాస ధర్మేణ వ్రజాగి పుత్రావివారసాః,
క్షుత్రధర్మరతో నిత్యం సదంధ్యాః దండయన్మృషః. ౧౯

స కదాచి నృహాబాహుః ససైన్యో మృగయాం గతః,
వనం వివేశ గహనం నానావృక్షసమన్వితమ్. ౨౦

నానామృగగణాకీర్ణం నానాపక్షినినాదితమ్,

హీన ఉఢా వివాహితాయ పత్ని తస్యాః పుత్రో బ్రాహ్మోఽథాపుత్రః-సకు ఉత్
ఉర్ధ్వం స్వర్గాదిలోకం నయతి, ఉన్నయతి త్యక్త సంధిరన్నః, బ్రాహ్మ్యం కు “సవ
ల్లానాం స్సవల్లేన వరేణ హ జాయతే, ఏవాహో వేదవిధివా బ్రాహ్మ్య ఇత్యభిధీయతే”
ఇతి. సంగృహీతః ఆవివాహితాయః పుత్ర స్తు అథః ఆభోగతిం నయతి. ౧౩. సవ
ల్లేభ్యః స్వపతిభ్యః సవల్లాను స్వప్రీతు. భౌరసా. ఇతి దత్తత్రితాదివ్యావృత్తిః-స్వరి
త్యవ్యయం-స్వర్యాతీతి కిం వాచ్యం-పరదత్తేన శ్రాద్ధేనేత్యవసంగః. ౧౫. అత్ర పుత్ర,
మాహాత్మ్యప్రస్తావన శ్రాద్ధమహిమాన మితిహాసముఖేన ప్రస్తాతి. అత్రేతి. యావ
దధ్యాయనమాప్తి. ౧౬-౧౮. తేన నృపేణ దూరాత్ప్రీతిప్తేన అతీవ సుదృఢేనాపి

బ్రాహ్మవివాహమున స్వీకరింపఁబడిన కన్యకకు పుట్టిన పుత్రుఁడు స్వర్గాదిపుణ్యలోకమును పొందించును. అవివాహిత పత్నీపుత్రుఁడు నరకలోకమును పొందించును. సవర్ణస్త్రీయందుకలిగిన ఔరసపుత్రుని వలన చేయఁబడిన శ్రాద్ధాదికము తలిదండ్రులకు స్వర్గాదిలోకములను కలిగించును. పరులు చేసిన శ్రాద్ధములవలననే మృతిఁ బొందినవారు స్వర్గ లోకమును పొందుచుండఁగా ఔరసులు చేసిన శ్రాద్ధాదికమువలన స్వర్గాదిపుణ్యలోకములు కలుగుటలో నాశ్చర్య మేమి ! గరుడుఁడా ! ప్రాచీనమును, భౌర్థ్వదై హికమహిమాసూచకమును అగు నొక యితి హాసమును చెప్పెద వినుము. తొల్లి త్రేతాయుగమున బభ్రువాహనుఁడను రాజు ఉండెను. అతని రాజధాని మహాదయ మను నగరము. యాగశీలుఁడు, మహాదాత, శ్రీమంతుఁడు, బ్రాహ్మణప్రియుఁడు, సాధు వత్సలుఁడు, శీలాచారవంతుఁడు, సద్గుణోపేతుఁడు, భూతదయ గల వాఁడు, పరిజనులయందు దాక్షిణ్యము గలపాఁడు, క్షత్రియధర్మ నిరతుఁడు అగు ఆ బభ్రువాహనమహారాజు ప్రజలను పుత్రులనువోలె పరిపాలించుచుండెను. ఒకనాడు ఆ మహారాజు సైన్యసమన్వితుడై, వేటకు బయలుదేరి నానావృక్షసమన్వితంబును, అనేకవిధ మృగ సమూహసంకులమును, నానాపక్షిగణనివాదితమును అగు నొక మహారణ్యము ప్రవేశించెను.

వనమధ్యే తదా రాజా మృగం దూరా దదృశ్యత. ౨౧

తేన విద్ధో మృగోఽతీవ బాణేన నుదృఢేన చ,
బాణ మాదాయ తం తస్య వనేఽదర్శన మేయివాక్. ౨౨

కక్షేణ రుధిరాద్ద్రోణ స రాజాఽనుజగామ తమ్,
తతో మృగ ప్రసంగేన వన మన్య ద్వివేళ సః. ౨౩

క్షుతామృకంతో నృపతిః శ్రమసంతాపమూర్ఛితః,
జలశయం సమాసాద్య సాశ్వ ఏవ వ్యగాహత. ౨౪

బాణేన విధవిత - న ఈ మృకః - ఏయివాక్ గతః. ౨౨, ౨౩. క్షుధా తామః శుష్కః కంతో యగ్య - దూరగమనేన శ్రమః భేదః అతఃపేన సంతాపః తాభ్యాం మూర్ఛితః అస్వస్థః-సరోవరం ప్రాప్త్య అశ్వేన సహిత ఏవ వ్యగాహత తస్మిన్ ప్రవిష్టః. ౨౪. తతః అశ్వాదవతీర్య తదుదకం పపౌ - సులిలా జలపానాత్ విశ్రమః

పపా తదుడకం శీతం పద్మగంధానువాసితమ్,
 తతోఽవతీర్య సలిలాద్విశ్రమో బభ్రువాహనః. ౨౧
 డడర్ప న్యగ్రోధతరుం శీతచ్ఛాయం మనోహరమ్,
 మహావిటపవిస్తీగం పక్షిసంఘునినాదితమ్, ౨౨
 వనస్య తస్య సర్వస్య మహాకేతుమివ స్థితమ్,
 మూలం తస్య సమాసాద్య నివసాద మహిపతిః. ౨౩

ఇట్లా వనమును ప్రవేశించి దూరమున ఒక మృగమును జూచి
 దానిమీదికి బాణము విడిచెను; గాని ఆమృగము ఆబాణముతోడనే
 పాటిపోయెను. అంతట నారాజు మృగశరీరమునుండి స్రవించు రక్త
 ధార నాథారము చేసికొని మృగమును కనుగొనఁబోవ ఆమార్గము
 మఱియొక మహారణ్యమునకుఁ బోయెను. అప్పటికి ఆరాజు మార్గా
 యాసమువలనను, ఆకలివలనను, గొంతుక యెండిపోవ సంతాపమూ
 ర్చితఁడై యెట్లో పెడకి ఒక జలాశయము నారసి అశ్వంబును దానును
 అందలి తీయని నీరు త్రాని శీతలచ్ఛాయయు, మనోహరమును, పెద్ద
 కొమ్మలచే విస్తార ప్రదేశమును ఆక్రమించినదియు, అనేకపక్షిగణములకు
 ఆశ్రయమును, ఆమహారణ్యమునకు కేతువుఁబోలె విరాజిల్లుచున్న
 దియు అగు నొక వటవృక్షమును జూచి దానిక్రిందికిఁ బోయెను.

అథ ప్రేతం డడర్పాదా యుత్తృద్భ్యాం వ్యాకులేంద్రియమ్,
 ఉత్కచం బలిసం కుబ్జం నిర్మాంసం భీషుడర్శనమ్. ౨౪
 తం దృష్ట్వా వికృతం ఘోరం విస్మితో బభ్రువాహనః,
 ప్రేతోఽపి దృష్ట్వాతం ఘోరా మటపీ మాగతం నృపమ్. ౨౫
 సముత్సుకమనా భూత్వా తస్మాంతిక ముపాగతః,
 అబ్రవీచ్ఛ తదా తాక్షిణ్య ప్రేతరాజో నృపం వచః. ౩౦
 ప్రేతభావో మయా త్వత్కలి ప్రాప్తోఽస్మి పరమాం గతిమ్,
 త్వత్సంయోగాన్మహాబాహా! జాతో ధన్యతరోఽన్యహమ్. ౩౧

అంతట డప్పికచేతను, ఆకలిచేతను వ్యాకులేంద్రియ మైనదియు,
 ఉద్భ్రష్టకేశములుగలిగినదియు, బలముగలదియు, పొట్టిదియు, నిర్మాంసమై
 నదియు, భయంకరమైనదియు, వికృతమైనదియు, ఘోర మైనదియునగు

వికత్తమా బహువ. ౨౪, న్యగ్రోధతరుం వటవృక్షమ్. ౨౬, మహాకేతుం ఉచ్చతర

నాక ప్రేతము బభ్రువాహనమహారాజు నారసి అశ్వర్యముం బొంది
ప్రసన్నచిత్తముతో ఆరాజసమీపమునకు వచ్చి 'ఓరాజా! నీసంయో
గమువలన నాప్రేతత్వము వడలిపోయినది. పరమగతిని పొందితిని. నేను
ధన్యతం బడసితిని' అని పలికెను.

రాజోవాచ:—

కృష్ణవర్ణ! కరాళాస్య! ప్రేతత్వం ఘోరదర్శనమ్,
కేన కర్మవిపాకేన ప్రాప్తం తే బహ్వామంగళమ్. 39
ప్రేతత్వకారణం తాత బ్రూహి సర్వ మశేషతః,
కోఽసి త్వం కేన దానేన ప్రేతత్వం తే వివశ్యతి. 33

ప్రేత ఉవాచ:—

కథయామి నృపశ్రేష్ఠ! సర్వమే వాదిత స్తవ,
ప్రేతత్వకారణం శ్రుత్వా దయాం కర్తుం త్వమర్హసి. 34
వైషకం నామ నగరం సర్వసంపత్నమన్వితమ్,
నానాజనపదాక్షిణ్యం నానారత్న సమాకులమ్. 35
హర్త్యప్రాసాదకో భాగ్యం నానాధర్మ సమన్వితమ్,
తత్రాఽహం వ్యవసం తాత దేవార్చనరతస్సదా. 36
వైశ్యో జాత్యా నుదేవోఽహం నామ్నా విదితమస్తుతే,
హవ్యేన తర్పితా దేవ గ కవ్యేన పితర !ద్రథా. 32
వివిధైర్దానయోగైశ్చ విప్రాస్సంతర్పితా మయా,
దీనాంధకృపణేభ్యశ్చ జత్తమన్న మనేకథా. 37
తత్సర్వం నిష్ఫలం రాజ! మమ దై వాదుపాగతమ్,
యథా మే నిష్ఫలం జాతం సుకృతం తద్యదామి తే. 38

అది విని రాజు "ఓకృష్ణవర్ణుడా! కరాళాస్యుడా! ఘోరదర్శ
నంబును, బహ్వామంగళంబును అగు నీప్రేతత్వ మెటుల కలిగినది!

త్వా ద్వపద్యజ మివ. 38 - 39. సమత్సుకమనాః ప్రసన్నచిత్తః. 30 - 34.
నానాజనపదాక్షిణ్యం అనేకదేశోద్యతైః జనైః పరిపూర్ణం - నానారత్నైశ్చ 'జాతా
జాతా యదుష్కృష్టం తద్రత్న మభిధీయత' ఇతి స్త్రీగజాశ్వాది శ్రేష్ఠవస్తుభిః
పూర్ణమ్. 35. 'హర్త్యం రాజగృహం ప్రోక్తం ప్రాసాదోధనివాంగృహమ్' తేషాం
కోభాభి రాగ్యం యుక్తం - నానాధర్మైః శ్రోతస్తానైః. 36. కోఽసి త్వ మితి
ప్రశ్నస్యోక్తర మాచ. వైశ్య ఇతి. 'దేవార్థ మన్నం హవ్యం స్యోక్ పితరం

ప్రేతత్వకారణ మెద్ది! నీవెవరవు! ఎద్దాన నీప్రేతత్వము నశించును! నీవృత్తాంతమును సాకల్యబుగా నెఱింగింపుము" అని యడుగ ప్రేతము ఇట్లు చెప్పెను. "నా కీప్రేతభావ మెట్లు వచ్చినదో మొదటినుండియు చెప్పెద వినుము. సమస్తసంపదభిరామంబును, నానాజానపదసంకులంబును, నవరత్నవిపణికోభితంబును, హర్ష్యవిరాజితంబును, ప్రాసాదమాలావిరాజమానంబును, నానావిధధర్మవిభూషితంబును అగు నైదశకంబును నొక నగరము గలదు. అదియే నాకు వాసస్థానము. నేనెల్లపుడును దేవపూజ చేయుచుందును. జాతికి వైశ్యుడను. నాపేరు నుదేవుడు. హవ్యముల చేత దేవతలను, కవ్యముల చేత పితరులను వివిధదానముల చేత బ్రాహ్మణులను తృప్తి పొందించితిని. దీనులు, అంధులు, అనాథలు మొదలగువారికి అనేకపర్యాయములు అన్నముపెట్టి సంతోషపఱిచితిని; గాని దైవవశమున అది యంతయు నిష్ఫలమైనది. అది యంతయుఁ జెప్పెద వినుము.

మమ వై సంఠి ర్నాస్తి న మహ్మన్న చ శాంధవః,
 న చ మిత్రం హి మే తాదృగ్యగ కుర్యాదార్ధ్యదైహికమ్. ౪౦
 యస్య న స్యాత్త హారాజ! శ్రాద్ధం మాసికపోడశమ్,
 ప్రేతత్వం మస్థిరం తస్య దత్తై శ్చార్ధకై రపి. ౪౧
 త్వమార్ధ్యదైహికం కృత్వా మా ముద్ధర మహీపతే!,
 వర్ణానాం వైవ సర్వేషాం రాజా బంధురీహోచ్యతే. ౪౨
 తస్మాం తారయ రాశేంద్ర మణిరత్నం దదామి తే,
 యథా మే సద్గతి ర్భూయా త్ప్రేతయోనిశ్చ గచ్ఛతి. ౪౩
 తథా కార్యం త్వయా వీర మమ చేదిచ్ఛసి ప్రియమ్,
 యథా తృపాదిభిర్దగ్ధైః ప్రేతత్వం దుస్సహం మమ. ౪౪

కవ్యమేవ చ'. 3౯. నమ నుకృతం కథం నిష్ఫలం జాత మహో ఇత్యాకంకాయా మాహ. మమేతి. ౪౦. కించ అపుత్రస్య మమైవ ప్రేతత్వం జాత మితి న. కింతు పోడశ శ్రాద్ధరహిత్య సపుత్రస్యాపి ప్యాదిత్యాహ. ఆ కీర్తితి. ౪౧. విపది రక్షకత్వాత్ బంధురీ హి హో. పుత్రాద్యభావ రాజాది క్రియాం కారయే దితి భావః. తదక్తం విష్ణుపురాణే 'ఉచ్చిన్నబంధుజాతీనాం కారయే దవనీపతిః' ఇతి. ౪౨. పూర్వ నుకృతప్రభావా స్సజీరత్వలాభః. ౪౩-౪౪. సర్వయోనిషు అహరసుఖేన దుఃఖ

స్వాదూదకం ఫలం చాస్తి వనేఽస్తి శ్శీతలం శివమ్,
 స ప్రాప్నోమి క్షుధార్తోఽహం తృప్తార్తోఽన జలం క్వచిత్ ౪౧
 యది మే హి భవే ద్రాజ! నివిధి ర్నారాయణో మహాః,
 తదగ్రే వేదమంత్రైశ్చ క్రియా సర్వార్థవై హికీ. ౪౬
 తదా నశ్యతి మే నూనం ప్రేతత్వం నాత్ర సంశయః,
 వేదమంత్రాస్తపో దాసం దయా సర్వత్ర జంతుషు. ౪౭
 సచ్చాస్త్రశ్రవణం విష్ణోః పూజా సజ్జనసంగతిః,
 ప్రేతయోనివినాశాయ భవంతీతి మయా శ్రుతమ్. ౪౮

ఓరాజా! నాకు పుత్రులు లేరు, మిత్రులు లేరు, బంధువులు లేరు. నాకు ఔర్ధ్వదైహికము నిర్వర్తించుటకు మతెవ్వరును లేరు, షోడశశ్రాద్ధసహితం బగు నౌర్ధ్వదైహికము ఎవ్వనికి జరుగదో ఎన్ని శ్రాద్ధములు చేసినను వానికి ప్రేతత్వము వదలదు. కావున ఓ మహారాజా! నీవు ఔర్ధ్వదైహికము గావించి న న్నుద్ధరింపుము. సర్వవర్ణములకు రాజు బంధువు అని శ్రుతులు చెప్పుచున్నవి. కాబట్టి నన్ను ఉద్ధరింపుము. నీకు మణితత్వము నిచ్చెదను. నాకు సద్గతి కలుగునట్లును, ప్రేతత్వము విముక్తియగునట్లును అనుగ్రహింపుము. అఁకలి దప్పిక వీనిచే నాకు ప్రేతత్వము దుస్సహముగా నున్నది. ఈమహారణ్యమున స్వాదూదకమును, మధురఫలంబులును గలవు. ఇన్ని యున్నను నాకు అఁకలి దప్పిక తీర్చుకొనుటకు లభించకున్నవి. ఓరాజా! విధిపూర్వకముగా నారాయణబలి చేసి నీవు తత్పన్నిధిని నాకు ఔర్ధ్వదైహికక్రియను చేసిన వెంటనే నాకు ఈప్రేతత్వము వదిలిపోవును. అందులకు సందేహము లేదు. వేదమంత్రపఠనము, తపస్సు, దాసము, భూతదయ, సచ్చాస్త్రశ్రవణము, విష్ణుపూజ, సజ్జనసహవాసము మొదలగు నవి ప్రేతత్వవినాశమునకు కారణ మని నేను వినియున్నాను.

అతో వత్స్యామి తే విష్ణుపూజాంప్రేతత్వనాశినీమ్,

సహిష్ణుతా భవతి. మమ తదభావా ద్దుఃఖం దుస్సుహ మేవ త్యాహ. స్వాద్వితీ. ౪౧. తేన దానేన తే ప్రేతత్వం వివశ్యతీతి ప్రశ్నస్యోత్తరమాహపంచభిః. యదీతి. ౪౬, ౪౭. సచ్చాస్త్రశ్రవణేన ధుంధుమారో విముక్తః. సజ్జనానాంధర్మదత్తాదీనాం సం గాద్భూతాః కలహాదయో విముక్తా ఇతి. ౪౮. కించ మమ ప్రేతత్వంతు విష్ణుపూజయైవ యోగ్య

నువర్ణ ద్వయ మానీయ నువర్ణం న్యాయసంచితమ్,
 తస్య నారాయణస్యైకాం ప్రతిమాం భూష! కల్పయేత్. ౪౯
 పీతవస్త్రయుగచ్ఛన్నాం సర్వాభరణభూషితామ్,
 స్నాపితాం వివిధై స్తోయై రధివాస్య యశేత్తతః. ౫౦
 పూర్వే తు శ్రీధరం తస్మాదక్షిణే మధుసూదనమ్,
 పశ్చిమే వామనం దేవ ముత్తరే చ గదాధరమ్. ౫౧
 మధ్యే పితామహం చైవ తథా దేవం మహేశ్వరమ్,
 పూజయేచ్ఛ విధానేన గంధపుష్పాదిభిః పృథక్. ౫౨
 తతః ప్రదక్షిణీకృత్య వహ్నా సంతర్ప్య దేవతాః,
 ఘృతేన దధ్నా క్షీరేణ విశ్వేదేవాంశ్చ తర్పయేత్. ౫౩

పీతవస్త్రమును తొలగించు విష్ణుపూజాక్రమమును నీకు చెప్పెద
 వినుము. రెండుమాడల యెత్తుగల బంగారముతో నారాయణ ప్రతి
 మను శేయించి పచ్చని రెండు వస్త్రములచేతను, అలంకారములచేతను
 అలంకరించి అనేకవిధములయిన ఉదకములతో నభిషేకించి సింహాసన
 మున నుంచి పూజింపవలెను. ఆ ప్రతిమకు పూర్వదిగ్భాగంబున శ్రీ
 ధరుని దక్షిణభాగమున మధుసూదనుని పశ్చిమభాగమున వామనుని,
 ఉత్తరభాగమున గదాధరుని, మధ్యను పితామహుని, మహేశ్వరుని
 ఉంచి యథాశాస్త్రముగ గంధపుష్పాదులతో పూజించి ప్రదక్షి
 ణము చేసి అగ్నిహోత్రమున నేతితోను, పాలతోను, పెరుగుతోను,
 హోమము గావించి విశ్వేదేవతలకుఁ గూడ తర్పణము చేయవలెను.

తతస్సాతో వినీతాత్తా యజమానస్సమాహితః,
 నారాయణాగ్రే విధివత్సాం క్రియామూర్ధ్వదై హికీమ్. ౫౪
 ఆరభేత యథాశాస్త్రం క్రోధలోభవివర్జితః,
 కుర్యాచ్చాగ్రాని సర్వాణి వృషస్యోత్సర్జనం తథా. ౫౫
 తతః పదాని విప్రీభ్యో దద్యాచ్చైవ త్రయోదశః,

తీర్థాహ. ఆత స్తాం వక్ష్యే మితి. నువర్ణ ద్వయ మితి. పంచగుండ్ల మోహ-నువర్ణం
 పండితమాషుసంఖ్యాకం, తస్య ద్వయం ద్వాత్రింశద్దామకం-నువర్ణం కాంచనం తస్య
 ప్రతిమాం ప్రకల్పయేత్. ౪౯. వివిధై రధివాస్యైః. అలాభే వాపీహుపజలై ర్వా.
 అధివాస్య సింహాసనే స్థాప్య భూషయేత్. ౫౦. పూజనప్రకార మాహ. పూర్వ

శయ్యాదానం ప్రకత్వా చ ఘటం ప్రేతస్య నిర్వపేత్.

౧౩

రాజోవాచ:—

కథం ప్రేతఘటం కుర్యా ద్దద్యాత్కేన విధానతః,
బ్రూహి సర్వానుకంపార్థం ఘటం ప్రేతవిముక్తిదమ్.

౧౪

ప్రేత ఉవాచ:—

నాథు పృష్టం మహారాజ! కథయామి నిబోధ తే,
ప్రేతత్వం న భవే ద్యేన దానేన నుదృఢేన చ,
దానం ప్రేతఘటం నామ సర్వాశుభవినాశనమ్,
దుర్లభం సర్వలోకానాం దుర్గతిక్షయకారకమ్

౧౫

౧౬

సంతప్తహాటకమయం తు ఘటం విధాయ,
బ్రహ్మేక కేశవయుతం సహ లోకపాలైః,
క్షీరాబ్యుపూర్ణ వివరం ప్రణీత్యభిక్ష్యా
విప్రాయ దేహి తవ దానశత్రైః కి మనైః!
బ్రహ్మ మధ్యే తథా విష్ణు శృంకర శృంకరోఽవ్యయః,
ప్రాచ్యాదిభు చ తత్కంఠే లోకపాలా న్కృమేణ తు,
సంపూజ్య విధివద్రాజ! ధూపైః కుసుమచందనైః,
తతో దుగ్ధాబ్యసహితం ఘటం దేయం హిరణ్మయమ్.
సర్వదానాధికం చైత న్న హాపాతకనాశనమ్,
కర్తవ్యం శ్రద్ధయా రాజ! ప్రేతత్వవినివృత్తయే.

౨౦

౨౧

౨౨

౨౩

పిమ్మట స్నానము చేసి నారాయణ ప్రతిమా సన్నిధానమున
శ్రోధరహితైః యథాశాస్త్రముగ బేర్ధ్వదేహికక్రియ నారంభింప
వలెను. సమస్త శ్రాద్ధములు వృషోత్సర్జనము చేసిన పిమ్మట బ్రాహ్మణులకు
పడమూడుదానములును శయ్యాదానముగూడ చేసి ప్రేతత్వ పీకర
మగు ఘటదానము చేయవలెను. ఇదివిని “ఓయీ! ప్రేతఘటము నెట్లు

ఇత్యాదిపంచభిః. ౫౫. నిర్వపేత్ ప్రేతఘటం దద్యాత్. ౫౬, ౫౭. నుదృఢేన త్యక్తు
మయోగ్యేన-ఆవశ్యం కర్తవ్య శేత్యర్థః. ౫౮, ౫౯. తదేవాహ. సంతప్తహాటకమయం
శోధికసువర్ణరచితం-బ్రహ్మదియతం బ్రహ్మదిభిః స్వపూజార్థం స్వస్వస్థానే హ్యధిష్ఠితం-
తేషాం భివితనవాంతనామాక్షరై ర్యుక్త మిత్యర్థః. దుర్గఘృతపూర్ణం చ కృత్వా
‘అరసిత్తుమ్మసంకాశ’మితి మంత్రేణ ప్రణమ్య ప్రదేహితి. ౬౦-౬౩. తస్య భూతతేః,

చేయవలెను? ఏవిధానమున దాని నీయవలెను? ప్రేతత్వవిముక్తిపాత్ర భూతం బగు ఘటముసంగతి సాంతముగఁ జెప్పు' మని రాజుడుగఁగా ప్రేతము మరల నిట్లు చెప్పెను. మహారాజా! మంచి ప్రశ్నయిడిగి తివి. దేవివలన ప్రేతత్వము నశించునో అట్టి ప్రేతఘటదానము సంగతి చెప్పెద వినుము. అది సమస్తామంగళములను బోగొట్టును. దుర్గతిని బోనాడి నుగతి నిచ్చును. అందఱకు నది లభింపదు. ఆఘటమును ఎఱ్ఱు చేయి:పవలె నందువా! బంగారముతో కలశము చేయించి బ్రహ్మ విష్ణుమహేశ్వరలోకపాల ప్రతిమలు దానిమీఁదఁచెక్కించి దానిని పాల తోడను, నేతితోడను నింపి భక్తితో నమస్కరించి బ్రాహ్మణునకు నీయవలెను. ఇతరదానములతోఁ బనిలేదు. ఆఘటమునకు మధ్యను బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరులను, ప్రాచ్యాదిదిక్కుల నింద్రాదిలోకపాలకులను ధూపదీపాదులచే పూజించి దుర్గాజ్యసహితంబును, సర్వదానాధిక పుణ్యంబును అగు ఘటమును ప్రేతత్వవిమోచనార్థమై శ్రద్ధగలిగి బ్రాహ్మణున కీయవలెను.

శ్రీభగవాన్వచః—

ఏవం సంజల్పత స్తస్య ప్రేతేన సహ కాశ్యప,
 సేనాఽఽజగామానుపదం హస్త్యశ్వరథసంకులమ్. ౬౪
 తతో బలే సమాయాతే దత్వా రాజ్ఞే మహామణిమ్,
 నమస్కృత్య పునః ప్రార్థ్య ప్రేతోఽదర్శనమేయివాత్. ౬౫
 తస్మాద్వనాద్వినిష్క్రమ్య రాజాఽపి స్వపురం యయా,
 స్వపురిం చ సమాసాద్య తత్సర్వం ప్రేతభాషితమ్. ౬౬
 చకార విధిన తృప్తిం న్నార్హ్యదైహికజం విధిమ్,
 తస్య పుణ్యప్రదానేన ప్రేతో ముక్తోదివం యయా. ౬౭
 శ్రాద్ధేన పరదత్తేన గతః ప్రేతోఽపి సద్గతిమ్,
 కిం పునః పుత్రదత్తేన పితా యాతీతి చాద్భుతమ్. ౬౮

పదం పదన్యాసం అను లక్షీకృత్య-సేనా ఆజగామ, ౬౪. మమ కృత్యం న విస్తరణీయ మితి సంప్రార్థ్య అంతర్ధానం గతః, ౬౫, ౬౬. విధిం కృత్వా ప్రేతాయ దదౌ, ౬౭. ఇతి హామకథనస్యాభిప్రాయ మాహ. శ్రాద్ధేనాతి, ౬౮. ఇతి శ్రీగరుడపురాణటికాయాం సప్తమోఽధ్యాయః.

ఇతిహాసమిమం పుణ్యం శృణోతి శ్రావయేచ్ఛయః,
న తౌ ప్రేతత్వమాయాతః పాపాచారయుతావపి.

౬౬

ఈకథ యిట్లు చెప్పి ముగించెను. ఓగరుడుడా! అట్లు రాజును ప్రేతమును సంభాషించుచుండ గజాశ్వరధభటసంకుల మగు నా రాజునైన నయము అచ్చటికి వచ్చినఁ జూచి యాప్రేతము రాజునకు మణి నిచ్చి నమస్కరించి మరల ప్రార్థించి అంతర్ధాన మయ్యెను. రాజును అచ్చటనుండి బయలుదేరి స్వపురమునకు వచ్చి ప్రేతము చెప్పినట్లు యథాశాస్త్రముగ ఔర్ధ్వదైహికమును జేసి పుణ్యమును ప్రేతమునకు ఈయఁగా ఆప్రేతము ప్రేతత్వమును బాసి స్వర్గమునకుఁ బోయెను. గరుడుడా! పరులు చేసిన శ్రాద్ధమువలననే ప్రేతము స్వర్గాది పుణ్యలోకములను పొందుచుండ ఔరసపుత్రులచే చేయఁబడు శ్రాద్ధము వలన సద్గతిఁ బొందుటలో నేమి యాశ్చర్యమున్నది! ఎవ్వరు ఈయితి హాసమును విందురో లేక వినిపించెడిరో ఆయిరువురును మహాపాపాచారులైనను ప్రేతత్వమును బొందక స్వర్గాదిపుణ్యలోకములకుఁ బోవుదురు.

ఇతి శ్రీగరుడపురాణే సారోద్ధారే బభ్రువాహనకృత
ప్రేతసంస్కారోనామ సప్తమాధ్యాయః.

అష్టమాధ్యాయము

గరుడ ఉవాచ:—

ఆముష్మికీం క్రియాం సర్వాం వద నుకృతినాం మమ,
కర్తవ్యా సా యథా పుత్రై స్తథా చ కథయ ప్రభో! ౧

శ్రీ భగవానువాచ:—

సాధు పృష్టం త్వయా తాక్ష్య! మానుషాణాం హితాయ వై,
ధార్మికార్హం చ యత్కృత్యం తత్సర్వం కథయామి తే. ౨
నుకృతీ వార్ధకే దృష్ట్యా శరీరం వ్యాధిసంయుతమ్,
ప్రతికూలాస్త్రిహంతైశ్చ సప్రాణఘోషస్య చాశ్రుతిమ్. ౩
తదా స్వమరణం జ్ఞాత్వా నిర్భయస్సాక్షాదతంద్రితః,
అజ్ఞాతజ్ఞాతపాపానాం ప్రాయశ్చిత్తం సమాచరేత్. ౪

అంతట గరుడుడు “శ్రీహరి! తలిదండ్రులు వృద్ధులై ఆతురులైనపుడు పరలోకోపయోగ మగు కర్మను కుమారులు ఎట్లు చేసిన ఆతలిదండ్రులకు సద్గతి గల్గునో యట్లు చేయుడగు నయ్యాముష్మిక కర్మను చెప్పు” మని యడుగఁగా “మానుషహితార్థము మంచివిషయము నడిగితివి చెప్పెద విను” మని శ్రీహరి యిట్లు చెప్పెను. పుణ్యాత్మకుడగు వాడు ముసలితనమున శరీరము వ్యాధిపీడిత మగుటను, బాధిర్యమువలన ప్రాణఘోష వినబడకుండుటయుఁ జూచి తనకు మరణము తప్పదని యెఱింగి, ఆలస్యము చేయక జ్ఞానాజ్ఞానకృతసమస్తపాపములు పోవుటకు సర్వప్రాయశ్చిత్తము చేసికొనవలెను.

కర్మచా-౨-ముష్మికీనైవ సద్గతిం లభతే నరః, తద్విశా శీతి గరుడ ప్రజ్ఞవ పరిపూర్వతి. ఆముష్మికీ మితి. ఆముష్మికీం పరలోకోపయోగిణీం సర్వాం ఆకురకృత్యాదికాం సుక్రియామఁ. ‘అష్టమే నానుషాహిత్యం దానం చాకురకాలికం, ధర్మప్రశంసాం ప్రోవాచ భగవాన్ ధర్మవత్సలాః’ ౨. ప్రశ్న మభివంద్య ధార్మికార్హం నుకృతి జనోదితం కృత్యం శ్రీభగవానువాచ. నుకృతీత్యాది. అశ్రుతిం కల్లే రుద్ధే సతి - అంతశ్చబ్దసతోఅశ్రవణం చ వృష్ట్యా తలతి ద్వితీయేన సంబంధః. ౩. నిర్భయః మృత్యుభయకూన్యః స్యాత్ - అపరిహర్యత్వాత్. ఆతంద్రితః ఆకురకృత్యే నిరాకులశ్చ స్యాత్

యదాస్య దాతురః కాలస్తదాస్నానం సమాచరేత్,
 పూజనం కారయే ద్విష్ణోస్సాలగ్రామస్వరూపిణః. ౫
 అర్చయే ద్గంధపుష్పైశ్చ కుంకుమై స్తులసీదతైః,
 ధూపై దీపైశ్చ నై వేద్యైర్భూభి ర్భోజకాదిభిః. ౬
 దత్వా చ దక్షిణాం విస్తాన్నై వేద్యాదపి భోజయేత్,
 అష్టాక్షరం జపే న్నంత్రం ద్వాదశాక్షరమేవచ. ౭
 సంస్తరేచ్ఛృణ్వాయా వైచివ విష్ణోర్నామ శివస్య చ,
 హరేర్నామ హరేత్పాపం నృణాం శ్రవణగోచరమ్. ౮
 రోగిణోఽంతికమాసాద్య శోచనీయం న కాంధవైః,
 స్తారణీయం పవిత్రం మే నామధేయం ముహుర్దుహుః. ౯
 మత్స్యః కూర్మో వరాహశ్చ నారసింహశ్చ వామనః,
 రామో రామశ్చ కృష్ణశ్చ బుద్ధః కల్కి తథైవ చ. ౧౦
 ఏతాని దశనామాని స్మర్తవ్యాని సదా బుధైః,
 సమీపే రోగిణో బ్రూయూర్పాంధవాస్తే ప్రక్షీర్తితాః. ౧౧
 కృష్ణేతి మంగళం నామ యస్య వాచి ప్రవర్తతే,
 తస్య భస్మీభవంత్యాశు మహాపాతకకోటయాః. ౧౨

అవసానకాలము సమీపించుట యెఱింగి స్నానము చేసికొని
 సాలగ్రామరూపి యగు విష్ణువును గంధపుష్పములచేతను, తులసీదళ
 ములచేతను పూజించి ఉండ్రాళ్లు మొదలగు పిండివంటలతో నైవే
 ద్యము చేసి బ్రాహ్మణులకు దక్షిణాదు లిచ్చి పిమ్మట అష్టాక్షరిని గాని
 ద్వాదశాక్షరిని గాని జపింపవలెను. శివకేశవుల నామములు విన్నను,
 స్మరించినను మనుజుల సమస్తపాపములు తొలగిపోవును. హరినామ
 స్మరణమువలన పాపము నశించుచు. రోగివద్ద కూర్చుండి బంధువులు
 ఏడువఁగూడదు. పవిత్ర మగు నానామమును కీర్తించుచుండవలెను.
 రోగివద్ద కూర్చుండి “మత్స్యః కూర్మో వరాహశ్చ నారసింహ శ్చ
 వామనః, రామో రామశ్చ కృష్ణశ్చ బుద్ధః కల్కి తథైవ చ” అని

చెప్పి. ౪. ఆతురః కాలః అంత స్సమయః. ౫-౬. అత్ర గరు ర్యథా గురుమహిమా
 సంకాప్తేణ శిష్యయోషదిశతి తథైవ హరి రపి హరినామమహిమాసం స్వయభే
 నానా. సంస్తరే దిత్వాది వింశద్భిః. ౮-౧౩. నమ ఆజామిశ్చ బహుపాదకృత్-

యెవ్వరు ఈనా పది నామములను స్మరించెడలో వారే బంధువులు, ఎవని నోటినుండి “కృష్ణ” యను మంగళశబ్దము వెలువడునో వాని సమస్తపాపములు భస్మమై పోవును.

మియమాణో హరేర్నామ గృణన్తుత్రోపచారితమ్,
అజామిలో ప్యగాద్ధామ కింపునశ్చక్రిధయా గృణా. ౧౩

హరి ర్హరతి పాపాని దుష్టచిత్తైరపి స్మృతః,
అనిచ్ఛయాఽపి సంస్పృష్టో దహత్యేవ హి పావకః. ౧౪

హరేర్నామ్నశ్చ యాశక్తిః పాపనిర్హరణే ద్విజా,
తావత్కర్తుం సమర్థో న పాతకం పాతకీజనః. ౧౫

కింక రేభ్యో యుః ప్రాహ నయధ్వం నాస్తికం జనమ్,
నైవానయత భో దూతా! హరినామస్తరన్నరమ్. ౧౬

మహాపాపాత్ముడగు అజామిళుడు అవసానకాలమున ‘నారాయణా’ యని పుత్రుని పిలుచుటవలన నైకుంతమును బడసెను. అట్టియెడల శ్రద్ధాభక్తులతో హరిని స్మరించువారికి మోక్షము గలుగు నని చెప్పటకు సందేహ మేమి! స్మరించినవారు దుర్మార్గులయినను నేను వారిపాపముల నన్నిటిని శమింపః జేయుదును. తెలియక తొక్కినను అగ్ని కాలకుండ నుండదు గదా! పాపములను తొలగించుటలో హరి నామమునకుఁ గల శక్తి యంత యని చెప్పటకు అయితగిడు. యముడు దన భటులకు “నాస్తికుని నాలోకమునకు తీసికొని రండు. హరినామస్తరణ చేయువానిని మాత్రము తీసికొనిరావలదు” అని చెప్పెను.

అచ్యుతం కేశవం రామనారాయణమ్

కృష్ణదామోదరం వాసుదేవం హరిమ్,

కథం ధామాగాదితీమామాశంకాం పరిహరన్నహ. హరితి ద్వాక్యామ్. ౧౭, ౧౮. అత్ర నామహాత్మ్యం ‘స సాంకరాయం ప్రతిభాతి బాలంప్రమాద్యం తం ధన లోభేన మూఢమ్. అయం లోకో నాస్తిపరశ్చ నాస్తితి త్తనః పునర్వశ మాపద్యతేమే’ ఇతి శ్రుత్యుక్తేన యమదూతసంవాదే నాహ - కింకరేభ్య ఇత్యాది. ౧౯. హరి నామాశ్లేశాహ, అచ్యుత మిత్యాది. ౧౯. యే అచ్యుతాది నామకదంబం స్మరంతి

శ్రీధరం మాధవం గోపికావల్లభమ్,
జానకీనాయకం రామచంద్రం భజే.

౧౭

కమలనయన వాసుదేవ విష్ణో ధరణిధరాచ్యుత శంఖచక్రపాణి,
భవశరణమితరయంతియేవై త్యజభటదూరతరేణ తానపాపాన్. ౧౮

“అచ్యుతా, కేశవా, నారాయణా, రామా, కృష్ణా, దామోదరా, వాసుదేవా, శ్రీహరీ, శ్రీధరా, మాధవా, గోపికావల్లభా, జానకీనాయకా, రామచంద్రా, కమలనయనా, విష్ణో, ధరణిధరా, శంఖచక్రపాణి” అని హరినామస్తరణ చేయుచు “శ్రీహరీ! నిన్ను నమ్మి సేవించు నన్ను రక్షింపుము” అని శ్రీహరి నెల్లపుడును భజనసేయు పుణ్యాత్ములను దూరముగా నుండియు చూడకుము, వారిని నాలోకమునకు తీసికొనివచ్చుటకు నైతము ప్రయత్నింపకుము” అని యముఁడు తనభటులకు చెప్పును.

తా నానయధ్వ మసతో విముఖాన్ముకుంద
పాదారవిందమకరందరసా దజగ్రమ్,
నిష్క్రించనైః పరమహంసకులై రసజై

౧౯

ద్వప్తా నృపే నిరయవర్తని బద్ధతృప్తాః.
జిహ్వ నవక్తి భగవద్గుణనామధేయమ్
చేతశ్చ న స్తరతి తచ్చరణారవిందమ్,
కృష్ణాయ నో నమతి యచ్చిర ఏకదాః
తానానయధ్వ మసతోఽకృతవిష్ణుకృత్యాః.

౨౦

ముకుందపాదారవిందధ్యానము చేయుని పాపాత్ములను నాలోకమునకు తీసికొనిరండు, ఏవిధ మగు పుణ్యమును జేయునివారిని, నిరయ

తాన్ ఆపాపాన్ పుణ్యరూపాన్ దూరతరేణ త్యజ. ౧౮. శ్రీ ఆశేకవ్యాగీశకృత్రాహ తానితి ద్వాభ్యాం అసతః దుష్టాన్ తానే వాహ ముకుందపాదారవిందయో ర్యో మకరందరూపో రస స్రస్తా ద్విముఖాన్ - హరిభక్తిరహితా నిత్యర్థః. కీదృశాన్ నిష్క్రించనైః అజగ్రం జాప్తాన్. తేషాం జ్ఞాపకమాహ. నిరయవర్తని స్వధర్మకూశే గృహే బద్ధా తృప్తా యైస్తాన్. ౧౯. కించ యద్యేషా జిహ్వ ఇత్యాద్యవ్యయః. న కృకం విష్ణోః కృత్య మారాధనం యై స్తా నానయధ్వ మితి. ౨౦. ఆతో హరి

మార్గ మగు గృహమున బద్ధతృష్ణులై నట్టియు, పాపులను తీసికొని రండు. ఎవ్వని జిహ్వ భగవంతుని గుణగణములను బలుకదో, ఎవ్వని చిత్తము ముకుందుని పాదారవిందములను ధ్యానింపదో, ఎవ్వని శిరము కృష్ణుని ఒక్కమార్తై న నమస్కరింపదో అట్టి దుర్మార్గులను నాలోకమునకు తీసికొనిరండు” అని యముడు తనభటులకు ఆజ్ఞాపించును.

తస్మాత్సంకీర్తనం విష్ణోగ్నన్తంగళమంహసామ్,
మహతామపి పక్షిన్ద్ర! విద్వైకాంతికనిష్క్రమిమ్. ౨౦

ప్రాయశ్చిత్తాని చీర్ణాని నారాయణపరాజ్ఞుభిమ్,
న నిష్పనంతి దుర్బుద్ధిం సురాకుంభమివాపగాః. ౨౧

కృష్ణనామ్నా న సరకం పశ్యంతి గతఃశ్చిహాః,
యమం చ తద్భటౌత్సైవ స్వప్నేఽపి న కదాచన. ౨౩

మాంసాస్థిరక్తవత్కాయే వైతరణ్యాం పతేన్న సః,
యోఽంతే దద్యాద్విశేభ్యత్స నందనందనగామితి. ౨౪

అతః స్మరేన్నహవిష్టోర్నామ పాపాఘనాశనమ్,
గీతాసహస్రనామాని పఠేద్వా శృణుయాదపి. ౨౫

ఏకాదశీవ్రతం గీతాగంగాంబురులసీదళమ్,

విముఖా నేవానయంత్యితి యమాదూతానాజ్ఞాపయతి. తస్మాజ్జగతోఽపి మంగళరూపం-
మహతాం బహునామప్యంహసాం పాపానాం వికాంతికనిష్క్రమిం పరమప్రాయ-
శ్చిత్తరూపం విద్ధి. ౨౦. కించ చీర్ణాని కృతానామ తాని హరివిమాఖం న పునంతి.
కింతు అథక్తా సరశేష్వన శతంతీర్థ్యః. ౨౧. తస్మి శేవ పతంతీర్థ్యక ఆహ, కృష్ణ-
నామ్నా గతం కిష్కించం పాపం యేషం తే - స్వప్నేఽపి న యమం పశ్యంతీర్థ్యన్వ-
యః. ౨౩. మాంసాస్థిరక్తాని విద్యంతే యస్యాం సా మాంసాస్థిరక్తవతీసా చాసా-
కాయవైతరణీచ. ప్రసిద్ధాపి సా అస్థిబృందతటాదుర్గమామాంసకోచితకర్దమాభవతి.
అతః తత్సాదృశ్యాత్ కాయోఽపి వైతరణేవ. తస్యాం యథా యః ద్విశేభ్యో గాం-
దద్యాత్ సః న పతేత్. తత్రైవాస్థ్యాఽపి యః అంతఃసమయే నందనందనేతి గాం-
వాణీం ద్విశేభ్యః దంతేభ్యః దద్యాత్. తవర్గస్య దంతస్థానీయత్వాత్. సోఽపి కాయ-
వైతరణ్యాం న పతేత్. కింతి మక్తో భవతి తర్థ్యః. తత్ర యథా ‘ఏకాదశీకస్య
దాతవ్యా బహునాంన కదాచన’ ఇతి నిషేధాత్. తథాఽత్రాపి ద్విశేభ్యశ్చేచితకారః.

విష్ణోః పాదాంబునామాని మరణే ముక్తిదాని చ. ౨౬

తతస్సంకల్పయేదన్నం సఘృతం చ సకాంచనమ్,
సవత్సా ధేనవో దేమూశ్శ్రోత్రియా య ద్విజాతయే. ౨౭

అకారణమువలన మహాపాపములకు నిష్క్రమికరమును, జగ
న్నంగళకరమును అగు విష్ణునామస్తరణము అవశ్యముచేయవలెను.
నారాయణపరాజ్ఞుఁడగువానిని ప్రాయశ్చిత్తములు సైతము పునీ
తునిఁ గావింపఁజాలవు. నదు లన్నియుఁ గలిసియు కలుకుండను పవి
త్రము గావింపఁజాలవు గదా! గరుడుఁడా! కృష్ణనామోచ్చారణము
పలన గతపాపు లగు మహాపుణ్యాత్ములు యముని యమకింకరులను
గూడచూడరు. అవసానకాలమున ఎవఁడు “నందనందనా” యనిపలుకునో
వాఁడు వై తరణీనదిం బడఁడు. కావున మహాపాపములను గూడ నశింపఁ
జేయు శ్రీమహావిష్ణుపునామమును స్మరింపవలెను. భగవద్గీతాపారా
యణమును, విష్ణుసహస్రనామపారాయణమును, అథవా తచ్చృవణము
నై నచేయవలెను. ఏకాదశీవ్రతమును, భగవద్గీతయు, గంగోదకమును,
తులసీదళమును, విష్ణుపాదోదకమును, విష్ణునామమును మరణకాల
మున ముక్తి నిచ్చును. ముక్తినిఁ గోరువాఁడు పరులకు వడ్డసోపేత
మగు అన్నము పెట్టవలెను. దూడలతోఁగూడ ఆవులను శ్రోత్రియ
బ్రాహ్మణులకు దానము చేయవలెను.

అంతే జనో యద్దదాతి స్వల్పం వా యదివా బహు,
తదక్షయం భవేత్సార్థ్య యత్పుత్రశ్చానుమోదతే. ౨౮

అంతకాలే తు సత్పుత్రస్సర్వదానాని దాపయేత్,
ఏతదర్థం సుతో లోకే ప్రార్థ్యతే ధర్మకోవిదైః. ౨౯

భూమిస్థం పితరం దృష్ట్వా హ్యర్థోస్థిలితలోచనమ్,
పుత్రైస్తృష్టా న కర్తవ్యా తద్ధనే పూర్వసంచితే. ౩౦

పాపపున్యవిధానార్థః. అతో నందనందనేతి వాణీం బహువార మావర్తయే ది త్యవి
రోధః. ౨౪-౨౬, ఏవం వామమాహత్వ్యం నిరూప ఇదాసి మవశ్యదాకవ్యాకురదాసే
పుత్రం ప్రోత్సాహతియతి. తత ఇత్యాది. ౨౭. అనుమోదతే య స్తనసి చింతయతి వా
వాచా వదతివా తద వ్యక్షయం భవే దితి. ౨౮. ఏతదర్థం ఆకురదానదాననార్థమ్. ౨౯.
పూర్వం వీతైవ సంధితే - అత స్తస్మైవ ధనే. ౩౦. అతివాహః కరలోక గామీ - త

స తద్దవాతి సత్పుత్రో యావజ్జీవత్యసా చిరమ్,
అతివాహ స్తు తన్నాగ్నే దుగ్ధఖం న లభతే యతః. 30
ఆతురే చోపరాగే చ ద్వయం దానం విశిష్యతే,
అతోఽవశ్యం ప్రదాతవ్య మప్తదానం తిలాదికమ్. 31

అవసానకాలమున కొద్దిగ నిచ్చినను, గొప్పగ నిచ్చినను అది అక్షయ మగును, మఱియు కుమారుడు అమోదించిన అదియు అక్షయ మగును, తండ్రి యవసానకాలమున కుమారుడు తండ్రి చేత సకలదానములును చేయింపవలెను, అవసానసమయమున దానములు చేయింతు రను నాశచేతనే ధర్మాత్ములను పుత్రులను కోరుచుందురు, సత్పుత్రులు తమ తండ్రుల సంపాదనమును మిగుల్పుకొనక దానధర్మములకు వినియోగించుదురు, సత్పుత్రుడు బహుకాలము జీవనాధార మగు నటుల దానము చేయును, ఆతురదానములు చేసినచో యమమార్గమున దుగ్ధఖములు గలుగవు, ఆతురకాలము, గ్రహణము—ఈరెండును దానములు చేయించుటకు ఉత్తమ మైనవి అగుటచే ఆతురకాలమున తిలదానము మున్నగు ఎనిమిది దానములను చేయవలెను,

తిలా లోహం హిరణ్యం చ కార్పాసో లవణం తథా,
సప్తధాన్యం క్షీతి ర్గావ వీక్షకం పావనం స్మృతమ్. 33
ఏతదప్తమహాదానం మహాపాతకనాశనమ్,
అంతకాలే ప్రదాతవ్యం శృణు తస్య చ యత్ఫలమ్. 34
మమ స్వేదసముద్భూతాః పవిత్రాస్త్రీవిధా స్తీలాః,
అమరా దానవా దైత్యా స్తృప్యంతి తిలదానతః. 35
తిలాశ్వేతా స్తథా కృష్ణా దానేన కపిలా స్తీలాః,
సంహరంతి త్రిధా పాపం వాఙ్మనశికాయసంచితమ్. 36
లోహదానం చ దాతవ్యం భూమియై క్షేప పాణినా,
యమనీమాం న చాప్నోతి న గచ్ఛేత్తస్య వరని. 37
కుతారో ముసలో దండః ఖడ్గశ్చ చ్చురికా తథా,
శస్త్రా యే యమహస్తే చ నిగ్రహే పాపకర్మణామ్. 38

స్తోత్ర - యతః ఆతురదానాత్. 30, అప్తమహాదానం ఫలసహిత మాహ - ఆతురఇతి. 31-38, తిలదానఫలమాహ ఆమరా ఇతి సార్థేన. 35, 36, భూమియై క్షేప

యమాయుధానాం సంతుష్ట్యై దానమేతదుదాహృతమ్,

తస్మాద్దద్యాల్లోహదానం యమలోకే నుఖావహమ్.

౩౯

ఊరణశ్శ్యామసూత్రశ్చ శుండామర్కోప్యదుంబరః,

శేషంబలో మహాదూతా లోహదానాత్సుఖప్రదాః.

౪౦

తీలదానము, లోహదానము, హిరణ్యదానము, కార్పాసదానము, లవణదానము, సప్తధాన్యదానము, భూదానము, గోదానము ఇవి యెనిమిది మహాదానములు. వీనిలో నొక్కొక్కటియే పావనము గావించును. మహాపాపవినాశకరము లగు ఈ యెనిమిది దానములను అవసానమునఁ జేయవలెను. వాని ఫలము నెఱింగించెద వినుము. శ్వేత తీల లనియు, కృష్ణతీల లనియు, కపిలతీల లనియు నాశరీరమునందలి చెమ్మటవలన మూఁడువిధము లగు తీలలు పుట్టినవి. వానిని దానము చేసిన ఆనురులు, దానపులు, దైత్యులు తృప్తిఁ జెందెదరు. మఱియు మనోవాక్కాయములచేఁ జేయఁబడిన త్రివిధము లగు మహాపాపములు నశించును. ఇంక లోహదానఫలము చెప్పెద వినుము. భూమిని స్పృశించి లోహదానము చేయవలెను. లోహదానము చేసినవాఁడు యమమార్గమున బోఁడు. యమాలయమునకును బోఁడు. కుతారము, ముసలము, యమకండము, ఖడ్గము, చురిక మున్నగు యముని యాయుధములకు ఈదానమువలన తృప్తి కలుగును. కాఁబట్టి యమలోకనుఖకర మగు ఈదానము అవశ్యము చేయవలెను. మఱియు ఊరణుఁడు, శ్శ్యామసూత్రుఁడు, శుండామర్కుఁడు, ఉదుంబరుఁడు, శేషంబరుఁడు మొదలగు యమదూత లందఱు నీలోహదానమువలన నుముఖులగుదురు.

శృణు తాక్ష్య పరం గుహ్యం దానానాం దానము త్తమమ్,

దత్తేన తేన తుష్యంతి భూర్భువస్స్వర్గ వాసినః

౪౧

బ్రహ్మద్యా ఋషయో దేవా ధర్మ రాజసఖాసదః,

స్వర్గ దానేన సంతుష్టా భవంతి వరదాయకాః.

౪౨

తస్మాద్దేయం స్వర్గదానం ప్రేతోద్ధరణ హేతవే,

భూమ్యాంకరణం భృత్యైశ్చర్కః. లోహదానఫలమహాయమేతి సార్థత్రిలిః. ౩౭-౪౦.

- న యాతి యనులోకం స స్వర్గతిం తాత గచ్ఛతి. ౪౩
 చిరం వసేత్సత్యలోకే తతో రాజా భవేదిహ,
 రూపవాన్ధార్మికో వాగ్మీ శ్రీమానతులవిక్రమః. ౪౪
 కార్పాసస్య తు దాసేన దూతేభ్యో న భయం భవేత్,
 లవణం దీయతే యచ్చ తేన సై వ భయం యమాత్. ౪౫
 అయోలవణకార్పాసతిలకాంచనదానతః,
 చిత్రగుప్తాదయ స్తుష్టా యమస్య పురవాసినః. ౪౬
 సప్తధాన్యప్రదాసేన ప్రీతో ధర్మధ్వజో భవేత్,
 తుష్టా భవంతి యేఽన్యేఽపి త్రిషు ద్వారేవ్యధిష్ఠితాః. ౪౭
 వీరహయో యవగోధూమా ముద్గా మాషాః ప్రియంగవః,
 చణకా స్సప్తమా జ్ఞేయా స్సప్తధాన్య ముదాహృతమ్. ౪౮

ఓగరుడుఁడా! స్వర్గ దానఫలము చెప్పెద వినుము. సమస్తదానములలో సువర్ణదాన ముత్తమోత్తమము. సువర్ణదానమువలన సమస్త లోకవాసులు తృప్తి జెందెదరు. మతియు బ్రహ్మయు, ఋషులు, దేవతలు, ధర్మరాజుసభాసదులు ఈదానమువలన ఈప్రీతార్థముల నిత్తుదు; గావున ప్రేతము క్షిణ స్వర్గదానము అవశ్యము చేయవలెను. సువర్ణదాత యమలోకమునకు వెళ్లెడు. స్వర్గలోకమును బొంది యచ్చటఁ గొన్ని దినములు నివసించి పిమ్మట సత్యలోకమునకుఁ బోయి యచ్చట చిరకాలము నివసించి తర్వాత మనుష్యలోకమున రూపవంతుఁడును, ధార్మికుఁడును, వాగ్మీయు, శ్రీమంతుఁడును, అతులపరాక్రమశాలియు అగు రాజులు పుట్టును. కార్పాసదానము చేసిన యమదూతలవలని భయ ముండదు. లవణదానము చేసినచో యమునివలని భయము పోవును. లోహలవణతిల కార్పాససువర్ణదానములచే యమపురనివాసులు అగు చిత్రగుప్తాదులు తృప్తి బొందుదురు. వీరహిధాన్యము, గోధూమధాన్యము, యవధాన్యము, ముద్గ (పెసలు) ధాన్యము మాషధాన్యము, ప్రియంగుధాన్యము, చణకధాన్యము ఇవి సప్తధాన్యములు. ఈసప్తధాన్యములను దానము చేసిన యముని సోద

స్వర్ణదానఫలమాహ - శృణ్వతి చతుర్థిః. ౪౩-౪౫. లోహాదిపంచదాసేన తుష్టాః భవంతి తేషః. ౪౬. త్రిషు. వక్ష్యమాశేషు. ౪౭-౪౮. భూమిదానఫల మాహ. గోచ

రుఁ డగు ధర్మభ్వజుఁడు ప్రీతుఁ డగును. మఱియు మూఁడుద్వారముల యందును ఉండువారుగూడ తృప్తి జెందెదరు.

గోచర్తమాత్రం వసుధా దత్తా పాత్రే విధానతః,
 పునాతి బ్రహ్మహత్యాయా దృష్ట మేత స్తునీశ్వరైః : ౪౯
 న వ్రతేభ్యో న తీర్థేభ్యో నాన్యదానా ద్విసశ్యతి,
 రాజ్యే కృతం మహాపాపం భూమిదానా ద్విలీయతే. ౫౦
 పృథివీం సస్యసంపూర్ణాం యో దదాతి ద్విజాతయే,
 స ప్రయాతీంద్రభవనం పూజ్యమాన స్సురానురైః. ౫౧
 అత్యల్పఫలదాని స్యు రన్యదానాని కాశ్యప,
 పృథివీదానజం పుణ్య మహా న్యహని వర్ధతే. ౫౨
 యో భూత్వా భూమిపో భూమిం నో దదాతి ద్విజాతయే,
 స నాహ్నితి కుటీం గ్రామే దరిద్ర స్సాస్త్వీ దృవే భవే. ౫౩
 అదానా ద్భూమిదానస్య భూపతిత్వాభిమానతః,
 నివసే స్సరకే యావచ్చేహో ధారయతే ధరామ్. ౫౪
 తస్మా ద్భూమిశ్వరో భూమిదాన మేవ ప్రదాపయేత్,
 అన్యేషాం భూమిదానార్థం గోదానం కథితం మయా. ౫౫

పాత్రుఁడగు ద్విజునకు గోచర్తమాత్ర మగు భూమి నిచ్చిన బ్రహ్మహత్యాదిమహాపాపములు నశించు నని మహర్షులు కఠింఁగొనిరి. గోచర్తమాత్ర మగు భూమి యనఁగా రెండువందల గోవులు రెండు వందల వృషభములతో కలిసి పడుకొనిన నెంతభూమి యాక్రమింపఁ బడునో అంతభూమి యన్నమాట. రాజ్యము చేయునపుడు సంభవించు పాపములు వ్రతములు చేసినను, తీర్థయాత్రలు చేసినను నశింపవు. భూమిదానమువలన మాత్రమే అవి నశించును. ఎవ్వరు సస్యపూర్ణ రప్తమాణం యథా “గోశతం వృషసంయుక్తం యన్త్రోపవిశతే భువి, త ద్భూపరి మితం జ్ఞేయం గోచర్తమాన ముత్తమమ్” ఇతి. ౪౯, ౫౦. స్వత్సేన భూమిదానేన మహాపాప మపయాతి. కించ సస్యపూర్ణాయః ప్రదానేన త్వింద్రభవనం ప్రయాతీ త్యాహ. పృథివీమితి. ౫౧, ౫౨. అదానే దోషమాహ. య ఇతి ద్వాభ్యాం కుటిం స్వకీయాం పర్లకాలా మపి నాహ్నితి ఈదృశో దరిద్ర స్సాస్త్వీత్. ౫౩. తావ నివసే దితి సంబంధః. ౫౪. భూమే రపి గోరూపత్వా ద్గోదాన మేవ. ౫౫. అంతభేదః.

యగు భూమిని బ్రాహ్మణులకు దానము చేసెద రట్టివారు మరానురు
లచే పూజింపబడుచు స్వర్గమునకుఁ బోవుదురు. గరుడుఁడా! ఇతర
దానము లన్నియు కొద్దిఫలము నిచ్చును. భూదానమువలన కలుగు
పుణ్యము ప్రతిదినము వృద్ధిపొందుచుండును. భూమిపతి యయ్యు
నెవఁడు బ్రాహ్మణునకు భూదానము చేయఁడో అతడు ఉత్తరజన్మమున
మేహాదరిద్రుఁ డగును. గృహశూన్యుఁడును అగును. భూమిపతిత్వాభి
మానమువలన నెవఁడు భూమిదానము జేయఁడో వాఁడు శేషుఁడు
భూమిని మోయునంతకాలము సరకమున నుండును; గావున భూమి
గలవారు భూమిదానమును చేసిరీరవలెను. భూమిలేనివారికి ఆఫలము
లభించుటకు గోదానము చెప్పబడినది.

తతోఽంతధేను ర్దాతవ్యా రుద్రధేనుం ప్రదాపయేత్,
ఋణధేనుం తతో దత్వా మోక్షధేనుం ప్రదాపయేత్. ౫౬

దద్యాద్వైతరణిధేనుం విశేషవిధినా ౫౭,
తారయంతి సరం గావ స్త్రివిధా చైవ పాతకాత్. ౫౮

బాలత్వే యచ్చ కౌమారే య త్పాపం యావనే కృతమ్,
వయఃపరిణతౌ యచ్చ యచ్చ జన్మాంతరేష్వపి. ౫౯

యన్నికాయాం తథా ప్రాతః య స్తధ్యాహ్నపరాహ్ణయోః,
సంధ్యయో ర్యత్కృతం పాపం కాయేన మనసా గిరా. ౬౦

దత్వా ధేనుం సకృద్వాపి కపిలాం క్షీరసంయుతామ్,
సోపస్కరాం సవత్సాం చ తపోవృత్తసమన్వితే. ౬౧

బ్రాహ్మణే వేదవిదుషి సర్వపాపైశ్చ ప్రముచ్యతే,
ఉద్ధరే డంతకాలే సా దాతారం పాపసంచయాత్. ౬౨

తర్వాత గోదానముచేయవలెను. వెనుక చెప్పబడిన ఎనిమిది
దానములలో చివరది యగుగోదానము చేయవలెను. మృత్యుదుఃఖ

అప్తదానోక్తాః - శ్రీరుద్రధేనుం శ్రీరుద్రస్య మృత్యుంజయత్వా స్తృత్యదుఃఖనివృత్త్య
ర్థం - ఋణధేనుః జ్ఞాతాజ్ఞాతఋణవిముక్త్యర్థం - మోక్షధేనుః మోక్షార్థం. ౫౬,
వైతరణితారణార్థం పంచమిచ్చతి. ౫౭. బాలత్వాదిభి య త్పాపం కృతం తస్మాత్
రయం తీతి పూర్వజైవగ్రంబంధః. ౫౮, ౫౯. సకృత్ సర్వజన్మని ఏకవారమేకాఽపి
౬౦, ౬౧. స్వభూతి తస్య పాపధానస్య కు ఏకైవ గోః - ఆకురస్య సన్నిహితమరణ

నివారణమునిమిత్తము ఒక గోదానము చేయవలెను. జ్ఞాతాజ్ఞాతములు
విముక్తినిమిత్తము మఱియొక గోదానము చేయవలెను. మోక్షార్థము
మఱియొక గోదానము చేయవలెను. వైతరణీనదిని తరించుటకు
ఒక గోదానము చేయవలెను. దీనిని తప్పకుండ చేయవలెను. బాల్య
కొమారయావనవార్ధకములయందు మనోవాక్కియములచే చేయఁ
బడిన సమస్తపాపములును ఈగోదానమువలన తొలగిపోవును. ఇంతి
యగాక జన్మాంతరములయందు చేయఁబడిన పాపములును నశించును.
రాత్రి, ప్రాతఃకాలము, మధ్యాహ్నము, అపరాహ్నకాలము, ఉభయ
సంధ్యలు వీనియందు చేసిన పాపము లన్నియు, హిక్కు కపిలగోవును
దానము చేసిన పోవును. పాలు ఇచ్చునదియు, అలంకారములతోఁ
గూడినదియు, సవత్సయు నగు కపిలగోవును వేదవేత్తయు తపోవృత్త
సమన్వితుఁడును అగు బ్రాహ్మణునకు ఇచ్చిన సమస్తపాపములు నశిం
చును అంతకాలమున ఈయఁబడిన గోదానము చాలకు సకలపాపము
లను తొలగించును. పుణ్యలోకములనుగూడ కలిగించును.

ఏకా గౌ స్వస్థచిత్తస్య హ్యతురస్య చ గోశతమ్,
సహస్ర మ్రియమాణస్య దత్తం చిత్తవివర్జితమ్. ౬౨
మృత పైతృత త్పున ర్లక్షం విధిపూతం చ తత్సమమ్,
తీర్థయాత్రాసమోపేతం దాన మేకం చ లక్షధా. ౬౩
పాత్రే దత్తం చ యద్దానం తల్లక్షగుణితం భవేత్,
దాతుః ఫల మనంతం స్యాన్న పాత్రస్య పరిగ్రహః. ౬౪
స్వాధ్యాయహోమసంయుక్తః పరపాకవివర్జితః,
రత్నపూర్ణా మపి మహీం ప్రతిగృహ్య న లిప్యతే. ౬౫
విషశీతాపహా మంత్రవహ్ని కిం దోషభాగినౌ,

స్వతు గోశతం - అగ్నిమక్షణే మువ్య తితి మ్రియమాణః తస్య తు చిత్తవివర్జితదా
నానుసంధానరహితం దత్తం గోసహస్రం చ. ౬౩. మృతస్య మరణానంతరం చ గవాం
లక్షం - ఏతత్సర్వం సమం తుల్యఫలదం భవతి ఆతః స్వస్థాపస్థాయా మేవ దేయ మితి
భావః. ఏక మపి ఏకగోదాన మన్యద్వా తీర్థయాత్రాభ్యం సమ్య గుపేతం యుక్తం
తత్ లక్షధా భవతి త్యర్థః. ౬౪, ౬౫. అపాత్రదానేన తు మహతీ విపష్టి రిత్యాహః

స్వస్థచిత్తుడై యున్నపుడు చేయఁబడిన ఒక గోదానమును, సన్నిహితమరణుడై యున్నపుడు చేయఁబడిన నూరుగోదానములును, ఉత్తరక్షణమున మృతిబొందునపుడు చేయఁబడిన వేయిగోదానములును, మృతిబొందిన పిమ్మట చేయఁబడిన లక్షగోదానములును సమాన ఫలమునే ఇచ్చును. గరుడఁడా! స్థిరచిత్తము గలిగి స్వస్థతగా నున్నపుడు గోదానము చేయవలెను. దానము చేయునపుడు తత్ఫలాదుల నెవఁడు అనుసంధానము చేయునో వానికి ఫలవిశేషము కలుగును. పుణ్యతీర్థమున పుణ్యకాలమున సత్పాత్రునకు ఎవ్వ రొక్క గోదానము చేయుదురో అట్టివారికి లక్షగోదానములు చేసిన ఫలము లభించును. తత్పాత్రునకు ఈయఁబడిన దానము లక్షగుణితము అగును. పాత్రభూతునకు దానము చేసిన దాతకు ఫల మనంత మగును. సత్పాత్రునకు ప్రతిగ్రహదోషము లేదు. అధీతవేదుఁడును, నిత్యాగ్నిహోత్రయు, పరపాకవివర్జితుఁడును అగు సత్పాత్రుఁడు రత్నపూర్ణ యగు భూమిని ప్రతిగ్రహించినను పాపమును బొందఁడు. విషము హరించు మంత్రములు, శీతమును బోగొట్టు వహ్నియు దోషయుక్తములు గావు.

అపాత్రే సా చ గార్హతా దాతారం నరకం నయేత్. ౬౬

కులైకకతసంయుక్తం గ్రహీతారం తు పాతయేత్,
నాపాత్రేవిదుషా దేయా ఆత్మన శ్చేయ ఇచ్ఛతా. ౬౭

ఏకా హ్యేకస్య దాతవ్యా బహూనాం న కదాచన,
సా విక్రీతా విభక్తా వా దహత్యాసప్రమం కులమ్. ౬౮

కథితా యా మయా పూర్వం తవ వైతరణీనదీ,
తస్యా ఉద్ధరణోపాయం గోదానం కథయామి తే. ౬౯

కృష్ణాం వా పాటలాం వాపి ధేనుం కుర్యా దలంకృతాం,
స్వర్ణశృంగీం రావ్యఖురాం కాంస్యపాత్రోపదోహినీమ్. ౭౦

కృష్ణవస్త్రయుగచ్ఛన్నాం కంఠఘంటాసమన్వితాం,
కార్పాసోపరి సంస్థాప్య తామ్రపాత్రం సచై లకమ్. ౭౧

యమం హైమం న్యసే తత్ర లోహదండసమన్వితం,

అపాత్ర ఇతి స్థానైవ. ౬౭. పాత్రాణా మపి బహూనా మేకా న దేయే త్యాహ బహూనా మితి. ౬౮, ౬౯. “దద్యా దైవైతరణీం ధేనుం విశేషవిధినా ఖగ!” ఇతి

కాంస్యపాత్రే ఘృతం కృత్వా సర్వం తపోఽపరి న్యసేత్. 2౨

అపాత్రునకు గోదానము ఇచ్చిన దాతకు నరకము సంభవించును. గోదానము స్వీకరించిన అపాత్రుడు నూరుతరములవారితోఁగూడ నరకమును బొందును. కాబట్టి శ్రేయోభిలాషియగునతఁడు అపాత్రునకు గోదానము చేయఁగూడదు. ఒకనికి ఒక గోవును ఈయవలెను; గాని అనేకులకు ఒక్కగోవును ఈయఁగూడదు. దానలబ్ధయగు గోవును అమ్మినను పంచుకొనినను ప్రతిగృహీత ఏడుతరములవారితో దహింపఁబడును. ఇక వైతరణిగోదానవిధిని జెప్పెదము.

నావ మిక్షుమయ్యాంకృత్వా పట్టసూత్రేణ వేష్టయేత్,
గర్తం నిధాయ సజలం కృత్వా తస్మిన్ క్షిపేత్ తరిమ్. 23

తపోఽపరి స్థితాం కృత్వా సూర్య దేహసముద్భవాం,
ధేనుం సంకల్పయేత్ తత్ర యథాశాస్త్రవిధానతః. 2౪

చెరుకుగడలతో నావను చేసిన దానికి పట్టుదారము కట్టి ఒక గోతిని త్రవ్వి అందు జలము నింపి అందు నావనుంచి సూర్య దేహసముద్భవ యగు గోవును దానిమీఁద నుంచి యథాశాస్త్రముగా గోదాన సంకల్పము చేయవలెను.

సాలంకారాణి వస్త్రాణి బ్రాహ్మణాయ ప్రకల్పయేత్,
పూజం కుర్యా ద్విధానేన గంధపుష్పాక్షతాదిభిః. 2౫

పుచ్చం సంగృహ్య ధేనోస్తు నావ మాశ్రిత్య పాదతః,
పురస్కృత్య తతో విప్ర మిమం మంత్ర ముదీరయేత్. 2౬

భవసాగరమగ్నానాం శోకదాహోర్ద్దుఃఖినాం,
త్రాతా త్వం హి జగన్నాథః శరణాగతవత్సలః. 2౭

విష్ణురూప ద్విజ శ్రేష్ఠ! మా ముద్ధర మహీసుర!,
సదక్షిణా మయా దత్తా తుభ్యం వైతరణీం నమః. 2౮

యమమార్గే మహాఘోరే తాం నదీం శతయోజనాం,
తదుకామో దదా మ్యేనాం తుభ్యం వైతరణీం నమః. 2౯

ధేనుకే మాం ప్రదీక్షస్వ యమద్వారే మహాపథే,

పూర్వమాదికవిశేషవిధిమేవాహ. కృష్ణా మితి. ౩౦-౩౮. వైతరణీం వికరణం దానంతర్ముపిణి మేవాం ధేనుకు. ౩౯. మాం ప్రదీక్షస్వ వైతరణ్యా స్సకాదత్తా

ఉత్తరణార్థం దేవేళి వైతరణ్యై నమోఽస్తుతే. ౮౦

గావో మే హ్యగ్రత స్సంతు గావో మే సంతు పృష్ఠతః,
గావో మే హృదయే సంతు గవాం మధ్యే వసా మ్యహమ్. ౮౧

యా లక్ష్మీస్సర్వభూతానాం యా చ దేవే ప్రతిష్ఠితా,
ధేనురూపేణ సా దేవీ మమ పాపం వ్యహాతు. ౮౨

ఇతి మంత్రైశ్చ సంప్రార్థ్య సాంబలి ర్ధేనుకాం యమం,
సర్వం ప్రదక్షిణీకృత్య బ్రహ్మణాయ నివేదయేత్. ౮౩

పిమ్మట బ్రాహ్మణుని గంధపుష్పాక్షతాదులచేతను, వస్త్రాభ్యలంకారములచేతను అలంకరింపవలెను. లెరువార గోవు తోక పట్టుకొని కాలిని నావమీఁద నుంచుకొని బ్రాహ్మణుని యెదుట నుంచికొని “సంసారసాగరమున మునిగియున్నవారికిని, శోకతాపములచే దుఃఖితులైనవారికిని నీవు రక్షకత దాల్చియున్నావు. జగన్నాథా, శరణాగతివత్సలా, విష్ణుస్వరూపా, ద్విజశ్రేష్ఠా, ఓమహీనురా, నన్ను ఉద్ధరింపుము. ఇది సదక్షిణాకముగా నీయఁబడినది. మహాభూర మగు యమమార్గమునఁ గలవైతరణీనదిని దాటుటకు నీకు దీనిని ఇచ్చుచున్నాను. నా ముందు ఆవు లుండుఁగాక. నాయెదుటఁగూడ ఆవు లుండుఁగాక. నాహృదయమునఁగూడ ఆవులు ఉండుఁగాక. నేను ఆవుల మధ్య నివసించెదను. ఏమె సర్వభూతములకు లక్ష్మీయో, ఏమె ధేనురూపమున దేవునియందు ఆధిష్ఠింపఁబడినదో ఆ దేవి నాపాపములను పోఁగొట్టుగాక” అని గోవును యముని దోసిలి ఒగ్గి ప్రార్థించి ఆగోవునకు ప్రదక్షిణము గావించి బ్రాహ్మణున కియవలెను.

ఏవం దద్యా ద్విధానేన యో గాం వైతరణీం ఖగః,
స యాతి ధర్తమార్గేణ ధర్త రాజసభాంతరే. ౮౪

స్వస్థావస్థశరీరే తు వైతరణ్యా వ్రతం చరేత్,
దేయో చ విదుషా ధేను స్తాం నదీం తత్త మిచ్ఛతా. ౮౫

రణార్థం త్వం మాం ప్రతిక్షుప్య దృష్టిం కురుష్య. ౮౦. యమమార్గభయభీతస్య వాక్యమిదం. గావోమే ఇతి. ౮౧. భూతానాం వరేంద్రాదీనాం దేవేంద్రాదిభు ప్రతిష్ఠితాయా లక్ష్మీః అస్తి సైవ త్వం ధేనురూపేణ అసి - అతో వ్యహాతు దురికరోతు. ౮౨-౮౪. వ్రతం అవశ్యం ధేనుం దాహ్మణీనాం నియమం కుర్యాత్. ౮౫, ౮౬.

సా నాయాతి మహామార్గే గోదానేన నదీ భగ,
 తస్మా దవశ్యం దాతవ్యం పుణ్యకాలేషు సర్వదా. ౮౬
 గంగాదిసర్వతీర్థేషు బ్రాహ్మణావసభేషు చ,
 చంద్రసూర్యోపరాగేషు సంక్రాంతౌ దర్శవాసరే ౮౭
 అయనే విషువే చైవ వ్యతీపాతే యుగాదిషు,
 అన్యేషు పుణ్యకాలేషు కుర్యాద్గోదాన ముత్తమమ్. ౮౮
 యదైవ జాయతే శ్రద్ధా పాత్రం సంప్రాప్య తే యదా,
 స ఏవ పుణ్యకాల స్సాన్య ద్యత స్సంపత్తి రస్థిరా. ౮౯

ఇట్లు కాస్త్రోక్తవిధానముగ ఎవ రీవై తరణిగోదానమును చేయుదురో వారు ధర్మమార్గముమీదుగా ధర్మరాజు సభకు పోవుదురు. శరీరమున ఎట్టి జబ్బును లేనపుడే స్వస్థావస్థగా నున్నపుడే వైతరణిగోదానము చేయవలెను. వైతరణినదిని దాటఁ గోరువాడు స్వస్థతగానున్నపుడే వైతరణిగోదానము చేయవలెను. ఇట్లు చేసికొనినవారలకు యమమార్గమున వైతరణినది కాన్పింపదు; కాబట్టి ఓగరుడుఁడా! పుణ్యకాలములయందును, పుణ్యతీర్థములయందును, బ్రాహ్మణగృహములయందును, దర్శయందును, ఉత్తరదక్షిణాయనములందును, వ్యతీపాత పుణ్యకాలమున యుగాదులయందును, ఇతరపుణ్యకాలములయందును, గోదానము అవశ్యముగా చేయవలెను. ఎప్పుడు శ్రద్ధకలుగునో, ఎప్పుడు సత్పాత్రుఁడు లభించునో అదియే పుణ్యకాలము. అట్టి పుణ్యకాలమును ఎవరు విడిచెదరో వారు తెలివితక్కువవా రని తెలియవలెను. ఎందువలన ననఁగా సంపత్తి అనఁగా సత్పాత్రము లభించినపుడు శ్రద్ధకలుగదు. శ్రద్ధ జనించినపుడు సత్పాత్రము లభింపదు. కావున కాలము గడువఁబెట్టక శ్రద్ధ కలిగినపుడును సత్పాత్రము లభించినపుడును వెనుకముందు లారయక గోదానము చేయవలెను.

అవసభేషు గృహేషు. ౮౭. అయన్యేషు శ్చేమకరకర్మ టమేషకులాసంక్రాంతిదిశే. యుగాదిషు అక్షయతృతీయాదిషు. ౮౮. స ఏవ శ్రద్ధపాత్రయో స్సంయోగ ఏవ - అకః అన్య క్పుణ్యకాలాపేక్షా న కర్తవ్యే త్యర్థః. ౮౯. ఇదం ధేన్వాదిదానం స్వహస్తదానే చాస్తదత్తంసత్ స్వర్గముప్రదంభవతి. అతో వై రాగ్యమత్పాదయక స్వహస్తదానే

అస్థిరాణి శరీరాణి విభవో నైవ శాశ్వతః,
 నిత్యం సన్నిహితో మృత్యుః కర్తవ్యో ధర్మసంచయః. ౯౦
 ఆత్మనిత్రానుసారేణ తత్ర దాన మనంతకం,
 దేయంవిస్త్రాయ విదుషే స్వాత్మన శ్రేయ ఇచ్ఛతా. ౯౧
 అల్పేనాపి హి నిత్యేన స్వహస్తే నాత్మనే కృతం,
 త దక్షయం భవే ద్దానం తత్కాలం చోపతిష్ఠతి. ౯౨
 గృహీతదానపాథేయ స్సుఖం యాతి మహాధ్వని,
 అన్యథా క్లిశ్యతే జంతుః పాథేయరహితః పథి. ౯౩
 యాని యాని చ దానాని దత్తాని భువి మానవైః,
 యమలోకపథే తాని హ్యుపతిష్ఠంతి చాగ్రతః. ౯౪

శరీరములు స్థిరములు కావు. ఐశ్వర్యము బుద్బుదప్రాయము. మృత్యువు ఎప్పుడు సన్నిహితమై యుండును. గావున మనుష్యుడు ఎప్పుడును దానము చేయుచుండవలెను. తనక క్లికొలది దానముచేయ వలెను. ఆదానము అనంతఫలము కలది యగును. తన యభివృద్ధిని గోరునతడు విద్వాంసు డగు బ్రాహ్మణునకు దానము చేయవలెను. తనచేతితోఁ జేసికొనినది స్వల్పదాన మైనను అత్యు మయి యమ మార్గమున చాల ఉపయోగించును. దానధర్మములు చేసికొని స్వర్గ పాథేయము సంపాదించుకొనిన మనుజులు యమమార్గమున సుఖ ముగా వెల్లెడరు. దానధర్మములు చేయునివారలకు స్వర్గ పాథేయ ముం డదు; గావున తినుటకు తిండిలేక యమమార్గమున మలమలమాడుచు ప్రయాణము చేయవలసివచ్చును. భూలోకమున చేసికొనిన దాన ధర్మములు యమమార్గమున ప్రయాణము చేయునపుడు సిద్ధముగా నుండును.

మహాపుణ్యప్రభావేన మానుషం జన్మ లభ్యతే,

య స్త త్స్పృహ చరే ద్ధర్మం స యాతి పరమాం గతిమ్. ౯౫

శ్రద్ధా మత్పాదయతి. అస్థి రాశీశ్శాది. ౯౦. తత్ర పాత్రే ఆత్మనిత్రానుసారేణ-బహువి త్రే సతి స్వల్పం న దేయ మితి భావః. ౯౧, ౯౨. గృహీతం దానపాథేయం పరలోకభోగ్యం యేనసః. అన్యథా పాథేయం వివా పథి అస్తి స్లోకమార్గేయథా ఆశ క్తః క్లిశ్యతే తథైవామరాప్రి. ౯౩-౯౪. అవిజ్ఞాయ అజ్ఞాత్వా అకృత్యే త్యర్థః.

అవిజ్ఞానము నరో ధర్మం దుగ్గళి మాయాతి యాతి చ,

మనుష్యజన్మ సాఫల్యం కేవలం ధర్మ సేవనమ్.

౯౬

ధనపుత్రకళత్రాదిశరీర మపి బాంధవాః,

అనిత్యం సర్వమేవేదం తస్మా ధర్మం సమాచరేత్.

౯౭

చాల పుణ్యము చేసికొనినఁగాని మనుష్యజన్మ లభింపదు. దుర్లభ మగు మనుష్యజన్మము నెత్తి ఎవరు ధర్మము జేయుదురో వారు స్వర్గాదిపుణ్యలోకములం బొందుదురు. ధర్మము జేయనివారు దుగ్గళి ములను నరకమును పొందుదురు. ధర్మము చేయుటవలన మానవజన్మము సఫల మగును. ధనము, పుత్రులు, కళత్రము, బంధువులు, శరీరము మొదలగునవి యెల్ల అనిత్యములు; గావున ధర్మము చేయవలెను.

తావ ద్బంధుః పితా తావ ద్భావ జీవతి మానవః,

మృతానా మంతరం జ్ఞాత్వా ధీరా త్సేహో నివర్తతే.

౯౮

ఆత్మైవ హ్యత్మనో బంధు రితి విద్యా న్తుహు ర్దుహుః,

జీవన్ముపీతి సంచింత్య మృతానాం కః ప్రదాస్యతి.

౯౯

ఏవం జానన్నిదం సర్వం స్వహస్తే నైవ దాపయేత్,

అనిత్యం జీవితం యస్మా త్పశ్యా త్కోఽపి న దాస్యతి.

౧౦౦

మానవుఁడు జీవించియున్నంతవఱకే తండ్రియు బంధువులు మున్నగువారుండురు. మరణానంతరము వారు బంధములను త్రెంచి వేసికొందురు. తనకు తానే బంధువు. జీవించియున్నవారలకు పెట్టు వారు లేనపుడు ఇంక మరణించిన తరువాత పెట్టువా రెవరు? ఇట్లు తెలిసికొని స్వహస్తములతో దానము చేసికోవలెను. బ్రతికియున్నపుడే తనచేతులతో దానము చేసికోవలెను; గాని చచ్చినతరువాత ఇచ్చుడు వారు ఉండరు.

మృతం శరీర ముత్సృజ్య కాష్ఠలోహసమం ధీతో,

విముఖా బాంధవా యాంతి ధర్మ స్త మనుగచ్ఛతి.

౧౦౧

గృహః డర్థా నివర్తంతే శ్మశానా త్వర్వబాంధవాః,

శుభాశుభం కృతం కర్మగచ్ఛంత మనుగచ్ఛతి.

౧౦౨

౯౬-౯౮. జీవన్ముపీ - ఆత్మైవ ఆత్మనః బంధుః స్వస్యహితకర్తా ఇతి విద్యాత్ జానీ యాత్. జీవితానా మపి నోదత్తం తస్మా మృతానాం కః? నకోఽపి దాస్యతీత్యర్థః.

శరీరం వహ్నినా దగ్ధం కృతం కర్తృ సహస్థితమ్,
పుణ్యం వా యది వా పాపం భుక్త్యై సర్వత్రమానః. ౧౦౩

న కోఽపి కస్యచి దృంధు స్సంసారే దుఃఖఖసాగరే,
అమూతి కర్తృసంబంధా ద్యాతి కర్తృక్షయే పునః. ౧౦౪

పితృ మాతృ సుత భ్రాతృ బంధు దారాదిసంగమః,
ప్రసాయా మివ జంతూనాం నద్యాం కాష్ఠాఘవ చ్చులః. ౧౦౫

కస్య పుత్రా శ్చ పౌత్రా శ్చ కస్య భార్యా ధనం చ వా,
సంసారే నా స్తికః కస్య స్వయం తస్మా త్ప్రేక్ష్యతామ్. ౧౦౬

అత్తాయ త్తం ధనం యావత్తావ ద్విప్రే సమర్పయేత్,
పరాధీనే ధనే జాతే న కించి ద్ద్యక్తు ముత్సహేత్. ౧౦౭

కాష్ఠలోష్ఠసమ మగు మృతదేహమును భూమిమీఁద విడిచి పెట్టి బంధువులు విముఖులై వెడలిపోవుదురు. ధర్మముమాత్రము జీవునితోఁ గూడఁ జూపును. ధనము గృహమున ఉండిపోవును. బంధువులు క్షణ నమునందు ఆగిపోవుదురు. పుణ్యమును పాపమునుమాత్ర మే జీవునితోఁ గూడ వెల్లును. స్థూలశరీరము ఇక్కడ అగ్ని చే దహింపఁబడును. చేసి కొనినకర్త తనతోఁ గూడ నుండును. పుణ్యపాపములను మనుజుఁడు అనుభవించును. దుఃఖఖసాగర మగు సంసారమున ఎవరికిని బంధువులు లేరు. కర్తృసంబంధమువలన జీవి వచ్చి కర్తృ ముగియుటతోడనే వెడలి పోవును. మాతాపితృభ్రాతృదిసంబంధము చలిచెంద్రయందలి జనసంగ మమురీతిని నదియందలి కాష్ఠసమాగమమువలెను చంచలమైనది. భార్యాపుత్రాదులు తనకుగల రనుకొనుట వట్టి భ్రమ. కాఁబట్టి స్వయ ముగా దానధర్మములు చేసికొవలెను. ధనము తనకు స్వాధీనముగా నున్నంతవఱకే దానధర్మములను జేసికొవలెను. ధనము పరాధీన మైనపుడు “అధనము నాది” అని చెప్పట కైన అధికారము ఉండదు. అట్టి స్థితిలో దానము చేసికొనుట యెట్లు! అగుటచే తనకు స్వాతంత్ర్య మున్నంతవఱకే దానధర్మములు చేసికొవలెను.

ఆక ఏవం జావ న్నితి ద్వికియేన సంబంధః. FF. సర్వ మిద మాతురదానమ్. ౧౦౮-౧౦౯. ధనం యావత్ అత్తాయ త్తం అత్త నః స్వస్య ఆయ త్త అధీనం భవతి. మహ్యం కించి ద్యేయ మరేకే ఇతివ క్తమపిసోత్సహేత్. ఉత్సాహేత్ వక్తమపి యోగ్యేన భవతి.

పూర్వజన్తకృతా ద్దానా దత్ర లబ్ధం ధనం బహు,
తస్మా దేవం పరిజ్ఞాయ ధర్మార్థం దీయతాం ధనమ్. ౧౦౮
ధర్మా త్సంజాయతేర్థ శ్చ ధర్మా త్కామోఽభిజాయతే,
ధర్మ ఏ వాపవర్గాయ తస్మా ధర్మం సమాచరేత్. ౧౦౯
శ్రద్ధయా ధార్య తే ధర్మో బహుభి ర్నార్థరాశిభిః,
నిష్కించనా హి మునయ శ్చృద్ధావంతో దివం గతాః. ౧౧౦
పత్రం పుష్పం ఫలం తోయం యో మే భక్త్యా ప్రయచ్ఛతి,
త దహం భక్తుపహృత మక్వామి ప్రయతాత్మనః. ౧౧౧
తస్మా దవశ్యం దాతవ్యం తదా దానం విధానతః,
అల్పం వా బహు వేతీమాం గణనాం నైవకారయేత్. ౧౧౨

ఇప్పుడు ఉన్న విశేషముగూ ధనము పూర్వజన్తమున దానధర్మములు చేయుటవలననే వచ్చిన వని తెలిసికోవలెను. ధర్మముగొఱచు ధనము ఈయవలెను. ధర్మమువలననే అర్థకామమోక్షములు లభించును. అట్లగుటవలన ధర్మము అవశ్యము చేయవలెను. శ్రద్ధతో చేసినధర్మము సద్గతినిచ్చును. ధనము ఎంత యున్నను శ్రద్ధలేకుండ నిచ్చినచో దానివలన ప్రయోజనము కలుగదు. మహర్షులు ధనశూన్యులైనను శ్రద్ధకలవారు కావున స్వర్గమును బొందిరి. “శ్రద్ధాపవిత్రచిత్తుఁడగువాఁడు శ్రద్ధతో పత్రపుష్పాదికమును నిచ్చినను నేను ప్రేమతో స్వీకరింతును” అని శ్రీకృష్ణభగవానుఁడు చెప్పెను. అగుటచే విధివిహితముగా అవశ్యము దానము చేయవలెను అల్ప మనియు అధికమనియు లెక్కపెట్టఁగూడదు. శక్తికి లోపము లేకుండ భక్తిశ్రద్ధలతోడను, చిత్తశుద్ధితోడను జేసిన దానము స్వల్పమైనను అక్షయ ఫలమునిచ్చును. ఇందు ఆశ్చర్య మేమియు లేదు.

తస్మి దాతుం యోగ్యః కురితి ఇత్యర్థః. ౧౦౩. నిదర్శన మాహ. పూర్వేతి. ధనం చ భర్తృకఫల మితి ధర్మార్థమేవ దీయతామ్. ౧౦౮. చతుర్వర్గఫలదాత్రపి ధన మేతే త్యాహ-ధర్మాదితి. ౧౦౯. శ్రద్ధాపూరితధర్మ ఏవ సద్గతిప్రదో భవతి త్యాహ-శ్రద్ధయేతి. ద్వ్యాభ్యామ్. ౧౧౦. భక్త్యా ఉపహృతం సమర్పితం తత్ పత్రాది. ప్రయతాత్మనః శ్రద్ధా పూరితచిత్తస్య-అహ మక్వామి. ౧౧౧. స్వహ సదానం సంక్లాఘ్య పుత్రదత్తం గౌరి-తస్మా దితి. ౧౧౨. దేవానాం సమాహో చైవతం లైర్దేవసమూహై రపి

భర్తాత్మా చ స పుత్రో వై దైవతై రపి పూజ్యతే,
 దానయే డ్య స్తు దానాని పితరం హ్యతురం భువి. ౧౧౩
 పిత్రో ర్నిమిత్తం య ద్విత్తం పుత్రైః పౌత్రై స్సమర్పితమ్,
 ఆత్మాఽపి పావిత స్తేన పుత్రపౌత్రప్రపౌత్రకైః. ౧౧౪
 పితృ శ్శతగుణం పుణ్యం సహస్రం మాతృ రేవ చ,
 భగినీ దళసాహస్రం సోదరే దత్త మక్షయమ్. ౧౧౫
 న చైవోపద్రవా దాతు ర్న వా నరకయాతనాః,
 మృత్యుకాలే న చ భయం యమదూతసముద్యువమ్. ౧౧౬
 యది లోభా న్న యచ్ఛంతి కాలే హ్యతురసంజ్ఞకే,
 మృతా శ్శౌచంతి తే సర్వే కదర్యాః పాపినః ఖగ !. ౧౧౭
 పుత్రాః పౌత్రా స్సహ భ్రాత్రా సగోత్రా స్సహృద స్తు యే,
 డదతే నాతురే దానం బ్రహ్మఘ్నా స్తే న సంశయః. ౧౧౮

మరణోస్తుఖః డగు తండ్రిచేత భూదానము మున్నగు దాన
 ములు చేయించిన పుత్రుడు దేవతలచే పూజింపబడును. తల్లిదండ్రుల
 నిమిత్తమై పుత్రులు సత్పాత్రులకు దానములు చేసిన దానివలన పుత్ర
 పౌత్రప్రపౌత్రులతో పవిత్రు లగుదురు. తండ్రికిచ్చిన నూఱు రెట్లును,
 తల్లి కిచ్చిన వేయి రెట్లును, తోబుట్టువుల కిచ్చిన పదివేలు రెట్లును,
 పుణ్యము కలుగును. సోదరుల కిచ్చిన అక్షయ్యం బగు పుణ్యము కలు
 గును. దానశీలురకు ఇహమునను పరముననుగూడ ఉపద్రవములు

౧౧౩. తేనైవ విత్తేన పుత్రాదిభి స్సహ స్వయమపి నిష్పాపో భవతి త్యర్థః. ౧౧౪.
 పిత్రో ర్నిమిత్తమిత్యనవృత్తైక అపార్థః. "గర్భధారణపోషణభ్యాంపితృతా గరియ"
 నీతి పేతోః సహస్రం 'దయాయా భగినీ మూర్తి' రితి పేతోః దళసాహస్రం 'న
 దయాసదృశం దాన' మితి వచనాచ్చేతి సోదరస్యాపి సమానోదరజన్తత్వా దాత్త
 తుత్యక్తమ్. అత స్తద్దత్త మక్షయం భయతి. 'తదక్షయం భవేద్దానం స్వహస్తేనాఽత్త
 సేకృత్' మితి పూర్వోక్తవచనాదితి. ౧౧౫. దానదాతుః పుత్రస్యాపి. ఇహ తు ఉప
 ద్రవాః మార్యాదయః. న కరత్ర న చేత్యాది. అత్రాపి తేనైవ విత్తేనీతి పూర్వస్యై
 వానవృత్తిః. ౧౧౬. అదత్తే దోషమాహ-యదీతి ద్వాభ్యామ్. ౧౧౭, ౧౧౮. ఇతి
 క్రిగరుడపురాణదీకాయా మద్వమౌభ్యామ్.

గలుగవు. మరణకాలమున యమదూతలవలనగూడ భయము గలుగదు. ఆతురకాలమున లోభమువలన దానము చేయని కృపణులు మరణించిన పిమ్మట దుఃఖించెదరు, తండ్రి మొదలయినవారు మరణోన్ముఖులైనపుడు ఆతురదానము చేయించని పుత్రాదులు బ్రహ్మఘ్నులనిపించుకొందురు. వారికి సద్గతి కలుగదు.

ఇతి శ్రీగరుడపురాణే-సారోద్ధారే ఆతురదాన
నిరూపణో నామాష్టమోఽధ్యాయః.

—

న వ మా ధ్యాయము

గరుడ ఉవాచ:—

కథితం భవతా సమ్యక్సాన మాతురకాలికమ్,
మ్రయమాణస్య య త్కృత్యం త దిదాసీం వద ప్రభో!.

౧

శ్రీ భగవానువాచ:—

శృణు తార్క్ష్య! ప్రవక్ష్యామి దేహత్యాగస్య తం విధిమ్,
మృతో యేన విధానేన సద్గతిం యాతి మానవః.

౨

“శ్రీహరీ! మరణకాలమున చేయఁదగిన దానధర్మములను గుఱించి చెప్పితివి మరణకాలమున చేయవలసిన పనులు. చెప్పవే” యని గరుడుఁడు అడుగఁగా “ఎనుము” అని శ్రీహరి యిట్లు చెప్పఁ దొడఁగెను.

కర్మయోగా ద్యదా దేహీ ముంచ త్యత్ర నిజం వపుః,
తులసీసన్ని ధౌ కుర్యా న్నండలం గోమయేన తు.

౩

తిలాం శ్చైవ వికీర్ణాథ దర్భాం శ్చైవ వినిశీ పేత్,
స్థాపయే దాసనే శుభ్రే సాలగ్రామశిలాం తదా.

౪

సాలగ్రామశిలా యత్ర పావదోషభయాపహః,
తత్సన్నిధానమరణా న్దుక్తిర్జంతో స్సవిశ్చితా.

౫

తులసీవిటపిచ్చాయా యత్రా స్తిభవతాపహః,
తత్రైవ మరణా న్దుక్తి స్సర్వదా దానదుర్లభా.

౬

తులసీవిటపిస్తానం గృహే యస్యావతిష్ఠతే,
తద్గృహం తీర్థరూపం హి నామౌంతి యమకింకరా.

౭

ప్రార్థకర్మవశమున సంప్రాప్తమైన యీ దేహము నెప్పుడు విడువ వలసినప్పునో, అప్పుడు మానవుఁడు తులసీసన్నిధానమున గోమయ

గరుడ ఉవాచ. కథిత మితి. అగ్నిమక్షణే మరివ్యతితి మ్రయమాణ స్తస్య య త్కృత్యం త ద్వద. ౧. కుతస్యాదికమాహత్యం సన్నాప్యసవిధిపూర్వకం, ఉవాచనవమేదధ్యాయే మ్రయమాణవిధిం హరిః. శృణ్వతి. యేన మృతః సద్గతిం యాతి తం విధిం శృణు. ౨. కర్మయోగాత్ ప్రార్థకర్మాదయాత్ - దేహీ జీవః నిజం

ముతో మండలము చేయవలెను. ఆమండలమున తిలలు చల్లి దర్శనము పఱచి శుభ్ర మగు నాసనమున సాలగ్రామశిల నుంచవలెను. ఎచ్చట సమస్తపాపభయాపహ మగు సాలగ్రామశిల యుండునో, ఎచ్చట భవ తాపహరమగు తులసీచ్చాయ యుండునో అచ్చట మరణించినవారలకు సమస్తదానదుర్లభ మగు మోక్షము సంప్రాప్తించును. ఎవ్వనిగృహమున తులసీవృక్షము ఉండునో ఆగృహము పుణ్యతీర్థస్వరూపమగుటంజేసి అచ్చటికి వచ్చుటకు యమకింకరులు భీతిల్లెదరు.

తులసీమంజరీయుక్తో య స్తు ప్రాణా విముంచతి,
యమ స్తం నేక్షీతుం శక్తో యుక్తం పాపశక్తై రపి. ౮
తస్యా దళం ముఖే కృత్వా తిలకర్చాసనే మృతమ్,
నరో విష్ణుపురం యాతి పుత్రహీనోఽప్యసంశయః. ౯

తులసీదళమును ధరించి యెవ్వఁడు మరణించునో వాఁడు మహా పాపాత్ముడైనను వానిని యముఁడు చూడనేరఁడు తులసీదళమును నోటియందుంచుకొని తిలకర్చాసనాసీనుడై మరణించిన యాతఁడు పుత్రహీనుడైనను విష్ణుపురమును బొందును. ఇవిషయమున సంశయము లేదు.

తిలాః పవిత్రాః స్త్రీవిధా దర్భాశ్చ తులసీ తథా,
నరం నిచారయం త్యేతే దుర్గతిం యాంత మాతురమ్. ౧౦
మమ స్వేదసముద్భూతా యతే సే పాపనా స్తీలాః,
అసురా దానవా దైత్యా విద్రవంతి తిలై స్తతః. ౧౧
దర్భా విభూతి ర్నేతాక్ష్యే! మమ రోమసముద్భవాః,
అత స్తత్స్వర్సనా దేవ స్వర్గం గచ్ఛంతి మానవాః. ౧౨
కుశమూలే స్థితో బ్రహ్మ కుశమధ్యే జనార్దనః,

అత్త త్వేన స్వీకృతం వపుః అత్త యదా త్యజతి తదా మండలం కుర్యా దిత్యన్వయః. 3-౯. నమ 'అపుత్రక్రమగతిర్నా' స్తీతి పూర్వోక్తవికారాత్ పుత్రహీనః కథం విష్ణుపురం యాతి, స తు దుర్గతి మేవ యాతీతి చే క్తత్రాహ. ఏతే తిలా దయో దుర్గతిం యాతం నివారయంతి. ౧౦. నమ తిలానా మిద్యో మహిమా కుత ఇతి చే క్తత్రాహ. మమేతి. ౧౧. దర్శేతి. 'కుశోఽస్తి తృణ కారినామ్' రోమా ద్యుద్భిజ్జాతీనాం ఉక్తృత్తి స్థానాని, ఇతి భగవద్వచనా దితి.

కుశాగ్రే శంకరో దేవ స్తయో దేవాః కుశేస్థితాః.

౧౩

అతః కుశా వహ్ని మంత్ర తులసీ విప్ర ధేనవః,

నై తే నిర్వాల్యతాం యాంతి క్రియమాణాః పునఃపునః.

౧౪

పవిత్రము లగు తిలలు, దర్భలు, తులసి అను నీమూడు వస్తువులను నరకమునఁ బోవు మనుష్యులను స్వర్గమునకుఁ గొనిపోవును. తిలలు నాశరీరమునుండి పుట్టుటచేత పవిత్రము లయ్యె కావున తిలలను జూచుటతోడనే అనురులు, దానవులు, దైత్యులు పారిపోవుదురు. నారోమములవలన నుద్భవించిన దర్భలు నావిభూతి యని తెలిసికొనుము. వాని స్పర్శనమువలన మానవులు స్వర్గమును బొందుదురు. కుశమూలమున బ్రహ్మయు, కుశమధ్యమున విష్ణువును, కుశాగ్రమున శంకరుఁడును నివసించియుండురు. కావున కుశలును, అగ్నియు, మంత్రములును, తులసియు, బ్రాహ్మణులును, గోవులును మరల మరల ఉపయోగింపఁబడుచుండినను కర్తలయందు ఆయోగ్యములు గావు.

దర్భాః పిండేషు నిర్వాల్యా బ్రాహ్మణాః ప్రేతభోజనే,

మంత్రా గౌ స్తులసీ నీచే చితాయాం చ హుతాశనః.

౧౬

బ్రహ్మ విష్ణు శ్చ రుద్ర శ్చ సర్వే దేవా హుతాశనః,

మండలోపరి తిష్ఠంతి తస్మా త్కుర్వీత మండలమ్.

౧౭

పిండములయందు వినియుక్తము లగు దర్భలును ప్రేతశ్రాద్ధమునందు భుజించిన బ్రాహ్మణులును, నీచజాతిపతితమంత్రములును, తిద్ధహవర్ధితము లగు తులసియు, గోవును కర్తల కర్తములు గావు. మఱియు చితాగ్నియు అర్హంబు గాదు. గోమయముచే ఉపలిప్తమును, దర్భాస్త్రుతమును లగు భూతలమున ఆతురుని పరుండఁబెట్టవలెను. మంచము మున్నగువానిమీఁద పరుండఁబెట్టరాదు. మఱియు బ్రహ్మయు, విష్ణుడును, రుద్రుండును సమస్తదేవతలును, అగ్నియు మండలము నధిష్ఠించియుండురు. కాబట్టి మండలమునందు ఆతురుని పరుండఁబెట్టుట మోక్షసాధన మని యెఱుంగుము.

౧౨. కుశస్యాపి పాపవత్సాహుకా. ౧౩. కుశేతి. క్రియమాణా, కర్తజీ ప్రయజ్ఞమానా అపి నిర్వాల్యతాం ఆయోగ్యతాం నయాంతి. ౧౪. సామాన్యకాస్తాద్విశేషకాస్తస్య బలవత్తా మాహ. దర్భా ఇతి. నీచే నీచజాతిమణే మంత్రాశ్చ గౌః కులసీ చ తద్గృహే నిర్వాల్యాః ఆగ్రహ్యాః. ౧౫. ప్రాసంగికం పరిసమాప్య ప్రకృత మనుసరతి.

సర్వత్ర వసుధాపూతా లేపో యత్ర న విద్యతే,
 యత్ర లేవగి కృత స్తత్ర పున క్లేపేన శుద్ధ్యతి. ౧౮
 రాక్షసా శ్చ పిశాచా శ్చ భూతాః ప్రేతా యమానుగాః,
 అలి పదేశే ఖట్వాయా మంతరిక్షే నిశంతి చ. ౧౯
 అతోఽగ్ని హోత్రం శ్రాద్ధం చ బ్రహ్మభోజ్యం సురార్చనమ్,
 మండలేన వినా భూమ్యా మాతురం నైవ కారయేత్. ౨౦
 లి ప్తభూమ్యా మతగి కృత్వా స్వర్ణం రత్న ముఖే ఓషేత్,
 విష్ణోః పాదోదకం దద్యాత్సాలగ్రామస్వరూపిణః. ౨౧
 సాలగ్రామశిలాతోయం యః పిబే ద్భిందుమాత్రకమ్,
 సర్వపాపవినిర్ముక్తో వై కుంతభువనం వ్రజేత్. ౨౨

ఉపలిప్తము గాని భూమి యెల్లపుడు పవిత్రమై యుండును. ఓకమాటు అలుకఁబడిన భూమి మరల అనుకువలకు పవిత్రముకాదు. రాక్షసులును, పిశాచములును, భూతములును, యమానుగములగు ప్రేతములును, అలిప్తభూమిని ఖట్వ (మంచము)ను అంతరిక్షమును ఆశ్రయించుకొనియుండురు. కాఁబట్టి అగ్ని హోత్రమును, శ్రాద్ధమును, బ్రహ్మభోజనమును, దేవపూజను అలిప్తభూమిమీఁద చేయఁగూడదు. ఆతురుని పరుండఁబెట్టఁగూడదు. ఉపలిప్త మగు భూమిమీఁద బరుండఁ బెట్టి నోటియందు స్వర్ణమును, రత్నమును ఉంచవలెను. పిమ్మట సాల గ్రామతీర్థము నీయవలెను. సాలగ్రామతీర్థమును పానముచేసినవారు సమస్తపాపవిర్ముక్తులై వైకుంఠమును బొందుదురు.

తతో గంగాజలం దద్యాత్ సహోపాతకనాశనమ్,
 సర్వతీర్థకృతస్నానదానపుణ్యఫలప్రదమ్. ౨౩
 చాంద్రాయణం చరే ద్యస్తు సహస్రం కాయశోధనమ్,
 పిబేద్యశ్చైవ గంగాంభ స్సమాప్య తా ముఖా వపి. ౨౪
 అగ్నిం పాప్య యథా తాక్ష్య! తూలరాశి ర్విసశ్యతి,
 తథా గంగాంబుపానేన పాతకం భస్మసా ద్భవేత్. ౨౫
 యస్తు సూర్యాంశుసంతప్తం గంగాయా స్సలీలం పిబేత్,
 స సర్వయోనినిర్ముక్తః ప్రయాతి సదనం హరేః. ౨౬

గోమయే శేతి. ౧౬. ౧౭. ౧౮. ౧౯. సురార్చనం దేవతాజాప్. ౨౦. ౨౧. ౨౨. ౨౩. ౨౪. ౨౫. ౨౬. ఇతరాః అన్యాః పద్యః అవగాహేన స్నానేన గంగా కు

నద్యో జలావగాహన సావయం తీతరా జనాః,
 డర్శనా త్సర్పనా త్పానా త్రథా గంగేతి కీర్తనాత్. ౨౭
 పునా త్యపుణ్యా మ్పరుషా ఇహ శోభ సహస్రశః,
 గంగా తస్మా త్పిబే త్రస్య జలం సంసారతారకమ్. ౨౮
 గంగా గంగేతి యో బ్రూయా త్పాక్షైః కంఠగతై రపి,
 మృతో విష్ణుపురం యాతి న పున ర్జాయతే భువి. ౨౯
 ఉత్క్రామభిశ్చ యగి ప్రాక్షైః పురుష శ్శ్రద్ధయాఽన్వితః,
 చింతయే న్ననసా గంగాం పోఽపి యాతి పరాం గతిమ్. ౩౦
 అతో ధ్యాయే న్న మే ద్గంగాం సంస్మరే త్రజ్జలం పిబేత్,

పిమ్మట సమస్తమహాపాతకములను నాశనము చేయునదియు, సర్వతీర్థములయందును స్నానముచేసినను, ఆయాతీర్థములలో దానము చేసినను ఏపుణ్యము వచ్చునో ఆపుణ్యము నిచ్చునదియు నగు గంగోదకము నీయవలెను. శరీరశుద్ధికరములగు సహస్రచాంద్రాయణములను జేసినవాడును, గంగోదకము త్రావినవాడును, సమానులు అని గ్రహింపుము. అగ్నిస్పర్శవలన తూల (దూది) రాశి దహింపఁబడురీతిని గంగోదకము పుచ్చుకొనుటవలన సమస్తపాపములును నశించును. సూర్యకిరణములచే తప్త మయిన గంగోదకము నెవఁడు పానము చేయునో వాడు జన్మరహితుఁ డగును. యమున, కృష్ణవేణి, కావేరి మున్నగు మహానదులు స్నానము చేసినవారిని పునీతులనుగావించును. గంగానదియో, డర్శనమువలనను, స్పర్శనమువలనను, పానమువలనను, “గంగ గంగ” అని యెల్లపుడును కీర్తించుటవలనను, పునీతులను గావించును; కాఁబట్టి సంసారతారక మగు గంగోదకమును పానము చేయవలెను. ప్రాణములు కంఠగతములై యున్నపుడు ఎవఁడు “గంగా! గంగా!” యని స్మరించునో వాడు విష్ణుసాయుజ్యమును బడసి ఎన్నటికిని పృథివిమీఁద జన్మింపఁడు. ప్రాణములు పోవునపుడు ఎవఁడు శ్రద్ధతో గంగను స్మరించునో వాడు పరమగతిని బొందును; కాఁబట్టి డర్శనాదిభి రేవ పునాతీతి ద్వితీయో నాన్వయః. ౨౭, ౨౮. జలపానమహిమ గురించి వర్ణన. తత్సర్పణచింతనా దపి మక్తో భవతి త్యాహ-గంగేతి ద్వాభ్యామ్. ౨౯-

గంగను స్మరింపవలెను. నమస్కరింపవలెను. గంగోదకమును పానము చేయవలెను.

తతో భాగవతం కించి చ్ఛృణుయాన్తోక్షదాయకమ్. 30
 శ్లోకం శ్లోకార్థపాదం వా యోఽంతే భాగవతం పఠేత్,
 న తస్య పునరావృత్తి ర్భిష్టాలోకా త్కదాచన. 31
 వేదోపనిషదాం పాతా చ్ఛివ విష్ణుస్తవా డపి,
 బ్రాహ్మణ శ్చ త్రియ విశాం మరణం ముక్తిదాయకమ్. 32
 ప్రాణప్రయాణసమయే కుర్యా దనశసం ఖగి,
 దద్యా దాతురసన్నాత్యసం విరక్తస్య ద్విజన్యసః. 33
 సంస్యస్త మపి యో బ్రూయా త్ప్రాణైః కంఠగతై రపి,
 మృతో విష్ణుపురం యాతి న పున ర్జాయతే భువి. 34

30. అనశసం జలాన్మపరిత్యాగః. అనశనే కాశ్యపయాఽక్షయా గతి రితి హేతోః. కుర్యా దితి. అథ అతురసన్నాత్యసం నిర్ధారయతి. దద్యాదితి సార్థేన అత్ర యద్యపి 'బ్రాహ్మణః ప్రవ్రజంతి' ఇతి శ్రుతేః. "మఖజానామయం ధర్మో య ద్విష్ణుః క్షింగ ధారణమ్, బాహుజాతోదజాతానా మయంధర్మో న విద్యతే" ఇతి స్మృతినీషేధాత్ బ్రాహ్మణవైశ్యక ప్రవ్రజ్యా-న కు శ్చ త్రియాదే రిత్వాహుః. తథాపి "యదవారేక విరక్తే తదవారేక ప్రవ్రజే" దిత్వాదిశ్రుతేః త్రైవర్ణికసాధారణత్వాత్ 'త్రయాణాం వర్ణానాం వేద మధిత్య అక్రమాచరణ మితి సూత్రకారవచనాచ్చ "మఖజానామయం ధర్మో బైష్ణవం లింగధారణమ్, బాహుజాతోదజాతానాం త్రిదండం విధియతే" ఇతి దండవిషయే నిషేధదర్శనాచ్చ సోపవీతయో రధితవేదయో ర్విరక్తయోః శ్చ త్రియవైశ్యయో రపిదండధారణ మంతరేణ శేవలం ప్రైషమంత్రోచ్చారణమాత్రవ వాకు రసన్నాత్యసాధికారః-న త్యమపవీతయోః గృహహూఢమాఢయో రిత్వాహుః. కించ ద్విజన్య ఇత్యుక్తవతా శ్రీభగవతాఽవ్యయ మేక పక్ష స్సీకృతః. శ్చ త్రియవైశ్యయోరపి ద్విజన్యత్వా దాతురసన్నాత్యసాధికార మ్నుచిత ఇతి ప్రతీమః. తథాఽపి విరక్తవైశ్యక మిమం? యది సన్నాత్యసో తరం ప్రారబ్ధకా జ్ఞేతవోఽపి పున ర్లోక భుక్త్యావారాశ్యం సాత్. కింకు గృహభృప్రకేదే వేతి. తదుక్తం మనునా. "అత్త స్యగ్నీం త్సమాశోష్యబ్రాహ్మణః ప్రవ్రజేద్దృహత్, బ్రాహ్మణః శ్చ త్రియో వాఽపి వైశ్యోవా ప్రవ్రజేద్దృహః"దితి. అత్రాయం విశేషః. బ్రాహ్మణస్తు దండధారణం కృత్వా శ్చ త్రియో వైశ్యశ్చ ఉపశమాదిసన్నాత్యసధర్మాత్ స్వీకృత్య ప్రవ్రజే దితి, అలం ప్రాసంగికేన. 31. తదేవ మాచయతి సన్న్యస్తమితి. కిం భూః సన్న్యస్తం మయా,

అనంతరము మోక్షదాయక మగు శ్రీమహాభాగవతమును వినవలెను. అవసానకాలమున భాగవతమునందలి యొక శ్లోకమునైనను, శ్లోకార్థమునైనను, శ్లోకపాదమునైనను, ఎవ్వఁడు వినునో వాఁడు పునరావృత్తిలేని శాశ్వత బ్రహ్మలోకమును బొందును. వేదము నైనను, ఉపనిషత్తులనైనను, శివస్తోత్రములనైనను, విష్ణుస్తవములనైనను, ఎవ్వరు పఠింతురో వారు మోక్షము పొందుదురు. గరుడుడా! ప్రాణములు పోవునపుడు జలమును అన్నమును పుచ్చుకొఁగూడదు. విరక్తుఁడగు ద్విజుఁడు ఆతురసన్న్యాసమును స్వీకరింపవలెను. ప్రాణము పోవునపుడు ఎవఁడు “సన్న్యసించినాను” అని పలుకునో వాఁడు విష్ణులోకమును పొందును, వానికి ఇతఁ జన్మ కలుగదు.

ఏవం జాత విధానస్య ధార్మికస్య తదా ఖగ!'

ఉద్వచ్చిదేణ గచ్ఛంతి ప్రాణా స్తస్య సుఖేన హి. 31

ముఖం చ చక్షుషీ నాసే కర్ణాద్వారాణి సప్త చ,

ఏభ్య స్సుకృతినో యాంతి యోగిన స్తాంతురంధ్రతః. 32

అపానాన్నిభితప్రాణో యదాహి భవతి పృథక్,

సూక్ష్మీభూత్వా తదా వాయు ర్వినిష్క్రమతి పుత్తలాత్. 33

ఓం భువః సస్యస్తం మయా, ఓం సువః సస్యస్తం మయా, ఓం భూర్భువస్సువః సస్యస్తం మయా స్వాహా గాయత్రీ-ఓం పుత్రేవణాయా విశ్వేవణాయా లోకేవణాయా శ్చ పుత్యథితోఽహం స్వాహా శిరశ్చ ఓం, అభయం సర్వభూతేభ్యో మత్తస్వాహే త్యాదిత్రైవమంత్రపంచార్య అహం బ్రహ్మేస్తీత్యనుభవవాక్యార్థవిచారణేన బ్రహ్మపరో భూయాది త్యాకురవిధిః. ఆత్మ దండధారణే తు దానః తిలోదక పిండదానాదికం చ న స్మృత్-తస్య బహిస్సన్న్యస్తస్య కురీయాశ్రమత్వాత్. అస్య అహం బ్రహ్మేస్తీత్యంతః. సన్న్యస్తస్యకు పారలౌకిక మపి వక్ష్యమాణంకర్మ కుర్యాదితివిశేషః. కించ సాంప్రదాయాకానాంతు ఇదమ ప్యవభిమతమేవ. తే తు “బ్రాహ్మణ స్యాపి దండధారణం విసా ఆకురసన్న్యాసో నాస్తి శ్చ త్రియ జైశ్చ యో శ్చ సర్వత్ర వానధికార’ ఇత్యేవం వదం తితి. 31. ఏవ ముక్తప్రకారేణ జాతం విధానం ఆకురకృత్యం యస్య తస్య. 32. ఉద్వచ్చిద్రాజ్యేవాహ. ముఖ మితి. 32. ప్రాణోత్క్రమణేన శరీరత్యాగప్రకార మాహ. అపానాదితి. నాభిస్థానే మిలితయోః ప్రాణాపానయోః యదా విశ్లేషో భవతి తదా సూక్ష్మీభూత్వా అతీంద్రియస్యై వాయుః ప్రాణః పుత్తరాత్ శరీరాత్ విస్సర తితి. 33. మదితి తుశ్చరే శరీరాధారభూతే ప్రాణే.

శరీరం పతతే పశ్చాన్నిర్గతే మరు తీశ్వరే,
కాలాఽహతం పత త్యేవం నిరాధారో యథా ద్రుమః. 3౯
నిర్విచేష్టం శరీరం తు ప్రాణైర్దు క్తం జగుప్సితమ్,
అస్పృశ్యం జాయతే సస్యో దుర్గంధం సర్వనిందితమ్. ౪౦

ఇట్లు విహితాతురత్వముం డగు ధర్మాత్తుని ప్రాణవాయువులు
ఊర్ధ్వచ్ఛిద్రము లగు ముఖాదులనుండి సుఖముగా వెడలిపోవును,
ముఖము, నేత్రములు, ముక్కులు, చెవులు ఈయేడును ఊర్ధ్వచ్ఛిద్ర
ములు. యోగుల ప్రాణవాయువులు తాలురంధ్రములనుండి వెడలిపో
వును. నాభిదేశమున మిళితములగుప్రాణాపానము లెప్పుడు విడిచిపోవునో
అప్పుడు ప్రాణవాయువు సూక్ష్మమై శరీరమునుండి వెడలిపోవును. పిమ్మట
కాలహతమును, నిరాధారము నగు వృక్షమువలె శరీరము పైతము
ప్రాణవాయువు వెడలినతోడనే క్రిందఁబడిపోవును. ప్రాణములు
పోవుటతోడనే శరీరము నిర్విచేష్టమును, జగుప్సితమును, స్పృశింప
నయోగ్యమును, దుర్గంధభూయిష్టమును, సర్వనింద్యమును అగును.

త్రిధా వస్థా శరీరస్య క్రిమివి ట్భగ్న రూపతః,
కిం గర్వః క్రియతే దేహే క్షణవిధ్వంసిభి ర్నరైః. ౪౧
పృథివ్యాం లియతే పృథ్వీ ఆప త్తైవ తథాఽపు చ,
తేజ సేజసి లీయేత సమీర స్తు సమీరణే. ౪౨
ఆకాశశ్చ తథాఽఽకాశే సర్వవ్యాపీ చ కంకరః,

క్రిమి వి ట్భగ్న రూపములచే శరీరమునకు మూడు అవస్థలు కలు
గును. ఇట్టి దేహమును పోందియు మానవులు ఏలగర్వముపొందెడరు!
స్థూలశరీరమున నున్న భూమి భూమియందును, ఉదకము ఉదకమునం
దును, తేజస్సు తేజస్సునందును, వాయువు వాయువునందును, ఆకా
శము ఆకాశమునందును కలిసిపోవును.

నిత్యముక్తో జగత్సాక్షీ ఆత్మా దేహే వ్యజోఽమరః. ౪౩

యథా నిరాధారో ద్రుమః పతతి ఏవం శరీరం పతతే. 3౯. గతప్రాణస్య శరీర పాత్య
వస్థా మానా. నిర్విచేష్ట మితి ద్వాభ్యామ్. ౪౦. ఈదృశే దేహే. ౪౧. పృథివ్యాదీనాం
స్వస్వరూపే అమమానా సపాదేన. ౪౨. ఆత్మాకు 'జాయతే అ స్తి వర్థతే విపరీణమతే
అపక్షియతే నశ్యతి' ఇత్యేవం భావ్యకారాదిభి రుక్తపద్యావవికారహిత ఏ వా స్తి. ౪౩.

సర్వేంద్రియయుతో జీవ శ్చబ్దాదివిషయైర్వృతః,
కామరాగాదిభి ర్మృతః కర్మః కోశసమన్వితః. ౪౪

పుణ్యవాసనయా యతో నిర్మితే స్వేన కర్మణా,
స ప్రవిశ్య నవే దేహే గృహే దగ్ధే యథా గృహీ. ౪౫

తదా విమాన మాదాయ కింకిణీబాలమాలి యత్,
ఆయాంతి దేవదూతాశ్చ లసచ్ఛామరశోభితాః. ౪౬

ధర్మతత్త్వవిడః ప్రజ్ఞా స్సదా ధార్మికవల్లభాః,
తత్రైవం కృతకృత్యం స్వర్గిమానేన నయంతి తే. ౪౭

సుదివ్య దేహో విరజాంబర స్ర క్షువర్ణరత్నాభరణై రుపేతః,
దానప్రభావార్స మహానుభావః ప్రాప్నోతి నాకంసురపూజ్యమానః.

సర్వవ్యాపియు, నిత్యము క్షుడును, జగత్సాక్షియు, మఱ్ఱాన వికారరహితుఁడును, జ్ఞానాదసర్వేంద్రియసహితుఁడును, శబ్దాదివిషయ సంయుతుఁడును, అరిష్టద్వర్గయు క్తుఁడును, ప్రాక్తనకర్మసమన్వితుఁడును అగు జీవుఁడు పుణ్యవాసనాయు క్తుడై పూర్వజన్మకర్మానురూపమగు నూతనశరీరమున గృహస్థుఁడు గృహము దగ్ధము కాఁగా మఱియొక క్రొత్తగృహము ప్రవేశించినరీతిని ప్రవేశించి సుఖదుఃఖము లనుభవించును. అంతట కాల మాసన్నమయినతోడనే చామరశోభితులును, ధర్మతత్త్వవేత్తలును, ప్రజ్ఞులును, ధర్మాత్ములకు ప్రియులును అగు దేవ దూతలు కింకిణీమాలికాభిరామ మగు విమానమును దీసికొనివచ్చి ఆతురకృత్యములను జేసికొని సిద్ధముగా నున్న జీవుని స్వర్గమునకుఁ గొనిపోవుదురు. జీవుఁడును దివ్యదేహధారియు, శుక్లమాల్యాంబర

నను పృథివ్యాదయ స్తు స్వస్వమాత్మ స్వరూపే లీనా భవంతి. అత్తాచ నిత్యమాత్మో జగత్సాక్షీ భవతి తస్మి కర్మ ఫలభోక్తా కః? ఇత్యాకంకాయాం జీవవన పుణ్యాపుణ్యవాస నానుసారేణ శుభాశుభకర్మ ఫలభోక్తాస్తి ఇతి వ్యావహారికం జీవస్వరూపం నిరూపయ న్నాహ. సర్వేతి. ౪౪-౪౬. ధార్మికా వల్లభా యేహం తే దేవదూతాః. కృతం ఆతు రకృత్యం యేన తం ఏవం ధార్మికం క్ష్యః సర్గలోకే నయంతి. ౪౭. ముక్తు శోభనః దివ్య సేజోమయో దేహో యస్య సః దేవదూప స్సకా నాకం స్వర్గాదిలోకం తత్క్షణ మేవ ప్రాప్నోతి. నహి సుకృతినాం వర్ష పర్యంతం యమమార్గగమనం భవతీతి. భావః. ౪౮. ఇతి గ్రగరుడపురాణాదీకాయాం నవమోఽధ్యాయః.

ధారియు, దివ్యాభరణశోభితుఁడును, అయి దానధర్మములు చేసి
కొనుటవలన మహానుభావుడై దేవతలచేపూజింపఁబడుచు వెంటనే
స్వర్గలోకమునకుఁ బోవును.

ఇతి శ్రీగరుడపురాణే-సారోద్ధాతే-మ్రుయమాణకృత్య
నిరూపణోనామ సవమోఽధ్యాయః.

ద శ మా ధ్యాయము.

గరుడ ఉవాచ:—

దేహదాహవిధానం చ విభో! స్ఫుటినాం వద,
సతీ యది భవే త్పత్నీ తస్యా శ్చ మహిమాం వద.

శ్రీ భగవా నువాచ:—

శృణు తార్క్ష్య! ప్రవక్ష్యామి సర్వ మే వార్థ్వదై హికమ్,
య త్ప్రత్యా పుత్రపౌత్రాశ్చ ముచ్యంతే వైతృకా ద్వణాత్. ౧
కిం దత్తై ర్భవభి ర్దానైః పిత్రో రంత్యేష్టి మాచరేత్,
తేనాగ్నిష్టోమసదృశం పుత్రః ఫల మవాప్నుయాత్. ౩

“ప్రభూ! పుణ్యాత్ముల దేహదాహవిధానమును, పతివ్రతామహి
మమును దెలుపవే” యని గరుడుఁడు అడుగఁగా శ్రీహరి “పుత్రులును
పౌత్రులును ఔర్ధ్వదై హికము నాచరించినగాని వైతృక మగు ఋణ
మును తొలఁగించుకొనఁజాలరు. ఎన్ని దానములు చేసినను ఫలములేదు;
గావున ముఖ్యముగా అంత్యేష్టి నాచరింపవలెను. అంత్యేష్టినిగావించిన
పుత్రుఁడు అగ్నిష్టోమఫలమును పొందును” అని యింకను ఇట్లు
చెప్పెను.

తదా శోకం పరిత్యజ్య కారయే న్తుండనం నుతః,
సమ స్తబాంధవై ర్యుక్త స్సర్వపాపాపను త్తయే.

స్వర్గంగతస్య జీవస్య దేహదేహదిధిం భగః, సత్యావిధానం మహిమాం హరించ
పరిపృచ్ఛతి. దేహ ఇతి. దాహతృటియదినయోః పంచకస్య విధిం తథా, సతీ
గంగాప్రభాకంచ, దశమే ప్రాహ మాధవః. శృణ్వతి. ఔర్ధ్వ దైహికం లోకాంత
కోపయోగి కర్త. ౧. అంత్యేష్టిం దాహవికర్త. ౩. పాపానాం అపను త్తి ర్నాకః

మాతాపిత్రోద్భుతౌ యేన కారితం ముండనం న హి,

అత్తజస్య కథం జ్ఞేయ స్సంసారార్థవతారకః.

అతో ముండన మావశ్యం నఖకక్షవివర్జితమ్,

తత స్సఖాంధవ స్సాన్విత్యా ధాతవస్త్రాణి ధారయేత్.

తల్లిదండ్రులు మరణించినపుడు శోకమును విడిచి పుత్రుడు సమస్తబంధుసమేతుడై సర్వసాపమును తొలగిపోవుటకు తురకర్మను జేయించుకొనవలెను, అట్లు చేయించుకొననివాడు తల్లిదండ్రులను సంసారార్థవమునుండి తరింపజేయజాలడు; గావున అవశ్యము ముండనము చేయించుకొని స్నానము చేసి ధాతవస్త్రములను ధరింపవలెను.

సద్యో జలం సమాసీయ తత స్తం స్నాపయే చ్చనమ్,

మండయే చ్చండనై స్సృగ్ని ర్గంగామృత్తికయాఽథవా.

నవీనవస్త్రై స్సంచ్ఛాద్య తదా పిండం సదక్షిణమ్,

నామగోత్రం సముచ్చార్య సంకల్పే నాపసవ్యతః.

మృత్యుస్థానే శవో నామ తస్య నామ్నా ప్రదాపయేత్,

తేన భూమి ర్భవే త్రుష్టా తదధిష్ఠాత్మదేవతా.

ద్వారదేశే భవే త్పాంథ స్తస్య నామ్నా ప్రదాపయేత్,

తేన నై వోపఘాతాయ భూతకోటిషు దుర్గతాః.

తతః ప్రదక్షిణం కృత్వా పూజనీయ స్సుషాదిభిః,

స్కంధః పుత్రేణ దాతవ్య స్తదాఽన్వై ర్పాంధవై సహ.

ధృత్వా స్కంధే స్వపితరం య శ్చ శానాయ గచ్ఛతి,

సోఽశ్వమేధఫలం పుత్రోలభతే చ పదే పదే.

తదర్థ మితి హేతు రుక్తః. ౪. మృతౌ మరణేనసః. ౫, ౬. సృగ్నిః పుష్పమాలాదిభి ర్మండయేత్ శవంభూషయేత్. తదుక్తం విష్ణుపురాణే “ప్రేతజేహం శుభై స్సాన్వితై స్సాన్వితం సృగ్నిభూషితం, దద్ధ్యా గ్రామాద్భూషి స్సాన్వయా” దితి. ౭. సంకల్పేన అనుకగోత్రాయ అనుకనామ్నై శవాయ బ్రహ్మదైవత్యస్థానపిండోఽయం మయా దీయతే, త వోపలిప్తతా మితి. ౮. ఏనం హి ద్వారి విక్రామే పాంథః భూతనామ్నా విష్ణురుద్రదైవత్యం పిండం దద్యాదితి. తేన స్థానపితేన తస్య శవస్య అధిష్ఠాత్మదేవ తా ఆధారభూతా భూమి ర్భవే త్త్రుష్టా భవే దితి కారణ ముక్తమ్. ౯. తేన ద్వారిపితేన భూతకోటిషు భూతానాం గణనామయే దుర్గతాః దుష్టం అశుచిస్థానం ప్రాప్తాస్తే

నీత్యా స్కంధే స్వప్నశ్చేంద్రే సదా తాతేన లాలితః,
తదైవ తదృణాన్తుచ్చే స్తృతం స్వపితరం వహేత్.

౧౩

పిమ్మట అప్పుడు తెచ్చిన జలముతో శవమునున్న నముచేయించి పువ్వులతోడను, గంధముతోడను, గంగామృత్తికతోనైనను అలంకరించి నూతనవస్త్రములు కప్పవలెను. అపసవ్యముగా సంకల్పము చేసి ప్రేతనామగోత్రములు నుచ్చరించి మరణస్థలమున సదక్షిణాకముగ పిండము నుంచవలెను. ఇట్లు చేసిన శవాధిష్ఠాత్మ దేవత యగు భూమి తృప్తి బొందును. తరువాత ద్వార దేశమునందును, భూతనామముతో పిండము నుంచవలెను. అట్లు చేసిన భూతకోటులయందలి దుర్గతులు విఘ్నములు కలిగింపఁజాలరు. అనంతరము శవమునకు ప్రదక్షిణము చేసి కోడలు మున్నగువారు పూజింపవలెను. పిమ్మట బంధుసహితుడై పుత్రుఁడు భుజము నీయవలెను. ఏపుత్రుఁడు భుజమునతండ్రినివహించి శ్మశానమునకుం జను నతనికి ప్రతిపదంబున అశ్వమేధఫలము లభించును. పుత్రుఁడు జాల్యావస్థయందు తండ్రిచే భుజములయందును, తొడలమీఁదను, వీపుమీఁదను ఎక్కించుకొని లాలింపఁబడును. అట్టి ఋణము తండ్రి శవమును భుజమున నుంచుకొని శ్మశానమునకుఁ గొని పోయినఁ గాని తొలఁగదు.

తతోఽర్థమాగ్నే విశ్రామం సంమార్జ్యాభ్యుత్యక్తకారయేత్,
సంస్నాప్త్య భూతిసంజ్ఞాయ తస్మై తేన ప్రదాపయేత్.

౧౪

పిశాచా రాక్షసా యత్యాయ చాన్యే దిక్షు సంస్థితాః,

తస్య హోతవ్యదేహస్య నై వాయోగ్యత్వకారకాః.

౧౫

తతో నీత్యా శ్మశానం స్థాపయే దుత్తరాముఖమ్,

ఉపశూతాయ విఘ్నాయ న. విఘ్నేఽత్ర సద్గతి మనరధ్య స్వసమానం కారణం తత్కర్తృం నైవ ప్రభవంతి. ౧౦-౧౩. తేన భూతనామ్నా తస్మి ప్రేతాయ పిండ ఇత్యుచుత్తరే సమార్జ్య భూమిం అభ్యుత్య-జలేన సంస్నాప్త్య శతమ్. ౧౪. తస్య ప్రేతస్య హోతవ్యస్య హోతుం దగ్ధం యోగ్యస్య అయోగ్యత్వకారకా న. అత్ర పిండదానం వినా తస్మాంసభక్షణ మయోగ్యత్వం యథోచ్చిష్టం వా విర్న కనాయోగ్యం భవతి తద్వద్దేహోఽపీత్యర్థః. అతః పిశాచాదయః పిండం భుక్త్వా తస్మాంసభక్షం న ద్భర్వంతి కారణ ముక్తమ్. ఇద మేవ చితాదౌ. ౧౫, ౧౬. సంమార్జ్య భూమిం సంలిప్త్య

తత్ర దేహస్య దాహార్థం స్థలం సంకోధయే ద్యధా. ౧౬

సంమార్జ్య భూమిం సంలి ప్యోల్లి భ్యోద్భృత్య చ వేదికామ్,
అభ్యక్ష్యోపసమాధాయ వహ్నిం తత్ర విధానతః. ౧౭

పుష్పాక్షతై ర భాభ్యర్చ్య దేవం క్రవ్యాదసంజ్ఞకమ్,
'లోమభ్య' స్త్వనువాకేన హోమం కుర్యా ద్యథావిధి. ౧౮

త్వం భూతభృ జగద్యోని స్త్వం భూతపరిపాలకః,
మృత స్సంసారిక స్తస్మా దేవం త్వం స్వగతిం నయ. ౧౯

ఇతి సంప్రార్థయిత్వాఽగ్నిం చితాం తత్రైవ కారయేత్,
శ్రీఖండతులసీకాప్యే పలాశాశ్వతదారుభిః. ౨౦

పితృచములు, రాక్షసులు, యక్షులు మొదలగువారు ప్రేతకరీర మాంసమును భుజింతురు. అట్లు భుజించిన ఆశవము దహనముచేయుట కయోగ్య మగును; కావున తత్ప్రకారములగుటకు మార్గమధ్యమున భూమిని తుడిచి ప్రోక్షించి ప్రేతనామగోత్రాదుల నుచ్చరించి పిండ ప్రదానము చేయవలెను. తరువాత శవమును శ్మశానమునకు తీసికొని పోయి ఉత్తరాభిముఖముగా ప్రేతము నుంచి దహనమునకు ఉపయోగించు భూమిని తాగుచేయవలెను. అదెట్లున? ముందుగా భూమిని తుడిచి గోమయముతో నలికి దర్భలతో ఊర్ధ్వముగా నొక గీటు గీచి తర్వాత ఉడకము ప్రోక్షించి అచ్చట అగ్నిని యథావిధిగా నుంచి

గోమయేన వేదికాం లిప్తభూమి ఉల్లిఖ్య తస్యాం దర్భేజ్యోర్ధ్వరేఖాం కృత్వా రేఖా మధ్యే అనామికాంశుషేన ఉద్భృత్య జలే నాభ్యుత్త్య ఉపసమాధాయ తత్ర వహ్నిం సంస్థాప్య క్రవ్యం మృతకన్య మాంసం అత్రి భక్షయతీతి క్రవ్యాదః తదేవ సంజ్ఞా నామ యస్యతం దేవం వహ్నింపుష్పదిభి స్సంపూజ్య "లోమభ్యః స్వాహా త్వగ్భ్యః స్వాహా మాంసేభ్యః స్వాహా" ఇత్యాద్యనువాకేన వేదమంత్రేణ విధి మనతిక్రమ్యేతి యథావిధి హోమం కుర్యాత్. ౧౭, ౧౮. పే-క్రవ్యాద! దేవ! త్వమే వాంశే భూతాని పంచభూతాత్ కరీరాణి భిభర్షి స్వస్థి హారయసీతి భూతభృ దసి. కించ త్వమేవ జగతాం యోనిః కారణం చాసి. పంచమహాభూతాంతర్గతత్వా త్వమేవ లోకస్య సర్వప్రాణిజాతస్య మధానుషీపసేన భుక్తాన్ పరిపాలేన పరిపాలికోఽసి తస్మా దేతో స్సంసారిక స్సంసారే భవః మృతా క్షాయం పురుషస్త మేనం స్వగతిం నయ ప్రావయేతి ప్రార్థనా. ౧౯, ౨౦. చితాయాం మోక్షసాపనం తత్ప్రభృతికౌ

క్రవ్యాదసంజ్ఞః డగు వహ్నిని గంధపుష్పాక్షతాదులతో పూజించి
 “లోమభ్యస్సాహ” అను అనువాకముతో యథావిధిగా హోమము
 చేయవలెను. అనంతరము “త్వం భూతభృజ్జగద్యోని స్త్వం భూత
 పరిపాలకః, మృత స్సంసారిక స్తస్మా దేనం త్వం స్వర్గతిం నయ” యని
 ప్రార్థించి చందనము, తులసి, మోదుగు, రావి మున్నగు కట్టులతో
 చితిని బేర్పవలెను.

చితా మారోఽప్య తం ప్రేతం పిండౌ ద్వా తత్ర దాపయేత్,
 చితాయాం శవహస్తే చ ప్రేతనామ్నా ఖగేశ్వరః!,
 చితామోక్షప్రభృతికం ప్రేతత్వ ముపజాయతే. ౨౧
 కేఽపి తం సాధకం ప్రాహుః ప్రేతకల్పవిదో జనాః,
 చితాయాం తేన నామ్నా వా ప్రేతనామ్నాఽథవా కరే. ౨౨
 ఇత్యేవం పంచభిః పిండై శ్శవస్యాఽమృతయోగ్యతా,
 అన్యథా చోపహృతాయ పూర్వోక్తా స్తే భవంతి హి. ౨౩
 ప్రేతో దత్వా పంచ పిండాన్ మృత మాదాయ తం తృణైః,
 అగ్నిం పుత్ర స్తదా దద్యా న్న భవే త్పంచకం యది. ౨౪

అనంతరము శవమును చితిమీఁద నారోపించి చితిమీఁదను శవ
 హస్తమునందును రెండు పిండములు ప్రేతనామముతో నీయవలెను.
 చితియందుంచినదిమొదలు సపిండీకరణమువఱకును ప్రేతత్వముండును.
 ప్రేతకల్పవిదులు నగు కొందఱు అచితిని సాధక మని చెప్పుచున్నారు.
 కాబట్టి చితిమీఁద సాధకనామముచేతను, ప్రేతహస్తమున ప్రేత
 తదారభ్య సపిండనాత్పాక్ ప్రేతత్వం భవతి. అతర్హితాయాం శవహస్తేన సపిండన
 పర్యంతం చ ప్రేతనామ్నైవ త్ర దాతవ్యమ్. స్థానాదిషు శవపాంశభూతనామభి రితి.
 ౨౧. పక్షాంతర మాహ. శీఘ్రి. ప్రేతకల్పం అంత్యేష్టివిధానం తద్విదః సాధక మ
 ప్యాహుః. అత స్తేన సాధకనామ్నా వా కరే ఏవ ప్రేతనామ్నైతి. ౨౨. యథా
 దిక్పాలాదిబలిభిః హవి రామృతయోగ్యం భవతి తద్వత్పంచపిండై శ్శవస్యాఽమృతి
 యోగ్యతేతి. అన్యథా పంచపిండదానం వివా తూపహృతాయ స్వకులనాకాయ
 పూర్వోక్తభూతపికాదాదయో భవం తితి. ౨౩. పూర్వం లోమభ్య స్సాహేత్యను
 నాశేన మృతం త మే వాగ్నిం తృణై రాదాయ పుత్రో దద్యాత్. అగ్నిం నిర్గ్నికా
 నామ్. సాగ్నికౌనాం తు అగ్నిహోత్రా దాదాయ దద్యా దితి విశేషః. ౨౪. యది పం

నామముచేతను పిండముల నుంచవలెను. ఇట్లు అయిదు పిండముల నిచ్చిన శవమునకు దహనయోగ్యత కలుగుచున్నది. ఇట్లు చేయని యెడల పూర్వోక్తములగు భూతపిశాచాదులు స్వకులనాశకరము లగు చున్నారు. కాబట్టి ప్రేతనామముతో నైదు పిండములను వేసి తృణములతో నగ్ని గ్రహించి కుమారుడు ఆచిత్రయందు ఉంచవలెను. ధనిష్ఠాపంచకమున దహనము చేయఁగూడదు.

పంచకేషు మృతో య స్తు న గతిం లభతే నరః,

దాహ స్తత్ర న క ర్తవ్యః కృతేనృమరణం భవేత్. ౨౧

అదా కృత్వా ధనిష్ఠార్థ మేత న్నక్షత్రపంచకమ్,

రేవత్యతం న దాహేర్హం దాహే చ నశుభం భవేత్. ౨౨

గృహే హని ర్భవే త్తస్య ఋతే ప్వేషు మృతో హి యః,

పుత్రాణాం గోత్రిణాం చాపి కశ్చి ద్విఘ్నః ప్రజాయతే. ౨౩

ధనిష్ఠాపంచకమున మరణించినవానికి సుగతి గలుగదు అధనిష్ఠాపంచకమున దహనము చేయరాదు. అట్లు చేసిన మఱియొక్కఁడుగూడ మరణించును. ధనిష్ఠ మొదలు రేవతివఱకునుగల అయిదు నక్షత్రములకు ధనిష్ఠాపంచక మని పేరు. ఈధనిష్ఠాపంచకమున మరణించినవాని గృహమున హని కలుగును. పుత్రులకును జ్ఞాతులకును ఏదే నొక హనియుఁ గలుగును.

అథవా ఋతుమధ్యే హి దాహ స్స్య ద్విధిపూర్వకః,

తద్విధిం తే న్నవత్యాయ సర్వదోష ప్రశాంతయే. ౨౪

శవస్య నిక పే తార్థ్య! నిక్షి పే త్పు త్రలాం స్తదా,

దర్శమయాం శ్చ చతుర ఋతుమంత్రాభిమంత్రితాః. ౨౫

తత్ర హేమ ప్రక ర్తవ్యం వహంతి ఋతునామభిః,

‘ప్రేతా జయతే’ మంత్రేణ పున ర్హోమ స్తు సంపుటైః. ౩౦

చకం స్యాత్తదా దాహాన. ‘వాసవో ర్విరడకాదిపంచకే ప్రేతదాహత్పరాకాష్ఠసం గ్రహం న కారయే’ దితి నిషేధాత్. ౨౪. రేవతి అంతే యస్య తదేత త్పంచకం దాహేర్హం యోగ్యం న. ౨౬. దాహే సతి శుభాభావ ఏవాహ. గృహే ఇతి. ౨౮. విధినా తు పంచకేపి దాహ స్స్య దిత్వాహ అథ వేతి. ౨౯. విధి మే నాహ. శవ స్యేతి. మంత్రాః సంహితాయాం జ్ఞాతవ్యాః. ౨౯. ప్రేతా జయతా నర ఇంద్రోవ శ్చర్త యచ్చతు’ ఇతి మంత్రేణ-సంపుటైః ఋతునామభిః హోమః కార్యః. ౩౦-

తతో దాహః ప్రక ర్తవ్య సైశ్చ పు త్రలకై స్సహ,
సపిండనదినే కుర్యా త్రస్య శాంతివిధిం నుతః. 30
తిలపాత్రం హిరణ్యం చ రూప్యం రత్నం యథాక్రమమ్,
ఘృతపూర్ణం శాంస్యపాత్రం దద్యా ద్దోష ప్రశాంతయే. 31
ఏవం శాంతివిధానం తు కృత్వా దాహం కరోతి యః,
న తస్య విఘ్నో జాయేత ప్రేతో యాతి పరాం గతిమ్. 32
ఏవం పంచకదాహస్య తద్విన్నా కేవలం దహేత్,
సతీయది భ వే త్పత్నీ తయాసహ వినిర్దహేత్. 33

అథవా ఈధనిష్ఠాపంచకమధ్యమే తటస్థించినచో అప్పుడు చేయవలసిన దహనమునకు ఒకవిధానము గలదు. దానింజెప్పెద వినుము. సమస్తదోషములను బోగొట్టు నవ్వీధియిది. శవసమీపమున దర్భమయు ములును దక్షత్రమంత్రాభిమంత్రితములును అగు నాలుగు ప్రతికృతుల నుంచవలెను. అత్ర “ప్రేతా జయత” అనుమంత్రముతో సంపుటితము లగు నక్షత్రనామములతో హోమములు చేయవలెను. తరువాత అదర్భ ప్రతికృతులతో గూడ దహనము చేయవలెను. సపిండీకరణదినమున తచ్చాంతిని జేయవలెను. ఆశాంతి విధి యెట్లంటే! తిలపాత్రము, హిరణ్యము, రూప్యము, రత్నము, ఘృతపూర్ణ శాంస్యపాత్రము అనువానిని యథాక్రమముగా అయిదునక్షత్రములయందును మరణదోషనివృత్తికై దానము చేయవలెను. ఇట్లు శాంతి చేసి దహనము చేసినవారికి విఘ్నములు కలుగవు. ప్రేతలు సుగతిని పొందెదరు. మరణించిన యతనిపత్ని పతివ్రత యగునేని ఆమెనుగూడ భర్తచిత్తపై నుంచి దహనము చేయవలెను.

పతివ్రతా యదా నారీ భర్తః ప్రియహితే రతా,
ఇచ్ఛే త్సహైవ గమనం తదా స్నానం సమాచరేత్. 34
కుసుమాంజనసద్వస్త్రభూషణై ర్భూషితాం తనుమ్,
దానం దద్యా ద్ద్విజాతిభ్యో బంధువర్గేభ్య ఏవచ. 35
గురుం నమస్కృత్య తదా నిర్గచ్ఛే స్తందిరా దృహి,
తతో దేవాలయం గత్వా భక్త్యా తం ప్రణమీ ఢ్ధరిమ్. 36

34. ప్రసంగా త్సతీకృత్యం తన్న హిమానం చాహ. పతివ్రతా శ్శోకవింతి.

సమర్ప్యాభరణం తత్ర శ్రీఫలం పరిగృహ్య చ,
 లజ్జాం మోహం పరిత్యజ్య శ్చ శానభవనం వ్రజేత్. 3౮
 తత్ర సూర్యం నమస్కృత్య పరిక్రమ్య చితాం తథా,
 పుష్పకయ్యాం తదాఽఽరోహేన్నిజాంకే స్వాపయే తృతిమ్, 3౯
 సభిభ్య శ్రీఫలం దద్యాద్దాహ మాజ్ఞాపయే త్తతః,
 గంగాస్నానఫలం జ్ఞాత్వా శరీరం పరిదాహయేత్. ౪౦

భర్తకు ప్రియము చేయునదియు పతివ్రతయు నగు స్త్రీ సహ
 గమనము చేయ నిచ్చ కలది యగునెడల భర్త మృతిబొందిన వెంటనే
 స్నానము చేసి కుంకుమ, కాటుక, వస్త్రద్వయము, భూవణములు—
 వీనిచే శరీరము నలంకరించుకొని బంధువులకును బ్రాహ్మణులకును దాన
 ములు చేయవలెను. తరువాత గురువునకునమస్కరించి గృహమునుండి
 బయలుపెడలి దేవాలయమునకుఁబోయి శ్రీహరికి నమస్కరించి యొక
 యాభరణము నాదేవునకు సమర్పించి శ్రీఫలమును పరిగ్రహింపవలెను.
 లజ్జామోహములను విడిచి శ్చ శానమునకు వెడలి సూర్యునకు నమస్క
 రించి చికికి ప్రదక్షిణము చేసి పుష్పకయ్య నధిష్ఠించి భర్తశరీరమును
 తన తొడమీఁద నుండుకొని చెలికత్తెలకు శ్రీఫలము నిచ్చి దహన
 మున కాజ్ఞాపింపవలెను. ఇట్లు భర్త శరీరముతోఁగూడ తనశరీరమును
 దహించుకొనుట గంగాస్నానతుల్య మని తెలిసికొని శరీరమును
 దహించుకొనవలెను.

న దహే ద్గర్భిణీ నారీ శరీరం పతినా సహ,
 జనయిత్వా ప్రసూతిం చ బాలం పోష్య సతీ భవేత్. ౪౧
 నారీ భర్తార మాసాద్య శరీరం దహతే యది,
 అగ్ని ర్దహతి గాత్రాణి నైవాత్మానం ప్రసీదయేత్. ౪౨
 దహ్యతే ధ్వాయమానానాం ధాతునాం చ యథా మలః,
 తథా నారీ దహే త్పాపం ముతాశే హ్యమృతోపమే. ౪౩
 దివ్యాదౌ సత్యము క్త క్షృ శుద్ధో భర్తయుతో నరః,
 యథా న దహ్యతే తత్ప్రహవపిండేన కర్హిచిత్. ౪౪

3౫-౪౨. అపీడన మేవ దృష్టాంతేన స్పష్టయతి. దహ్యతే ఇరి ద్వాభ్యామ్. ౪౩.
 దివ్యాదౌ వివాదౌ వివాదే శతథావా. ౪౪. ౪౦ చ అంకరాత్సా సరితేషాః. మృతేన

తథా సా పతిసంయుక్తా దహ్యతే న కదాచన,
అంతరాత్మాత్తనా భర్తా మృతే నైకత్వ మాగతా. ౪౫
యావ చ్ఛాగ్నో మృతే పత్యే స్త్రీ నాత్మానం ప్రదాహయేత్,
తావ న్న ముచ్యతే సా హి స్త్రీశరీరా త్కథంచన. ౪౬

గర్భపతి సహగమనము చేయరాదు ప్రసవించి బాలుని పోషించినచో పతివ్రత యగును. స్త్రీ సహగమనము చేయుచున్నపుడు అగ్ని శరీరమును దహించుచున్నను, అత్తకు పీడ కలిగింపఁడు. లోహములను కరుగునపుడు అలోహములయందలి మాలిన్యము దహింపఁబడినటుల పతివ్రతయు తనపాపముల నగ్నియందు దహింపవలెను. వివాదము వచ్చినపుడు ప్రమాణము చేయునెడల ధర్మాత్ముడును సత్యసంధుఁడును అగునతఁడు తప్తలోహపిండము వాస్తవముతో గ్రహించినను అతని కేవిధమగు బాధయు ఎట్లు కలుగదో అటులే పతివ్రత యగు స్త్రీకి అగ్నిచే దహింపఁబడుచుండినను బాధ కలుగదు. మఱియు అవ్యయా త్తయాపుం డగు భర్తతో నైకత్వము పొందిన ఆఁడుది మఱిల స్త్రీదే హమును పొందదు. భర్త మృతిపొందినపుడు సహగమనము చేయని స్త్రీకి ఎన్నటికిని స్త్రీత్వము నశింపదు.

తస్మా త్స్వప్రయత్నేన స్వపతిం సేవయే త్సదా,
కర్తవ్యా మనసా వాచా మృతే జీవతి తద్గతా. ౪౭
మృతే భర్తరి యా నారీ సమారోహే ద్ధృతాశనమ్,
సాఽరుంధతీ సమా భూత్వా స్వర్గలోకే మహీయతే. ౪౮
తత్ర సా భర్తృపరమాస్తూయమానాఽప్సరోగణైః,
రమతే పతినా సార్థం యావదింద్రా కృతర్దక. ౪౯

కావున గరుడుఁడా! ఆఁడుది భర్త జీవించియున్నపుడును, మరణించినపుడును మనోవాక్కాయకర్తములచే భర్తను సేవింపవలెను.

దేహరూపేణ తు మరణం గతేన-అత్తనా అత్యయత్త స్వరూపేణ చ భర్తాసహ ఏక తాం ప్రాప్తా. పున ర్నారీకరీరం న ప్రాప్నోతి తస్యక. ౪౫. ఇమ మేవార్థం కృతిరేక ముభేన ద్రుఢమతి యావ దితి. యావ త్సతీ న స్యాత్ తావత్ స్త్రీత్వా న్న ముచ్యతే కింతు సతీ ఏక ముచ్యతే ఇత్యర్థః. ౪౬. భర్తరి మృతే జీవతి చ సతి తద్గతా తద నుగతా భవేత్. ౪౭. మహీయతే పూజ్యా భవతి. ౪౮. భర్తృపరమా భర్తరపిరోధన

సహగమనము గావించిన యాడుది అరుంధతితో సమానురాలై,
స్వర్గమున అప్సరసలచే న్తుతియింపబడుచు పదునలుగురు ఇంద్రులును
స్వర్గమును పాలించినంతకాలమును భర్తతో స్వర్గమున నుఖించును.

మాతృకం పైతృకం చైవ యత్ర సా చ ప్రదీయతే,
కులత్రయం పునా త్యత్ర భర్తారం యానుగచ్ఛతి. ౫౦

తిస్రః కోట్యోర్ధ్వకోటి చ యాని రోమాణి మానుషే,
తావత్కాలం వసే త్వర్ణే పతివా సహమోదతే. ౫౧

విమానే సూర్యసంకాశే క్షీడతే రమణేన సా,
యావ దాదిత్యచంద్రా చ భర్తృలోకే చిరం వసేత్. ౫౨

పున శ్చిరాయు స్సా భూత్వా జాయతే విమలే కులే,
పతివ్రతా తు యా నారీ తమేవ లభతే పతిమ్. ౫౩

భర్తతో సహగమనము గావించిన పతివ్రత పితృవంశమును,
మాతృవంశమును, భర్తృవంశమును పవిత్రము చేయును. మానవశరీ
రమున మూడుకోట్ల ఏబదిలక్షల రోమములు కలవు. పతివ్రతయై
సహగమనము గావించిన స్త్రీ అన్ని సంవత్సరములు భర్తతో స్వర్గ
లోకమున నుఖించును. మఱియు సూర్యునితో సమముగ ప్రకాశించు
విమానమున భర్తతో నుఖించుచు రవిచంద్రు లుండునంతకాలము
భర్తృలోకమున నుండును. పిదప దీర్ఘాయుర్దాయము కలదై నిర్మల
మగు వంశమున పొడిమి తూర్వపుపతినే పడయును.

హాషా. ౪౯. అత్ర కస్తి న్లోకే. ౫౦. తిస్రః కోట్య ఇతి అగణితాని 'యావత్స
స్థికతా భూమే స్తావతీ రదదంస్త గా' ఇతివత్. ౫౧. రమణేన సహాకర్తవ్యం గతాపి
తేన క్షీడతే ఇత్యత్ర 'అద్యైతే చ స్థితం స్థితం న పాత్య దన్యోఽన్య మిక్షణ'
మితి వచనా దద్యైతానందా దపి స్నేహానందే అధికముఖానుభావా త్పుభగ్గుత్వా
రమతే. ఇతి భాషా. భర్తృలోకే సర్గే. ౫౨. కించ ముక్తాపి లీలానిగ్రహం కృత్వా
భజతే. అత్ర భజనానంద ప్యాధిక్యమ్. తథా త్రాపి స్నేహానంద ప్యాధికత్వా ద్రమ
జాయ స్వస్థయైవ విమలే కులేజాయతే. న కు కర్తృణా ఇతి. అన్యథా పతీ ఏవ
స్త్రీశరీరా స్త చ్యతే నాన్య ఇతితాకోక్తవచనవిరోధ స్సాన్యత్ తం స్వపతి శ్శేవ
లభతే. తదుక్తం మాఘే-సతీన యోషి త్సృకృతి మ్ను నికృతా పుమాంస మభ్యేతి

యాక్షణం దాహదాగధేన సుఖ మేతాదృశం త్యజేత్,
సా మూఢా జన్మపర్యంతం దహ్యతే విరహాగ్నినా. ౧౪
తస్మా త్పతిం శివం జ్ఞాత్వా సహ తేన దహే త్రనుమ్,
యది న స్యా త్సతీ తాక్ష్య తమేవం ప్రదహే తదా. ౧౫

సహగమనమునందలి క్షణిక మగు దుఃఖమునకు భయపడి
ఇట్టి శాశ్వతసుఖమును విడరాదు మూఢురాలు బ్రతికియున్నంతకాల
ము విరహాగ్నివలన దహింపబడుచుండును; కావున భర్త శివుడే యని
భావించి అతని శవముతోఁగూడ తనశరీరమును దహించుకొవలెను.
భార్య పతివ్రతయు, సహగమనశీలయు కానిచో పురుషుని ఒక్కనినే
ఈ క్రిందివిధమున దహనము చేయవలెను.

అర్ధే ద్దగ్ధేఽథవా పూర్ణే స్ఫోటయే తస్య మస్తకమ్,
గృహస్థానాం తు కాష్ఠేన యతీనాం శ్రేఫలేన చ. ౧౬
స్తాప్తయే పితృలోకానాం భిత్వా త ద్భ్రష్టరంధ్రకమ్,
అజ్యామునిం తతో దద్యా న్తంత్రేణానీన తత్సతః. ౧౭
అస్మా త్వ మధిజాలోసి త్వ దాయాం బాయతాం పునః,
అసౌ స్వర్గాయ లోకాయ న్నాహ జ్యేతు సావకః. ౧౮
ఏన మౌజ్యామునిం దత్వా తిలమిశ్రాం సమంత్ర కామ్,

భవాంతరే ద్వపి 'ఇతి. ౧౩. అనుతిప్యాహ. యా ఇతి. ౧౪. స్వాసంగికం పంచకసతీ
కృత్యం పరిసమాప్య ప్రస్తుతదాహమే వానుసరతి. యతీతి. తం వరం ఏకం వక్ష్య
మాణప్రకారేణ. ౧౫. స్ఫోటయేత్. అత్రాయ మభిప్రాయః. హతయోగినస్తు
స్వేచ్ఛయా బ్రహ్మరంధ్రం భిత్వా బ్రహ్మలోకం యాంతి. కర్తయోగినాం తు పరతో
వేదవేన పితృదేవతాకస్తాప్తి ర్భవతి. సన్యాసి నాం తు పూర్వం భిత్వా పశ్చాద్దం
గాయాం తదలాభే భూతా వా నిక్షిపే దితి. ౧౬, ౧౭. మంత్ర మేవాహ అస్మాత్
అకారాత్ 'అకారో వానుదేవ స్సన్య' ఇతి మంత్రకోశః. 'అక్షరాణా మకారోఽ
స్తీ'తి భగవద్వచనా చ్చ హే సావక త్వం శ్రీవానుదేవా జ్ఞాతోఽసి 'వాచాం
వహ్ని ర్ముఖం తేత్ర' మితి స్తుత్యుక్తేః. కించ త్వత్ త్వత్త సుకాకా దయం
జనః స్వర్గాయ లోకాయ స్వర్గలోకం ప్రతిగంతు పున ర్జాయతాం లేజోమయదివ్య
శరీరే జోత్వన్నో భవేత్. కించ అసౌ అస్య స్థూలదేహః స్వాహా త్వయి హవి రస్తు
కించిజ్జ్వాలాయా మేన హవి ర్జ్వాలయతే. అత స్త్వం జ్వల ప్రజ్వలితో భవతి మంత్రా
ర్థః. ౧౮. ఏన మితి. అర్ధదగ్ధే తు మస్తకం స్ఫోటయేత్. పూర్ణదగ్ధే సతీ అజ్యాము

రోదితవ్యం తతో గాథం తేన తస్య సుఖం భవేత్.

౧౯

శరీరము సగము కాలినపుడుగాని అంతయు కాలినపుడు గాని శవశిరస్సును బద్దలుకొట్టవలెను. గృహస్థుని శిరస్సును కట్టితోను, యతిశిరస్సును శ్రీఫలముతోను బద్దలుకొట్టవలెను. పిదప బ్రహ్మ రంధ్రమును భేదించి పితృలోకము దొరకుటనిమిత్తము “అస్తాత్వమధిజాతోసి త్వ దయం జాయతాం పునః, అసౌ స్వర్గాయ లోకాయ స్వాహా జ్వలతు పావకః” అను మంత్రముతో సుతుడు తిలమిశ్రమగు ఆజ్యా హుతి గావించి గట్టిగా వీడ్చవలెను. అట్లు చేసినచో మృతిబొందిన వానికి సుఖము గలుగును.

దాహో దనంతర కార్యం స్త్రీభి స్సాన్నం తత స్సుతైః,

తిలోదకం తతో దద్వా న్నామగోత్రోపకల్పితమ్.

౨౦

ప్రాశయే స్నింజపత్రాణి మృతకస్యగుణా న్వచేత్,

స్త్రీజనోఽగ్రే గృహం గచ్ఛే తృప్తతో నరసంచయః.

౨౧

గృహే సాన్నం తతః కృత్వా గోగ్రాసం చ ప్రదాపయేత్,

పత్రావళ్యాం చ భుంజీయా ద్భహాన్నం వై న భక్షయేత్.

౨౨

మృతకస్థాన మాల్ప్య దక్షిణాభిముఖం తతః,

ద్వాదశాహకపర్యంతం దీపం కుర్యా దహర్నిశమ్.

౨౩

సూర్యేఽగ్రమాగతే తార్క్ష్య! శ్చ శానే వా చతుష్పథే,

దుగ్ధం చ మృణ్మయే పాత్రే తోయం దద్వా ద్దినత్రయమ్.

౨౪

ఆపక్వం మృణ్మయం పాత్రం క్షీరనీరప్రపూరితమ్,

కావ్యత్రయే గుణై ర్యజ్ఞే ధృత్వా మంత్రం పఠే దిమమ్.

౨౫

శ్చ శానానలదగ్ధోఽసి పరిత్యక్తోఽసి బాంధవైః,

తిం దద్వా చేతి. తేన రోదనేన. సూర్యరాజాం మరస్య వ్యవహారపర మేతత్. ౧౯. పూర్వం స్త్రీభిః-తత స్త్రీభ్యః పశ్చాత్సుతాభి రితి నామగోత్రాభ్యాం ఉపకల్పితమ్. సంకల్పితం అమకగోత్ర యామకస్త్రేతా యేదం తిలోదకం మద్దత్తం త వోపతిష్ఠతా మితి. ౨౦. ప్రాశయేత్. చర్యయేత్. శోకదినే మిష్టభోజనపరిహారాయ పూర్వం కటుముఖం మర్యాది త్యభిప్రాయః. గుణాత్. క్షీ రికరాత్ “యావత్ క్షీ ర్ని ర్తనవ్యస్య పుణ్యలోకేషు గీయతే, తావత్కాలం వనే తస్యైతే పూజ్యమాన మ్మృరానురై” రిత్యభి ప్రాయః. ౨౧-౨౫. ఇదం నీరం-అత్ర సాహి. అత్ర అస్తిత్వా పాత్రే మిదం స్వప్నం

ఇదం నీర మిదం క్షీర మత్ర స్నాహి మితం పిబ.

౬౭

దహన మైనతోడనే ముందుగా స్త్రీలును, తరువాత పురుషులును స్నానముచేసి మృతిబొందినవాని నామగోత్రముల నుచ్చరించి తిలోదకము నీయవలెను. తరువాత వేసాకులను భక్షించి మృతుని గుణగణముల నుగ్గడింపవలెను. తరువాత స్త్రీలు ముందుగను వారి వెనుక పురుషులును ఇంటికి జని మఱల స్నానము చేసి గోవులకు గ్రాసము పెట్టి కుట్టిన విస్తరాకులలో భుజింపవలెను. గృహాన్నమును భుజింపఁగూడదు. తరువాత దక్షిణాభిముఖముగా మృతిస్థానమున అలికి పండ్రెండుదినములు అచ్చటరాత్రింబగట్లు దీపమునుంచవలెను. సూర్యుఁడస్తమించినతరువాత శ్మశానమునఁగాని చతుష్పథమునఁగాని పాలును, నీళ్లును మూడుదినము లుంచవలెను. పిదప కాల్యబడని మట్టిమూకుటిలో పాలును నీళ్లును బోసి త్రాళ్లతో కట్టబడిన మూడుకట్టలతో గ్రహించి “శ్మశానానలదగ్ధోఽసి పరిత్యక్తోఽసి బాంధవైః, ఇదం నీర మిదం క్షీర మత్ర స్నాహి మిదం పిబ” అని చెప్పి దానిని శ్మశానమున నుంచవలెను.

చతుర్థే సంచయః కార్య స్సాగ్నికై శ్చ నిర్మితైః,

తృతీయేఽహ్ని ద్వితీయే వా కర్తవ్య శ్చావిరోధతః.

౬౮

గత్వా శ్మశానభూమిం చ స్నానం కృత్వా శుచి ర్భవేత్,

ఊర్ధ్వసూత్రం వేష్టయిత్వా పవిత్రం పరిధాయ చ.

౬౯

దద్యా చ్ఛ్మశానవాసిభ్య నతో మాషబలిం నుతః,

యమాయ త్వేతి మంత్రేణ తిగ్రః కుర్యా త్పరిక్రమాః.

౭౦

తతో దుగ్ధేన చాభ్యుత్య చితాస్థానం ఖగేశ్వర,

జలేన సమయే పశ్చాద్ధధరే దస్థిబృందకమ్.

౭౧

కృత్వా పలాశపాత్రేషు శ్శాశయే ద్దుగ్ధవారిభిః,

సంస్థాప్య మృత్తాయే పాత్రే శ్రాద్ధం కుర్యా ద్యథావిధిః.

౭౨

ఇదం క్షీరంచ పిబ. ౬౭. చతుర్థే దినే తదుక్తం విష్ణుపురాణే. “చతుర్థేఽహ్ని చ కర్తవ్యం భస్మాస్పించయనం శృపః” ఇతి. అవిరోధతః చతుర్థదినే పంచకళనివారాదియోగాత్. ౬౮. సంచయవిధాన మేవాహ-గత్వే త్యాద్యేకాదకభిః. ౬౯. పరిక్రమాః వామావరేన కుర్యాత్. ౭౦. అభ్యుత్య పూర్వం తు కించి ద్దుగ్ధేన సంప్రాత్య ఉద్ధరేత్ చితాస్థానాన్నిహ్నసయేత్. ౭౧. ౭౨. ఉపలేఽసి తిక్తం మేవ స్థంధిం

- త్రికోణం స్థండిలం కృత్వా గోమయే నోపలేపితమ్,
దక్షిణాభిముఖోదిక్షు దద్యాత్ప్రిండత్రయం త్రిషు. 2.౨
- పుంజకృత్య చితాభస్మ తత్ర ధృత్వా త్రిపాదుకామ్,
స్థాపయేత్తత్ర సజల మనాచ్ఛాద్యముఖం ఘటమ్. 2.3
- తత్ర స్తండులపాకేన దధిఘృతసమన్వితమ్,
బలిం ప్రేతాయ సజలం దద్యాత్ప్రిష్ఠం యథావిధి. 2.౪
- వదాని దళ పంచైవ చోత్తరస్యాం దిశి వ్రతేత్,
గర్తం విధాయ తత్రాస్థి పాత్ర సంస్థాపయేత్తగ్. 2.౫
- తస్మాచ్ఛరీ తతో దద్యాత్ప్రిండం దాహోర్నినాశనమ్,
గర్తా దుద్ధృత్య తత్పాత్రం నీత్వా గచ్ఛేజ్జలాశయమ్. 2.౬
- తత్ర ప్రత్యక్షయే ద్దుగ్ధజలా దస్థి పునః పునః,
చర్చయేచ్ఛంగనేనాథ కుంకుమేన విశేషతః. 2.౭
- ధృత్వా సంపుటకే తాని కృత్వా చ హృదిమస్తకే,
పరిక్రమ్య నమస్కృత్య గంగామధ్యే వినిక్షిపేత్. 2.౮

చనిసోయినయారెడు ఆహితాగ్నియైనను, అనాహితాగ్నియైనను ద్వితీయదినమునఁగాని, తృతీయదినమునఁగాని, చతుర్థదినమునఁగాని ధనిష్ఠాపంచకాదులను విచారించి అస్థిసంచయనము చేయవలెను. అదెట్లునో శక్తశానమునకుఁ బోయి, స్నానముచేసి, ఉన్నిత్రాటిని చుట్టి పవిత్రమునుధరించి శక్తశానముననుండు భూతములను “యమాక్షత్వా” అను మంత్రముతో మాపబలి నిడి ముమ్మారు ప్రదక్షిణము చేయవలెను. అనంతరము కీతిని పాలతో ప్రోక్షించి పిదప నీళ్లతోఁగూడ తడపి అస్తులను దీసి మోదుగాకులయందుంచి, పాలతోడను, నీళ్లతోడను కడిగి, మృగ్మయపాత్రమున ఉంచి, యథావిధిగా శ్రాద్ధము చేయవలెను. గోమయముతో నలికి త్రికోణాకృతిగా మండలముగావించి దక్షిణాభిముఖుడై దక్షిణపశ్చిమోత్తరదిశలను మూడుపిండిముల నుంచవలెను. పిమ్మట చితి భస్మమును ప్రోవుచేసి సజలమును, మూతలేనిదియు నగు కుండయందుంచవలెను. తరువాత పెరుగు,

భవతి. తత్ త్రికోణం కృత్వా తత్ర త్రిషు దక్షిణపశ్చిమోత్తరాను దిక్షు. ౨.౨-౨.౫.
గర్తపిండా ద్దాహస్యాన్తర్మృత్యుతి. మరీచబాదక స్వాంగభూతో భవతి. ౨.౬-౨.౮.

నేయి వీనితోఁగూడిన యథావిధిగా ప్రేతకు బలియియవలెను. పద పడి ఉత్తరముగా పడునైదు పదములు నడిచి అచ్చట గోతిని త్రవ్వ దానియం దస్థిపాత్రము నుంచి, దానిమీఁద దాహార్థినాశనం బగు పిండప్రదానము చేయవలెను. తరువాత గోతిలోనుండి ఆయస్థిపాత్ర మును దీసి జలాశయమునకుఁ బోయి సీళ్లతోడను, పాలతోడను మరల మరల కడిగి కుంకుమచందనాదులతో విశేషముగా పూజచేయవలెను. కడకు వానిని ఒక సంపుటమున నుంచి, హృదయముమీఁదను, శిరస్సు మీఁదను ఉంచికొని ప్రదక్షిణనమస్కారాదులు చేసి గంగామధ్యమున విడువవలెను.

అంతర్దాశాహం యస్యాస్థి గంగాతోయే నిమజ్జతి,
న తస్య పునరావృత్తి ర్భ్రష్టాలోకాత్కదాచన. ౭౯
యావ దస్థి మనుష్యస్య గంగాతోయేషు తిష్ఠతి,
తావ ద్వర్షసహస్రాణి స్వర్గలోకే మహీయతే. ౮౦
గంగాజలోర్ని సంస్పృశ్య మృతకం పవనో యథా,
స్పృశ తే పాతకం తస్య సద్యఏవ విసశ్యతి. ౮౧

ఎవ్వని అస్థులు దశాహమధ్యమున గంగాజలమున విడువఁ బడునో, వానికి బ్రహ్మలోకమునుండి మితెన్నఁడును పునరావృత్తి కలు గదు. మనుష్యుని అస్థులు గంగయందు ఎంతకాలము ఉండునో అన్ని వేలయేండ్లు అతఁడు స్వర్గమున నుఖించును గంగాతరంగములమీఁద నుండి వచ్చిన గాలి మరణించిన వానిమీఁద వీచినచో వాని పాపము లన్నియు తొలగిపోవును.

ఆరాధ్య తపసోగ్రేణగంగాదేవీం భగీరథః,
ఉద్ధారార్థం పూర్వజానా మానయ ద్భ్రష్టాలోకతిః. ౮౨
త్రిషు లోకేషు విఖ్యాతం గంగాయః పావనం యశః,

గంగాయం అస్థిపతనస్య మహిమాన మాహ-అంతరి త్యవృథిః. ౭౯. దశదినమధ్య ఏవ మహీయతే పూజ్యో భవతి. ౮౦. తస్యా మస్థిపతనప్రభావం కిం వర్ణ్యతే. తజ్జలకృతసంగపవనస్సర్వా దపి కృతార్థో భవతి త్యాహ. గంగేతి. ౮౧. గంగాజల స్యాపా భారణతా మాహ-ఆరాధ్యతి. ౮౨. యశ ఏ తాహ. యేతి. ఏతాత్ వస్థిపతనాప్రాకా

యాపుత్రా స్సగర ప్త్యైతా స్ఫస్తాఖ్యా ననయ ద్దీవమ్. ౮౩

పూర్వే వయసి పాపాని యే కృత్యా మానవా మృతాః,
గంగాయా మస్థిపతనా త్వర్గలోకే ప్రయాంతి తే. ౮౪

కశ్చిద్వ్యాధో మహారణ్యే సర్వప్రాణివిహింసకః,
సింహేన నిహతో యావ త్ప్రియాతి నరకాలయే. ౮౫

తావ త్కాలేన తస్యాస్థి గంగాయాం పాతితం తదా,
దివ్యం విమాన మారుహ్య స గతో దేవమందిరమ్. ౮౬

అత స్స్వమేవ సత్పుత్రో గంగాయా మస్థి పాతయేత్,
అస్థిసంచయనా దూర్ధ్వం దశరాత్రం సమాచరేత్. ౮౭

తొల్లి భగీరథుడు తన పూర్వుల నుద్ధరించుటకై గొప్ప తపము గావించి బ్రహ్మలోకమునుండి గంగను భూలోకమునకు తీసికొనివచ్చెను. భస్తావశిష్టులును, వష్టిసహస్ర సంఖ్యాకులును ఆగు సగరచక్ర వర్తికుమారులను స్వర్గమును పొందించుటవలన గంగకు మూడులోకములయందు చుక్కీర్తి గలదు. పడుచుతనమున సకలపాపములను గావించి మృతి బొందినవారి అస్థులను గంగయందు ఉంచినచో వారిపాపము లన్నియు పోవును. ఇందుల కొక ఇతిహాసము గలదు. అదేమన? ఒక యరణ్యమున నొక కిరాతుడు ఉండెను. సకలప్రాణులను సర్వకాలసర్వావస్థల యందును హింసించుటయే వాని వ్రతము. ఇట్లు కొన్ని దినములకు ఒక సింహమువలన చంపుబడి నరకమునకుఁ బోవుచుండెను. ఇంతలో ఎట్లో వాని యెముకలు గంగలో పడుట తటస్థించెను. వెంటనే వాడు దివ్యవిమాన మొకటి రాగా దాని నెక్కి స్వర్గమునకుఁ బోయెను. కావున సత్పుత్రుఁ డగు నాతఁడు తలిదండ్రుల యస్థులను స్వయముగ గంగలో విడువవలెను, అస్థిసంచయనానంతరము దశరాత్రవిధి నాచరింపవలెను.

భస్తాఖ్యా నపిభస్త ఏవ ఆఖ్యా నామాని యేషాం. భస్తావశేషని త్యర్థః. ౮౩. పతనా త్యతనమూత్రా దేవ. ౮౪. అత్ర ఇతిహాసం కథయతి. కశ్చి దితి ద్వాభ్యామ్. ౮౫. అయం భావః, అజామిలో యథా అవిదికహరినామమహిమాపి మతగతహరినామోచ్చారణా స్తుక్తః తథై వాయ మపి తచ్చరణోదకా దితి. ౮౬. అతః గంగైవ ముక్తిప్రదేతి సేతోః. ౮౭. అభకర్షో విధానాంతరే. అత్ర పునర్దాహికం సింహవలోకనే

అథ కశ్చి ద్విదేశేవా వనే చోరభయే మృతః,
 న లబ్ధ స్తస్య దేహ శ్చే చ్ఛుణ్ణయా ద్యద్దినేతదా. ౮౮
 దర్శపుత్రలకం కృత్వా పూర్వవ త్కేవలం దహేత్,
 తస్య భస్మ సమాదాయ గంగాతోయే వినిక్షిపేత్. ౮౯
 దళరాత్రాదికం కర్త తద్దినా దేవ కారయేత్,
 స ఏవ దివసో గ్రాహ్య శ్చౌధే సాంవత్సరాదికే. ౯౦

ఒకానొకఁడు విదేశమునఁగాని చోరభయాకులముగు అరణ్యమునఁగాని చనిపోవును. వాని కళేబరము దొరకదు. అట్టిచో వాఁడు చనిపోయె నని యెప్పుడు తెలియునో అప్పుడు దర్శలతో వాని ప్రతికృతిని గావించి దహనము గావించి ఆభస్మమును గంగయందు ఉంచవలెను. అంతమాత్రముననే వానికి సద్గతి కలుగును. వినినరోజు మొదలు కర్త చేయవలెను. ఏదినమున వినునో యాదినముననే ప్రతినంవత్సరము అబ్ధికాదులను బెట్టవలెను.

పూర్ణే గర్భే మృతా నారీ విదార్య జతరం తదా,
 బాలం నిష్కాస్య నిక్షిప్య భూమా తా మేవ దాహయేత్. ౯౧
 గంగాతీరే మృతం బాలం గంగాయామేవ పాతయేత్,
 అన్యదేశే క్షిపే ద్భూమా సప్తవింశతిమాసజమ్. ౯౨
 అతఃపరం దహే త్రస్య గంగాయా మస్థి నిక్షిపేత్,

నాహ. యత్ యస్మిన్ దేశే కృణ్ణయాత్ తదా తస్మిన్నేవ దేశే. ౮౮. పూర్వవత్ పూర్వోక్తవిధానేన పుత్రతలం కేవల మేవ దహేత్. న తు కాష్టైః. సమాదాయ సమ్యగస్థిగుంచయనవిధానే నాదాయ. క్వచిత్ 'పిష్టపుత్రలకం కృ'త్వేతిపాతః. తత్రాయం విధిః. యవపిష్ట్య సాంగం హస్తమాత్రం పుత్రతలం విధాయతన్నాభౌ ప్రజ్వలితం దీపం నిధాయ ప్రాణప్రతిష్ఠాం కుర్యాత్. యథా అమకగోత్రస్య ప్రాణిమాప్రాణాః హంసః కేవ ఇహ స్థితోజీవః సర్వేంద్రియాణివాద్యన స్వకృత్యుక్తోత్తరజీవ్యప్రాణపాణిపాద పాయూపసాని ఇహగత్య మఖం తిష్ఠంతు స్వాహేతి తేలిహనమద్రయా తద్ధృదయే విన్యసేత్. తతో యవద్దీపః ప్రజ్వలతి తావత్పూర్వవత్ విష్ణుస్తరణం కుర్యాత్. ఆరు రదానం చదద్యాత్. తతో దీపనిర్వాణే సతితం కాష్టైః పూర్వవద్దహేదితి. ౮౯-౯౧. ప్రసంగా ద్బాలాదీనాం కృత్య మాహ. గంగేతి. ౯౨. అతఃపరం సప్తవింశతిమాసా

జలకుంభ శ్చ దాతవ్యో బారానా మేవ భోజనమ్.

౯౩

గర్భవతి మరణించినచో ఆగర్భము పూర్ణమయిన దగునెడల దానిని చీల్చి శిశువు నీవలకుఁ దీసి భూమిలో పాతిపెట్టి ఆస్త్రీ నొక్క తెనే దహింపవలెను. మఱియు గంగాతీరముల మరణించిన శిశువులను గంగయందు పాతిపెట్టవలెను. రెండు సంవత్సరములు దాటిన పిదప శిశువులు మరణించినచో వారిని దహనము గావించి వారి యెముకలను గంగయందు విడువవలెను. ఉడకుంభ దానముగూడ గావించి బాలురకు భోజనము పెట్టవలెను.

గర్భే నష్టే క్రియా నాస్తి దుగ్ధం దేయం మృతే శిశౌ,

ఘటం చ పాయసం భోజ్యం కద్యా ద్బాలవిపత్రిషు.

౯౪

కుమారే చ మృతే బాలా న్కుమారా నేవ భోజయేత్,

స బాలా న్భోజయే ద్విప్రా న్పాగండే సప్రతే మృతే.

౯౫

మృతశ్చ పంచమా దూర్ధ్వ ముత్తత సప్రతోఽపి వా,

పాయసేన గుడే నాపి పిండా న్దద్యా ద్దశ క్రమాత్.

౯౬

ఏకాదశం ద్వాదశం చ పృషోత్సర్గవిధిం వినా,

మహాదానవిహీనం చ పాగండే కృత్య మాచరేత్.

౯౭

జీవమానే చ పితరీ న పాగండే సపిండనమ్,

అత స్తస్య ద్వాదశాహ న్యోగోద్దిష్టం సమాచరేత్.

౯౮

శిశువు గర్భమున మృతిబొందినచో ఏమియు కర్మ చేయనక్కఱి లేదు. జన్మించిన తరువాత మరణించినచో పాలు ఈయవలెను.

త్వరమ్. ౯౩. గర్భవిన నష్టే మృతే సతి క్రియా దుగ్ధదానాదికం నాస్తి. తస్య కించి దపి న దాతవ్య మిత్యర్థః. 'శిశు రాదంతజననా' దితి స్పృశే. దంతోత్పత్తిపర్యంతం శిశు రితి సంజ్ఞా. 'బాల స్సాన్య ద్యాతవాశిఖమ్' అశిఖం చూడాకర్తృ-కృతీ కువన్ పర్యంతం బాల ఇతి సంజ్ఞా. విపత్రిషు మరణేషు ఘటాదికం దేయం 'బాలే వా తరుణే వృద్ధే ఘటో భవతి చాక్షయ' ఇతి వచనాత్. ౯౪. 'అపంచవన్దా త్కమారః పాగండో దశవాయనః' అప్రతే బాలాతా, సప్రతే విప్రాతా. ౯౫. పంచమా ద్వర్వా దూర్ధ్వం పాగండావస్థాయం. అప్రతః ఉపవీతసంస్కారరహితః. సప్రత స్సోపవీతః. ౯౬. మహాదానం శయాదికమ్. ౯౭. ఏకస్య తస్య ఉద్దేశేన కృతం ఏకోద్దిష్టమ్. ౯౮. ప్రత

లుఁడు అనఁగా దంతములు వచ్చినది మొదలు చౌలము అగులోపల మరణించినచో ఉడకుంభదానము చేసి పాయసము భోజనము పెట్టవలెను మూఁడుపంచత్సరములు దాటిన పిమ్మటను అయిదుపంచత్సరముల లోపునను మరణించినవారికి వాఁటిలో సమాను లగు వారికి భోజనము పెట్టవలెను. ఉపనయనమునకు పూర్వము మరణించిన యెడల ఉపనయనము కానివారికిని, ఉపనయనమైన తరువాత మరణించినయెడల ఉపనయన మైనవారికిని భోజనము పెట్టవలెను. పౌగండుఁడు ఉపనయనమైనను కాకున్నను మృతిఁబొందినయెడల పాయసముతోగాని బెల్లముతో గాని పదిదినములు పిండప్రదానము చేయవలెను. పదునొక్కపంచ్రెండవదినములయందు వృషోత్సర్గమును, మహాదానములను విడిచి తిమ్మా కర్త యంతయు గావింపవలెను. తండ్రి జీవించియుండఁగా పౌగండుఁడు మరణించినయెడల సపిండికరణము చేయఁగూడదు, పంచ్రెండవ దినమున ఏకోద్దిష్టము నాచరింపవలెను.

స్త్రీశూద్రాణాం వివాహ స్తు వ్రతస్థానే ప్రకీర్తితః,
వ్రతా త్పా క్నర్వంశానాం వయస్సుల్యా క్రియా భవేత్. ౯౯
స్వల్పా త్కర్తృప్రసూగా చ్చ స్వల్పా ద్విషయబంధనాత్,
స్వల్పే వయసి దేహే చ క్రియాం స్వల్పా మపీచ్ఛతి. ౧౦౦
కిశోరే తరుణే కుర్యా చ్చయ్యా వృషమిఖాదికమ్,
పదదానం మహాదానం గోదాన మపి దాపయేత్. ౧౦౧

స్త్రీశూద్రులకు ఉపనయనమునకు బదులు వివాహము చెప్పుబడినది. సమ స్తవర్ణములవారికిని ఉపనయనాత్పూర్వము వయస్సు ననుసరించి కర్తము చేయవలెను. చిన్న వయస్సునను, చిన్న దేహమునను స్వల్పకర్త చేయవలెను కిశోరుఁడు (పదునాతేండ్ల వయసుగలవాఁడు) మరణించినచో శయ్యాదానము, వృషోత్సర్గము; మహాదానములు మొదలగు కర్తలను యథావిధిగా చేయవలెను.

స్థానే - వ్రతబంధస్థానే ఉపవీతసంస్కారస్యానవధికారాత్. ౯౯. దేహీచాపి స్వల్పేనతి క్రియా మపి స్వల్పాం కుర్యాత్. ౧౦౦. 'కిశోరతరుణావస్థాయాం కు మృతే సతి సర్వమేవ కృత్యం కరణీయమిత్యాహ. కిశోర ఇతి. కిశోరః పాదకసమస్తతో యావ నమాదిశేత్'. ౧౦౧. సన్న్యాసి నాంకు దాహాదికంకిమపి కృత్యం న కరణీయమిత్యాహ.

యతీనాం చైవ సర్వేషాం న దాహా నోడకక్రియా,
 జళరాత్రాదికం తేషాం న కర్తవ్యం సుతాదిభిః. ౧౦౨
 దండగ్రహణమాత్రేణ సరో నారాయణో భవేత్,
 త్రిదండగ్రహణా త్రేషాం ప్రేతత్వం నైవ జాయతే. ౧౦౩
 జ్ఞానిన స్తు సదా ముక్తా స్వయాపానుభవేన హి,
 అత స్తేతు ప్రదత్తానాం పిండానాం నైవ కాంక్షిణః ౧౦౪
 తస్మా త్పిండాదికం తేషాం న తు నోడక మాచరేత్,
 తీర్థశ్రాద్ధం గయాశ్రాద్ధం పితృభక్త్యా సమాచరేత్. ౧౦౫

యతీనా మితి సర్వేషాం హంపాదివతుర్విధానాం తేషాం స్వపితౄణా మపి గృహస్థై రపి సుతాదిభి ర్దాహాదికం న కర్తవ్యం 'కుటీచకం కు ప్రదాపే' దితి ప్రాచీనై ర్య దుక్తం త దయ్యుక్త మిత్యాక్షిపన్నాహ న దాహ ఇతి. యైః ప్రైవ్యమంత్రోచ్చారణపూర్వకం సంస్కృతం తేషాం దాహాదికం సర్వకాస్తే వ్యవహిత మేన. ౧౦౨. నను దళరాత్రం వివా ప్రేతత్వం స్యా దితి చే నైవకం దండగ్రహణమాత్రే జేతి. జ్ఞాన కూన్యానా మపి సన్న్యాసి నాం ప్రేతత్వం నై జేతి. ౧౦౩. కించ జ్ఞానయుక్తేన సన్న్యాసి నేన కు తేవస్తు కువిదేహత్వ మేన భవతి త్యాహ-జ్ఞానిన ఇతి. ౧౦౪. అవశ్య కర్తవ్యతయా కు నాచరేత్. ౧౦౫. సన్న్యాసి నాం కృత్య మాహ. సన్న్యాసి న స్తు స్వమిత్రపుత్రకళత్రబంధ్యాదీభ్యోపాక్షిపవిత్రస్వాధ్యాయగాయత్రీ జపాద్యకేష కర్తావీ సన్న్యస్య దండ మాచ్ఛాదనం కాపీనం ప్రైవ్యమంత్రోచ్చారణపూర్వకం పరి గ్రహే దితి. సన్న్యాసి నో యస్మాన్తీతి సన్న్యాసి. అస్మాకస్థాభేదేన చాతుర్విధ్యం దర్శయతి. హంస మితి. హంస స్తు యథా జాత స్తథా దూపధరో నిర్వహ్యో నిష్కరిగ్రహా బ్రహ్మచారి సమ్యక్సంపన్న కృద్ధమానః ప్రాణసంధారణార్థం పరే చ్ఛయా భైత్య మాచర స్తుదరమాత్రేణ లాభాలాభసమకృత్త ధ్యానపరోఽథాత్మ త్త విష్ణు కృతుర్థ భూమికాయాథ కృభాకుభకర్త నిర్మాతనపరః, కూన్యా గారేదేవతా గారే త్పణిహుట తర్జిక పృక్షమాః కులాంకాలాఽగ్నిహోత్ర నదీపురిన గిరివహర కందరకౌటర నిర్జర స్థండిలే ష్వేత కృత్వానప్రయతోన్ నిర్మమస్సన్నివసతీతి హంసో నా మేతి. ౧. పరమహంస స్తు న దండం కాపీనం న చాచ్ఛాదన మాచరతి. విధి నిషేధాతితో య ద్బ్రహ్మ జేదాంతేషు పూర్ణానందైకబోధః పరమాత్మేతి నిరూపితం తద్బ్రహ్మఽహమస్తీ త్యేకం చతుర్థాదిభూమికాను సర్వథా భవశ్చైవ సప్తభూమికా దూడః ధ్యాతృభ్యేయవిభాగరహితో బ్రహ్మనందవిలీనకృత్తిత్వా చ్ఛరీర మపి నాను

గంగాదీనా మథావేఽపి పృథివ్యాం స్థావనం స్త్రృతమ్,
యత్ర సంతి మహానద్య స్తదా తా స్వేవ నిక్షిపేత్. ౧౦౭

సన్నాత్యసి మరణించినచో దహనము ఉదకదానము, ఆశౌచము పట్టుట అక్కరలేదు. దండమును ధరించినంతమాత్రమున మనుజుడు నారాయణమూర్తి యగును. త్రిదండగ్రహణము చేసిన సన్నాత్యనులకు ప్రేతత్వము లేదు. జ్ఞానులు స్వయాపానుసంధానము చేయువారగుటం జేసి నిత్యముక్తు లనఁబడుదురు; కావున వారు పుత్రులు మున్నగు వారిచే నీయఁబడు పిండదులకు ఆశపడరు. తీర్థశ్రాద్ధమును, గయా శ్రాద్ధమును, పితృభక్తితో చేయవచ్చును. హంస, పరమహంస, కుటీచక, బహుదక-ఈనాలుగువిధముల సన్నాత్యనులను దహింపఁగూడదు. భూమియందు పాతిపెట్టవలెను. గంగాదిమహానదులు లేని దేశమునందు ఖననము చేయవలెను గంగాదినదులు ఉన్నచోట వారిని వానియందు విడువవలెను.

ఇతి శ్రీగరుడపురాణే-సారోద్ధారే-వాహఃస్థిసంచయనకర్త
నిరూపణో నామ దశమోఽధ్యాయః.

ఈ విస్తరభయాన్ని లిఖికాని. శ్లోకార్థము స్పష్టపరచి. ౧౦౭, ౧౦౮. ఇతి శ్రీగరుడ
పురాణటికాయాం దశమోఽధ్యాయః.

ఏకాదశాధ్యాయము

గదడ ఉవాచ:—

దశరాత్రవిధిం బ్రూహి కృతే కిం నుకృతం భవేత్,
పుత్రాభావే తు కః కుర్యా దితి మే వద కేశవ!.

౧

శ్రీ భగవానువాచ:—

శృణు త్వయా! ప్రవక్ష్యామి దశరాత్రవిధిం తవ,
యద్విధాయ చ సత్పుత్రో ముచ్యతే పైతృకాదృణాత్.

౨

“శ్రీహరి! దశరాత్రవిధానముగూడ నెఱింగింపుము, పుత్రులు లేనపుడు కర్మ యెవరు చేయువలయునో అదిగూడఁజెప్పము” అని గరుడఁడు అడుగఁగా శ్రీహరి “దశరాత్రవిధానము చేయుటవలన పుత్రుఁడు పైతృకఋణమునుండి విముక్తుఁడగును. అది యంతయుఁ జెప్పెద విను” మని యిట్లు చెప్పఁదొడఁగెను.

పుత్ర శోకం పరిత్యజ్య ధృతి మాస్థాయ సాత్వికీమ్,
పితుః పిండాదికం కుర్యా దశ్రుపాతం న కారయేత్.

౩

శ్లేష్టాశ్రుబాంధవై ర్ముక్తం ప్రేతో భుజైః యతోఽవశః,
అతో న రోదితవ్యం హి తదా శోకాన్నిరర్థకాత్.

౪

యది వర్షసహస్రాణి శోచతే హర్మిశం నరః,

తథాఽపి నైవ నిధనం గతో దృశ్యేత కర్హిచిత్.

౫

పుత్రుఁడు శోకము మాని సాత్విక మగు ధైర్యము వహించి కన్నులనుండి నీరు రానీయక తల్లిదండ్రులకు పిండప్రదానము గావించ వలెను. బంధువుచే విడువఁబడిన కన్నీళ్లను మృత్యుఁడు అవశుఁడై పానము

అస్థిసంచయనా దూర్ధ్వం దశరాత్రం సమాచరేత్, ఇతి శ్రుత్వా భగః పూర్వం తదేత పరిపుచ్చతి. దశతి. ౧. ఏకాదశేఽస్తి స్ప్రిహాచ శోకాపనయనం వచః, అప్రతే పిండదాతారం దశరాత్రవిధిం వారి. శృణ్వతి. ౨. సాత్వికీ ధృతిః గీతాయాం ప్రోక్తా “ధృత్యా యయా ధారయతే మనః ప్రాణేంద్రియక్రియాః, యోగో నాత్మభిచారిణ్యా ధృతి స్సా పార్థ! సాత్వికీ”తి. ౩. క్రియాయా మక్ర పాతస్య నిషేధ మాహ-శ్లేషేతి. నిరర్థకాత్ త్యక్తాత్. ౪. తతఃపాహ యదితి సప్తభిః. నిధనం

చేయును; గావున నిరర్థక మగు రోడనము మానివేయవలెను. వేయి మేండ్లు దివారాత్రములు వీడ్చినను మృతినొందినవాడు మరల బ్రతుకడు.

జాతస్య హి ధ్రువో మృత్యుర్ధ్రువం జన్తమృతస్య చ,
తస్మా దపరిహార్యేఽర్థే న శోకం కారయే ద్భృథః. ౬
న హి కశ్చి దుపాయోఽస్తి దైవో వా మానుషో పి వా,
యో హి మృత్యువశం ప్రాప్తో జంతుఃపున రిహ వ్రజేత్. ౭
అవశ్యం భావిభావానాం ప్రతీకారో భవే ద్యది,
తదా దుగళై ర్నయ్యక్ష్యేర న్నలరామయ్యధిష్ఠిరాః ౮
నాఽయ మత్యంతసువాదః కస్యచి త్కేనచి త్సహ,
అపి స్వేన కరీరేణ కిము తాన్వైః పృథగ్జనైః. ౯
యథా హి పథికః కశ్చి చ్ఛాయా మాశ్రిత్య విశ్రమేత్,
విశ్రమ్య చ పున ర్గచ్ఛే త్తద్వద్భూతసమాగమః. ౧౦

పుట్టినవానికి మరణమును, మరణించినవానికి పుట్టుకయు ధ్రువము. నివారించుట కళకళ మగు విషయమున బుధుడు శోకింపఁగూడదు. మరణించినవాడు మరల వచ్చుటకు దైవికమును మానుషమును అగుటసాయ మేదియులేదు. అవశ్యము జరిగితీరవలసిన దుగళాదులకు ప్రతీకారము లేదు. అట్లున్న యెడల నలరామయ్యధిష్ఠిరాదు లేల దుగళమును బొందుదురు! ఒకనికొకనికిని చిరసంయోగము ఉండదు. తనకు తనకరీరముతో చిరసంయోగము ఉండనపుడు ఇతరులతో నెట్లుండును! బాటసారి మార్గాయాసము పోవుటకు చెట్టుకింద విశ్రమించును. విశ్రమించి మరల వెడలిపోవును. అట్లే భూతజాలమున్ను చచ్చుచు పుట్టుచు నుండును.

యత్సారేత స్సంస్కృతం భోజ్యం సాయం తచ్చ వినశ్యతి,

గతః మృత్యుం ప్రాప్తః, ౧. అపరిహార్య దూరీకర్త మకశ్యే. ౬. ఉపాయాభావాదపి, శోకో నో చిత్ ఇత్యాహ-న హితి. ౭. భావానాం దుఃఖాదీనాం ప్రతీకారః దూరీకరణోపాయః. 'సంయోగో విప్రయోగాంతో మరణాంతం హి జీవిత' మితి న్యాయమాహ - నాయ మితి. ౯. ఉక్త మేవార్థం దృష్టాంతే ద్రఢయతి. యథేతి. ౧౦. యస్య కారణ మేవ వినాశితదా తత్కార్యస్య కాకళే త్యాహ-య మితి. సంస్కృ

త దన్నరససంపుష్టే కాయే కా నామ నిత్యతా. ౧౧

భైషజ్య మేత ద్దుగ్ధిభ్య విచారం పరిచింత్య చ,
అజ్ఞానప్రభవం శోకం త్యక్త్వాకుర్యాత్క్రియాం సుతః. ౧౨

పుత్రభావే వధూః కుర్యా ద్భార్యాభావే చ సోదరః,
భ్రాతావా భ్రాతృపుత్రో వా సపిండ శ్శిష్యవీవ వా. ౧౩

జ్యేష్ఠస్య వా కనిష్ఠస్య భ్రాతృః పుత్రైశ్చ పౌత్రకైః,
దశరాత్రాదికం కార్యం పుత్రహీనైరే భగి. ౧౪

భ్రాతృగా మేకజాతానా మేకశ్చే త్పుత్రవా నృవేత్,
సర్వే తే లేన పుత్రేణ పుత్రిణో మనుర బ్రవీత్. ౧౫

సుగంధద్రవ్యములతో పాచిత మయ్యును స్రాతగికాలము చేసిన వంటకము సాయంతనమున గతరస మగును. అట్లు ఉండఁగా ఆయన్న రసమువలన పోషింపఁబడు శరరీరముమూత్రము నిత్య మెట్లగును? దుగ్ధిభిరోగనివ ర్తకమును, అజ్ఞానమువలన పుట్టునదియు నగు శోకమును విడిచి పుత్రుఁడు కర్తచేయవలెను. పుత్రుఁడు లేనియెడల భార్యయు, భార్యలేకున్న సోదరుఁడు, సోదరుఁడు లేకున్న శిష్యుఁడు సపిండులు శ్రాద్ధము జేయుట కధికారులు. జ్యేష్ఠసోదరుఁడు పుత్రహీనుఁ డగు నెడల కనిష్ఠుని పుత్రపౌత్రులు కర్త చేయవలెను. కనిష్ఠుఁడు పుత్రహీనుఁ డగు నెడల జ్యేష్ఠుని పుత్రపౌత్రులు కర్తను జేయవలెను. సోదరులలో నొకఁడు పుత్రవంతుఁ డయినను అందఱును పుత్రవంతులే యని మనువు శాసించియున్నాఁడు.

పత్న్య శ్చ బహ్వ్య ఏకస్య చై కా పుత్రవతీ భవేత్,
సర్వాస్తాః పుత్రవత్య స్స్యైస్తేనై కేన నుతేన హి. ౧౬

సర్వేషాం పుత్రహీనానాం మిత్రః పిండం ప్రదాపయేత్,
క్రియాలోపో న క ర్తవ్య స్సర్వాభావే పురోహితః. ౧౭

ఈ సుగంధద్రవ్యైః పాచిత మపి వివశ్యతి గతరసం భవతి. ౧౧. భైషజ్య మావధం దుఃఖిరోగనివ ర్తక మిత్యర్థః. ౧౨. శోకావనోదనోపాయం నిరూప్య 'పుత్రభావేకు కః కుర్యా' దితి ప్రశ్న సోక్య క్తర మాహ. పుత్రేతిపంచభిః. వధూః పత్నీ. పుత్రవ ధ్వభావే సోదరః శిష్యభ్రాతా. ౧౩. భ్రాతృః పుత్రేణ నర్యభ్రాతృజ్ఞాం పుత్రవ త్వం స్యాది త్యాహ-జ్యేష్ఠస్యేతి. ౧౪. ఏకజాతానాం ఏకస్తా త్పితృసుకాకా దుత్వ న్నానాం మధ్యే. ౧౫. పాపత్న్యపుత్రేణ ప్రీతాం పుత్రితా స్యా దిత్యాహ-పత్నీ

స్త్రీ వాణ పురుషః కశ్చి దిష్టస్య కురుతే. క్రియామ్,
అనాథప్రేతసంస్కారా తోక్తియజ్ఞఫలం లభేత్.

౧౮

ఒకనికి అనేకభార్య లుందురు. అందొకతె మాత్రమే పుత్రవతి
యగును. ఆమెనుబట్టి అండఱును పుత్రవంతులే యని శాస్త్రము.
పుత్రులు లేనివారికి మిత్రుడు పిండప్రదానము చేయవలెను. కర్త లోప
మెప్పుడును చేయకూడదు. ఎవరును లేకున్న పురోహితుడు కర్త
చేయవలెను. స్త్రీయైనను పురుషుడైనను మిత్రునకు కర్త చేయవలెను.
అనాథప్రేతసంస్కారము చేసినవారికి తోక్తియజ్ఞముల ఫలము
లభించును.

పితుః పుత్రేణ కర్తవ్యం దశరాత్రాదికం ఖగ|

మృతే శ్వేష్ఠే పృథిన్నేహః స్నకుర్వీత పితాసుతే.

౧౯

బహవోపి యదా పుత్రా విధి మేక స్సమాచరేత్,

దశరాత్రం సపిండత్వం శ్రాద్ధా న్యన్నాని ఊడశ.

౨౦

ఏకే నైవ తు శార్యాణి సంవిభక్తధనే వ్యసి,

విభక్తైస్తు పృథ క్కార్యం శ్రాద్ధం సంవత్సరాదికమ్.

౨౧

తండ్రికి కుమారుడు కర్త చేయవలెను. శ్వేష్ఠకుమారుడు
మృతిబొందిన అతనికి తండ్రి కర్త చేయఁగూడదు. పుత్రులు అనేకులు
ఉండి వారు విభక్తులైనను అవిభక్తులైనను వారిలో నొకఁడే దహ
నాదిసపిండీకరణమువలనకును చేయవలెను. విభక్తులైనయెడల ప్రత్యా
బ్ధికారులు వేరువేరుగా ఆచరింపవలెను గాని కలిపి చేయఁగూడదు.

తస్మా ద్యథావిధి శ్వేష్ఠో దశరాత్రం సమాచరేత్,

ఏకభోజీ భూమిశాయీ భూత్వా బ్రహ్మపర శ్శుచిః.

౨౨

సత్తవారం పరిక్రమ్య ధరణీం య త్ఫలం లభేత్,

క్రియాం కృత్వా పితృ ర్నాతు స్త త్ఫలం లభతే నుతః.

౨౩

ఆరభ్య దశరాత్రం చ యావద్వైవార్షికం భవేత్,

తావత్పుత్రః క్రియాం కుర్వ స్సయాశ్రాద్ధఫలం లభేత్.

౨౪

కాబట్టి పెద్దకుమారుడు భక్తితో దహనాదికమును ఆచరింప

ఇతి. ౧౭, ౧౮. ఇష్టస్య మిత్రస్య. ౧౮-౨౨. కృతే కిం కుశ్చతం భవే దితి ప్రశ్న
స్వోత్తర మాహ-సప్తతి ద్వాభ్యామ్. ౨౩, ౨౪. దశరాత్రవిధిం బ్రూహీతి ప్రశ్న

వలెను. కర్త చేయునతఁడు పింటిపూట భోజనము; భూశయనము, బ్రహ్మపరత చేయవలెను. ఏడుపర్యాయములు భూప్రదక్షిణము చేసిన నెట్టి ఫలము లభించునో అట్టి ఫలము తలిదండ్రులకు కర్త చేసినవారికి కలుగును. దహనాదిప్రథమాద్భికపర్యంతము, కర్త చేసిన కుమారునకు గయాశ్రాద్ధఫలము కలుగును

కూపే తటాకే వారామే తీర్థే దేవాలయే పి వా,
గత్వా మధ్యమయామే తు స్నానం కుర్యా దమంత్రకమ్. ౨౧
శుచి ర్భూత్వా వృక్షమూలే దక్షిణాభిముఖ స్థితః,
కుర్యా చ్చ వేదికాం తత్ర గోమయే నోపలిప్య తామ్. ౨౨
తస్యాం పల్లే దర్శయంత స్థాపయేత్కౌశికం ద్విజమ్,
తం సాద్యాదిభి ర్భ్యర్చ్యప్రణమే దతనీతి చ. ౨౩
తదగ్రే చ తతో దత్వా పిండార్థం కాశ మాసనమ్,
తస్యోపరి తతః పిండం నామగోత్రోపకల్పితమ్. ౨౪
దద్యా త్తండులపాకేన యవపిష్టేన వా నుతః,
ఉశీరచందనం భృంగరాజపుష్పం నివేదయేత్. ౨౫
ధూపం దీపంచ నై వేద్యం ముఖవాసం చ దక్షిణామ్,
కాకాన్నం పయసోః పాత్రే వర్ధమానజలాంబలిమ్. ౩౦
ప్రేతాయాముకనామ్నే చ మద్ద త్ర ముపలిప్తు,

రెండవజామున బొడ్డనబావికిఁగాని, నూతికిఁగాని, చెరువునకుఁ గాని బోయి సంకల్పము లేకుండ స్నానముగావించి, శుచియై, వృక్షమూలమున దక్షిణాభిముఖుఁడై యొక వేదిక వేసి గోమయముతో నలికి, దానిమీఁద నొకపర్ణమును, పర్ణముమీఁద దర్శమయుఁ దగు ద్విజుని ఉనిచి ధ్యానావాహనాదులతో బూజించి “అతనీపుష్పసంకాశం వీరవాసన మచ్యుతం, యే నమస్యంతి గోవిందం నతేషాం విద్యతే భయమ్, అనాదినిధనో దేవ శృంఖచక్రగదాధరః, అత్యయ్యః పుండరీకాక్ష పీఠ

స్యోత్తరమాహ-కూప ఇత్యాది యావదధ్యాయసమాప్తి మధ్యమయామేద్విరీయప్రకారే-ప్రథమయామమధ్యాహ్నయోద్దేశకీర్తనములుత్సాహ్. అమంత్రకంసంకల్పరహితం. ౨౧, ౨౨, పల్లె పర్ణాసనే ‘అతనీపుష్పసంకాశ’ మితి మంత్రేణ ప్రణమేత్. ౨౩. కాశం దర్శాసనమ్. ౨౪, ౨౫. పయ శ్చ పయ శ్చ పయసీ-కయోః సీరక్షీరయోః పాత్రే.

మోక్షప్రదోభవ" అను శ్లోకము నుచ్చరించి, నమస్కరించి పిమ్మట తదగ్రభాగమున పిండప్రదానమునిమిత్తము దర్శనాసనముగా వేసి ప్రేతనామాదులు ఉచ్చరించి దానిమీఁద అన్నముతోఁగాని యవ పిష్టముతోఁగాని పిండప్రదానము చేయవలెను. పిడప వట్టివేళ్లు, మంచి గండపుపొట్టు, గుంటగలగరపూవులు నివేదించి, దూపదీపాదు లిచ్చి నైవేద్యము తాంబూలము దక్షిణమున్నగువానిని సమర్పించవలెను. పిమ్మట ప్రేతనామగోత్రాదులతో కాకబలిని, క్షీరసీరములను జలాంజలులను ఈయవలెను.

అన్నం వస్త్రం జలం ద్రవ్య ఘన్యద్వా దీయతే చ యత్,
ప్రేతకర్జేన య ద్దత్తం మృత స్యానంత్యదాయకమ్. 30

తస్మా దాదిదినా దూర్ధ్వం ప్రాక్సపిండివిధానతః,
యోషితః పురుషస్యాపి ప్రేతకర్జం సముచ్చరేత్. 31

ప్రథమేహని య త్పిండో దీయతే విధిపూర్వకమ్,
తేనైవ విధినాన్నేన నవ పిండా స్పృదాపయేత్. 32

నవమే దివసే చైవ సపిండై స్సకలై ర్జనైః,
తైలాభ్యంగః ప్రకర్తవ్యో మృతకస్యై కామ్యయా. 33

బహి స్సన్నాత్వా గృహీత్వాచ దూర్వాలాజసమన్వితాః,
అగ్రతః ప్రమదాం కృత్వా సమాగచ్ఛే త్స్త్రీతాలయమ్. 34

దూర్వావ త్కులవృద్ధి నై లాజా ఇవ వికాసతా,
ఏవ ముత్త్వా త్యజే ద్దేహే లాజా స్థూర్వాసమన్వితాః. 35

అన్నము, వస్త్రము, జలము, ఇతర ద్రవ్యములు మున్నగు వేనిని అయినను ప్రేతకర్జమును ఉచ్చరించుచు ఇచ్చినచో అది అక్షయ్య మగును. కావున మొదటిదినములగాయతు సపిండికరణమువరకు స్త్రీపురుషులలో నెవరు మృతిబొందినను ప్రేతకర్జోచ్చారణముతో అన్నాది కము నీయవలెను. మొదటిదినమున పిండప్రదానము ఎట్లు చేయుఁ

30. ఆనంత్యదాయకం ఆనంతఫలదం భవతి త్యర్థః. 31. ఆదిదినాత్ ప్రథమదినా త్. 32. తేనై కాన్నేన చరుపాయపాదితాచ నవదినేషు నవ పిండాశ్. 33. నవమ దినస్య కృత్యం కథయతి. నవమే ఇతి త్రిభిః. 34-35. దశమదినే విశేష మానా-

బడునో తొమ్మిదిదినములు పట్టే చేయవలెను. తొమ్మిదవదినమున సపిండులు అండలును మృతునకు స్వర్గము లభించుటకు తైలాభ్యంగము చేసికోవలెను. పిమ్మట బహిఃప్రదేశమున స్నానముగావించి దూర్వలను లాజలనుగైకొని స్త్రీలను ముందు నడిపించుచు మృతగృహమునకు వచ్చి “దూర్వలవలె కులవృద్ధియు, లాజలవలె కులవికాసమును అగును గాక” అని పలికి ఆలాజలను ఆదూర్వలను అగృహమున విడువవలెను.

దశమేహని మాంసేన పిండం దద్యాత్థ కేశ్వర!,
మాషేణ తన్నిషేధా ద్వా కలా న పలపైత్తకమ్. 32

దశమే దివసే త్వేరం బాంధవానాం ప్రకీర్తితమ్,
క్రియాకర్త సుత సైవం నపిండికరణాత్పరమ్. 3౪

‘దశమే దివసే త్వేరం బాంధవానాం సముండనమ్,
క్రియాకర్త సుతస్యాపి పున క్తుండన మాచరేత్’, 3౯

మృష్టానై ర్భోజయే దేకం దినేషు దశసు ద్విజమ్,
ప్రార్థయే త్ప్రేతముక్తిం చ హరిం ధ్యాత్వా కృతాంజలిః. ౪౦

అతసీపుష్పసంకాశం పీతవాససమచ్యుతమ్,
యే నమస్యంతి గోవిందం న తేషాం విద్యతే భయమ్. ౪౧

అనాదినిధనో దేవ శృంఖచక్రగదాధరః,
అక్షయః పుండరీకాక్ష! ప్రేతమోక్షప్రదో భవ. ౪౨

ఇతి సంప్రార్థనామంత్రం శ్రాద్ధాంతే ప్రత్యహం పఠేత్,
న్నాత్వా గత్వా గృహే దత్వా గోగ్రాసం భోజనం చరేత్. ౪౩

దశాహమున మాంసముతో పిండప్రదానము చేయవలెను. అయితే కలియుగమున మాంసము నిషేధింపబడినది; గావున మిను

దశమేతి. కా అథవా కలాకలియుగే పఠేవ మాంసేన పైత్తకం సిత్ప్రార్థం నభవతితి తస్య మాంస పిండస్య నిషేధా వైషేషిక దద్యాదిత్యర్థః. అత్ర ‘అతో హ్యమిషవర్జ్యం స్యాత్తు ధాతస్యవకామ్యుతి’ ఇతి ప్రాచీనై స్తావనశ్శ్రుత్యైవైవోక్తం తదన్యయాగాభి ప్రాయేజేతి. 3౩. ‘దశమే దివసే త్వేర’ మితి ద్వితీయశ్లోకః స్మృత్యంతరకేళాంతర భర్తానుసారేణ. 3౪-౪౦. అతసీతి. మన్నిగ్ధనుకోమలశ్యామమందరమ్. ౪౧. ‘హే పుండరీకాక్ష! దేవ! త్వం అనాదినిధనోఽసి అతో మోక్షప్రదో భవతి. ౪౨, ౪౩. ఇతి శ్రీగరుడపురాణటీకాయాం ఏకాదశోఽధ్యాయః.

ముతో పిండవ్రదానము చేయువలెను. బంధువు లందఱును ఔరము చేయించుకోవలెను. కర్త మరల ఔరము చేయించుకోవలెను. మొదటి దినము మొదలు పదియవదినమువఱకు ప్రతిదినమును పంచభక్ష్యపర మాన్నములతో ఒక బ్రాహ్మణునకు భోజనము పెట్టవలెను. పిమ్మట ప్రేతవిముక్తికై శ్రీహరిని ప్రార్థించవలెను. ఇట్లు ప్రతిదినమున శ్రాద్ధాంతమున శ్రీహరిని ప్రార్థించి ఇంటికి వెళ్లి గోవునకు మేతవేసి భుజింపవలెను.

ఇతి శ్రీగరుడపురాణే - సారోద్ధారే - డశరాత్రవిధి
నిరూపణో నామ ఏకాదశోఽధ్యాయః.

—

ద్వాదశాధ్యాయము.

గరుడ ఉవాచ:—

ఏకాదశదినస్యాపి విధిం బ్రూహి నురేత్స్వర!,
వృషోత్సర్గవిధానం చ వద మే జగదీశ్వర!,

౧

శ్రీ భగవానువాచ:—

ఏకాదశేఽహ్ని గంతవ్యం ప్రాతరేవ జలాశయే,
బౌద్ధ్వదైహిక్రియా సర్వా కరణీయా ప్రయత్నతః.
నిమంత్రయే ద్భ్రాహ్మణాం శ్చ వేదశాస్త్రపరాయణాణాం,
ప్రార్థయే త్వేతముక్తిం చ నమస్కృత్య కృతాంజలిః.

౨

౩

“పదునొకండవ దినమున చేయవలసిన విధిని వృషోత్సర్గవిధిని నాకు చెప్పము” అని గరుడుడు అడుగఁగా శ్రీహరి “పదునొకండవ దినమున జలాశయమున కేగి సమస్తౌర్ధ్వదేహక్రియలను జేయవలెను, వేదశాస్త్రపారంగతు లగు బ్రాహ్మణులను నిమంత్రించి వారికి నమస్కరించి కృతాంజలియై ప్రేతవిముక్తి యగునట్లు అనుగ్రహింపఁ బ్రార్థింపవలె” నని యింకను ఇట్లు చెప్పెను.

స్నానసంధ్యాదికం కృత్వా హ్యేచార్యోపి శుచి ర్భవేత్,
విధానం విధివ త్కుర్యా దేకాదశదినోచితమ్.
అమంత్రం కారయే చ్ఛ్రాద్ధం దశాహం నామగోత్రతః,
ఏకాదశేహ్ని ప్రేతస్య దద్యాత్పిండం సమంత్రకమ్.

౪

౫

పిమ్మట ఆచార్యుడును స్నానసంధ్యాదులను నిర్వర్తించుకొని శుచియై ఏకాదశదినోచిత మగు విధి నాచరింపవలెను. ప్రథమ దినాదిదశాహపర్యంతము ప్రేతనామగోత్రాదులతో మంత్రరహితముగా శ్రాద్ధము నాచరింపవలెను. ఏకాదశదినమున సమంత్రకముగా పిండ ప్రదానము చేయవలెను.

సౌవర్ణం కారయే ద్విష్ణుం బ్రహ్మణం రాజతం తథా,
రుద్రం తామ్రమయం కార్యం యమం లోహమయం ఖగ!'

౬

ఏకాదశి. ౧. కృత్య మేకాదశాహస్య తక్షణాని కృత్యం చ, తదుత్సర్గ ఫలం

పశ్చిమే విష్ణుకలశం గంగోదకసమన్వితమ్,
 తస్యోపరి స్యసే ద్విష్ణుం పీతవస్త్రేణ వేష్టితమ్. ౭
 పూర్వేతు బ్రహ్మకలశం క్షీరోదకసమన్వితమ్,
 బ్రహ్మణం స్థాపయే తత్ర శ్వేతవస్త్రేణ వేష్టితమ్. ౮
 ఉత్తరస్యాం రుద్రతుంభం పూరితం మధుసర్విషా,
 శ్రీరుద్రం స్థాపయే తత్ర రక్తవస్త్రేణ వేష్టితమ్, ౯
 దక్షిణస్యాం యమఘట మింద్రోదకసమన్వితమ్,
 కృష్ణవస్త్రేణ సంవేష్ట్య తస్యోపరి యమం స్యసేత్. ౧౦

బంగారముతో శ్రీహరియొక్కయు, వెండితో బ్రహ్మయొక్కయు, రాగితో ఈశ్వరునియొక్కయు, లోహముతో యమునియొక్కయు ప్రతిమలు చేయింపవలెను. పశ్చిమదిగ్భాగమున గంగోదకము నింపిన విష్ణుకలశము నుంచి దానిమీఁద పచ్చని వస్త్రముతో చుట్టఁబడిన విష్ణు ప్రతిమ నుంపవలెను. పూర్వదిగ్భాగమున క్షీరోదకసమన్విత మగు బ్రహ్మకలశమును స్థాపించి దానిమీఁద తెల్లని వస్త్రముతో చుట్టఁబడిన బ్రహ్మప్రతిమను స్థాపింపవలెను. ఉత్తరదిగ్భాగమున తేనెతోడను నేతి తోడను నింపఁబడిన రుద్రకలశమును ఉంచి దానిమీఁద ఎఱ్ఱని వస్త్రముతో చుట్టఁబడిన రుద్రప్రతిమను స్థాపింపవలెను. దక్షిణదిగ్భాగమున ఇంద్రోదకముతో నింపఁబడిన యమఘటమును ఉంచి దానిమీఁద నల్లని వస్త్రముతో చుట్టఁబడిన యమప్రతిమ నుంచవలెను.

మధ్యేతు మండలం కృత్వా స్థాపయే త్కౌశికం సుతః,
 దక్షిణాభిముఖో భూత్వా ఽపసవ్యేన చ తర్పయేత్. ౧౧
 విష్ణుం విధిం శివం ధర్మం వేదమంత్రైశ్చ తర్పయేత్,
 హోమం కృత్వా చరేత్పశ్చాచ్ఛాన్ధం దద్యాద్ధట్టాదికమ్, ౧౨
 గోదానం చ తతో దద్యాద్విశ్వానాం తారణాయ వై,
 గౌరేషా హి మయా దత్తా ప్రీతయే తేఽస్తు మాధవ! ౧౩
 ఉపభుక్తం తు తస్యాసీ ద్వస్త్రభూషణవాహనమ్,
 ఘృతపూర్ణం కాంస్యపాత్రం స ప్రధాన్యం తదీప్రితమ్. ౧౪
 తిలాద్యప్రమహాదాన మంతకాలే న చే త్కృతమ్,

ప్రవద్యాదశే ప్రాహ మాధవః. ఏకాదశీతి. ౧౧౩. ఉపభుక్తం తస్య శరీరం గృహ్య. తదీప్రితం తస్య భాంధితం చ. ఏకద్యస్తాదిసర్వమ్. ౧౪, ౧౫. ప్రేతస్యోక్త్యా యా

- శయ్యాసమీపే ధృత్వైత ద్దానం తస్యాః ప్రదాపయేత్, ౧౫
 ప్రత్యాశ్య విప్రచరణౌ పూజయే జంబరాక్షిః,
 సిద్ధాన్నం తస్య దాతవ్యం మోద కాపూషకాగ్ని పయః, ౧౬
 స్థాపయే త్పురుషం హైమం శయ్యోపరి తదా నుతః,
 పూజయిత్వా ప్రదాతవ్యా మృతశయ్యా యథోదితా, ౧౭
 ప్రేతస్య ప్రతిమాయుక్తా సర్వోపకరణై ర్వృతా,
 ప్రేతశయ్యా మయా హ్యేషా తుభ్యం విప్ర! నివేదితా, ౧౮
 ఇత్యాచార్యాయ దాతవ్యా బ్రాహ్మణాయ కుటుంబినే,
 తతః ప్రదక్షిణీకృత్య ప్రణీత్య ఏసర్జయేత్, ౧౯
 ఏవం శయ్యాప్రదానేన శ్రాద్ధేన నవకాదినా,
 వృషోత్సర్గవిధానేన ప్రేతో యాతి పరాంగతిమ్, ౨౦

మధ్యభాగమున మండలముగావించి అచ్చట కుశమయద్విజని
 ఉంచవలెను. దక్షిణాభిముఖుడై వేదమంత్రములతో అపసవ్యముగా
 విష్ణు బ్రహ్మరుద్రయములకు తర్పణమును హోమమునుచేసి పిమ్మట శ్రాద్ధ
 ము నాచరింపవలెను. అనంతరము పితరులు తరించుటకు గోదానము
 గావించి పిదప ప్రేతోపభుక్తమును, తదీప్సితమును అగు వస్త్రవాహన
 భూషణాదికమును, మృతపూర్ణ కాంస్యపాత్రమును, తిలాద్యప్రమహా
 దానములును, శయ్యాదానమును చేయవలెను. శయ్యాదానవిధాన మె
 ట్లనిన: బ్రాహ్మణుని పాదములు కడిగి వస్త్రాదికముతో నతనిని పూజించి
 మృష్టాన్నము పెట్టి తరువాత శయ్యమీఁద నువర్ణ ప్రతిమ నుంచి పూ
 జించి మృతుని ప్రతిమతో కూడినదియు, సర్వోపకరణములతో నున్న
 దియు అగు మృతుని శయ్యను ఆచార్యునకు దానము చేసి నమస్కార
 ప్రదక్షిణాదులు గావించి అతనిని పంపివేయవలెను. ఇట్లు శయ్యా
 దానముచేతను, వృషోత్సర్గముచేతను మృతిబొందినవారు సద్గతిని బొం
 దెదరు.

- ఏకాదశేఽహ్ని విధినా వృషోత్సర్గం సమాచరేత్,
 హీనాంగం రోగిణం బాలం త్యక్త్వా కుర్యాత్సలక్షణమ్, ౨౧

దానవిధి మాహ. ప్రత్యశ్యేతి చతుర్థిః. ౧౬-౨౧. బ్రాహ్మణాదివర్ణానా మసాధారణ

రక్తాక్షః పింగళో య స్తు రక్త శృంగే గళే ఖరే,
 శ్వేతోదరః కృష్ణపృష్ఠో బ్రాహ్మణస్య విధీయతే. ౨౨
 నుస్నిగ్ధవర్ణో యో రక్తః క్షత్రియస్య విధీయతే,
 వీరవర్ణ శ్చ వై శ్యస్య కృష్ణ శూద్రస్య శస్యతే. ౨౩

పదునొకండవ దినమున యథావిధిగా వృషోత్సర్గము గావింప
 వలెను. అంగహీనత గలదియు, రోగములు కలదియు, లేఁగటియు నగు
 వృషభము పనికిరాదు. ఎఱ్ఱనికండ్లు కలదియు, ఎఱ్ఱని కొమ్ములు కల
 దియు, ఎఱ్ఱని డెక్కలుగలదియు, ఎఱ్ఱని కంఠము కలదియు, తెల్లని
 కడుపుకలదియు, నల్లని పృష్ఠభాగము కలదియు, పింగళవర్ణము గలది
 యు నగు వృషభము బ్రాహ్మణులకును, స్నిగ్ధవర్ణము కలదియు, ఎఱ్ఱని
 రంగుకలదియు నగు వృషభము రాజులకును, వీరవర్ణమగు వృషభము
 వైశ్యులకును, కృష్ణవర్ణ మగు వృషభము శూద్రులకును యోగ్య
 మైనవి.

య స్తు సర్వాంగపింగస్నాన్త్యిచ్చేత్ పుచ్చే పదేషు చ,
 స పింగో వృషభత్యామః పితౄణాం ప్రీతివర్ధనః.
 చరణా స్తుముఖం పుచ్ఛం యస్య శ్వేతాని గోపతేః. ౨౪
 లాఘోరసవర్ణో య స్స నీల ఇతి కీర్తితః. ౨౫
 లోహితో య స్తు వర్ణేన ముఖే పుచ్చే చ పాండురః,
 పింగః ఖరవిషాణాభ్యాం రక్తనీలో నిగడ్యతే. ౨౬
 సర్వాంగే శ్వేకవర్ణో యః పింగః పుచ్చే ఖరేషు యః,
 తం నీలపింగ మిత్యామః పూర్వజోద్ధారకారకమ్. ౨౭
 పారావతసవర్ణ స్స లలాటే తిలకాన్వితః.
 తం బభ్రునీల మిత్యామః పూర్ణం సర్వాంగశోభనమ్. ౨౮
 నీల స్సర్వశరీరేషు రక్తశ్చ నయనద్వయే,
 త మిత్యామః రక్షానీలం నీలః పంచవిధ స్స్మృతః. ౨౯

కృష్ణస్య తక్షణా న్యానా. రక్తాక్ష ఇతి ద్వాభ్యామ్. ౨౨. శస్యతే విహితో భవ
 తి. ౨౩. సర్వవర్ణ సాధారణవృషం కథయతి. య ఇత్యాదివద్భిః. ౨౪. పంచప్రకా
 రం నీలవృషభం దర్శయతి. కిం తూ క్తతక్షణవైశ్యవేత్యానా. చరణా ఇతి. గోపతేః
 వృషస్య. ౨౫-౨౯. ఉక్తతక్షణో వృషః గృహే న భార్యః. తం భారవాహకం న

తోకను పాదములను తెల్లని వర్ణము గలిగి సర్వశరీరమునను
పింగళవర్ణము గల వృషభము పింగళవృషభ మని చెప్పబడును. అది
పితృదేవతలకు సంతోషకర మైనది. పాదములయందు ముఖముమీఁద
తోకను తెల్లనై శరీరమంతయు లత్తుకరంగుగల వృషభము నీలమని
చెప్పబడును. శరీరమందు ఎఱుపురంగు గలిగి ముఖముమీఁద తోకను
పాండురవర్ణము గలిగి డెక్కలను, కొమ్మలను పింగళవర్ణమును గలిగిన
వృషభము రక్తనీల మని చెప్పబడును. సర్వావయవములను ఒకటే
రంగుగలిగి తోకను, డెక్కలను పింగళవర్ణముగల వృషభము నీలపింగ
మని చెప్పబడును. అది పితృదేవతల హృద్ధరించును. పాపురపురంగు గల
దియు, నుదుట తిలకము గలదియు, సర్వాంగనుండరమును అగు వృష
భము బభ్రునీల మనబడును. సర్వావయవములను నల్లనిరంగు కల
దియు, నేత్రములను రక్తవర్ణము కలదియు అగు వృషభము మహా
నీల మని చెప్పబడును. ఇట్లు నీలవృషభము నీల మనియు, రక్తనీల
మనియు, నీలపింగ మనియు, బభ్రునీల మనియు, మహానీల మనియు
అయిదువిధముల నలరారుచున్నది.

అవశ్యమేవ మోక్షవ్యో స స ధార్యో గృహే భవేత్,

తదర్థ మేషా చరతి లోకే గాథా పురాతనీ.

30

ఏష్టవ్యా బహవః పుత్రా య ద్యేకోఽపి గయాం వ్రజేత్,

గౌరీ వివాహయే త్స్యాం నీలం వా వృషముశ్చజేత్.

31

స ఏవ పుత్రో మంతవ్యో వృషోత్సర్గం తు య శ్చరేత్,

గయాయాం శ్రాద్ధదాతా స యో ఽన్యో విష్ణాసమః కిల.

32

మర్యాది శ్లోకః. యథా కపిలాగః బ్రహ్మజాతిరిక్తవర్ణైర్గుహే ధార్యా స భవతి
కింతు దాతవైర్ధవ, తత్ర వాచసు ప్యురశ్యం మోక్షవ్యప్రపేతి. తదర్థం ఏకస్మి శ్నే
వాధే పురాతనీ సర్వకాస్త్రప్రసిద్ధా గాథాస్తృతిశ్చరతి లోకే విఖ్యాతీయతి. 30.
తా మేవాహ ఏష్టవ్యాః వాంఛితవ్యాః. మను బహవః పుత్రా స్సంత్యి రీచ్ఛా కర్త
వ్యశ్యర్థః. తత్కిమర్థ మితి చేతత్రాహ. యదీతి. బహు ష్యేకోఽపి గయాం
గచ్ఛేత్ ఏకః గౌరీ ముష్టవర్ణాం కన్యాం వివాహయే చ్చ. నీలా ఉక్తలక్షణం మోచ
యే దితి హేతోః ఏకఏవచేత్రదా గృహకార్య ఏవ వ్యక్తో భవేత్. తస్య గయాది
పీత్యముక్తికృత్యే అవసరభావా దితి భావః. 31. అన్యః వృషోత్సర్గా ద్యకర్తా ఇత్యకర
ణే అపమానోక్తిః. 32. కరణేకు శేవలం పికురేవ ముక్తిర్న. కింతు సర్వవిశ్వాదా
గరుడ— 11

పూర్వోక్తక్షణములతో నొప్పు వృషభమును విడువలెను; గాని ఇంటియం దుంచుకొనఁగూడదు. ఇందుల కొక ప్రాచీన మగు ఇతిహాసము గలదు. పుత్రులు చాలమంది కలుగవలె నని కోరుకోవలెను. ఏల ననఁగా పారిలో నొకఁడైనను గయను చని శ్రాద్ధము పెట్టును. తరున్న గారీవివాహమును గాని అంతకును గాకున్న వృషోత్సవము నైనఁ గావించును. వృషోత్సవము చేసినయతఁడును, గయా శ్రాద్ధము నాచరించిన యతఁడును పుత్రుఁ డనఁబడును; గాని తద్వ్యతిరెక్తుఁ డగువాఁడు పుత్రుఁడు కాఁబాలఁడు. విష్ణాసముఁ డగును.

రారవాదిషు యే కేచి త్వచ్యంలే యస్య పూర్వికాః,

వృషోత్సర్గేణ తాం త్వర్వాం స్తారయే దేకవింశతిః. 33

వృషోత్సర్గం కి తేచ్చంతి పితర స్స్వర్గతా అపి,

అస్తద్వ్యంశే నుతః కోఽపి వృషోత్సర్గం కరిష్యతి. 34

తదుత్సర్గాద్యయం సర్వే యాస్యామః పరమాం గతిమ్,

సర్వయజ్ఞేషు చాస్తాకం వృషయజ్ఞో హి ముక్తిదః. 35

తస్మా త్పితృవిముక్త్యర్థం వృషయజ్ఞం సమాచరేత్,

యథోక్తేన విధానేన కుర్యా త్సర్వప్రయత్నతః. 36

వృషోత్సర్గము చేయుటవలన రారవాదినరకములయందు బాధ పడు ఇరువదియొక్క తరములవారు తరించి పరమగతిని బొందుదురు. “మావంశములోఁ బుట్టినవాఁ డొక్కఁడైనను వృషోత్సర్గము గావించక మానఁడు. దానివలన మేము పరమగతినిఁ బొందెదము. యజ్ఞము లన్నిటియందును మాకు వృషయజ్ఞమే మోక్షదాయకము” అని పితృ దేవతలు ఎదురుచూచుచుందురు; గావున సర్వప్రయత్నముల వలనను వృషోత్సర్గము చేయవలెను.

గ్రహాణాం స్థాపనం కృత్వా తత్తంత్రైశ్చ పూజనమ్,

హోమం కుర్యా ద్యథాశాస్త్రం పూజయే ద్వృష మాతురః. 37

వత్సం వత్సీం సమానాయ్య బద్ధీయా త్కంకణం తయోః,

వైవాపేయేన విధానేన స్తంభ మారోపయే త్రదా. 38

మే కత్యాహ రారవాది ప్సితీ. 33. స్వర్గతాః స్వర్గే స్థితా అపీచ్చంతి పరమగతి స్సాప్త్యర్థం. 34, 35. సర్వప్రయత్నతః యదిదేశే నాస్తి తదా దేశాంతరా దప్యా

స్నాపయే చ్చ వృషంజీవతీం రుద్రోం కుంభోదకేన చ,
 గంధమాల్యైశ్చ సంపూజ్య కారయే చ్చ ప్రదక్షిణమ్. 3౯
 త్రిశూలం దక్షిణే పార్శ్వే వామే చక్రం ప్రదాపయేత్,
 తం విముచ్యాంజలిం బధ్వా పతేత్తంత్ర మిమం సుతః. ౪౦
 ధర్మస్త్యం వృషరూపేణ బ్రహ్మణా నిర్మితః పురా,
 తదోత్సర్గ ప్రదానేన తారయస్య భవార్ణవాత్. ౪౧
 ఇతి మంత్రాన్నమస్కృత్య వత్సం వత్సం సముత్సృజేత్,
 వరదోఽహం సదా తస్య ప్రేతమోక్షం దదామి చ. ౪౨
 తస్మాదేషః ప్రకర్తవ్యస్తత్ఫలం జీవతో భవేత్,
 అపుత్రస్తు స్వయం కృత్వా సుఖం యాతి పరాం గతిమ్. ౪౩

ఇక వృషోత్సర్గవిధానము నెఱింగించెద నాలింపుము. ముందుగా గ్రహమంటపము గావించి తత్తంత్రములతో తత్తద్గ్రహముల నావాహనము చేసి యథాశాస్త్రముగ హోమము గావించి పిమ్మట వృషభమును బూజింపవలెను. తరువాత వృషభమును, ఆవును తీసికొని వచ్చి కంకణము గట్టి వివాహవిధానము జరిపి రుద్రకలకోదకముతో ఆరెంటిని స్నానము చేయించి గంధపుష్పాక్షతులతో పూజించి ప్రదక్షిణము చేయవలెను. తరువాత వృషభమునకు కుడిభాగమున త్రిశూలమును, ఎడమభాగమున చక్రమును అంకనముచేసి దోసిలి ఒగ్గి “నీవు ధర్మదేవతపు, బ్రహ్మ నిన్ను వృషభరూపమున పుట్టించెను. నిన్నిపుడు విడుచుచున్నాను. భవసాగరమునుండి నన్ను చాటింపుము” అనిప్రార్థించి నమస్కరించి గోమిథునమును విడువవలెను. ఇట్లు ఎవ్వరు వృషోత్సర్గము నాచరింతురో వారికి నే నెప్పుడును మోక్షమునిచ్చుటకు సిద్ధముగా నుందును. కావున తండ్రి మృతిపొందినపుడు అవశ్యము వృషోత్సర్గము చేయవలెను. జీవించియున్నపుడు స్వయముగా నాచరించినను ఆఫల

నీయ కర్తవ్య ఏవేత్యర్థః. 3౬. విధానమాహ-గ్రహణా మితి సప్తథిః. 3౭-౪౦. ధర్మ ఇతి. చతుష్పాద్ధక్లో వృషరూపో హి భవ తీతి. ఉత్సర్గ స్త్యాగ ఏవ ప్రదానం మయా దత్తం తవాభయదానం లేన తారయస్య. మమ పితౄ నిలికేడు. ౪౧, ౪౨. మృతస్య పుత్రహస్తేన యశ్శలం భవతి తదేవ జీవితస్య స్వహస్తకృతాభ్యసే.

మును పొందును. అపుత్రకుడు స్వయముగా వృషోత్సర్గము నాచరించి
సజ్జతినిఁ బొందును.

కార్తికాదా శుభమాసే చోత్తరాయణగే రవా,
శుక్లపక్షేథవా కృష్ణే ద్వాదశ్యాదితిథౌ తథా. ౪౪

గ్రహణద్వితయే చైవ పుణ్యతీర్థేఽయనద్వయే,
విష్ణువ ద్ద్వితయే చాపి వృషోత్సర్గం సమాచరేత్. ౪౫
శుభలగ్నీ మహూర్తే చ శుచౌ దేశే సమాహితః.

బ్రాహ్మణం తు సమాహూయ విధిజ్ఞం శుభలక్షణమ్. ౪౬

జపైర్హోమై స్తథా దానైః ప్రకుర్యాద్దేహశోధనమ్,
పూర్వవత్సకలం కృత్యం కుర్యాద్ధోమాదిలక్షణమ్. ౪౭

అపుత్రకుడు స్వయముగా వృషోత్సర్గము చేయుటకు విధానము
చెప్పెద వినుము. కార్తికాదిశుభమాసమునందు గాని ఉత్తరాయణము
నందు గాని శుక్లపక్షమున(గాని కృష్ణపక్షమునగాని ద్వాదశి మున్నగు
తిథులయందు సూర్యచంద్రగ్రహణముల సమయములయందును మకర
కర్కటకాయనములయందును, శుభమహూర్తమున శుభదేశమున
వృషోత్సర్గము గావింపవలెను. విద్వాంసుఁ డగు బ్రాహ్మణుని పిలిపించి
జపహోమదానములు చేసి దేహశోధనము గావించుకొని పూర్వోక్త
ప్రకారముగా వృషోత్సర్గకృత్యము నాచరించి హోమముగూడ గావింప
వలెను.

సాలగ్రామం చ సంస్తాప్య వైష్ణవం శ్రాద్ధ మాచరేత్,
ఆత్మశ్రాద్ధం తతః కుర్యాద్దద్యా ద్దానం ద్విజన్తసే. ౪౮

ఏవం యః కరుతే పక్షిః స్వపుత్ర శ్చాపి పుత్రవాః,
సర్వకామఫలం తస్య వృషోత్సర్గోత్పజాయతే. ౪౯

అగ్నిహోత్రాదిభి ర్యజ్ఞైర్దానైశ్చ వివిధై రపి,

స తాం గతిమవాప్నోతి వృషోత్సర్గేణ యాం లభేత్. ౫౦

అనంతరము సాలగ్రామమును స్థాపించి వైష్ణవశ్రాద్ధము నాచ
రించి పిమ్మట ఆత్మశ్రాద్ధము గావించుకొని బ్రాహ్మణునకు దానము చేయ

౪౩. అశస్తద్విధాన మహాహ కార్తికాదా వితి పంచభిః. ౪౪. విషువద్ద్వితయే
మేషకులాసంక్రాంతినే. ౪౫-౫౦. సర్వపాపానాం ప్రాయశ్చిత్తహాపమశ్యుతే.

వలెను. ఇట్లు ఏ పుత్రవంతుఁడు ఒక పుత్రహీనునకు వృషోత్సర్గము గావించునో అతని సకలకామములను లభించును. అగ్నిహోత్రాదుల నాచరించుటవలనను వివిధదానములను జేయుటవలనను సంభవించు ఫలము వృషోత్సర్గమువలన లభించు ఫలమునకు సాటిరావు.

బాల్యే కామారే పాగంజే యావనే వార్ధకే కృతస్, యత్పాపం తద్విసత్కేత వృషోత్సర్గాన్న సంశయః. ౫౧

మిత్రద్రోహీ కృతఘ్నుశ్చ సురాహా గురుతల్పగః, బ్రహ్మహా హేమహారి చ వృషోత్సర్గా త్ప్రముచ్యతే. ౫౨

తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన వృషయజ్ఞం సమాచరేత్, వృషోత్సర్గసమం పుణ్యం నాస్తి తార్క్ష్య! జగత్త్రయే. ౫౩

పతిపుత్రవతి నారీ ద్వయో రగ్రే మృతా యని, వృషోత్సర్గం వైవ కుర్యాద్దద్యాద్దాంచ పయస్విసీమ్. ౫౪

బాల్యమునను, కామారమునను, పాగంజ వయస్సునను, యావనమునను, వార్ధకమునను చేసిన సమస్తపాపములు వృషోత్సర్గము చేసిన నశించును. మిత్రద్రోహియు, కృతఘ్నుఁడును, సురాపానము చేసిన వాఁడును, గురుతల్పగుఁడును, బ్రహ్మహంతయు, బంగారమును హరించినవాఁడును, ఇంక నిట్టి మహాపాతకులు వృషోత్సర్గము గావించిన పరిశుద్ధు లగుదురు; కావున సర్వప్రయత్నములచేతను వృషోత్సర్గము గావింపవలెను. వృషోత్సర్గముతో సమమైనది ముల్లోకములయందును లేదు. కుమారులును భక్తియు గల స్త్రీ పతిపుత్రులకంటె ముందుగా మరణించినయెడల వృషోత్సర్గము చేయఁగూడదు. పాలు ఇచ్చుచున్న గోదానము గావింపవలెను.

వృషభం వాహయే ద్యస్తు స్కంధే పృష్ఠేచ భేచరి!, నిపతే న్నరకే ఘోరే యావదాభూతసంప్లవమ్. ౫౫

త్యాహ-బాల్య ఇతి ద్వాభ్యామ్. ౫౧-౫౩. బహురతుకృతశ్రవణోత్సుకతయా సాభాగ్యవత్కాః సప్రత్రయాః స్త్రియాశ్చ న కుర్యాదిత్యాహ. పతితి. కించ పతి పుత్రవతి త్యజేనైవ విధవాయాశ్చ కుర్యాదిత్యవగమ్యతే. తథాపి వృషయజ్ఞం సమాచరేదిత్యాదివచనా ద్వృషోత్సర్గస్యానియజ్ఞమయత్వాత్తస్మిన్ స్త్రీకూద్రాదాచుధికారపక్షేవ్యదిత్. అథైత్ర జగత్పరంపరాగతభర్తాసురణం కర్తవ్యం. ౫౪-

వృథవం తాడయే ద్యస్తు నిర్దయం మఃష్టియష్టిభిః,
స నరః కల్పపర్యంతం భుక్త్యై చ యమయాతనామ్.

౫౬

ఎద్దుయొక్క వీపుమీదగాని మెడమీదగాని ఎవఁడు ఎక్కువో
వాఁడు ఘోరనరకములయందు భూత ప్రళయమువఱకు బడియుండును.
మఱియు నెవ్వఁడు వృథవమును పిడికిళ్లతోగాని కఱ్ఱలతోగాని కొట్టు
నో వాఁడును కల్పాంతము వఱకు యమయాతనల ననుభవించు
చుండును.

ఏవం కృత్వా వృషోత్సర్గం కుర్వా చ్ఛ్రాద్ధాని షోడశ,
సపిండికరణాదర్వాక్షదహం కథయామి తే.

౫౭

స్థానే ద్వారేర్చర్యమార్గే చ చితాయాం శవహస్తకే,
అస్థిసంచయనే షష్ఠో దశపిండా దశాహ్నికాః.

౫౮

మలినం షోడశం చైత త్ప్రథమం పక్షిర్నితమ్,

అన్య చ్ఛ్రాద్దశం మధ్యే ద్వితీయం కథయామి తే.

౫౯

ప్రథమం విష్ణవే దద్యా ద్వితీయం శ్రీశివాయ చ,

యామ్యాయ పరివారాయ తృతీయం పిండ ముత్సృజేత్.

౬౦

చతుర్థం సోమరాజాయ హవ్యవాహాయ పంచమమ్,

కవ్యవాహాయ షష్ఠం చ దద్యా త్కాలాయ సప్తమమ్.

౬౧

ఋద్రాయ చాష్టమం దద్యా న్నవమం పురుషాయ చ,

ప్రేతాయ దశమం చైవైకాదశం విష్ణవే నమః.

౬౨

ద్వాదశం బ్రహ్మణే దద్యా ద్విష్ణవే చ త్రయోదశమ్,

చతుర్దశం శివాయైవ యమాయ దశ పంచకమ్.

౬౩

దద్యా త్తత్పురుష యైవ పిండం షోడశకం ఖగ,

మధ్యం షోడశకం ప్రాహు రేత త్తత్త్వవిదో జహాః.

౬౪

ద్వాదశ ప్రతిఘాతేషు పాక్షికం చ త్రిపాక్షికమ్,

స్యానమార్తాసేకం పిండం దద్యా స్పృహన్తికం ధా.

౬౫

ఉత్తమం షోడశం చైత న్నయా తే పక్షిర్నితమ్,

శ్రవణిత్వా చతు తార్క్ష్య! కుర్వా దేకాదశేహని.

౬౬

౫౭. ఏవం వృషోత్సర్గం నిరూఢ్య ఉపాదిషోడశక్రయ మాహ-స్థానశ్రాద్ధాది యత

ఇట్లు వృషోత్సర్జనము గావించి సాపిండ్యమునకు పూర్వము షోడశశ్రాద్ధముల నాచరింపవలెను. తద్విధానము చెప్పెద వినుము. షోడశము మలిన మనియు, మధ్యమ మనియు, ఉత్తమ మనియు మూఁడు విధములు. మలినషోడశశ్రాద్ధము లెవ్వి యన! మృతి స్థానమునందును, ద్వారమునను, మధ్యమార్గమునను, చితియందును, శవహస్తమునను, అస్థిసంచయన మందును, దళాహ్నికములయందును చేయఁబడు శ్రాద్ధములు మలినషోడశము అనియు, ప్రథమషోడశ మనియు చెప్పఁబడును. ద్వితీయ షోడశము చెప్పెద వినుము. విష్ణువునకు ప్రథమపిండమును, శివునకు రెండవదియు; యమపరివారమునకు మూడవదియు, సోమరాజునకు నాల్గవదియు, హవ్యవాహనునకు అయిదవదియు, కవ్యవాహనునకు ఆఱవదియు, యమునకు ఏడవదియు, రుద్రునకు ఎనిమిదవదియు, పురుషునకు తొమ్మిదవదియు, ప్రేతమునకు పడవదియు, విష్ణువునకు పదునొకండవదియు, బ్రహ్మకు పండ్రెండవదియు, మరల విష్ణువునకు పదుమూడవదియు, శివునకు పదునాల్గవదియు, యమునకు పదునైదవదియు, పురుషునకు పదునాఱవదియు పిండప్రదానము చేయవలెను. ఇది మధ్యమషోడశ మని చెప్పఁబడును. ఉత్తమషోడశ మెట్టి యన! పండ్రెండుమాసికములును, త్రైపక్షికమును, ఊనమాసికోసహస్రాసికములును, ఊనాబ్ధికమును గలిసి షోడశశ్రాద్ధము లగును. వీనిని ఉత్తమషోడశ మని తత్వ విదులు చెప్పెదరు. పదునొకండవదినమున అన్నమువండి ఈయత్తమ షోడశము నాచరింపవలెను.

చత్వారింశత్తథ వాప్తా శ్రాద్ధ ప్రేతత్వనాశనమ్,
య్యజాతం విధానేన స భ వే త్పితృపక్షిభాక్. ౬౭
పితృపక్షిప్రవేశార్థం కారయేత్ షోడశ త్రయమ్,
ఏతచ్ఛ్రాద్ధవిహీనశ్చేత్ప్రేతో భవతి సుస్థిరమ్ ౬౮
యావన్న దీయతే శ్రాద్ధం షోడశ త్రయసంజ్ఞమ్,
స్వదత్తం పరదత్తం చ తావన్నైవోఽతివృత్తి. ౬౯
తస్మాత్పుత్రేణ కర్తవ్యం విధిగా షోడశ త్రయమ్,

ఇట్లు ఎవనికి. ప్రేతత్వమును తొలగించు ఈనలుబడియొనిమిది శ్రాద్ధములును యథావిధిగా చేయబడునో వాడు పితృదేవతలలోఁ జేరును. పితృదేవతలలో చేరుటకు షోడశ వ్రతము చేయవలెను. ఎవనికి ఈషోడశ వ్రతము చేయబడదో వాడు శాశ్వతముగ ప్రేతయై యుండును. షోడశ వ్రతము చేయునంతవఱకు స్వదత్తము గాని పరదత్తము గాని మృతునకు ముట్టదు. అందుచే కుమారుడు షోడశ వ్రతము అవశ్యము చేయవలెను.

భర్త ర్వా కురుతే పత్నీ తస్య శ్రేయో వ్యానంతకమ్. 20

సంపరే తస్య యా పత్యుః కురుతే చౌర్ధ్వదైహికమ్,

క్షయాహం పాక్షికశ్రాద్ధం సా సతీ హ్యుచ్యతే మయా. 21

ఉపకారాయ సా భర్తర్జీవత్యేషా పతివ్రతా,

జీవితం సఫలం తస్యాః యా మృతం స్వామినం భజేత్. 22

భర్త మృతిబొందిన తరువాత ఔర్ధ్వదైహికమును, ప్రత్యాభి కమును, మహాలయశ్రాద్ధమును ఆచరించిన భార్య పతివ్రత యని చెప్పబడును. భర్తకు ఉపకారముచేయుటకు భార్య బ్రతికియుండును. మృతిబొందిన భర్తను శ్రాద్ధాదులతో నేవించు భార్య బ్రతుకు సఫలమయినది.

అథ కశ్చి త్ప్రమాదేన మ్రియతే వహ్నివారిభిః,

సంస్కార ప్రముఖం కర్త సర్వం కుర్యా ద్యథావిధి. 23

ప్రమాదా దిచ్ఛయా వాపి నాగాద్వా మ్రియతే యధి,

యోగి సిందవానాదికం. క్షయాహం వాసికం. తథాచస్త్రుతిః “మాసపక్షతిథిస్సృష్టే యో యస్మిన్స్థితుతేహని, ప్రత్యహం తు తథాభూతం క్షయాహం తస్య తం విదుః” పాక్షికం తు “అశ్వినే మాసి కన్యా హం గతే వాన గతే రవా, కృష్ణపక్ష కృతం శ్రాద్ధం పాక్షికం త ద్విధీమతే” ఇతి. యా పత్నీ కురుతే సాపి సతీ ఏవ 20-21. న తు ప్రారభ్యతేన వహ్నివిభిక్తుతానాం నారాయణలివిధిక్రియా మోక్షదా భవతి. అతిస్త మేవ కుర్యాత్. సర్వాస్త్రుతానాం చ సర్వపూజనం కర్త వ్య మిత్యాహ-అథేత్యాది వడ్డిః. అథశబ్దో విధానాంతరే. ప్రమాదే వానవధానేన సంస్కారప్రముఖం దాహాదికం సర్వం పూర్వోక్తం కర్త. 23-24. ఏవ మితి.

పడయో రుభయో ర్నాగం పంచమీష ప్రపూజయేత్. 2౪

కుర్యా త్పిష్టమయీం లేఖం నాగభోగాకృతిం భవి,
అర్చయే త్తాం సితైః పుష్పై స్సుగంధై శ్చండనేన చ. 2౫

ప్రదద్యా ధూపదీపా చ తండులాంశ్చ తిలా న్నివేత్,
అమపిష్టం చ నై వేద్యం క్షీరం చ వినివేదయేత్. 2౬

సావర్ణం శ క్తితో నాగం గాం చ దద్యా ద్ద్విజన్తనే,
కృతాంజలి స్తతో బ్రూయా త్ప్రీయతాం నాగరాడిధి. 2౭

పునస్తేషాం ప్రకుర్వీత్ నారాయణబలి క్రి చుమ్.

తయా లభంతే స్వర్వాసం ముచ్యంతే స్వపాతకైః. 2౮

ఎవఁ డయిన ప్రమాదవశమున అగ్నిలోఁ బడిగాని నీళ్లలోఁ బడిగాని మృతిఁబొందినయెడల చాచికి దహనాదికము లగు సర్వకర్మ లును యథాశాస్త్రముగాఁ జేయవలెను. ప్రమాదమువలనఁగాని కోరి గాని ఎవఁడయిన పాముకాచి చచ్చిపోయినయెడల ప్రతిమాసమున శుద్ధపంచమినాఁడును, బహుళపంచమినాఁడును నాగపూజను గావింప వలెను. పిండితో భూమిమీఁద పాముపడగను దీర్చి దానిని తెల్లని పూవులతోడను, ధూపదీపాదులతోడను పూజించి బియ్యమును, నువ్వులను తేసి పచ్చిపిండిని పాలను నివేదన చేయవలెను. బంగారముతో సర్పమును చేయించి దానిని, చిక్కయావును బ్రాహ్మణున కీయవలెను. తర్వాత దోసిలి ఒగ్గి “ప్రీతిబొందుము” అని నాగరాజును ప్రార్థించ వలెను. తరువాత మృతిబొందినవారికి నారాయణబలి ఈయవలెను. దీనివలన వారికి పాపములన్నియుఁ బోవుటయు, స్వర్గమున వసించు టయు సంభవించును.

అద్దం ఆ అద్ద మితి ఛేదః. అద్దపర్యంతమితిన్యః. ప్రత్యహం ఘటం దద్యాదితి వా. అథవా యథా సంఖాక్ వస్తు్యుక్తశతత్రయసంఖ్యాకోక్ జలాంజలిసహితాక్ర మాత్పాక్షికస్య పంచదశమాసికస్య త్రింశత్, పున స్సార్ధమాసికస్య పంచదశ ఇత్యా

ఏవం సర్వక్రియాం కృత్వా ఘటం సాన్నం జలాన్వితమ్,
 దద్వా దాబ్దం యథా సంఖ్యాన్విండా న్వా సజలా స్క్రమాత్.
 ఏవ మేకాదశే కృత్వా కుర్యాత్సాపిండనం తతః,
 శయ్యాపదానాం దానం చ కారయేత్సూతకే గతే, ౮౦

ఇట్లు కర్తృ అంతయు చేసి సంవత్సరమువఱకు ఉడకుంభదానము
 చేయవలెను. యథాసంఖ్యముగా పిండప్రదానము నైన చేయవలెను.
 అట్లు ఏకాదశదినమున షోడశశ్రాద్ధాదుల నాచరించి ద్వాదశాహమున
 సాపిండ్యమును, శయ్యాదానమును, పదదానమును చేయవలెను.

ఇతి శ్రీగరుడపురాణే-సారోద్ధారే-ఏకాదశవిధి
 నిరూపణో నామ ద్వాదశోఽధ్యాయః.

త్రయోదశాధ్యాయము

గరుడ ఉవాచ:—

సపిండనవిధిం బ్రూహి సూతకస్య చ నిష్క్రియమ్,
శయ్యాపదానాం సామగ్రిం తేషాం చ మహిమాం ప్రభో. ౧

శ్రీ భగవా నువాచ:—

శృణు తార్క్ష్య ప్రవక్ష్యామి సాపింశ్చా ద్యఖిలాం క్రియామ్,
ప్రేతనామ పరిత్యజ్య యయా పితృగణే విశేత్. ౨

“భగవంతుడా! సపిండికరణవిధిని, ఆశౌచనిర్ణయమును, శయ్యాపదానసామగ్రిని, వానిఫలమును తెలియజెప్ప” మని గరుడ యుడు అడుగఁగా శ్రీహరి “వినుము” అని యిట్లు చెప్పెను.

స పిండో మిళితో యేషాం పితామహశివాదిషు,
నోపతిష్ఠంతి దానాని పుత్రై ర్దత్తా న్యనేకథా. ౩

ఆశుద్ధ స్నాన్య త్సదా పుత్రో న శుద్ధ్యతి కదాచన,
సూతకం న నివరేత సపిండికరణం వినా. ౪

తస్మా త్పుత్రేణ కర్తవ్యం సూతకాంతే సపిండనమ్,

వసురుద్రాదిత్యరూపు లగు పితామహాదుల పిండములయం దెవ్వని పిండము మిళితము చేయుఁబడదో వానికి పుత్రులచే నీయుఁబడు ఏదానములును ముట్టవు. సపిండికరణము చేయనిచో పుత్రుని కెన్నటికి శుద్ధి కలుగదు; గావున అవశ్యము సపిండికరణము చేయవలెను.

సూతకంతే ప్రవక్ష్యామి సర్వేషాం చ యథోచితమ్. ౫

బ్రాహ్మణ స్తు దళాహేన త్తత్రియో ద్వాదశేఽహని,
వైశ్యః పంచదళాహేన శూద్రో మాసేన శుద్ధ్యతి. ౬

సపిండిగుళికయ్యాయః పదానాం దాన మేత చ, తత్సామగ్రిఫలం తేషాం హరిః ప్రాహ త్రయోదశే. తేషాం శయ్యాపింశ్చాం మహిమాం దానఫలం బ్రూహేతి. స పిండనేతి. ౧. యయా సపిండనాదిక్రియయా. ౨. పితామహ ఏకశివాదయః వసు రుద్రాదిత్యరూపాస్తేషు. ౩-౫. “విప్ర సైత్త ద్వాదశాహం రాజన్యస్యాప్యాశ చక”మితి నిష్ఠువురాగతచకా ద్వాప్రసాద్యాపి ద్వాదశాహం సూతకమ్. ౬. సపిండా.

దశాహేన సపిండాస్తు శుభ్యంతి ప్రేతసూతకే,
 త్రిరాత్రేణ సకుల్యాస్తు స్నాత్వా శుభ్యంతి గోత్రజాః. 2
 చతుర్థే దశరాత్రం స్వాత్మజ్జిశాగి పుంసి పంచమే,
 షష్ఠే చతురహః ప్రోక్తం సప్తమే చ దినత్రయమ్. 3
 అష్టమే దిన మేకం తు షపమే ప్రహరద్వయమ్,
 దశమే స్నానమూత్రం హి మృతకం జన్తసూతకమ్. 4

గరుడుః! ఆశౌచనిర్ణయమును చెప్పెద వినుము. బ్రాహ్మ
 ణుఁడు పదిదినములును, క్షత్రియుఁడు పండ్రెండు దినములును, వైశ్యుఁడు
 పదునైదుదినములును, శూద్రుఁడు ముప్పదిదినములును ఆశౌచము పట్ట
 వలెను. మఱియు సపిండులు పదిరోజులును, సమానోదకులు మూడు
 దినములును ఆశౌచము పట్టవలెను. సగోత్రులు స్నానముతో పొందె
 దరు. చతుర్థపురుషుఁడు మృతి పొందిన పదిదినములు ఆశౌచము పట్ట
 వలెను. పంచమపురుషుఁడు మరణించిన ఆఱురోజులును, అఱవపురు
 షుఁడు మరణించిన నాలుగుదినములును, ఏడవపురుషుఁడు మృతిబొందిన
 మూడుదినములును, ఎనిమిదవ పురుషుఁడు మృతిబొందిన ఒకదిన
 మును, తొమ్మిదవ పురుషుఁడు చనిపోయిన రెండు యామములును
 ఆశౌచము పట్టవలెను. దశమపురుషుఁడు మృతిపొందిన స్నానముతో
 శుద్ధియగును. పురుడుగూడ ఇట్లే పట్టవలెను.

దేశాంతఃగతః కశ్చి చ్ఛృణుయా ద్యో వ్యాహర్షితమ్,
 య ఛేషం దశరాత్రస్య తావదేవాశుచి ర్భవేత్. ౧౦
 అతిక్రాంతే దశాహే తు త్రిరాత్ర మశుచి ర్భవేత్,
 సంవత్సరే వ్యతీతే తు స్నానమూత్రా ద్విశుద్ధ్యతి. ౧౧

చతుఃపురుషావధాయః. సకుల్యాః. సప్తపురుషావధాయః. గోత్రజాః. దశపురుషావధాయః.
 2. ఏక దశ విశేషేణ నిరూపయతి. చతుర్థే పుంసి శుద్ధప్రసితామహతాత్మ్యే
 సపిండే పురుషే దశరాత్రం మూత్రకం పుంసి మూత్రకం చేతి. సర్వత్రైక యోజ్యమ్.
 ౩, ౪. అహర్నికం దశదివభ్య ఏక. ౧౦. దశాహే అతిక్రాంతే వ్యతీతే సుచి
 సంవత్సరాత్పాక్తిరాత్రం మూత్రకమ్. దశాహ మితి సుండితర్యంతం జ్ఞాత
 త్యమ్. తాం వివా సంఖ్యావంధనాదీనా ముద్ధితారాత్. ౧౧. నమః ప్రభు

దేశాంతరమున నున్నవాడు పదిరోజులలోపున వినినయెడల దశరాత్రములలో మిగిలియున్న దినములు ఆశౌచము పట్టవలెను. పది రాత్రులు గలిగిన పిమ్మట వినినయెడల మూడుదినము లాశౌచము పట్టవలెను. సంవత్సరము చాటిన తరువాత నైనచో స్నానముతో శుద్ధి.

ఆద్యభాగద్యయం యావ స్మృతకస్య చ సూతకే,
ద్వితీయే పతితే చాద్యా త్సారకా చ్చుద్ధి రివ్యతే. ౧౨
ఆదంతజననా త్సద్య ఆచౌలా నైశికీ స్మృతా,
త్రిరాత్ర మావతా దేశా ద్దశ రాత్ర మతఃసంమ్. ౧౩
ఆజన్మ న స్తు చౌలాంతం యత్ర కన్యా విపద్యతే,
సద్య శ్శౌచం భవే తత్ర సంవర్ణేషు నిత్యకే. ౧౪
తతో వాగ్దాసపర్యంతం యావ దేశావా మేవ హి,
అతఃపరం ప్రవృద్ధానాం త్రిరాత్ర దుతి నిశ్చయః. ౧౫
వాక్పిదానే కృతే త్వత్ర జ్ఞేయం చోభయత స్త్యహమ్,
పితు ర్వరస్య చ తతో దత్తానాం భద్ర రేవ హి. ౧౬

మొదట నొక యాశౌచము పట్టుచుండ దాని ఆజవదినమున

నూతకే జైవా ద్వితీయే ఆగతే సతి కిం కర్తవ్య మిక్యత ఆచా - ఆద్యతి చతుర్భాగస్య త్రిభిన్దై శో విభాగః పద్మి శ్చాద్యభాగద్యయమ్. కత్రప్రాప్తి తస్య పద్మినమధ్యే ద్వితీయే న్యుతే సతి ఆశ్చ్యన సహౌవ ద్వితీయస్యాపి దశరాత్రాదిం సంపిండనం చ కర్తవ్యమ్. పద్మినా చూర్ధ్వం న్యుతేన సహ ఆద్యస్య సంపిండనాదిక మితి తాత్పర్యార్థః. ౧౨, ఆదంతజననాత్ దంతోద్భవా త్ప్రాగ్ సద్యః. స్నానమాత్రా చ్చుద్ధిః. ఆచౌలాత్. ఆచూడాకరణాత్. ఆచూడా త్ప్రాగ్ నైశికీ ఏకరాత్రేగతుద్ధిః. అవతాదేశా ద్వారబంధనా త్ప్రాగ్ త్రిరాత్రం నూతకమ్ అతఃపరం ఉపవీత సంస్కారా దనంతరమ్. ౧౩, కన్యానాం నూతక మాహ. చౌలాంతం సప్తవింశతి మాసపర్యంతం యత్ర యదా విపద్యతే మ్రియతే. ౧౪, వాగ్దానా త్ప్రాగ్ ఏకదినం నూతకమ్. అతఃపరం వాక్పిదానా దనంతరం ప్రవృద్ధా నాం తయసాఽధికౌనాం చ త్రిరాత్రంచేతి. వాక్పిదానం నామ (భాషయాం 'సగాత' త్యుచ్యతే). ౧౫, ఏకదేవ వివృణోతి-వాగితి. ఉభయతః పితు ర్వరస్యాపి త్రిదినం దత్తానాం వివాహి తానాం భద్రర్థమహిష న తు పితుః. ౧౬, తాసాం మౌర్యతా మేవ యాతవ్వాన

మఱియొక ఆశౌచము తెలిసినచో ప్రథమాశౌచముతో శుద్ధియగును. ప్రథమాశౌచమున ఆఱుదినములు గఠించినపిమ్మట తెలిసినచో ద్వితీయా శౌచముతో శుద్ధియగును గాని ప్రథమాశౌచముతో శుద్ధి కాదు. పుట్టినది మొదలు దంతోత్పత్తి అగులోపున (ఆఱుమాసములు చాటకుండ) మగపిల్లవాడు మృతిపొందినచో జ్ఞాతులకు స్నానముతో శుద్ధి. చౌలము అగువఱకు (మూడేండ్లు నిండువఱకు) ఒక రాత్రింబగలాశౌచము, అది మొదలు ఉపనయనము అగులోపల (ఎనిమిదేండ్లు నిండువఱకు) మూడురాత్రులాశౌచము. ఎనిమిది సంవత్సరములు నిండిన తరువాత ఉపనయన మైనను కాకున్నను పూర్ణాశౌచము పట్టవలెను ఇక కన్యాశౌచము చెప్పెదనిము. పుట్టినది మొదలు చౌలము అగులోపున కన్యక మరణించినయెడల అన్ని వర్ణములవారికిని స్నానముతో శుద్ధి. అది మొదలు వివాహము నిమిత్తము వాద్దానము అగువఱకు ఒకదినము ఆశౌచము, వాక్పదాన మైనపిమ్మట భర్తృవంశమువారికిని, పితృవంశమువారికిని మూడుదినము లాశౌచము. వివాహ మైనతరువాత భర్తృవంశమువారికే ఆశౌచ ముండును.

షట్తాసాభ్యంతరే యావ ద్గర్భస్రావో భవే ద్యది,

తదా మాససప్తై స్తాసాం దివసై శ్శుద్ధి రివ్యతే.

౧౭

ఆత ఊర్ధ్వం స్వజాత్యుక్త మాశౌచం తాను విద్యతే,

సద్య శ్శౌచం సపిండానాం గర్భస్య పతనే సతి.

౧౮

మఱియు ఆఱుమాసముల లోపున గర్భస్రావ మైనయెడల ఎన్నవమాసమున గర్భస్రావ మగునో అన్నిదినములు తల్లికి జననాశౌచము. ఆఱుమాసములు గఠించిన పిదప గర్భస్రావ మైన యెడల తల్లి స్వజాత్యుక్తపూర్ణాశౌచము పట్టవలెను, జ్ఞాతులకు పాతాశౌచము స్నానముతో శుద్ధి యగును.

సర్వేషా మేవ వర్ణానాం సూతకే మృతకేఽపి వా,

దశాహా చ్చుద్ధి రి త్యేషాః కలా శాస్త్రస్య నిశ్చయః.

౧౯

కలియుగమున సర్వవర్ణములకును జననమరణాదులయందు పది

స్థితా గర్భాస్తావద్దినాని మారకమితి వచనాత్. ౧౭. తాను మాతృష్వేద, నకు పిత్రాశ్చ. ౧౮. సామాన్యమత్వా విశేషాస్త్ర మహా-సర్వేషా మితి. 'సామాన్యకార్యతో

రాత్రు లాశౌచము పట్టవలెను. అని శాస్త్రములయందు నిర్ణయించబడినది.

అశీర్వాదం దేవపూజాం ప్రత్యుత్థానాభివందనమ్,
పశ్యంతే శయనం స్వర్ణం న కుర్యాత్ప్రతసూతకే. ౨౦
సంధ్యాం దానం జపం హోమం స్వాధ్యాయం పితృతర్పణమ్,
బ్రహ్మభోజ్యం వ్రతం నైవ కర్తవ్యం మృతసూతకే. ౨౧
నిత్యం నైమిత్తికం కామ్యం సూతకే య స్సమాచరేత్,
తస్య పూర్వకృతం నిత్యాదికం కర్త వినశ్యతి. ౨౨

ఆశౌచనియమములను వినుము. అశీర్వాదము, దేవపూజ, ప్రత్యుత్థానము, అభివందనము, మంచముమీఁద శయనించుట, ఇతరులను స్పృశించుట, సంధ్యావందనము, దానము, జపము, హోమము, స్వాధ్యాయము, పితృతర్పణము, బ్రాహ్మణభోజనము, వ్రతము, నిత్యకర్మములు, కామ్యకర్మములు ఆశౌచమున చేయఁగూడదు. సూతకసమయమున నిత్యనైమిత్తికకామ్యకర్మము చేసినయెడల పూర్వము చేసిననిత్యనైమిత్తికకర్మాదికములు నశించును.

వ్రతినో మంత్రపూతస్య సాగ్నికస్య ద్విజస్య చ,
బ్రహ్మనిష్ఠస్య యతినో న హి రాజ్ఞాం చ సూతకమ్. ౨౩

బ్రహ్మచారికిని, మంత్రపూతునకును, ఆహితాగ్నికిని, బ్రహ్మనిష్ఠుఁడగు యతికిని, రాజునకును ఆశౌచము లేదు.

మానం విశేష బలతా నృపేదితి విశేషస్యైక ప్రామాణ్యాత్. ౧౯, ౨౦. మూతక ప్రయోజన మాహ-సంధ్యా మితి త్రిభిః. ౨౧, ౨౨. వ్రతినః బ్రహ్మచారిః తేన గురుకుప్రాసా న త్యాజ్యేతి. యద్యా దాంధ్రాయజాదిమహావ్రతయుక్తస్య. తేనాపి వ్రతభంగో న కర్తవ్య శ్చేతి భావః. మంత్రపూతస్య మహామంత్రజపై స్పదా పవిత్రస్య - జపత్యాగో నోచిత ఇతి. సాగ్నికస్య హవనప్యాకశ్యత్వాత్. బ్రహ్మనిష్ఠస్య గృహస్థస్యాపి తస్య అతివర్ణాశ్రమిత్వాత్ - వర్ణాశ్రమాచితం మూతకం నాస్త్యేక - జన్మమరణయో రహస్తకత్వా చేతి యతినః క్షత్రియ సిని-తపాధిభి లోశేషణాయా వ్యుత్థితత్వాత్. రాజ్ఞాం మూర్ధాభిషిక్తానాం - దానం గ్రహ్య మేతేతి భావః. ౨౩. తస్య మూతకస్య ప్రాహ్మర్యం కృతం

వివాహోత్సవయజ్ఞేషు జాతే చ మృతసూచకే,
 తస్యపూర్వకృతం చాన్నం భోజ్యం త స్తను రబ్రవీత్. ౨౪
 సూతకే యసు గృహ్లాతి త ద్భావా న్న దోషభాక్,
 దాతా దోష మవాప్నోతి యాచకాయ దదన్నసి. ౨౫
 ప్రచ్ఛాద్య సూతకం య సు దదా త్యన్నం ద్విజాయ చ,
 జ్ఞాత్వా గృహ్లాతి యే విప్రాః దోషభాజ స్తవప హి. ౨౬

వివాహోత్సవయజ్ఞములయందు జననమరణాశౌచములు సంభ
 వించినయెడల ఆయాశౌచమునకు పూర్వము సిద్ధము చేయఁబడిన
 అన్నాదికము భుజింపవచ్చు నని మనఁపు చెప్పియున్నాఁడు. అజ్ఞానము
 వలన సూతకాన్నము భుజించినవానికి దోషము లేదు. ఆశౌచము
 వచ్చినపుడు ఇతరులకు అన్నము పెట్టినయెడల దోషము సంభవిం
 చును; గావున ఆశౌచము ఉన్నపుడు ఇతరులకు అన్నము పెట్టకూడదు.
 మఱియు ఆశౌచమును కప్పిపుచ్చి బ్రాహ్మణునకు అన్నము పెట్టిన
 యాతఁడును, ఆశౌచము ఉన్న దని యెఱిగియు వారి అన్నమును
 భుజించిన యాతఁడు దోషము బొందును.

తస్మాత్సూతకశుద్ధ్యర్థం పితృః కుర్యా త్సపిడనమ్,
 తతః పితృగణై స్సార్థం పితౄలోకం స గచ్ఛతి. ౨౭
 ద్వాదశాహే త్రిపక్షే వా షష్టాసే వత్సరేఽపి వా,
 సపిండీకరణం ప్రోక్తం మునిభిః ప్రత్యక్షభిః. ౨౮
 మయా తు ప్రోచ్యతే త్వాత్మ! శాస్త్రధర్మానుసారతః,
 చతుర్థా మేవ వర్ణానాం ద్వాదశాహే సపిండనమ్. ౨౯

సిద్ధాన్నం పక్వాన్నం తు భోజ్యం భోజనార్హమ్. మేవ. పశ్చాత్కృతం నేతి. ౨౪. తద
 జ్ఞానాత్ తస్య మాత్రక పార్శ్వజ్ఞానాత్ గృహ్లాతి. మాత్రకే కథితేఽపి యా యాచకే
 తస్మై తద్దదత్సక దాతా దోషభాగ్భవతి త్యర్థః. ౨౫. దాతాదోష మవాప్నోతి త్యేష
 వివృణోతి. ప్రచ్ఛాద్య సంగోప్య. ౨౬. తస్మాత్సూతకం సపిండనం వినా నాపయాతి.
 తదపసరణం వినాచ దానాదానయో రసధికారా దితి హేతో స్సపిండనం కుర్యా దితి.
 సపిండనాత్ సః ప్రేతః పితా. ౨౭. మునిమతో క్తసపిండనకాలం ప్రదర్శయతి-ద్వాద
 శాహే ఇతి. ౨౮. మునిమతం నిరాకృత్య యుగాదుయాపం స్వమతం కథయతి-
 మయేతి. ౨౯. మునిమతే బహూన్దోషాః ప్రదర్శ్య స్వమతం ప్రధయతి - అని

అనిత్యాత్మలిధర్మాణాం పుంసాం వై వాయుమః క్షుణ్ణాత్,

అస్థిరత్వా చ్ఛరీరస్య ద్వాదశాహే ప్రశస్యతే. 30

కాబట్టి అశౌచశుద్ధికై తిండి మరణించినపుడు సపిండికరణము జేయవలెను. అట్లు సపిండికరణము నాచరించినయెడల మృతిబొందిన యతఁడు పితృగణములతోఁ బితృలోకమును బొందును. ద్వాదశా హమునను త్రిపక్షంబునను షణ్మాసంబునను సంవత్సరాంతమునను సపిండి కరణము జేయవచ్చు నని తత్త్వవేత్త లగు మునులు చెప్పియున్నారు. శాస్త్రధర్మముల నాలోచించిన యెడల నా నాలుగు వర్ణములవారికిని ద్వాదశాహంబున సపిండికరణము జేయుట ఉత్తమమని నా యభి ప్రాయము. కారణ మేమంటే? కలిధర్మము లనంతములగుటవలనను, పురుషులకు ఆయుర్దాయము క్షీణించుచుండుటవలనను, శరీరము లస్థి రము లగుటవలనను పండ్రెండవదినంబున సపిండికరణము జేయుట అత్యుత్తమ మని యెఱుంగుము.

వ్రతబంధోత్సవాదీని వ్రతస్యోద్యాపనాని చ,

వివాహాది భవేన్నైవ మృతే చ గృహమేధిని. 30

భిక్షు ర్భిక్షాం న గృహ్యతి హంతకారో న గృహ్యతే,

నిత్యం నైమిత్తికం లుప్యే ద్యావ త్పిండం న మేళితమ్. 31

కర్తవ్యం తృప్త్యా వాయీ భవే త్తస్మా త్సపిండనమ్,

నిరగ్నిక స్సాగ్నికో వా ద్వాదశాహే సమాచరేత్. 32

యత్ఫలం సర్వతీర్థేషు సర్వయజ్ఞేషు యగ్భుమ్,

తత్ఫలం సమవాప్నోతి ద్వాదశాహే సపిండనాత్. 33

ఉపనయనము, యజ్ఞాద్యుత్సవములు, వ్రతోద్యాపనములు, వివా హాదిశుభకర్మలు తిండిమరణించినపుడు చేయఁగూడదు. సపిండికర ణము జేయువఱకు సన్నాహములు భిక్షును గ్రహింపరు. వైశ్వదేవము

త్యాదితి పంచభిః కలిధర్మాణా మనిత్యత్వ మేవాహ. పుంసా మిత్యాది. 30. వ్రత బంధః ఉపవీతసంస్కారః-ఉత్సవః యజ్ఞాదీనాం-అదికదేవసేవికాదీనామపి వ్రతస్య కారకాదే రవ్యతిమాత్రస్య అదీని ద్వితీయాగమవాదీ న్యపి గృహమేధిని వృద్ధేఃసతి. 31. భిక్షుః సన్నాహినీ. హంతకారః వైశ్వదేవ ముత్సవతాం పంచమాహ నివర్తకాన్న విభాగః. 32. వ్రత్యవాయీ దోషశా గ్భవత్. 33, 34. అతః ద్వాదశాహా

జేయకూడదు. నిత్యనైమిత్తికములు లోపించును. కర్తృలోపంబువలన ప్రత్యవాయము కలుగును; కాబట్టి నిరగ్నికుండై నను సాగ్నికుండై నను ద్వాదశాహంబున సపిండికరణము జేయఁదగును. ద్వాదశాహంబున సపిండికరణము జేయుటవలన సర్వతీర్థస్నానఫలమును సర్వయజ్ఞఫలమును బొందును.

అథః స్నాత్వా మృతస్థానే గోమయే నోపలిపితే,
 శాస్త్రోక్తేన విధానేన సపిండిం కారయేత్సుతః. 3౫
 పాద్యాఘ్నేచమనీయాద్యైర్విశ్వేదేవాంశ్చ పూజయేత్,
 కా పిత్రే వికిరం దత్వా హ్యపః పున రుపస్సృజేత్. 3౬
 దద్యాత్పితామహాదీనాం త్రీస్పిండాంశ్చ యథాక్రమమ్,
 వసురుద్రార్కరూపాణాం చతుర్థం మృతకస్య చ. 3౭
 చందనై స్థుల సీపత్రై ర్ధూపై ర్దీపై స్సుభోజనైః,
 ముఖవాసై స్సువస్త్రైశ్చ దక్షిణాభిశ్చ పూజయేత్. 3౮
 ప్రేతపిండం త్రిధా కృత్వా సువర్ణస్య శలాకయా,
 పితామహాదిపిండేషు మేళయేత్తం పృథక్పృథక్. 3౯
 పితామహ్యో సమం మూతుః పితామహాసమం పితుః,
 సపిండికరణం కుర్యా దితి తార్క్ష్య! మతం మమ. ౪౦

సపిండికరణవిధాన మెట్లుంటే? స్నానము జేసి మృతస్థానంబున నలికి శాస్త్రోక్తవిధానముగా సపిండికరణముజేయవలెను. పాద్యాఘ్నంబులచేతను ఆచమనముచేతను విశ్వేదేవులను పూజించి భూమిని వికిరందిడి ఆచమనము జేయవలెను. తరువాత వసురుద్రాదిత్యస్వరూపులగు పితృపితామహప్రపితామహులకును మృతులకును పిండప్రదానము జేయవలెను. చందనముచేతను తులసీపత్రంబులచేతను ధూపదీపవస్త్రదక్షిణంబులచేతను బూజించిన పిమ్మట ప్రేతపిండమును సువర్ణశలాకచే మూడుముక్కలుగా జేసి పితామహాది పిండంబులయందు

స్వాగతకళ్యాణార్థం. మృతస్థానం గోమయే నోపలిపయ్య సపిండనం కారయేత్. 3౫. అథః ఉపస్సృజేత్ శాస్త్రోక్తవిధానాత్. 3౬-3౯. పితుః పిండస్య పితామహాదిపిండై స్స పైకికరణం సపిండికరణ మితి. ౪౦. అథ శబ్దో విధానాంతరే.

యేమిటగా కలుపవలెను. తల్లి మృతి బొందిన పితామహితోను తండ్రి మరణించిన పితామహునితోను సపిండికరణము జేయవలెను.

మృతే పితరి యస్యాథ విద్యతే చ పితామహః,
తేన దేయాస్త్రయః పిండః ప్రపితామహపూర్వకః. ౪౧
తేభ్యశ్చ వైతృకం పిండం మేళయేత్తం త్రిధాకృతమ్,
మాతర్యగే ప్రశాంతాయాం విద్యతే చ పితామహీ, ౪౨
తదా మాతృకశ్చాద్ధేపి కుర్యాత్తైత్వకవద్విధిః,
యద్వా మయి మహాలక్ష్మ్యం తయోః పిండం చ మేళయేత్, ౪౩

పితామహుడు జీవించియుండఁ దండ్రి మరణించినయెడల సపిండికరణ మెట్లన, ప్రపితామహుడు లగు మువ్వరకు పిండప్రదానముజేసి వారిపిండములతో తండ్రిపిండమును కలుపవలెను. ఇట్లే పితామహి జీవించియుండఁ దల్లి మరణించినయెడల ప్రపితామహి మొదలు ముగ్గురకు పిండప్రదానము జేసి వారిపిండములతోఁ దల్లిపిండమును కలుపవలెను. పితామహీపితామహరూపు లగు లక్ష్మీనారాయణులయందు మాతాపితరులపిండములను కలుపవలెను. అని మతాంతరము కలదు.

అపుత్రాయాః స్త్రియాః కుర్యాత్పితృసంధానికమ్,
శ్వశ్వాదిభి స్సహైవాస్యాసపిండికరణం భవేత్. ౪౪
భర్తాదిభిః స్త్రిభిః కార్యం సపిండికరణం స్త్రియాః
వైతన్యమ మతం తార్క్ష్య! పత్యా సాపిండ్యమర్హతి. ౪౫

అపుత్ర యగు భార్య మృతిబొందినయెడల భర్త తన తల్లి మొదలగువారితో సపిండికరణము జేయవలెను. స్త్రీకి భర్తతో సపిండికరణం కుక్కశలాకయా త్రిధా కృతంవైతృకం పితుః పిండం తేభ్యః ప్రపితామహాదిత్రిభిః పిండై స్సహ మేళయేదితి, అగ్రే పితామహ్యః పూర్వం మాతరిప్రశాంతాయాంసత్యాం వైతృకవత్ప్రపితామహ్యదీనాం త్రిస్పిండాక దత్వాతైస్సహ మాకుః పిండం మేళయేదితి, ౪౨, పక్షాంతర మాహ- యద్యేతి, తయోః మాతాపిత్రోః పితామహరూపే మయి పితుః పిండం-లక్ష్మ్యంమాకుశ్చేతి. ౪౩. స్త్రియాః స్త్రియాకరణే పతుర్వర పృథికాలోఽస్తీ త్యాహ-అపుత్రయా ఇతి, ౪౪. మతాంతరం నిరాకరోతి- భర్తాతి భర్తా శ్వశాంతేన సహ న తు సపిండనం యోగ్యం భవతి- అధ్యాత్మిక, ౪౫. దయితా చ పతిశ్చ దంపతి 'బాయాదయితయో ర్దండంభావ'

కరణము జేయవలయునని యున్నది. గాని అయ్యది నాకు సమ్మతము కాదు.

ఏకాం చితాం సమారూఢా దంపతీ యది కాశ్యపః,
 తృణ మంతరతః కృత్వా శ్వశురాదే స్తదా చరేత్,   ౪౬
 ఏక ఏవ సుతః కుర్యా దాదా పిండాదికం పితుః,
 తదూర్ధ్వం చ ప్రకుర్వీత సత్యా స్నానం పున శ్చరేత్.   ౪౭
 హుతాశం యా సమారూఢా దశాహభ్యంతరే సతీ,
 తస్యా భర్త ర్దినే కార్యం శయ్యాదానం సపిండనమ్.   ౪౮

భార్యాభర్త లేక కాలంబున మృతిబొందినయెడల వారల సపిండ్లీకరణము భర్త పితృపితామహప్రపితామహులతోఁ జేయవలసియుండును. కాబట్టి శ్వశురాదుల మధ్యను ద్వణమునుంచి సపిండ్లీకరణము జేయవలెను. తండ్రి మృతిబొందినపుడు ఒకకుమారుఁడే సపిండ్లీకరణము జేయవలెను. అల్లె తల్లికిని జేయవలెను. భర్త మృతిబొందినపుడు అతని దశరాత్రులమధ్యను భార్య సహగమనము జేసినయెడల దానికి భర్తసాపిండ్యదినంబుననే సపిండ్లీకరణము మొదలగునవి జేయవలెను.

కృత్వా సపిండనం తార్క్ష్య! ప్రకుర్యాత్పితృతర్పణమ్,
 ఉదాహరేత్స్వధాకారం వేదమంత్రైస్సమన్వితమ్.   ౪౯
 అతిథిం భోజయేత్పశ్చాద్ధంతకారం చ సర్వదా,
 తేన తృప్యంతి పితరో మునయో దేవదానవాః.   ౫౦
 గ్రాసమాత్రా భవేద్భిక్షా చతుర్దాసం తు పుష్కలమ్,
 పుష్కలాని చ చత్వారి హంతకారో విధీయతే.   ౫౧

ఇట్లు సపిండ్లీకరణము జేసి పితృతర్పణము జేయవలెను. అనంతరము వేదమంత్రములతోఁ గూడిన స్వధాకారము నుచ్చరింపవలెను.

భవతః శ్వశురాదే-అంతరతః మధ్యే తృణం కృత్వా తత్సత్యా స్సపిండనం కుర్యాదిత్యన్వయః. ౪౬. సత్యా స్సపిండనాదిక మ ప్యేక ఏవ సుతః కుర్యాత్. న తు ద్వితీయః. ౪౭. విదేశే దశాహమధ్యే జ్ఞాత్వా మృతాయా స్సత్యా శ్శ్రవణాదిదినా దవశేష దినేషు దశరాత్రం విధాయ భర్త. స్సపిండదినే సపిండనాదికం కార్యమ్. దశాహదనంతరం జ్ఞాత్వా మృతాయా స్త్రు శ్రవణాదిదినాద్వదశేఽహానితి. ౪౮-౫౦, హంత

తరువాత అతిథికి భోజనం విడి హంతకారమునిచ్చిన పితరులు మునులు దేవదానవులు తృప్తి బొందుదురు. హంతకారప్రమాణ మే దనగా ఒక గ్రాసము భిక్ష యనబడును. నాలుగు గ్రాసములు పుష్కల మనఁబడును, నాలుగు పుష్కలములు హంతకారమని చెప్పబడును.

సపిండ్యాం విప్రచరణౌ పూజయేచ్ఛందనాత్మతైః,
దానం తస్మై ప్రదాతవ్య మక్షయ్యత్ప్రప్తిహేతవే. ౧౨
వర్షవృత్తిం ఘృతం చాన్నం సువర్ణం రజతం సుగామ్,
అశ్వం గజం రథం భూమి మాచార్యాయ ప్రదాపయేత్. ౧౩
తతశ్చ పూజయేన్నంత్రైస్త్వస్తివాచనపూర్వకమ్,
కుంకుమాక్షతనై వేదై స్త్వర్గహా దేవీం వినాయకమ్. ౧౪
ఆచార్యస్తు తతః కుర్యా దభిషేకం సమంత్రకమ్,
బధ్యా సూత్రం కరే దద్యాన్నంత్రపూతాం స్తథాక్షతాత్. ౧౫
తతశ్చ భోజయేద్విప్రా న్నృపౌష్టాన్నై ర్వివిధైశ్చభైః,
దద్యాత్సజ్జీవాం స్తేభ్యస్సజలాన్నాన్ ద్వివడ్భటాన్. ౧౬
పార్యాయుధప్రతాదస్తు దండస్తు ద్విజభోజనాత్,
స్పృష్టవ్యోనంతరం వర్ణైశ్చ ధ్యేరం స్తే తతః క్రమాత్. ౧౭

సపిండికరణమునందు బ్రాహ్మణచరణములను గంధాక్షతలచేఁబూజింపవలెను. అక్షయ్యత్ప్రప్తిహేతవే దాన మియ్యవలెను. సంవత్సరమునకు సరిపడు అన్నమును, ఘృతమును, సువర్ణమును, వెండిని, గోవును, అశ్వమును, గజమును, రథమును, భూమిని ఆచార్యుని కివ్వవలెను. పుణ్యావాచన మైనపిమ్మట నవగ్రహములను, సరస్వతిని, వినాయకుని మంత్రములచేఁ బూజింపవలెను. పిమ్మట నాచార్యుఁడు కారప్రమాణ హామ. చత్వారి పుష్కలాని షోడశ గ్రాసమాత్రమ్. ౧౨, ౧౩. కుగాం కుశీలాం గామ్. ౧౩, ౧౪. సూత్రం రక్షమాత్రమ్. ౧౫. కుతైః సరస్వైః బహుశర్కరాయాక్షై రిత్త్యర్థః. సజలాన్నాన్ జలపూర్ణాన్తోడకదక్షిణాసహితాన్ ద్వివట్ ద్వాదశ ఘటాన్ ద్వాదశవిప్రాది న్భోజయిత్వా తేభ్యో దద్యాదితి. ౧౬. ద్విజభోజనానంతరం వర్ణై ర్విప్రాదిభి ర్వార్యాద్యాః క్రమాత్ స్పృష్టవ్యాః తతస్తే కుఢ్యేర నిత్యన్వయాః. బ్రాహ్మణాదిభి శ్చకుర్భి ర్వర్ణై శ్చత్వరః క్రమాత్స్పృష్టవ్యా ఇత్త్యర్థః.

యజమానునకు అభిషేకము జేసి హస్తమున రత్నాబంధనము గట్టి మంత్రపూతంబు లగు నక్షతల నీయవలెను. అనంతరము పండ్రెండు గురు బ్రాహ్మణులకు మృష్టాన్నమిడి దక్షిణాసమన్వితంబులగు పండ్రెండు ఉదకుంభదానంబులఁ జేయవలెను. తర్వాత బ్రాహ్మణు లుదకమును క్షత్రియు లాముఢమును నైశ్యులు ప్రతీదమును శూద్రులు దండమును స్పృశింపఁ బరిశుద్ధు లగుటగు.

ఏవం సపిండనం కృత్వా క్రిన్మా వస్త్రాణి సంత్యజేత్,
శుక్లాంబరభరో భూత్వా శయ్యాదానం ప్రదాపయేత్. ౧౮
శయ్యాదానం ప్రశంసంతి సర్వే దేవాస్సవాసవాః,
తస్మాచ్ఛయ్యా ప్రదాతవ్యా మరణే జీవికేఽపి వా. ౧౯
సారదారుమయీం రమ్యాం సుచిత్రైశ్చిత్రితాం దృఢామ్,
పట్టసూత్రైర్వితనితాం హేమపత్రై రలంకృతామ్. ౨౦
హంసతూలీప్రతిచ్ఛన్నాం శుభశీర్షోపధానికామ్,
ప్రచ్ఛాదనపటియంతాం పుష్పగండైస్సువాసితామ్. ౨౧
దివ్యబంధై స్సుబంధాం చ నునిశాలాం సుఖప్రదామ్,
శయ్యామేవంవిధాం కృత్వా హ్యస్తృతామాం న్యసేద్భువి. ౨౨

ఇట్లు సపిండనము జేసి కర్తవస్త్రములను విడనాడి శుక్లాంబర భరందై శయ్యాదానము జేయవలెను. దేవేంద్రాదిదేవత లీ శయ్యాదానమును ప్రశంసజేయుదురు. కాఁబట్టి మరణించినపుడేని జీవించినపుడేని శయ్యాదానము జేయవలెను. సారంబులగు దారువులచే నిర్మింపఁ

౧౭. అథ సపిండనానంతరం-శయ్యాదానం నిరూపయతి-ఏవ మిత్యాది. ౧౮, ౧౯. శయ్యాం ఆస్తృతాం విచిత్రవస్త్రైశ్చాఽచ్ఛాదితాయాం భువి న్యసేత్ స్థాపయేత్ ఇతి శృతీయేనాన్వయః. శభంధూతాం సారదారుమయీం భారసంకహంకావ్యరచితాం యద్వా సారరూపా దారు ద్విద్రుమస్తన్తయీం వా రమ్యా మితి విశేషేణ ఉక్త రమ్యతా మేవాహ-సుచిత్రైరితి వితనితాం సంగ్రథితామ్. లోహపత్రస్థానే హేమపత్రై రితి. ౨౦. హంసక దుజ్జ్వలా మృదులా చ యా తూలీతః ప్రస్తరణికా భాషాయాం 'తూలాతః' చేతి.) తయాప్రతిఛన్నాఽచ్ఛాదితాం శుభానిసుంద రాణిశీర్షోపధానికాని యస్యాం (భాషాయాం 'తకియా' ఇతి) ప్రచ్ఛాదనపటి తతాచ్ఛాదనక ముపరితవస్త్రం దివ్యబంధైః (భాషాయాం 'కనకా' ఇతి). ౨౧. చత్రం చతుశ్చరణగుంఠగ్నం రథస్థ

బడినదియు, చిత్రవిచిత్రంబులచే చిత్రంపఁబడినదియు, దృఢమైనదియు, పట్టుసూత్రంబులచే కట్టఁబడిన వితానము కలదియు, బంగారుపుష్పంబులచే నలంకరింపఁబడినదియు, హంసతూలికాతల్పముతోఁ గూడినదియు, చక్కని తలగడలు బాలీనులతోను గూడినదియు, దుప్పటితోఁ గూడినదియు, పుష్పగంధనువాసితంబును దివ్యంబులగు బంధంబులతోఁ గూడినదియు విశాలమైనదియు నగు శయ్యను నాస్త్రుతంబగు భూమిపై నుంచవలెను.

ఛత్రం దీపాలయం రాప్యం చామరాసనభాజనమ్,
భృంగారకరకాఽఽదర్శం పంచవర్ణ వితానకమ్. ౬౩

శయనస్య భవేత్కించిద్యచ్ఛాన్య దుపకారకమ్,
తత్సర్వం పరిత స్తస్యాస్వే స్వే స్థానే నియోజయేత్. ౬౪

తస్యాం సంస్థాపయేద్దైమం హరిం లక్ష్మీ సమన్వితమ్,
సర్వాభరణసంయుక్త మాయుధాంబరసంయుతమ్. ౬౫

స్త్రీణాం చ శయనే ధృత్వా కజ్జలాలక్రకుంకుమమ్,
వస్త్రం భూషాదికం యచ్చ సర్వమేవ ప్రదాపయేత్. ౬౬

ఛత్రమును వెండి మొదలగు లోహములచే నిర్మితంబగు దీపపు శయ్యను వింజామరములను పీటను జలపానపాత్రమును బారీని స్వల్పపాత్రను అద్దమును పంచవర్ణముల చాందినీవస్త్రమును మరియు తాంబూలపళ్ళెరము మొదలగు శయనోపకరములను ఆశయ్యకు అంతటను వానివానిస్థలంబుల నుంచవలెను. విమ్మట నాశయ్యను బంగారముచేఁ జేయింపఁబడిన లక్ష్మీనారాయణులను సర్వాభరణవస్త్రాదులచే

వత్, రాప్యం రూప్యాదిధాతుమకుం దీపాలయం (దీపటీఁదితి భాషయం) చామరం వ్యజనం ఆసనం రాప్తమకుం ('చాకే'దితి భాషయం) భాజనం జలపానపాత్రం, భృంగారం గదాకా ('గడకి'రూపాంతి భాషయం) కరకా అల్పఘటాః, కలశ మితి కమండలుర్యా, అదర్శం దర్శణమ్. ౬౩. ఆన్యగ్ తాంబూలపాత్రాద్యుపకారకపామగ్రీం స్వే స్వే స్థానే దితి-ఛత్రం పాదేష-దీపాలయం వామే-చామరం శయ్యాపరి-ఆసనం దక్షిణే భాజనం తదుపరి-చితానం ఛత్రస్యోపరి నియోజయే దితి. ౬౪, ౬౫. స్త్రీణాం సాభాగ్యవతీనామ్. ౬౬. కర్ణాంగుళియాదిభిః దంపత్యోరాభరణాని త్రైకా

నలంకరించియుంచవలెను. సాభాగ్యవత్తులగు స్త్రీల నుద్దేశించి శయ్యా దానము జేయునపుడు కాటుకను లత్తుకను కుంకుమను వస్త్రమును అలంకారములను పూర్వోక్తంబు లగు వస్తువులను ఉంచి దానము జేయవలెను.

తతో విప్రం సపత్నీకం గంధపుష్పై రలంకృతమ్,
కర్ణాంగుళీయాభరణైః కంఠసూత్రైశ్చ కాంచనైః. ౨౭
ఉష్ణీమ ముత్తరీయం చ చోళకం పరిధాయ చ,
స్థాపయేత్సుఖశయ్యాయాం లక్ష్మీనారాయణాగ్రతః. ౨౮

అనంతరము సపత్నీకుండగు బ్రాహ్మణుని గంధపుష్పదులచేతను మకరకుండలాంగుళీయకంఠసూత్రములచేతను నలంకరించి తలపాగాను బెట్టి ఉత్తరీయము నిచ్చి కంచుకము దొడిగి అశయ్యమీదను లక్ష్మీ నారాయణాగ్రభాగంబున గూర్చుండబెట్టవలెను.

కుంకుమైశి పుష్పమాలాభిర్హరిం లక్ష్మీం సమగ్చ్ఛయేత్,
పూజయేల్లోకపాలాంశ్చ గృహోద్దేవం వినాయకమ్. ౨౯
ఉత్తరాభిముఖో భూత్వా గృహీత్వా కుసుమాంజలిమ్,
ఉచ్చారయే దిమం మంత్రం విప్రస్య పురతస్థితః. ౩౦
యథా కృష్ణ! త్వదీయాస్తి శయ్యా క్షీరోదనాగరే,
తథా భూమా దశూన్యేయం మమ జన్మని జన్మని. ౩౧
ఏవం పుష్పాంజలిం విస్త్రే ప్రతిచాయాం హరేః క్షీపేత్,
తతస్సోపసృజరాం శయ్యాం దానసంకల్పపూర్వకమ్. ౩౨
దద్యాద్వృతోపదేష్టే చ గురవే బ్రహ్మవాదినే,
గృహేణ బ్రాహ్మణేనాం త్వం శో దదాతీతి కీర్తయేత్. ౩౩
అదోళయే ద్ద్విజం లక్ష్మీం హరిం చ శయనస్థితమ్,
తతః ప్రదక్షిణీకృత్య ప్రణీత్య విసర్జయేత్. ౩౪
సర్వోపసృజైర్యుక్తం ప్రదద్యాదతిసుందరమ్,
శయ్యాయాం సుఖనుత్ప్యం గృహం చ విభవే సతి. ౩౫

లంకృతం విప్రం-స్థాపయే దిక్యుత్తరే జాన్వయః. ౨౭-౩౦. మమేయ మితి చీవకే-
మరణే మమ పితృ రితి విశేషః. ఇయం శయ్యా అకూన్యా-మయా మమ పిత్రవా
సహితైవ భూయా దిత్వర్థః. ౩౧, ౩౨. శోదదాతీతి దానాభిమానం న తుర్యా దితి.

అనంతరము కుంకుమచేతను పుష్పమాలికలచేతను లక్ష్మీనారాయణులను ఇంద్రాదిలోకపాలకులను నవగ్రహములను సరస్వతిని వినాయకుని బూజించి ఉత్తరాభిముఖుడై దోసిలియందు పువ్వులనునిచిల్చి “యథా కృష్ణ! త్వదీయా స్తి కయ్యా క్షీణోదసాగరే, తథా భూయా దశూన్యేయం మమ జన్మని జన్మని.” అను మంత్రమును బ్రాహ్మణున కెదురుగా నిలిచి పఠించి బ్రాహ్మణులమీదను లక్ష్మీనారాయణుల ప్రతిమలమీదను జల్లవలెను, తర్వాతను సంకల్పించి సోప స్కరంబగు శయ్యను వ్రతోపదేష్టయు బ్రహ్మవాదియు నగు గురువునకు “హే బ్రాహ్మణ ఏవాం త్వం గృహణకో దదాతి” యని కీర్తించుచు దానము చేయవలెను. అనంతరము శయ్యమీద నున్న బ్రాహ్మణుని లక్ష్మీనారాయణులను నూరేగించి, ప్రదక్షిణముజేసి నమస్కరించి విసర్జింపవలెను. ఇట్లు శయ్యాదానము జేసి పాదుర్ధ్వమున్నయెడల శయ్యమీద సుఖముగ శయనించుటకై సర్వోపకరణసంయుక్తంబగు గృహమును గూడ దానము జేయవలెను.

జీవమానస్వహస్తేన యది శయ్యా దదాతి యః,
తజ్జీవతా వృషోత్సర్గం పర్వణిషు సగూచరేత్. 21
ఇయమేకస్య దాతవ్యా బహూనాం న కదాచన,
సా విభక్తా చ విక్రీతా దాతారాం పాతయత్యథః, 22
పాత్రే ప్రదాయ శయనం వాంఛితం ఫలమాప్నుయాత్,
పితా చ దాతా తనయః పరత్రేహ చ మోదతే. 23

శయ్యాదానమును వృషోత్సర్గమును జీవించియున్నపుడు జేయడలచినయెడల పర్వములయందు నాచరింపవలెను. శయ్య నంతయు నొకనికే ఇవ్వవలెను గాని విడదీసి అనేకులకు ఇవ్వకూడదు. శయ్యను విభాగించి ఇచ్చినను అచ్చినను దాత అధోలోకమును బొందును. పాత్రభూతుండగు వానికి శయ్యాదానము జేసిన వాంఛితమనోరథములు లభించును. తండ్రి ఇచ్చినను పుత్రుఁ డిచ్చినను ఇహపరసుఖంబులు బొందును.

23, 24. సర్వోపస్కరణై ర్గృహణచిత్తసవ్యవస్తాభిః సహితం సుఖము ప్ర్యర్థం ముఖేన నిద్రానుప్రిః తదర్థం గృహం చ దద్యా దితి. 24. 25. అభూతసంప్లవం మహాప్రక

పురంజరగృహే దివ్యే సూర్యపుత్రాలయేఽపి చ,
 ఉపతిష్ఠే న్న సందేహ శ్చయ్యాదానప్రభావతః. ౨౯
 విమానవర మారూఢస్సేవ్యమానోఽప్సరోగణైః,
 ఆభూతసంప్లవం యావత్త్రిష్టత్యాతంకవర్జితః. ౩౦
 సర్వతీర్థేషు య త్పుణ్యం సర్వపర్వదినేషు చ,
 తేభ్యశ్చాప్యధికం పుణ్యం శయ్యాదానోద్భవం భవేత్. ౩౧

శయ్యాదానప్రభావంబువలన దివ్యంబగు స్వర్గంబునను యమా
 లయంబునను శ్రేష్ఠంబగు విమానము నధిష్ఠించి అప్సరస్సేవ్యమానుడై
 ఏవిధంబు లగు పీడలు లేక మహాప్రళయమువఱకు సంచరించుచుం
 డును. సందేహములేదు తీర్థయాత్రాదిసమస్తపుణ్యంబులకంటెను శయ్యా
 దానోద్భవం బగు పుణ్యం బధికం బని తెలిసికొనుము.

ఏవం దత్వా సుతశ్చయ్యాం పడదానం ప్రదాపయేత్,
 తచ్చృణుష్య మయాఽఽఖ్యాతం యథావత్కథయామి తే. ౩౨
 ఛత్రోపానహవస్త్రాణి ముద్రికా చ కమండలుః,
 ఆసనం పంచపాత్రాణి పదం సప్తవిధం స్మృతమ్. ౩౩
 డండేన తామ్రపాత్రేణ హ్యమానైర్న రోభిజనైరపి,
 అర్ఘ్యయజ్ఞోపవీతైశ్చ పడం సంపూర్ణతాం వ్రజేత్. ౩౪
 త్రయోదశపదానితం యథాశక్త్యా విధాయ చ,
 త్రయోదశేభ్యో విప్రేభ్యః ప్రదద్యాద్ద్యాదశేఽహని. ౩౫
 అనేన పడదానేన ధార్మికా యాంతి సద్గతిమ్,
 యమమార్గగతానాం చ పడదానం సుఖప్రదమ్. ౩౬

ఇట్లు శయ్యాదానము జేసి పడదానము జేయవలెను. అపడ
 దానవిధిని యథాశాస్త్రముగాఁ దెలియఁజెప్పెద వినుము. ఛత్రోపానహ
 వస్త్రములు ముద్రిక కమండలువు ఆసనము పంచపాత్రములు పడ మని
 పిలువఁబడును. పడము ఐదు విధములు. మఱియు పడము పదుమూఁడు
 విధము లనిగూడ చెప్పఁబడుచున్నది. అపదుమూఁడును ఎవ్వియనఁ

యవర్యంతం ప్రళయే లీనోఽపి తునస్సుప్తీనమయే తత్రైవోత్పద్య ఆతంకవర్జితః
 పీడారహితః స్వర్గే తీవ్రతీతి పూర్వవత్ జ్ఞాతవ్యమ్. ౩౦-౩౨. శయ్యాదానోత్తరం
 పడదానం ప్రదద్యాదిత్యాహ. ఛత్రేతి. ౩౩-౩౪. పథి యమమార్గే సుఖం నిస్తరతే

డండము, రాగిచెంబు, అమాన్మము, భోజనము, అర్ఘ్యము, యజ్ఞోపవీతము పూర్వోక్తపంచవిధపదాంతర్గతంబులగు వస్తువులు ఏనుసు కలిసి పడము పదుమూడువిధములైనది. ఇట్లు పదుమూడువిధంబులగు పడములను యథాశక్తిగా త్రయోదశసంఖ్యాకులగు బ్రాహ్మణులకు పండ్రెండవ దినంబున నివ్వవలెను. ఇట్లు పడదానము జేయుటవలన ధార్మికులు సద్గతిని బొందుదురు. పాపాత్ములు నుఖము బొందుదురు.

అతపస్తత్రవై రాద్రోదహ్యతే యేన మానవః,

ఛత్రదానేన సుచ్ఛాయా జాయతే తస్య మూర్ధని.

౮౭

అతికంటకసంకీర్ణే యమలోకస్య వరసి,

అశ్వారూఢాశ్చ తే యాంతి దడతేయే హ్యుపానహా.

౮౮

శీతోష్ణవాతదుఃఖాని తత్ర ఘోరాణి ఖేచర!

పస్త్రదానప్రభావేన నుఖం నిస్తరతే పథి.

౮౯

యమదూతా మహారాద్రాః కరాళాః కృష్ణపింగాళాః,

న పీడయంతి తం మార్గే ముద్రికాయాః ప్రదానతః.

౯౦

బహుమర్తసమాకీర్ణే నిర్వాతే తోయవర్జితే,

కమండలుప్రదానేన తృప్తితః పిబతే జలమ్.

౯౧

మృతోద్దేశేన యోదద్యానుడపాత్రం చ తామ్రజమ్,

ప్రపాదానసహస్రస్య యత్ఫలం సోఽశ్నుతే ధ్రువమ్.

౯౨

ఆసనే భోజనే చైవ దత్తే సమ్యగ్ద్విజాతయే,

నుఖేన భుక్త్యై పాథేయం పథి గచ్ఛచ్ఛనైశ్చనైః.

౯౩

ఏవం సపిండనదినే దత్వా దానం విధానతః,

బహూంత్యంభోజయేద్విప్రా నయః శ్వపాకాదికానపి.

౯౪

యమమార్గంబున నెండ యతిరౌద్రంబుగా నుండును. కాబట్టి ఛత్రదానము జేసినయెడల నెండవలన బాధ నొందక శీతలచ్ఛాయను వెల్లును. ఉపానహ (చెప్పులు) దానముజేయుటవలన నతిసంకటసంకీర్ణంబగు యమమార్గంబున నశ్వారూఢులై నుఖంబుగా వెల్లుదురు. వస్త్రదానము జేయుటవలన యమమార్గంబున వర్ష వాతాతపబాధలనొందక నుఖముగా వెల్లుదురు. ముద్రికాదానము జేయుటచే మహారాద్రులు భుక్త్యై. ౮౯-౯౨. సోఽశ్నుతే పరతాకభోగ్యమ్. ౯౩-౯౪. నను “ఉత్తమం

కరాళురు కృష్ణపింగళులు అగుయమదూతలవలన బాధనొందరు. కమం
డులుదానమువలన నతిఘర్త (గాడ్డు) సమాకీర్ణంబును నిర్వాతంబును
ఉడకశూన్యంబును నగు యమమార్గంబున జలమును ద్రావుచు సుఖ
ముగా వెళ్లుదురు. తామ్రపాత్రను మృతోద్ద్యేముగానిచ్చిన యతఁడు
సహస్రప్రసా (చలివేంద్ర) దానఫలము నొందును. పీటను పంచపాత్ర
లను దానముజేసినయెడల యమమార్గంబున బడి మెల్ల మెల్లగా నడ
చుచు పాథేయమును సుఖముగా భుజించును. ఇట్లు సపిండికరణాదినం
బున దానములను యథావిధిగాఁ జేసి బ్రాహ్మణులకు విశేషముగా
భోజనము బెట్టవలెను.

తతస్సపిండనా దూర్ధ్వ మర్వా క్సంవత్సరాదపి,
ప్రతిమాసం ప్రచాతవ్యో జలకుంభ స్సపిండకః. ౯౧
కృతస్య కరణం నాస్తి ప్రేతకార్యా ద్యతే ఖగ,
ప్రేతార్థం తు పునః కుర్యా దక్షయ్యత్ప్రతిహేతవే. ౯౨

సపిండికరణానంతరము సంవత్సరమువఱకును ప్రతిమాసంబు
నను ఉడకుంభదానమును మాసికశ్రాద్ధమును జేయుచుండవలెను.
వ్రతోద్యాపనాదుల నొకపర్యాయము ఆచరించిన మరలఁ జేయఁగూ
డదు. ప్రేతకార్యము మాత్రము మరలమరలఁ జేయుటవలన ప్రేతలకు
అక్షయత్ప్రతి కలుగును. కాఁబట్టి తిరిగిదిరిగి చేయవచ్చును.

అతో విశేషం వక్ష్యామి మాసికస్యాబ్దికస్య చ,
పాక్షికస్య విశేషం చ విశేషతిథిషు మృతే. ౯౩
పార్ణమాస్యాం మృతో యస్తు చతుర్థీ తస్య ఊనికా,
చతుర్థ్యాం తు మృతో యస్తు నవమీ తస్య ఊనికా. ౯౪

పాదశం ప్యాత స్తయా తే కథితం ఖగ! శ్రవయత్వా చరుం తార్క్షి! కుర్యా
దేకాదశేచనాని" ఇతి ప్రాగుక్తత్వా దేకాదశాపే కృతాయామ పృథక్పాద
క్యాం పునః ప్రతిమాసం ఘటం పిండదానం చ కిమర్థ మితి చేతత్రాహ. కృతస్యతి,
అత్ర కృతస్య కరణం నాస్తితి నిషేధస్తు ప్రేతకార్యం వినా వ్రతోద్యాపనాదిష్యే
వ. ప్రేతార్థంతు పునఃజనన స్యాక్షయత్ప్రతి ర్భవతీతి హేతోః పునరపి కుర్యాది
త్యర్థః. ౯౩. అతః మాసికాదీనా మాసక్యకత్వాదితి హేతోః విశేషాను పార్ణమా
స్యాదితిథిషు పునఃపే మృతే ౯౪ ప్రథమం పాక్షికవిశేషం వక్ష్యామితి. ౯౩. తమ

నవమ్యాం తు మృతో య స్తు రిక్తా తస్య చతుర్దశీ,
ఇత్యేవం పాక్షికం శ్రాద్ధం కుర్యా ద్వింశతిమే దినే.

౯౯

మాసికాబ్దికములు అవశ్యకములు గనుక పౌర్ణమాస్యాదివిశేష
తిథులయందు మరణించినయెడల పాక్షికశ్రాద్ధమును జెప్పెద వినుము.
పూర్ణిమనాడు మరణించినయెరినికి చవుతియందును, చవుతియందు
మరణించిన యెరినికి నవమియందును, నవమియందు మరణించినయెరి
నికి చతుర్దశియందును. మరణించిన రోజున కుంభదవ రోజున పాక్షిక
శ్రాద్ధము నాచరింపవలసియుండును.

ఏకఏవ యదా మాసస్సంక్రాంతిద్వయసంయుతః,

మాసద్వయగతం శ్రాద్ధం మలమాసే హి శస్యతే.

౧౦౦

ఏకస్మిన్మాసి మాసా ద్వా యది స్యాతాం తయోర్ద్వయోః,

తావేవ పక్షౌ తా ఏవ తిథయ స్త్రింశదేవ హి.

౧౦౧

తిథ్యర్థే ప్రథమే పూర్వో ద్వితీయేర్థే తదుత్తరః,

మాసా వితి బుధై శ్చింత్యే మలమాసస్య మధ్యగః.

౧౦౨

అసంక్రాంతే చ కర్తవ్యం సపిండికరణం ఖగః,

తథైవ మాసికం శ్రాద్ధం వార్షికం ప్రథమం తథా.

౧౦౩

సంవత్సరస్య మధ్యే తు యది స్యా దధిమాసికః,

తదా త్ర యోదశే మాసి క్రియాప్రేతస్య వార్షికే.

౧౦౪

వాచ-పౌర్ణమాస్యా వితి ద్వాభ్యాం తిథిభి రిక్తాభ్యా చతుర్థీ తస్య ప్రేతస్య ఉ
నికా పాక్షిక శ్రాద్ధవిధిః. ౯౮, ౯౯. మాసికస్య విశేషమావా-ఏకఏవతీ త్రిభిః మల
మాసే క్షయమాసే "రవిసంక్రమహినో యో మలమాసోభిధీయతే, స ఏవ తు ద్విసం
క్రాంతః క్షయమాసోభ్యుదీరిత, ఇతి". యది కర్తవ్యమర్హత్వయోః క్షయమాసాంత
పాతే సతి కర్తవ్యసంబంధీని మర్హత్వ సుబంధీని యాని శ్రాద్ధప్రకాశిని చ యస్మి
న్పక్షే యస్యాంతిథౌ యస్మి న్మహర్షాద్భిరేవిహితాని తాని క్షయమాసే తత్రతత్రై
వ కర్తవ్యా సీతి. ౧౦౦, ఏకస్మి న్నాసే మాసద్వయం నిర్ధారయతి. తా. పంచదశ ఏక
తిథయః ఉభౌ పక్షౌ జ్ఞేయా. తా. పంచదశ ఏక త్రింశ త్రిథయో జ్ఞాతవ్యా. ౧౦౧.
అసంక్రాంతే అధిమాసే యది ద్వాదశేవీరసతి తదాకుతస్మి శ్చైవ ప్రథమాబ్దికం కర్త
వ్యమ్. ౧౦౨, ౧౦౩. వార్షిక ప్రథమాబ్ది. ౧౦౪. ప్రతిసంవత్సరం ద్వివిధాబ్దికా

పిండవర్జ్య మసంక్రాంతే సంక్రాంతే పిండసంయుతమ్,
ప్రతిసంవత్సరం శ్రాద్ధమేవం మాసశ్చయేఽపి చ.

౧౦౫

మాసికమునకు విశేషమును చెప్పెద వినుము. ఎప్పుడైన నొక మాసమునందు రెండుసంక్రాంతములు సంభవించినయెడల (అనఁగా శ్రావణమాసము వచ్చినయెడల) మాసద్వయగతంబు లగు మాసికములు శ్రావణమాసమునందు జరిగింపవలెను. ఎట్లనఁ: తిథిపూర్వార్థమునందు ప్రథమమాసగత మాసికాదిశ్రాద్ధమును ఉత్తరార్థమునందు ద్వితీయమాసగతమాసికాదిశ్రాద్ధమును నాచరింపవలెను. మఱియు సపిండికరణమును మాసికముచు ప్రథమాబ్దికమును అధికమాసమునందు జరిగింపవచ్చును. మఱియు సంవత్సరమధ్యంబున నధికమాసము సంభవించినయెడల త్రయోదశమాసంబున ప్రథమాబ్దికము జరిగింపవలెను. ద్వితీయాది ప్రత్యాబ్దికశ్రాద్ధములు అధికమాసమునందు పిండసీనముగాను నిజమాసమునందు పిండసహితముగాను జరిగింపవలెను.

ఏవం సంవత్సరే పూర్ణే వార్షికం శ్రాద్ధమాచరేత్,

తస్మిన్నపి విశేషేణ భోజనీయా ద్విజాతయః.

౧౦౬

కుర్యాత్సంవత్సరాదూర్ధ్వం శ్రాద్ధపిండత్రయం సదా,

ఏకోద్దిష్టం న కర్తవ్యం తేన స్యా త్పితృఘాతకః.

౧౦౭

ఇట్లు సంవత్సరము పూర్తియైనతోడనే ప్రథమాబ్దికము జరిగించి విశేషముగా బ్రాహ్మణులకు భోజనము బెట్టవలెను. సంవత్సర మైన పిమ్మట ప్రత్యాబ్దికాదిశ్రాద్ధము పిండత్రయసహితముగా నాచరింపవలెను, ఏకోద్దిష్టవిధానముగా సంవత్సరానంతరము శ్రాద్ధము నాచరింపఁ గూడదు. అట్లాచరించినయెడల పితృఘాతృకుఁ డగును.

దికం తు మతమాసే శ్రాద్ధదినస్య కంధ్యత్వనిరాసార్థం పితు రుద్దేశేన బ్రాహ్మణా న్యోజయిత్వా కుర్థమాసే సంపిడకం శ్రాద్ధం కుర్యా దితి. ౧౦౫. ఏవం ఉక్తప్రకారేణ. ౧౦౬, ౧౦౭. గజచ్ఛాయాయోగే కృతం శ్రాద్ధం గజచ్ఛాయం - గజచ్ఛాయా “కృష్ణపక్షే త్రయోదశ్యాం మహూ స్విందుః కరేరవి, యదా తదా గజచ్ఛాయా శ్రాద్ధైః పుణ్య మవాప్యతే” ఇతి. యద్వా పూర్వాభిముఖస్థిత్య గజస్య ఛాయాయం దక్షిణాభిముఖో భూత్వా శ్రాద్ధం కుర్యా దిత్వేతి, యుగాది-యుగాదితిథయో

తీర్థశ్రాద్ధం గయాశ్రాద్ధం గజచ్ఛాయం చ పైతృకమ్,
అబ్జమధ్యే న కుర్వీత గ్రహణే న యుగాదిషు. ౧౦౮
యదా పుత్రేణ వై కార్యం గయాశ్రాద్ధం ఖగేశ్వర,
తదా సంవత్సరా దూర్ధ్వం కర్తవ్యం పితృభక్తితః. ౧౦౯

తీర్థశ్రాద్ధము గయాశ్రాద్ధము గజచ్ఛాయాశ్రాద్ధము గ్రహణ
శ్రాద్ధము యుగాదిశ్రాద్ధము సంవత్సరమధ్యంబున నాచరింపఁగూడదు.
పితృభక్తి గలిగి గయాశ్రాద్ధము నాచరింపవలె నని కోరిక యున్నచో
సంవత్సరానంతరము గయకు వెళ్లి గయాశ్రాద్ధము నాచరింపవలెను.
గాని సంవత్సరమధ్యంబున నాచరింపఁగూడదు.

గయాశ్రాద్ధాత్ప్రముచ్యంతే పితరో భవసాగరాత్,
గవాధరాసుగ్రహేణ తే యాంతి పరమాం గతిమ్. ౧౧౦
తులసీమంజరీభిశ్చ పూజయేద్విష్ణుపాదుకామ్,
తస్యాఽలవాలతీర్థేషు పిండా స్తత్రాన్యథాక్రమమ్, ౧౧౧
ఉద్ధరేత్సప్తగోత్రాణి కులమేకోత్తరం శతమ్,
శమీపత్రప్రమాణేన పిండం దద్యాదయాశిరే. ౧౧౨
గయాముపేత్య యశ్శ్రాద్ధం కరోతి కులనందనః,
సఫలం తస్య తజ్జన్త జాయతే పితృతుష్టిదమ్. ౧౧౩

యథా “మాఘే పంచదశి కృష్ణా నభస్యే చ త్రయోదశి, తృతీయా మాఘవే శుక్లా
నవ మూర్ధ్నై యుగాదయః” ఇతి. గ్రహాక్రమ వివక్షితః. త ద్యథా కార్తికశుక్ల
నవమీ సత్యయుగస్యాఽద్యా తిథిః. తైశాథే అవ్యయతృతీయా త్రేతాయుగస్య
మాఘే అమా ద్వాపరస్య-భాద్రే కృష్ణా త్రయోదశి కలియుగస్యేతి. అశ్రాద్ధ
మధ్యేనేతి శేషంవిస్తరమ్. శేచి ద్దాక్షిణాశ్రాద్ధయః స్తు వర్షమధ్యేఽపి కు
ర్వంతి కిమితి సాపేనా మేవ వర్షగమ్యా యమమార్గో భవతి-ఆతస్తస్యాతిక్రమ
దానంతరం గయాదిశ్రాద్ధం కర్తవ్య మితి అబ్జమధ్యేనేతి నిషేధః - కించ
సుకృతిన స్తు తత్క్షణమేవ భర్తృసఖాం ప్రవింశతి అతోఽబ్జమధ్యేఽపి
కుర్యా దిత్యభిప్రాయః. ౧౦౮. గయామాహత్యై మాహ. యదేతి. ౧౦౯-౧౧౧.
శమీపత్రప్రమాణం ఆతిసుక్ష్మ మపి పిండం గయాశిరే గయైత్యుక్త్య ఆగమంతా
చ్చికో త్తాగే ఇతి గయామాహత్యోక్తం జ్ఞాతవ్యమ్. ౧౧౨, ౧౧౩. కలాపః సామక

పుత్రులు గయకుం జని గయాశ్రాద్ధము నాచరించినయెడల నతని పితరులు గదాధరానుగ్రహవంశంబున పరమగతిని బొందుదురు. గయ యందలి విష్ణుపాదమును తులసీమంజరులచేఁ బూజించి యథాక్రమముగాఁ బిండప్రదానము నాచరించిన ఏడుగోత్రములను నూటపిక్కకులములను తరింపఁజేయును. గయాశిరమందు మిక్కిలి చిన్నవగు పిండములను నుంచవలెను. ఏ పుత్రుఁడు గయకుం జని గయాశ్రాద్ధము జేయు నతని జన్మము పితృతృప్తి నిచ్చునని యగును.

శ్రూయతే చాపి పితృభిర్గీతా గాథా ఖగేశ్వర!,

ఇత్యుక్తోర్మనుపుత్రస్య కలాపోపవసే నురైః.

౧౧౪

అపి నస్తే భవిష్యంతి కులే సన్తర్గళీలినః,

గయాముపేత్య యే పిండాన్దాస్యంత్యస్తాకమాదరాత్

౧౧౫

ఓగరుడుడా! హిమవత్పర్వత స్త్రాంతమందలి కలాపనామక గ్రామమున నున్న యువవనమున మనుపుత్రుం డగు నిత్యుక్తు నుద్దేశించి పితృదేవత లొక గీతను బాడిరి. అగీతను నీకు వినిపించెదను. గయకుం జని మాయం దాదరము కలిగి గయాశ్రాద్ధము నాచరించెడి సన్తర్గ వర్తనులు మావంశంబున బుట్టుదురా! యని పితృదేవతలు ఒక గీతను బాడిరి.

ఏవమాముష్మికీం తార్క్ష్య! యః కరోతి క్రియాం నుతః,

సస్యాత్సుభి భవేన్ముక్తో కౌళికస్యాత్తజా యథా.

౧౧౬

భరద్వాజాత్తజాస్సప్త భుక్త్వా జన్మపరంపరామ్,

కృత్వాఽపి గోవధం తార్క్ష్య! ముక్తాః పితృప్రసాదతః.

౧౧౭

సప్తవ్యాధా దశార్ణేషు మృగాః కాలాంజనే గిరౌ,

చక్రవాకా శ్వరద్వీపే హంసాస్సరసి మానసే.

౧౧౮

తేఽపి జాతాః కురుక్షేత్రే బ్రాహ్మణా వేదపారగాః,

పితృభక్త్యా చ తే సర్వే గతా ముక్తిం ద్విజాత్తజాః.

౧౧౯

ఓగరుడుడా! ఇట్లాముష్మికక్రియలు జేసిన పుత్రుండు కౌళికాత్మజులందఱె నుఖవంతుఁడును ముక్తిలవాఁడును అగును. మఱియు

తార్క్ష్యకగ్రామవిశేషః-తస్య ఉపవసే ఇత్యుక్తుం ప్రతిగీతా. ౧౧౪. కౌళిక ఏవ భర

నో గరుడుఁడా! తొల్లి భరద్వాజుని పుత్రు లేడుగురు గోవధను జేసి
పితృప్రసాదంబున జన్మంబుల నెత్తి క్రమముగా మోక్షంబును
బొందిరి. మొదట కిరాత్యులై దళార్థ దేశంబుల జనియించి పిదప కాలాం
జనగిరిపై మృగంబులై పుట్టియుఁ దర్వాత శరదీయంబున చక్రవాకం
బులై యుద్యవిల్లి యనంతరము మానససరోవరంబున హంసలై జనించి
కురుక్షేత్రంబున మరల వేదపారగు లగు బ్రాహ్మణులై పుట్టి పితృ
భక్తిచే నందఱు మోక్షంబును బొందిరి.

తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన పితృభక్తో భవేన్నరః,
ఇహలోకే పరే వాపి పితృభక్త్యా సుఖి భవేత్. ౧౨౦

ఏతత్తార్య! మయాఽఽఖ్యాతం స వ్యమేవార్థ్యదైహికమ్,
పుత్రవాంఛాప్రదం పుణ్యం పితృముక్తిప్రదాయకమ్. ౧౨౧

కాబట్టి సర్వవిధంబులను మనుజుఁడు పితృభక్తి గలిగి యుండ
వలెను; పితృభక్తిచే నిహపరలోకసుఖంబులను మనుజుఁడు పొందును.
ఓగరుడుఁడా! పుత్రప్రదంబును పితృముక్తిప్రదాయకమును పుణ్యం
బును అగు నౌర్ధ్వదైహికము నంతను నీకుఁ జెప్పితిని.

నిర్ధనోఽపి నరః కశ్చిద్యశ్యకోతి కథామిమామ్,
సోఽపి పాపవినిర్ముక్తో దానస్య ఫలమాప్నుయాత్. ౧౨౨

విధినా కురుతే య స్తు శ్రాద్ధం దానం మయోదితమ్;
శృణుయాద్దారుడం చాపి శృణు తస్మాపి యత్ఫలమ్. ౧౨౩

పితా దదాతి సత్పుత్రా గోధనాని పితామహః,
ధనదాతా భవేత్సోఽపి యస్తస్య ప్రపితామహః. ౧౨౪

దద్యాద్విపులమన్నాద్యం వృద్ధస్తే ప్రపితామహః,
త్పృష్టాశ్చార్థేన తే సర్వే దత్వా పుత్రస్య వాంఛితమ్. ౧౨౫

గచ్ఛంతి ధర్మమార్గైశ్చ ధర్మ రాజస్య మందిరమ్,

తత్ర ధర్మసభాయాం తే తిష్ఠంతి పరమాదరాత్. ౧౨౬

ఓగరుడుఁడా! మనుజుఁడు ధనరహితుఁడైనను ఈకథను వినిన
యెడల పాపవినిర్ముక్తుఁడై దానఫలమును బొందును. ఎవ్వఁడు మడు

వ్యాజస్యాఽత్తజ్ఞానం చరిత్రం విశేషతయా హరితం శ్చైతన్య మితి. ౧౧౫-౧౧౬.
ఇతి శ్రీగరుడపురాణటికాయాం శ్రీయోగేశ్వర ధ్యానము.

క్రం బగు శ్రాద్ధమును దానమును యథాశాస్త్రముగా నాచరించునో
గరుడపురాణము వినునో అశనికి తండ్రి సత్పుత్రులను బితామహుండు
గోధనంబులను ప్రపితామహుండు ధనంబును పృథ్వీప్రపితామహుండు
విపులం బగు నన్నంబును ఇచ్చెదరు. మఱియు వారలు శ్రాద్ధముచే
దృప్తులై కుమారునికి వాంఛితంబుల నిచ్చి ధర్మమార్గంబుల ధర్మరాజు
మందిరంబునకుంబని యాలెనిసభను పరమాదరముగాఁ జూడఁబడుచు
చిరకాలము ఉండురు.

శ్రీహరి ఉవాచ:—

ఏవం శ్రీవిష్ణునా ప్రోక్తమాంబుదానసముద్భవమ్,
శ్రుత్వా మాహాత్మ్యమతులం గరుడో హర్షమాగతః. ౧౨౭
ఓమహద్వలారా ! ఇట్లు శ్రీవిష్ణుభగవానునిచేఁ జెప్పఁబడిన
బౌద్ధవైదికకృత్యమును తన్మహిమను విని గరుడుండు అతులం బగు
సంతోషము నొందెను.

ఇతి శ్రీగరుడపురాణే-సారోద్ధారే-సపిండనాదిసర్వకర్త

నిరూపణో నామ త్రయోదశోఽధ్యాయః.

చతుర్థశాఖ్యాము

శ్రీహరి గరుడునకు ధర్మరాజునగరవృత్తాంతము చెప్పుట.

గరుడ ఉవాచ:—

యమలోకః కియాన్తార్గః కీదృశః కేన నిర్మితః,
సఖా చ కీదృశీ తస్యాం ధర్మ ఆస్తే చ కైస్సహ. ౧
యే ధర్మమార్గైస్సచ్చంతి ధార్మికా ధర్మమందిరమ్,
తాన్ధర్మానపి మార్గాంశ్చ మమాఽఖ్యాహి దయానిధే. ౨

ఓభగవానుడా! యమలోక ప్రమాణ మెంత! ఎట్లుండును!
ఎవనిచే నిర్మింపఁబడినది! యముని సఖ ఎట్లుండును! ఎవ్వరు ఆస
ఖల నాసీను లగుదురు? ఎట్టి ధర్మముల నాచరించి ధర్మాత్ములు ధర్మ
మార్గములద్వారా యమపురంబునకుఁ జనెదరు? ఈవృత్తాంతంబులను
దయతో నానతియ్యవే యని గరుడుండు శ్రీభగవానుని అడిగెను.

శ్రీ భగవా నువాచ:—

శృణు తార్క్ష్య! ప్రవక్ష్యామి యద్గమ్యం నారదాదిభిః,
తద్ధర్మనగరం దివ్యం మహాపుణ్యై ర్వాప్యతే. ౩
యామ్యనైర్మలయోర్ధ్వే పురం వై వస్వతస్య తు,
సర్వం వజ్రమయం దివ్యమభేద్యం తత్పురానిరైః. ౪
చతురస్రం చతుర్ధ్వారముచ్చప్రాకారవేష్టితమ్,
యోజనాగాం సహస్రం హి ప్రమాణేన తదుచ్యతే. ౫

ఇట్లుడిగిన గరుడునింజూచి భగవానుండు చెప్పుచున్నాడు. “ఓ
గరుడుడా! నారదాదిమహర్షి గమ్యం బగు ధర్మనగరవృత్తాంతమును
శ్రేష్ఠుడ వినుము. మహాపుణ్యములు జేసిన గాని అయ్యది లభింపదు.
దక్షిణనైర్మలదిబ్బధ్యంబున యమపురంబు గలదు. సర్వవజ్రమయము

ధర్మరాజపురం ధర్మసఖాం ధర్మసఖానదః, ధర్మమార్గాంశ్చ ధర్మాంశ్చ హరిః
ప్రాహ చతుర్థతే. చతుర్థశాఖ్యాశ్చార్థస్థు స్పష్టవివ విజ్ఞాతవ్యః. ౨-౪.

మై సురాసురుల కభేద్యమై చతురస్రమై చతుర్దాశమై ఉన్నతప్రాకార
శోభితమై సహస్రయోజనప్రమాణమై ఆయ్యమపురంబు విరాజిల్లు
చుండును.

తస్మిన్పురేఽస్తి సుభగం చిత్రగుప్తస్య మందిరమ్,
పంచవింశతिसంఖ్యాకై ర్హోజనైర్విస్తృతాయతమ్. ౬

దశోచ్చితం మహాదివ్యం లోహప్రాకారవేష్టితమ్,
ప్రతోభీకతసంచారం పతాకాధ్వజభూషితమ్. ౭

విమానగణసంక్రీడం గీతవాదిత్రనాదితమ్,
చిత్రితం చిత్రకుశలైర్నిర్మితం దేవశిల్పిభిః. ౮

ఉద్యానోపవనై రమ్యం నానావిహగకూజితమ్,
గంధర్వై రప్పరోభిశ్చ సమంతాత్పరివారితమ్. ౯

ఆయ్యమపురంబున నుండరం బగు చిత్రగుప్తమందిరంబు గలదు.
ఇరువదియైదుఅడుగుల వెడల్పును అంతియ పొడవును గలిగి పదామడుల
ఎత్తు గలిగి లోహప్రాకార వేష్టితంబును ప్రతోభీ కతసంచారసమాకు
లంబును పతాకాధ్వజభూషితంబును ఏడంతస్తుల మేడలతో సంక్రీడం
బును గీతవాదిత్రనాదితంబును చిత్రకుశలు లగు దేవశిల్పులచే చిత్రం
పఁబడినదియు ఉద్యానవనంబులతోడను ఉపవనంబులతోడను నుండరం
బైనదియు అనేకపక్షికూజితంబును గంధర్వులతోడను అప్పరస్త్రీలతో
డను సంకులంబును అగు నామందిరము ప్రకాశించుచుండును.

తత్సభాయాం చిత్రగుప్తస్సాన్వనసే పరమాద్భుతే,
సంస్థితో గణయేదాయుర్కానుషాణాం యథాతిథమ్. ౧౦

న ముహ్యతి కథంచిత్ర సుకృతే దుష్కృతేఽపి వా,
యద్యేనోపార్జితం కర్త శుభం వా యది వాఽశుభమ్. ౧౧

తత్సర్వం భుంజతే యత్రచిత్రగుప్తస్య కాసనాత్,

అట్టి సభకు చిత్రగుప్తుఁడు పరమాశ్చర్యకరం బగు సింహాసనం
బున నాసీనుఁడై మనుష్యుల యాయుర్దాయమును యథార్థముగా
లెక్కించుచుండును. అట్లు లెక్కివేయుచు వారివారి పుణ్యాపాపము
లను మరిగఁగించునపుడు స్వల్పమైన తేడా లేకుండునటుల లెక్కివే

యును. మనుజులుచేసికొనిన పుణ్యపాపము లచ్చటనే చిత్రగుప్తుని శాసనానుసారముగా ననుభవింపఁబడుచుండును.

చిత్రగుప్తాలయాత్పాత్ర్యాం జ్వరస్యాస్తి మహాగృహమ్. ౧౨

దక్షిణస్యాం చ శూలస్య లూతావిస్ఫోటయోస్తథా,

పశ్చిమే కాలపాశస్యాస్య దక్షిణస్యారుచేస్తథా. ౧౩

ఉదీచ్యాం రాజరోగోఽస్తి పాండురోగస్తథైవ చ,

ఐశాన్యాం తు శిరోర్రిస్యాస్యదాగ్నేయాత్పాత్ర్యాం మూర్ఛనా. ౧౪

అతిసారో నైర్మలే తు వాయువ్యాం శీతదాహకా,

ఏవమాదిభిరన్యైశ్చ వ్యాధిభిః పరివారితః. ౧౫

లిఖతే చిత్రగుప్తస్తు మానుషాణాం శుభాశుభమ్,

చిత్రగుప్తాలయంబునకుఁ దూర్పుభాగంబున జ్వరగృహంబును దక్షిణదిగ్భాగంబున శూలరోగగృహంబును లూతావిస్ఫోటగృహంబును పశ్చిమంబున యచుపాశగృహంబును. అక్షిణారుచులగృహంబులును ఉత్తరంబున రాజయత్న పాండురోగుల గృహంబులును ఈశాన్యదేశంబున శిరోరోగగృహంబును ఆగ్నేయంబున మూర్ఛనాగృహంబును నైర్మలేదిగ్భాగంబున అతిసారగృహంబును వాయువ్యంబున శీతదాహంబుల గృహంబులును గలవు. ఈ మొదలగు వ్యాధులచేఁ బరివారితఁడై చిత్రగుప్తుఁడు మనుజుల శుభాశుభములను వ్రాయుచుండును.

చిత్రగుప్తాలయాదగ్రే యోజనానాం చ వింశతిః. ౧౬

పురమధ్యే మహాదివ్యం ధర్మరాజస్య మందిరమ్,

ఆస్తి రత్నమయం దివ్యం విద్యుజ్జ్వలార్కవర్చసమ్. ౧౭

ద్విశతం యోజనానాం చ విస్తారాయామతస్సుప్తమ్,

సంచాళచ్చ ప్రమాణేన యోజనానాం సముచ్ఛితమ్. ౧౮

ధృతం స్తంభసహస్రైశ్చ నైడూర్యమణిమండితమ్,

కాంచనాలంకృతం నానాహర్మ్య ప్రసాదసంకులమ్. ౧౯

కారదాభ్రనిభం రుక్మకలశైస్సుమనోహరమ్,

చిత్రస్ఫటికసోపానం వజ్రకుట్టమశోభితమ్. ౨౦

ముక్తజాలగవాహం చ పతాకాధ్వజభూషితమ్,
ఘంటానేకనినాదాధ్యం హేమతోరణమండితమ్. ౨౧

నానాశ్చర్యమయం స్వర్ణకవాటశతసంకులమ్,
నానాద్రుమలతాగుత్తర్నిష్కంపైస్సువిరాజితమ్. ౨౨

ఏవనూదిభిరన్యైశ్చ భూషణైర్భూషితం సదా,
ఆత్మయోగప్రభావైశ్చ నిర్మితం విశ్వకర్మణా. ౨౩

ఆచిత్రగుప్తాలయంబున కిరువదియోజనంబుల మీఁదను పుర
మధ్యంబున ధర్మరాజమందిరము రాజిల్లుచుండును. రత్నమయంబును
విద్యుజ్జ్వలార్కసమానకాంతియుతంబును రెండువందల యోజనముల
పొడవును అంతియ వెడల్పును గలదియుఁ బదియోజనము లుచ్చి
తంబును సహస్ర స్తంభమండితంబును వైడూర్యరత్న శోభితంబును
నానాపార్శ్వప్రసాదసంకులంబును శరదస్రసభంబును స్వర్ణకలశోప
శోభితంబును విచిత్రస్ఫటికమణినిర్మితసోపానరాజితంబును వజ్రమణి
కుట్టిమశోభితంబును ముక్తజాలాసమావృత గవాహంబును పతాకా
ధ్వజశోభితంబును మృదంగభేరీఘంటానినాదయుతంబును సువర్ణతోరణ
మండితంబును స్వర్ణకవాటసంకులంబును నానాద్రుమలతాగుల్మపరిశోభి
తంబును నగు నయ్యమమందిరము విశ్వకర్మచే యోగప్రభావము
వలన నిర్మింపఁబడినది.

తస్మిన్నస్తి సభా దివ్యా శతయోజనమాయతా,
ఆర్కప్రకాశాభ్రాజిష్టుస్సర్వతః కామరూపిణీ. ౨౪

నాతిశీతా న చాత్యుష్ణా మనసోఽత్యంతహర్షిణీ,
న శోకో న జరా తస్యా క్షుద్ధిపాసే న చాప్రియమ్. ౨౫

సర్వే కామా స్థితా యస్యాం యే దివ్యా యే చ మానుషాః.
రసవచ్చ ప్రభుతం చ భక్ష్యం భోజ్యం చ సర్వతః. ౨౬

రసవంతి చ తోయాని శీతామృతాని చైవ హి,
పుణ్యాశ్శబ్దాదయస్తస్యాం నిత్యం కామఫలా ద్రుమాః. ౨౭

అసంబాధా చ సా తార్క్ష్య! రమ్యా కామగమా సభా,
దీర్ఘకాలం తపస్తప్తా నిర్మితా విశ్వకర్మణా. ౨౮

నూరు యోజనములు పొడవు గలదియు సూర్యప్రకాశమాన
మైనదియు కామరూఃణియు నాతిశీతం బైనదియు నాత్యుష్ణం బైన
దియు మనోహరకాఠిణియు నగు దివ్యం బగు సభ ఆమందిరంబున
గలదు. శోకములు ముదిమి తుక్కిపాసలును అప్రియంబును ఆసభను
కలుగవు. దివ్యంబులును మానుషంబులును అగు సమస్తకామంబులును
అచ్చట గలవు. రసవంతంబు లగు భక్త్యభోజ్యాను లాసభను విస్తార
ముగా నుండును. శీలంబులును ఉష్ణంబులును అగు ఉదకంబులును
గలవు. ఎచ్చట జూచినను పుణ్యాంబులు వినఁబడుచుండును వృక్షం
బులు సర్వద్రుఘంబులనునుంబులచే విరాజిల్లుచుండును. ఇరుకు లేనిదై
రమ్యం బగు నాసభ కామగమమై యలరారుచుండును. అట్టి సభను
విశ్వకర్మ పెద్దకాలము తపంబు చేసి నిర్మించెను.

తాముగ్రతపసో యాంతి సువ్రతాస్సత్యవాదినః,
కాంతాస్సన్నాసిసస్సిద్ధాః పూతాః పూర్వేణకర్తౄణా. ౨౯
సర్వే భాస్వరదేహః స్తేలంకృతా విరజాంబరాః,
స్వకృతైః కర్మభిః పుణ్యైః శత్ర తిష్ఠంతి భూషితాః. ౩౦

ఉగ్రతపంబు నాచరించినవారలును సువ్రతులును సత్యవాదు
లును సర్వకర్త సన్యాసము నాచరించినవారలును సిద్ధులును పుణ్యకర్తల
నాచరించి పుసీతు లైనవారలును అగు పుణ్యాత్ములు ప్రకాశమాన
దేహులును దివ్యాంబరధారులును దివ్యాభరణభూషితులునుఅయి
యాముసభకుఁ జని యచ్చట నుండురు.

తస్యాం స ధర్మో భగవానాసనేననుపమే శుభే,
దశయోజనవిస్తీర్ణే సర్వం తైస్సమండితే. ౩౧
ఉపవిష్టస్సతాం శ్రేష్ఠశ్చత్రశోభితమస్తకః,
కుండలాలంకృతశ్రీమాన్దహమకుటమండితః. ౩౨
సర్వాలంకారసంయుక్తో నీలమేఘసమప్రభః,
బాలవ్యజనహస్తాభిరష్పరోభిశ్చ వీజితః. ౩౩

చత్రశోభితమస్తకుండును మకరకుండలాలంకృతుండును కిరీట
మండితుండును సర్వాభరణభూషితుండును నీలమేఘసమప్రభుండును

అగుధర్మరాజు ఆసభను నధిష్ఠించి దశయోజనవిస్తీర్ణం బగు రత్న సింహాసనమున నాసీనుడై వింజామరహస్తలగు అప్పరస్త్రీలచే వీజతుఁ డగుచు నుండును.

గంధర్వాణాం సమూహాశ్చ సంఘశఙ్ఖాస్పరోగణాః,
గీతవాదిత్రవృత్త్యాద్యైః పరితస్సేవయంతి తమ్. 38

మృత్యునా పాశహస్తేన కాలేన చ బలీయసా,
చిత్రగుప్తేన చిత్రేణ కృతాంతేన నిషేవితః. 39

పాశదండధరై రుగ్రై ర్నిదేశవశవర్తిభిః,
ఆత్మతుల్యబలై ర్నానానుభవైః పరివారితః. 39

గంధర్వసమూహంబులును అప్పరోగణంబులును సంగీతములఁ బాడుచు నృత్యములఁ జేయుచు నతనిని సేవించుచుండురు. మఱియు మృత్యువును పాశహస్తఁడగు కాలుఁడును చిత్రగుప్తుఁడును కృతాంతఁ డును ఆయముని సేవించెదరు. మఱియు పాశదండధరులును నిదేశ వర్తులును ఆత్మతుల్యబలులును అగు యమభటులు సైతము నతనికిఁ జొట్టు నుండురు.

అగ్నిష్వాత్మాశ్చ పితరః సోమపాశోచ్చిష్టపాశ్చ యే,
స్వధావంతో బర్హిషదో మూర్తామూర్తాశ్చ యే ఖగః! 32

అర్యమాద్యాః పితృగణా మూర్తిమంతస్తథా పరే,
సర్వే తే మునిభిస్సార్ధం ధర్మరాజముపాసతే. 33

అత్రిర్వశిష్ఠః పులహో దక్షః క్రతురథాంగిరాః,
జామదగ్న్యోభృగు శైచివ పులస్త్యోగస్త్యునారదాః. 34

ఏతే చాన్యే చ బహవః పితృరాజసభాసదః,
న శక్త్యాః పరిసంఖ్యాతుం నామభిః కర్తృభిస్తథా. 35

మఱియు అగ్నిష్వాత్ములును సోమపులును ఉష్ణపులును అగు పితరులును అర్యమాద్యాదిపితృగణంబులు మునిసహితృలై ధర్మరాజు నుపాసించుచుండురు. అత్రియు వసిష్ఠుఁడును పులహుఁడును దక్షుఁడును క్రతువును అంగిరుఁడును జామదగ్న్యుఁడును భృగుమహర్షియు పులస్త్యుఁడును అగస్త్యుఁడును నారదుఁడును మొదలగు మహర్షు లందఱు

ధర్మసభను నానీనులై ధర్మరాజును సేవించుచుండురు. ధర్మసభ నున్న వారిని లెక్కించుటకు ఎవ్వరికి శక్యంబు గాను.

వ్యాఖ్యాభిర్ధర్మశాస్త్రాణాం నిర్ణేతాః యథాతథమ్,
సేవంతే ధర్మరాజు తే శాసనాత్పరమేష్టినః.

౪౧

ధర్మనిర్ణేతలు ధర్మశాస్త్రములకు యథార్థం బగు వ్యాఖ్యను జేయుచు బ్రహ్మశాసనంబున నతనిని సేవింపుదురు.

రాజానస్సూర్యవఃశీయాస్సోమవంశ్యాస్తథాపరే,
సభాయాం ధర్మరాజు తే ధర్మజ్ఞాః పర్యుపాసతే.

౪౨

మనుర్ద్దిలీపో మాంధాతా సగరశ్చ భగీరథః,
అంబరీషోఽనరణ్యశ్చ ముచుకుంవో నిమిః పృథుః.

౪౩

యయాతిర్న హుషః పూరుష్టవ్యంఠిశ్చ శిబిర్నలః,
భరతశ్శంతనుః పాండుర్సహస్రాద్ధున ఏవ చ.

౪౪

ఏతే రాజర్షయః పుణ్యాః కీర్తిమంతో బహుశ్రుతాః,
ఇష్టాఽశ్వమేదై ర్యహుభిర్హతా ధర్మసభాసదా.

౪౫

మఱియు మనువు జిలీపుడును మాంధాతయు సగరుడును భగీరథుడును అంబరీషుడును అనరణ్యుడును ముచుకుండుడును నిమియు పృథుచక్రవర్తియు యయాతియు నహుషుడును పూరుషును దువ్యంతుడును శిబియు నలుడును భరతుడును శంతనుడును పాండురాజును కార్తవీర్యార్జునుడును మొదలగు సూర్యవంశ్యులును చంద్రవంశ్యులును అగు మహారాజులు అనేకాశ్వమేధంబుల నాచరించుటంజేసి ధర్మసభాసదులై ధర్మరాజును సేవించెదరు.

సభాయాం ధర్మరాజ్యధర్మఏవ ప్రవర్తతే,
న తత్ర పక్షపాతోఽస్తి నాన్యతం చ న మత్సరః.
సభ్యాస్సర్వే శాస్త్రవిదస్సర్వే ధర్మపరాయణాః,
తస్యాం సభాయాం సతతం వై వస్వతముపాసతే.

౪౬

౪౭

ఆధర్మసభను ధర్మ మెల్లపుడు నుండును. పక్షపాతము అన్యతము మత్సరము నచ్చట లేవు సభ్యు లందఱు శాస్త్రవిదులును ధర్మపరాయణులును అయి యముని నుపాసించుచుండురు.

ఈదృశీ సా సభా తార్క్ష్య! ధర్మరాజో మహాత్మనః,
న తాం పశ్యంతి యే పాపాః దక్షిణేన పథా గతాః.

౪౮

ఓగరుడుడా! ధర్మసభ ఇట్లుండును. అసభను దక్షిణమార్గము
ద్వారా వెళ్లెడి పాపులు చూడరు.

ధర్మరాజపురే గతుం చతుర్థా భవంతి చ,
పాపిణాం గమనే పుర్యం స తు తే పక్షి ర్విదః.
పూర్వాదిభి స్త్రిభి ర్హరై ర్యే గతా ధర్మమందిరే,
తే వై సుకృతినః పుణ్యైర్ద్రస్యాం గచ్ఛంతి తాఞ్శ్చుబు.

౪౯

౫౦

ఓగరుడుడా! ధర్మరాజపురంబును బ్రవేశించుటకు నాలుగు
ద్వారంబులు గలవు. పాపాత్ములు జనుదెంచు దక్షిణమార్గవృత్తాంతము
నిదివరకే నీకు జెప్పియున్నాను. పూర్వాదిమార్గముల ద్వారా యమ
పురంబునకు పుణ్యాత్ములు జనుదెంచుదురు. వాగల వృత్తాంతమును
జెప్పెద వినుము.

పూర్వ మార్గస్తు తత్రైకస్సర్వ భోగసమన్వితః,
పారిజాతతరుచ్ఛాయాఽచ్ఛాదితో రత్నమండితః.
విమానగణసంక్షీర్ణో హంసావళివిరాజితః,
విద్రుమాఽరామసంక్షీర్ణః పీయూష ద్రవసంయుతః.

౫౧

౫౨

తూర్పుద్వారపు వృత్తాంతమును జెప్పెద వినుము. ఆమార్గము
సర్వభోగసమన్వితమై కల్పవృక్షపునీడలచే నలరారునదై రత్నమండి
తంబై విమానగణసంక్షీర్ణమై హంసరాజివిరాజితంబై విద్రుమారామం
బులచే నొప్పారుచు అమృతద్రవసంయుతమై గుండును.

తేన బ్రహ్మర్షయో యాంతి పుణ్యా రాజర్షయోఽమలాః,
అప్సరోగణ గంధర్వ విద్యాధర మహారగాః.
దేవతారాధకాశ్చన్యే శివభ క్షిపరాయణాః,

౫౩

గ్రీష్మే ప్రపాదానరతాః మాఘే కాష్ఠప్రదాయినః,
విశ్రామయంతి వర్షాను విరక్తా దానమానతః,
దుఃఖతస్యామృతం బ్రూతే డడతే హ్యశ్రమంతు యే.

౫౪

౫౫

సత్యధర్మరతా యే చ క్రోధలోభవివర్జితాః,
 పితృమాతృభుయేభక్తా గురుశుశ్రూషణేరతాః. ౫౬
 భూమిదా గృహదా గోదా విద్యాదానప్రదాయకాః,
 పురాణవక్త్రశ్రోతారః పాపాయణపరాయణాః. ౫౭
 ఏతే సుకృతినశ్చాన్యే పూర్వద్వారే వికంతి చ,
 యాంతి ధర్మసభాయాం తే సుశీలాశ్చుద్ధబుద్ధయః. ౫౮

పుణ్యాత్ము లగు బ్రహ్మదులును నిర్మలు లగు రాజదులును అప్పు
 రోగణంబులును గంధర్వులును విద్యాధరులును ఉరగులును దేవతారా
 ధనులును శివభక్తిపరాయణులును గ్రీష్మకాలంబున చలివేంద్రబెట్టిం
 చువారలును శీతకాలంబున శీతనాకనార్థమై కావ్యప్రదాతలును వరా
 కాలంబున వర్షంబులచే బాధితు లగు పథికులను దానమాసములచే
 బూజించువారలును దుగ్ధభాత్ములను నోదార్పువారలు నాశ్రమదాత
 లును సత్యధర్మరతులును క్రోధలోభవివర్జితులును పితృమాతృభక్తులును
 గురుశుశ్రూషణులును భూమిదాతలును గృహదాతలును గోదాత
 లును విద్యాదాతలును పురోవక్తలును పురాణశ్రోతలును పాపాయణ
 పరులును మొదలగుపుణ్యాత్ములు పూర్వద్వారమున యమపురంబును
 బ్రవేశించి ధర్మసభకుఁ జనెదరు.

ద్వితీయస్తూత్తరో మార్గో మహారథకతైర్వృతః,
 నరయానసమాయుక్తో హరిచందనమండితః. ౫౯
 హంససారససంక్షీర్ణశ్చక్రవాకోపశోభితః,
 అమృతద్రవసంపూర్ణస్తత్రభాతి సరోవరః. ౬౦

రెండవదియు త్తరమార్గము. అయ్యది అనేక మహారథవృతంబును
 నిరయానససమాయుక్తులగు హరిచందనభూషితంబును అయి యలరా
 రుచుండును. హంససారససంక్షీర్ణంబును చక్రవాకపరిశోభితంబును
 అమృతరసోదకసంపూర్ణంబును అగు సరోవర మాయా త్తరమార్గంబున
 ప్రకాశించుచున్నది.

అనేన వైదికాయాంతి తథాభ్యుగతపూజకాః,
 దుర్గాభావోశ్చ యే భక్తా స్తీర్థస్నాతాశ్చ పర్వను. ౬౧
 యే మృతా ధర్మసంగ్రామిః సకలసేన మృతాశ్చ యే,

వారాణస్యాం గోగ్రహే చ తీర్థతోయే మృతా విధేః. ౬౨
 బ్రాహ్మణాథే స్వామికార్యే తీర్థక్షేత్రేషు యే మృతాః,
 యే మృతా దేవవిధ్వంసే యోగాభ్యాసేన యే మృతాః. ౬౩
 సత్పాత్రపూజకా నిత్యం మహాదానరతాశ్చ యే,
 ప్రవిశం త్యుత్తరే ద్వాదే యాంతి ధర్మసభాం చ తే. ౬౪

వేదచోదితకర్తాచరణతత్పరులు అభ్యాగతపూజలు దుర్గాభక్తులు భాస్కరధక్తులు పుణ్యశాలంబులు బుద్ధ్యాతీర్థమాలామలధర్మయుద్ధంబున మృతి బొందినవారలు అనశనవ్రతమును స్వీకరించి మృతి బొందినవారలు కాశీక్షేత్రంబున బ్రహ్మాతీర్థంబున మృతి బొందినవారలు దేవబ్రాహ్మణకార్యంబుల మరణించినవారలు పుణ్యతీర్థంబుల మరణించినవారలు దేవవిధ్వంసమునందు మరణించినవారలు యోగముచే శరీరమును విడచినవారలు సత్పాత్రపూజకులు మహాదానపరాయణులు ఈ ఉత్తరద్వారమున యమపురమును బ్రవేశించి ధర్మసభను బ్రవేశించెదదు.

తృతీయః పశ్చిమో మార్గో రత్నమందిరమండితః,
 సుధారసపదాపూర్ణదీర్ఘకాభిర్విరాజితః. ౬౫
 విరావతకులోద్భూతమత్రమాతంగసంకులః,
 ఉచ్చైశ్చక్రవస్సముత్పన్నహయరత్నసమున్నతః. ౬౬
 ఏతేనాత్ర పరా యాంతి సచ్చాస్త్రపరిచింతకాః,
 అనన్యవిష్ణుభక్తాశ్చ గాయత్రీమంత్రజాపకాః. ౬౭
 పరహింసాపరద్రవ్యపరచారపరాజ్ఞుభాః,
 స్వదారనిరతాస్సంతస్సాగ్నికా వేదపాఠకాః. ౬౮
 బ్రహ్మచర్యవ్రతధరా వానప్రస్థాగ్రహస్థినః,
 శ్రీపాదసన్న్యాసపరాస్సమలోష్ఠాశ్చ కాంచనాః. ౬౯
 జ్ఞానవైరాగ్యసంపన్నాస్సర్వభూతహితే రతాః,
 శివవిష్ణువ్రతకరాః కర్తృబ్రహ్మసమర్పకాః. ౭౦
 ఋషైస్త్రీభిర్వివిర్ముక్తాః పంచయజ్ఞరతాస్సదా,
 పితౄణాం శ్రాద్ధదాతారః కాలే సుధ్యాముపాసకాః. ౭౧
 చివసంగవినిర్ముక్తా స్సత్సంగతిపరాయణాః,

- ఏతేఽప్సరోగజైర్వక్తా విమానవరసంస్థితాః. 29
 సుధాపానం ప్రకుర్వంతో యాంతి తే ధర్మమందిరమ్,
 విశంతి పశ్చిమద్వారే యాంతి ధర్మసఖాఽంతరే. 23

మూఁడవపశ్చిమద్వారము అయ్యది రత్నమందిరమండితంబును
 అమృతోపమానచలపూర్ణదీర్ఘకావిరాజితంబును విరాజితులొత్పన్న
 మత్తమాతంగసంకులంబును ఉచ్చైశ్చవహరీనహయరత్నసంయుతం
 బును నై ప్రకాశించుచున్నది అత్తపరులు శాస్త్రపరిచితులనపరులు
 అనన్యవిష్టుభక్తులు గాఢత్రీజపతత్పరులు పరహింసాపరద్రవ్యపరదార
 పరాఙ్ముఖులు స్వదారినిరతులు నిత్యాగ్నిహోత్రులు వేదపాఠకులు
 బ్రహ్మచర్యరతులు వానప్రస్థాశ్రమపరాయణులు తపస్వులు సన్న్యాస
 పరాయణులు సమలోష్ఠాశ్రమచనులు జ్ఞానవైరాగ్యసంపన్నులు
 సర్వభూతహితులు శివవిష్ణువ్రతాచరణపరాయణులు కర్మలను బ్రహ్మ
 ర్పణము చేయువారలు పితృదేవర్షిఋణవిముక్తులు పంచమహాయజ్ఞ
 పరులు పితరులకు శ్రాద్ధంబులచే దృప్తి బొందించువారలు సకాలంబున
 సంధ్యోపాసకులు నీచులతో జెలిమి చేయునివారలు సత్సంగపరాయ
 ణులు అగువారలు అప్సరోగణయుక్తలై విమానానూఢులై అమృత
 పానంబు జేయుచు పశ్చిమద్వారమున యమపురమును ప్రవేశించి ధర్మ
 సభకు వెల్లెడరు.

- యమస్తానాగతాస్తృప్త్యా స్వాగతం వదతే ముహూః,
 సముత్తానం చ కురుతే తేషాం గచ్ఛతి సమ్ముఖమ్. 28
 తిదాచతుర్భుజో భూత్వా శంఖచక్రగదాసింధృత్,
 పుణ్యకర్తరతానాం చ స్నేహన్తి త్రవదాచరేత్. 29
 సింహాసనం దదత్యాశు సమస్కారం కరోతి చ,
 పాద్యార్ఘ్యం కురుతే పశ్చాత్పూజతే చందనాదిభిః. 29

ఇట్లు చనుదెంచిన పుణ్యాత్ములఁ జూచి యముండు మాటిమా
 టికి స్వాగతవాక్యంబులఁ బలుకును. లేచి వారలకు సమ్ముఖముగా
 వెళ్లును. అప్పుడు చతుర్భుజుడై శంఖచక్రగదానందకంబుల ధరించి
 పుణ్యాత్ములగు వారలకు మిత్రునివలె ఉపచారముల నాచరించి సింహా
 సన మిచ్చి సమస్కారము జేసి అర్ఘ్యపాద్యాదులచేఁ బూజించును.

సమస్కర్వంతు భోసభ్యా! జ్ఞానినం పరమాదరాత్,
ఏష మే మండలం భిత్వా బ్రహ్మలోకం ప్రయాస్యతి.

22

యముం డీట్లు స్వయముగాఁ బూజించి సభ్యులం జూచి ఓసభ్యు
లారా! మీరలు ఈపుణ్యాత్మునికి నమస్కరింపుఁడు. ఈతఁడు నామం
డలమును భేదించిఁగొని బ్రహ్మలోకమునకు వెళ్లును. కాఁబట్టి మీర
లందఱు ఈతనికి నమస్కరింపుఁడని సభ్యులతోఁ జెప్పను.

భో భో బుద్ధిమతాం శ్రేష్ఠా! సరకక్లేశభీరవః,
భవద్భిస్సాధితం పుణ్యైర్దేవత్వం సుఖదాయకమ్.
మానుషం దుర్లభం ప్రాప్య నిత్యం యస్తు స సాధయేత్,
స యాతి సరకం ఘోరం కోఽన్యస్తస్మాదచేతనః.

23

24

అస్థిరేఽ శరీరేణ యోఽస్థిరైశ్చ ధనాదీభిః,
సంచినోతి స్థిరం ధర్మం స ఏవో బుద్ధిమాన్మరః.
తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన కర్తవ్యో ధర్మసంచయః,
గచ్ఛద్ధ్వం పుణ్యవత్ స్థానం సర్వభోగసమన్వితమ్.
ఇతి ధర్మవచశ్చుత్వా తం ప్రణమ్య సభాం చ తామ్,
అమరైః పూజ్యమానాస్తేస్తూయమానా మునీశ్వరైః.
విమానగణసంక్రీణాః ప్రయాంతి పరమం పదమ్,

25

26

27

పిదప పుణ్యాత్ములం జూచి “ఓ బుద్ధిమద్వర్తిష్ఠులారా! నారక
క్లేశభీరువులారా! సుఖదాయకం బగు దేవత్వమును సంపాదించిఁగొ
న్నారు. దుర్లభం బగు మానుషజన్మము నెత్తి ఎవ్వరు సత్యం బగు ధర్మ
మును సాధింప రట్టివారలు ఘోరంబగు నరకమును బొందుదురు. వారి
కంటె నచేతనుఁడు మఱియొకఁ డుండఁగోఁడు. అస్థిరముగ మానుషశరీర
ముచే స్థిర మగు ధర్మము నుపార్జించిన యతఁడు బుద్ధిమంతులలో
శ్రేష్ఠుఁడు. కాఁబట్టి సర్వవిధములచే ధర్మమును సంపాదింపవలెను. సర్వ
భోగసమన్వితం బగు పుణ్యస్థానమునకుఁ బొందు” అను యముని పలు
కులను విని యతనికి యతని సభకును నమస్కరించి దేవతలచేఁ
బూజింపఁబడుచు మునీశ్వరులచే స్తోత్రములు జేయఁబడుచు విమానగణ
సంక్రీణులై పరమపదమును బొందుదురు.

శేచి ధర్మసభాయాం హి తిష్ఠంతి పరమాదరాత్.

28

ఉషిత్యా తత్ర కల్పాంతం భుక్త్వా భోగానమానుషాన్,
 ప్రాప్నోతి పుణ్యకేషేణ మానుష్యం పుణ్యదర్శనమ్. ౮౪
 మహాధనీ చ సర్వజ్ఞస్సర్వశాస్త్రవిశారదః,
 పునస్సాన్విత్య విచారేణ తతో యాతి పరాం గతిమ్. ౮౫
 ఏతత్తే కథితం సర్వం త్వయా పృష్ఠం యమాలయమ్,
 ఇదం శృణ్వన్నరో భక్త్యా ధర్మరాజరథాం వ్రజేత్. ౮౬

కొందఱు ఆధర్మసభయందే పరమాదరమున నుండురు. అచ్చట
 కల్పాంతమువఱకునుండి దివ్యభోగముల ననుభవించి పుణ్యకేషముచే
 మరల పుణ్యం బగు మానుషులైన నెత్తి మహాధనుడును సర్వశాస్త్ర
 విశారదుడును అయి మరల అత్యవిచారముచేపరమపదమును బొందును.
 ఓగరుడుడా! యమాలయప్రతాంతమును జెప్పినాను. దీనిని భక్తితో
 వినువారలు ధర్మరాజులకు నేగువారు.

ఇతి శ్రీకరుకపురాణే-సార్వోధ్యారే-ధర్మరాజనగర
 నిరూపణోనామ చతుర్థశ్లోకాధ్యాయః

పంచదశాధ్యాయము.

శ్రీమహావిష్ణుపు గరుడునకు విశ్వాత్మల జన్మకర్తల
నిరూపించి చెప్పట.

గరుడ ఉవాచ:—

ధర్మాత్మా స్వర్గతిం భుక్త్వాజాయతే వినుతే కులే,
అత స్తస్య సముత్పత్తిం జననీజతరే వద. ౧
యథా విచారం కురుతే దేహీఽస్తిత్సుకృతీ జనః,
తథాహం శ్రౌతుమిచ్ఛామి వద మే కరుణానిధే! ౨

ఓభగవానుడా! పుణ్యాత్ముడు బృహ్లాదిపుణ్యలోకంబులకుం జని
యచ్చట దివ్యభోగంబుల ననుభవించి పుణ్యశేషముతో భూలోకం
బునకుం జని శుద్ధవంశంబునఁ బుట్టి యాత్మవిచారముచే మరల స్వర్గతిని
బొందు నని యానతచ్చిదివిగదా! కాబట్టి పుణ్యాత్ముడు తల్లిగర్భమును
బ్రవేశించినది మొదలు ఎట్లు సంచరించునదియు ఎట్టెట్టి విచారము
జేయునదియు నాకుఁ దెలియఁజెప్పుమా యని గరుడుం డడిగెను.

శ్రీ భగవానువాచ:—

సాధు పృష్టం త్వయా తార్క్య! పరం గోప్యం వదామి తే,
యస్య విజ్ఞానమాత్రేణ సర్వజ్ఞత్వం వ్రజాయతే. ౩
వత్సామి చ శరీరస్య స్వరూపం పారమార్థికమ్,
బ్రహ్మాండగుణసంపన్నం యోగినాం ధారణాస్పదమ్. ౪
మట్పుక్రచింతనం యస్త్విన్యథా కుర్వంతి యోగినః,

అస్మిక్ సుకృతినాం జన్మ దేహీ చైరాధారణమ్. మట్పుక్రచింతనం చైవ
హరిః పంచదశేఽబ్రహ్మే. పూర్వాధ్యాయంతే “ఉపిత్వాకర్త కల్పాంతం భుక్త్వా
భోగా నమానుషకా, ప్రాప్నోతి పుణ్యశేషేణ మానుష్యం పుణ్యదర్శనం, పున స్సాన్విత్
విచారేణ తతో యాతి పరాం గతిమ్” మిత్యుక్తమ్. ఇదానీం గరుడ స్తదనువాదపూర్వ
కం నుకృతిన స్సముత్పత్తిం పృచ్ఛతి. ధర్మతేతి ద్వాభ్యామ్. ౧, ౨. అప్రోక్తరం శ్రీ
భగవానువాచ. యాత దధ్యాయసమాప్తి. ౩, ౪. ధ్యానం యథా కుర్వంతి త చ్ఛు

బ్రహ్మరంధ్రే) చిదానందరూపధ్యానం తథా శృణు.

ఒగరుడుడా! బాగుగ నడిగితివి. నీవు ప్రశ్నించిన ప్రశ్నము గోప్య మైనను జెప్పెదను. దేనిని తెలిసికొనుటవలన సర్వజ్ఞత్వము కలుగునో ఏది బ్రహ్మాండగుణసంపన్నమై యోగులకు ధారణాస్పదమై వెలయుచుండునో యోగులు దేనియందు వట్టుక చింతనమును జేయుచుందురో బ్రహ్మరంధ్రంబున చిదానందరూపధ్యానము జేయుదురో అట్టి పారమార్థికం బగు శరీరస్వరూపమును జెప్పెద విషయము అని భగవానుడు పలికెను.

శుచీనాం శ్రీమతాం గేహే జాయతే సుకృతీ యథా,
తథా విధానం నియమం తత్పిత్రోః కథయామి తే.

౬

పుణ్యాత్ముడు శుచు లగు శ్రీమంతల గృహంబులం దెట్లు జనించును? తత్పితరుల కెట్టి నియమము లున్నవి? వానిని జెప్పెద వినుము.

ఋతుకాలే తు నారీణాం త్యజేద్దినచతుష్టయమ్,
తావన్నాలోకయే ద్వక్త్రం పాపం వపుషి సంభవేత్,
స్నాత్వా సచేలం సా నారీ చతుర్థేఽహని శుద్ధ్యతి,
సప్తాహత్పితృదేవానాం భవేద్ద్యోగ్యా వ్రతార్చనే.

౭

౮

స్త్రీలు రజస్వల లైనపుడు మొదటి నాలుగుదినములయందు తన్మఖము జూచిన పాపము లభించును. కాబట్టి మొదటి నాలుగురోజులు విశువవలెను. నాలవదినంబున సచేలస్నానము జేసినతోడనే పరిశుద్ధురాలగును. ఏడవదినము మొదలు పితృకర్మలం దహ్నురాలగును.

సప్తాహమధ్యే యో గర్భస్య భవేత్తలివాశయః,
ప్రాయశ్చింత్యంధవంత్యత్ర పుత్రస్త్వప్తాహమధ్యతః,
య్యగ్దాసు పుత్రా జాయంతే స్త్రీయోఽయుగ్దాసు రాత్రిషు,
పూర్వసప్తకముత్సృజ్య తప్తాద్యగ్దాసు సంవిశేత్.

౯

౧౦

ఏడుదినములలో సంభవించు గర్భము పాపచిత్తము కలదగును. ఎనిమిదిదినంబులలో దిరుచుగా బుత్తులు సంభవించురు సరిదినింబులఁ జిత్తి. ౧. యథా యేన విధానేన తత్పిత్రోః తస్య మాతాపిత్రోః. ౬. పాపం యావదిం ద్రక్రమ్య బ్రహ్మహత్యా సంభవతి. ౭-౧౦. సామాన్యః గర్భధారణేసాధారణా ఏవ. గరుడ—14

బుర్రులును బేసిదినంబులఁ బుత్రికలును జన్మించెదరు. కాబట్టి మొదటి ఏడురోజులను విడచి అనంతరదినంబులలో యుగ్మదినంబులందు స్త్రీలతో భోగింపవలెను.

షోడశర్తుర్నితా స్త్రీణాం సామాన్యస్సముదాహృతాః,
యా వై చతుర్దశీరాత్రి ర్గర్భ స్థితి తత్ర వై. ౧౧
గుణభాగ్యనిధిః పుత్ర స్తదా జాయేత ధార్మికః,
సా నితా ప్రాకృతై ర్జీవై ర్న లభ్యేత కదాచన. ౧౨

ఋతుదినంబు లగు పనియాఱుదినంబులలో సాధారణముగా స్త్రీలకు గర్భోత్పత్తి యగుచుండును. ఆషోడశదినంబులలో పదునాలవ రాత్రి గర్భోత్పత్తికి మిగులఁ బ్రకస్త మైనది. ఆ పదునాల్గవరాత్రి యందు గర్భోత్పత్తియైన శిశువు సకలగుణములకు భాగ్యమునకు నిధియు ధార్మికుఁడును అగును. సామాన్యమానవుల కారాత్రి ఎప్పుడును లభింపదు.

పంచమేఽహని నారీణాం కార్యం మధురభోజనమ్,
కటు త్వారం చ తీక్షణం చ త్యాజ్య ముష్ణం చ దూరతః. ౧౩
తత్ క్షేత్ర మోషధీపాత్రం బీడు చా ప్యమృతాయితమ్,
తస్మిన్నుప్వాసరస్వామీ సమ్యక్ఫలమవాప్నుయాత్. ౧౪

పంచమదినము మొదలు స్త్రీలకు మధురభోజనము బెట్టవలెను. కటువులైనదియు త్వారమైనదియు తీక్షణమైనదియు వేడిదైనదియు భోజనము బెట్టగూడదు. ధాన్యాదుల కుత్పత్తిస్థానం బగుక్షేత్రంబును

౧౧. గుణాః విచారాదయః భాగ్య మైశ్వర్యం తేషాం నిధిః నిదానస్థానం - ప్రాకృతైః నిర్భాగ్యైః. ౧౨. పంచమేఽహనిత్యుత్పత్తిక్షణం పంచమదినా దారభ్య షోడశర్తుర్నితాపర్యంతమ్. ౧౩. తత్ క్షేత్ర మోషధీపాత్రమితి. ఓషధీనాం ఏలాదిధాన్యానాం పాత్రం ఉత్పత్తిస్థానం తత్ ప్రసిద్ధం క్షేత్రం యథాకంటకగుల్మదివిరసశేన తదుపయోగి ద్రవ్యాంతరమేతేన జలశేనశేన కృషియోగ్యం విధాయ తస్మిన్నుప్వాస బీజం వాపయిత్వా స్వామీ కర్షకః స్థూలాన్నరూపం ఫలం ప్రాప్నోతి. తథాఽత్రాపీ ఓషధీపాత్రం త్రుప్రోత్పత్తిస్థానం తత్ గర్భరూపం క్షేత్రం కటుక్షారాదిభోజనం పరిత్యజ్య మధురభోజనం కారయిత్వా ఏకస్య సేవనం చ కృత్వా తస్మిన్నుప్వాసామీ పితా సమ్యక్ ధార్మికపుత్రరూపం ఫలం ప్రాప్నుయా దిత్వర్థః. ౧౪.

శుభ్రపరచి బీజములు చల్లిన యెడల ధాన్యాదులు బాగుగ ఫలించిన రీతి పుత్రోత్పత్తి హేతుభూతం బగు గర్భక్షేత్రమును మధురభోజనముచే బాగుపరచి బీజమునుంచినయెడల ధర్మాత్ము లగు బుత్రులు జన్మించుదురు.

తాంబూలపుష్పశ్రీఖండైస్సంయు క్తశ్శుచివస్త్రభృత్,
ధర్మ మూదాయ మనసి నుతల్పం సువిశేత్పుమాకా. ౧౫

పురుషుడును తాంబూలము వేసికొని పువ్వులచు మెడను శిఖను ధరించి గంధ మలందికొని శుక్లవస్త్రముల ధరించి మనంబున ధర్మమును జెలింపుచు శయ్యను నధిష్ఠించి భార్యతో భోగింపవలెను.

నిషేకసమయే యాదృ జ్ఞురచి త్తవికల్పనా,
తాదృక్స్వభావసంభూదిర్జన్మతుర్విశతి కుక్షిగః. ౧౬

చైతన్యం బీజభూతం హి నిత్యం శుక్లే వ్యవస్థితమ్,
కామశ్చిత్తం చ శుక్రంచ యదా హ్యేకత్వమాప్నుయాత్. ౧౭

తదా ద్రావ మవాహ్నతి యోషిర్గర్భాశయే నరః,
శుక్రకోణితసంయోగా త్స్పిండోత్పత్తిః ప్రజాయతే. ౧౮

పరమానందః పుత్రో భవేద్గర్భగతః కృతీ,
భవంతి తస్య నిఖిలాః క్రియాః పుంసవనాదికాః. ౧౯

జన్త ప్రాప్నోతి పుణ్యాత్తా గ్రహేషూచ్ఛగతేషు చ,
తజ్జన్త సమయే విప్రాః ప్రాప్నువంతి ధనం బహు. ౨౦

విద్యావినయసంపన్నో వర్ధతే పితృవేత్సని,
సతాం సంగేన స భవేత్సర్వాగమవిశారదః. ౨౧

దివ్యాంగనాదిభోక్తా స్వాత్మారుణ్యే దానవాన్ధనీ,

మాధుర్యభోజనాదిభిః స్త్రీతాం విధానం నియమముక్త్వా పురుషాణా మాహ-తాంబూలతి. సుకల్పం 'సారదారుమయా' మిత్థాద్యుక్తప్రకారాం శయ్యం సంవిశేత్, స్థితో భూయాత్. ౧౫. నిషేకసమయే రతికాలే యాదృకీ వికల్పనా కుభాకుభవాననా భవతి తాదృశ్యేన స్వభావస్య ఉత్పత్తి రస్య స జంతుః వికలి గర్భప్రవిష్టభవతి. ౧౬. చైతన్యం జీవః-కామః ఆఖిలావహూర్తి. ౧౭, ౧౮. కృతీ పుణ్యాత్తా. ౧౯, ౨౦. పూర్వ మితి పూర్వజన్తని కృతానాం తపతీనాం ఫల స్వోదయోత్ భోక్తా ౨౧ భవత్. తథా చ స్మృతిః. "భోజ్యం భోజ్యవశక్తి కృరతిక్తి ర్వరస్త్రియః,

పూర్వం కృతతప స్తీర్థమహాపుణ్యఫలోదయాత్. ౨౨

తతశ్చ యతతే నిత్య మాత్మానాత్మ విచారణే,
అధ్యారోపాపవాదాభ్యాం కురుతే బ్రహ్మచింతనమ్. ౨౩

సంభోగసమయంబున నెట్టి చింత యుండునో అట్లు చింతించు మనంబు గలిగియుండునట్టి జాతుపు గర్భంబును ప్రవేశించును. బీజ భూతుం డగు జీవుండు ఎల్లపుడును శుక్రమునందుండును, అభిలాష పూరియు చిత్తంబును శుక్రమును ఏకత్వము బొందినపుడు నడుండు స్త్రీగర్భంబున ద్రవత్వము బొందును. అప్పుడు శుక్లశోణితసంయోగం బువలన పిండోత్పత్తి యగును. పరమానందప్రదుండగు పుత్రుండు గర్భ మును ప్రవేశించును. అట్టి పుణ్యాత్మనకు పుంసవనసీమంతాదికర్మలు క్రమంబున జరుగును గ్రహంబు లుచ్చాదులయం దున్నపుడు పుణ్యా త్మండు జన్మించును. అతని జన్మకాలమున బ్రాహ్మణులకు విశేషధనము లభించు. పిమ్మట విద్యావినయములు కలిగి తండ్రిగృహంబున వర్ధిల్లు చుండును. అనంతరము సత్సహవాసంబున సర్వశాస్త్రవిశారదుండగును. యశావనావస్థను దివ్యాంగనాభోక్తయు దానముజేయువాడును ధనియునగును. పూర్వజన్మనుకృతివిశేషంబును జేసి ఆత్మానాత్మ విచారణయందు ప్రవృత్తుడయి అధ్యారోపాపవాడంబుల బ్రహ్మచింతనము జేయును.

అస్యాసంగావబోధాయ బ్రహ్మణోఽన్వయకారిణః,
శ్రీత్యాద్యనాత్మవర్గస్య గుణాం స్తే కథయామ్యహమ్. ౨౪

విభవో దానక క్తిశ్చ నాత్మస్య తపఃః ఫలమితి. ౨౨. యతతే యత్నవాక్ కథనతి. అసర్వభూతాయాం రజ్జోసర్పారోపవ ద్వస్తున ఆరోపాఽధ్యారోపః. వస్తు సచ్చిదా నందాద్యయం బ్రహ్మ. శ్రీత్యాద్యజ్ఞానాంతసకలజడసమాహోఅవస్తు-ఆపవాదో నాను రజ్జువివర్తస్య రజ్జుమాత్రవ ద్వస్తువివర్త స్థావస్తునో జ్ఞానాదేః ప్రపంచస్య వస్తుమా త్రత్వం-అభ్యాం అధ్యారోపాపవాదాభ్యాం త్వంపదార్థం సంశోభ్య 'సర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మ' వేదా నానాస్తీ క్రించన'ఇత్యాది శ్రుత్యుక్తం బ్రహ్మచింతనం కురుతే. ౨౩. అన్యేతి. శ్రీత్యాదిషు అన్వయం కరోతి త్యన్వయకారిణోఽన్వయస్య బ్రహ్మణః అగం గాతబోధాయ 'అసంగో హ్యయం పురుష'ఇతి శ్రుత్యుక్త జ్ఞానార్థం కథయామి త్యన్వయః. ౨౪. ఆనాత్మవిచారణ మాహ-శ్రీతిరిత్యాదిభిః. స్థూలభూతాః. అప్రపంచీ

క్షీతిర్వారి హవిర్యోక్తా వాయురాకాశ ఏవ చ,
స్థూలభూతా ఇమే ప్రోక్తాః పిండోఽయం పాంచభౌతికః. ౨౧

భూమ్యాదులయం దన్వయకారి యగు బ్రహ్మయొక్క అసంగ జ్ఞానార్థమై భూమ్యాద్యనాత్మ వర్గ మండలి గుణములను నీకుఁ జెప్పెదను. పృథివ్యప్రేజో వాయురాకాశము లని స్థూలభూతము లైదు. మానవ శరీర మీపంచభూతంబులవలన నుత్పత్తి యగుటచే పాంచభౌతిక మనఁ బడుచున్నది.

త్వగస్థిరాడ యో రోమ మాంసం చైవ ఖగేశ్వర!,
ఏతే పంచమయా భూమేర్దుణాస్తే పరికీర్తితాః. ౨౨

లాలా మూత్రం తథా శుక్రం మజ్జా రక్తం చ పంచమమ్,
అపాం పంచగుణాః ప్రోక్తాస్తేషసోఽపి నిశామయ. ౨౩

క్షుధా తృషా తథాఽలస్యం నిద్రా కాంతిస్తథైవ చ,
తేజఃపంచగుణం తార్క్ష్య! ప్రోక్తం సర్వత్రయోగిభిః. ౨౪

అకుంచనం ధావనం చ లఙ్ఘనం చ ప్రసారణమ్,
చేష్టితం చేతి పంచైవ గుణా వాయోః ప్రకీర్తితాః. ౨౫

ఘోషశ్చింతా చ శూన్యత్వం తథా మోహశ్చ సంకయః,
అకాశశ్చ గుణాః పంచ జ్ఞాతివ్యాస్తే ప్రయత్నితః. ౩౦

చర్మము ఎముకలు నాడులు రోమములు మాంసము అని భూమిగుణము లైదు. లాల మూత్రము శుక్రము మజ్జా రక్తము అని ఉదకమున కైదు గుణములు కలవు ఆకలి దాహము ఆలస్యము నిద్రా కాంతి అని అగ్నిగుణము లైదు. అకుంచన ధావన లంబన ప్రసారణ చేష్టితంబులని వాయుగుణంబు లైదు. ఘోష చింతా శూన్యత్వ మోహచింత లని ఆకాశగుణము లైదు.

మనో బుద్ధి రహంకార శ్చిత్తం చేతి చతుష్టయమ్,
అంతఃకరణ ముద్దిష్టం పూర్వకర్మాధివాసితమ్. ౩౧

కృతాః, పాంచభౌతికః పంచీకృతపంచభూతోత్పన్నః. ౨౪. క్షిత్వాదిపంచభూతానాం గుణా నాహ-క్యగితి పంచభిః. ౨౬-౩౦. పూర్వకర్మాధివాసితం పూర్వ జన్మకృతై శ్శుభాశుభకర్తృభిః. అధివాసితం శుభాశుభవాసనాయుక్తం భవతి. 'బుద్ధిః కర్తానుసారిణీ' తి వచనాత్ బుద్ధి రిద్యుపపత్తయః. అంతఃకరణచతుష్టయమేవేత్యర్థః

శ్రోత్రం త్వక్చక్షుషీ జిహ్వఘ్రాణంజ్ఞానేంద్రియాణి చ,
వాక్పాణిపాదపాయూపస్థాని కర్తేంద్రియాణి చ. 32
దిగ్వాతార్కప్రచేతోఽశ్వినహ్నింద్రోపేంద్రమిత్రకాః,
జ్ఞానకర్తేంద్రియాణాం చ దేవతాః పరికీర్తితాః. 33

మనసు బుద్ధి అహంకారము చిత్తము అని పూర్వజన్మ కర్మ
వాసనలతో కూడియున్న అంతఃకరణము నాలుగువిధములుగ నుండు
ను. శ్రోత్రత్వక్చక్షుర్దిహ్విఘ్రాణము లని జ్ఞానేంద్రియము లైదు.
వాక్పాణిపాదపాయూపస్థలని కర్తేంద్రియము లైదు. జ్ఞానేంద్రియము
లలో శ్రోత్రత్వక్చక్షుర్దిహ్విఘ్రాణంబుల కైదింటికీ గ్రమంబుగా దిగ్వా
తార్కప్రచేతాశ్వినులును కర్తేంద్రియంబు లగు వాక్పాణిపాదపా
యూపస్థలకు వహ్నింద్రోపేంద్రమిత్రకులును అధిదేవతలు.

ఇదా చ పింగళా చైవ సుషుమ్నాఖ్యా తృతీయకా,
గాంధారి గజజిహ్వ చ పూషా చైవ యశస్వినీ. 34
అలంబుషా కహూశ్చాపి శంఖనీ దశమీ తథా,
పిండమధ్యే స్థితా హ్యేతాః ప్రధానా దశ నాడికాః. 35

ఇడ, పింగళ, సుషుమ్న, గాంధారి, హస్తజిహ్వ, పూష, యశ
స్వినీ, అలంబుష, కుహువు, శంఖనీ యని పాంచభౌతికశరీరంబున
ప్రధానంబు లగు నాడులు పది గలవు.

ప్రాణాపానసమానాఖ్యా ఉదానో వ్యాన ఏవ చ,
నాగః కూర్మశ్చ కృకరో దేవదత్తో ధనంజయుః. 36
హృది ప్రాణో గుడేఽపానస్సమానో నాభిమండలే,
ఉదానః కంఠదేశే స్యా ద్వ్యానస్సర్వశరీరగః. 37
ఉద్గారే నాగ ఆఖ్యాతః కూర్మ ఉన్ నీ లనే స్తృతః,
కృకరః క్షుత్కరో జ్ఞేయో దేవదత్తో విజృంభణే. 38
న జహతి మృతం వాఽపి సర్వవ్యాపీ ధనంజయుః,

36. ఉభయేంద్రియాణ్యహ-శ్రోత్రమితి. 37. దిగాదయః పంచశ్రోత్రాదీనాం
యథాక్రమం దేవతాః. వహ్నిదేవత్య వాగాదీనామితి. 38-39. అథ దశ
ప్రాణాక స్థానకర్తృ రహితానామ-ప్రాణ ఇతి పార్థక్రియః. 36, 37, క్షుత్కరః
క్షుధాకర్త. 38. మృతకోపకారిత్యం ధనంజయశ్చ కర్త. 39. వ్యానకో వాయుః

ప్రాణాపానసమానోదానవ్యానములని ప్రధానవాయువు లైదు. నాగకూర్మకృకర దేవదత్తధనంజయము లని ఉపవాయువు లైదు. ప్రాణము హృదిస్థానంబునను అపానము గుడస్థానంబునను సమానము నాభిస్థానంబునను ఉదానము కంఠస్థానంబునను వ్యానము సర్వశరీరంబునను నుండును. నాగము వాంతిని కూర్మము నేత్రోస్థిలంబులను కృకరము తుమ్మును దేవదత్తము అవులింతిను కలుగఁజేయును. సర్వవ్యాపియగు ధనంజయము మృతుఁడైనను వదలక శరీరమునంటియుండును.

కబళైర్భుక్తమన్నం హి పుష్టిదం సర్వదేహినామ్. ౩౯

నయతే వ్యానకో వాయుస్సారాంశం సర్వనాడిషు,
ఆహారో భుక్తమాత్రో హి వాయునా క్రియతే ద్విధా. ౪౦

సంప్రవిశ్య గుడే సమ్యక్పృథగన్నం పృథగ్జలమ్,
ఊర్ధ్వమగ్నేర్జలం కృత్వా కృత్వాన్నం చ జలోపరి. ౪౧

అగ్నేశ్చాధస్త్వయం ప్రాణస్థిత్యాఽగ్నిం. ధమతే శస్త్రైః,
వాయునా ధ్వాయమానోఽగ్నిః పృథక్కిట్టం పృథగ్రసమ్. ౪౨
కురుతే వ్యానకో వాయుర్వివ్వక్సం ప్రాపయేద్దసమ్,

సమస్తజీవులు పుష్టిదం బగు నన్నమును భుజింప నందలి సారమును వ్యానవాయువు సర్వనాడులకు ప్రసరింపఁజేయును. అదెట్లనః వాయువు గుడస్థానమునఁబ్రవేశించి భుజింపఁబడిన యాహారమునందలి జలమును అన్నమును విభజించి అగ్నికి నూర్ధ్వభాగంబున నుదకమును దానికి మీఁదను అన్నము నుంచి అగ్నికి గ్రిందిభాగంబున తానుండి మెల్లగా నగ్నిని ప్రవ్వలింపఁజేయును ఇట్లు ప్రవ్వలింపఁజేయఁబడిన యగ్నియు అన్నమునందశరసమును మలమును విభజించును. అంతట వ్యానవాయువు ఆ రసమును సర్వనాడులయందు ప్రసరింపఁజేయును

ద్వారైర్ద్వాదశభిచ్ఛన్నం కిట్టం దేహఃకృహిస్సృవేత్. ౪౩

కర్ణాక్షీ నాసికా జిహ్వ దంతా నాభిర్ముఖా గుడమ్,

సర్వశరీరవ్యాపకత్వాత్ సారాంశం రసం నయతే ప్రాపయతి. రసప్రాపణప్రకార మేవాహార - ఆహార ఇతి త్రిభిః. ౪౦-౪౨. భిన్నం రసాత్పృథగ్భాగం కిట్టం మఱం.

గుహ్యం శిరో వపుర్లోమ మలస్థానాని చక్షతే. ౪౪
 ఏవం సర్వే ప్రవర్తంతే స్వస్వకర్తణి వాయవః,
 ఉపలభ్యాఽత్తనస్సత్తాం సూర్యాఽలోకం యథా జనాః. ౪౫

పిదప కర్ణములు నేత్రములు నాసికము జిహ్వ దంతములు నాభి
 నఖములు గుడస్థానము గుహ్యము (శిశ్నము, యోని) శిరము శరీ
 రము లోమములు అనఁబడు ద్వాదశమాన్ధములద్వారా అగ్ని చే పృథ
 గ్భూతం బగు మలము శరీరమునుండి బయటికి వచ్చును. ఇట్లు సమ
 స్తవాయువులు ఆత్మసత్తను బొంది సూర్య ప్రకాశమును బొందిన
 మనుజులువలె తమతమ కర్మలయందు ప్రవర్తించుచుండును.

ఇదానీం సరదేహస్య శృణు రూపద్వయం ఖగః,
 వ్యావహారిక మేకం చ ద్వితీయం పారమార్థికమ్. ౪౬
 తిస్రః కోట్యాఽర్ధకోటి చ రోమాణి వ్యావహారికే,
 సప్తలక్షాణి కేశాన్స్యర్షభాః ప్రోక్తాస్తు వింశతిః. ౪౭
 ద్వాత్రింశద్దశనాః ప్రోక్తాస్సమాన్యాద్విసతానుతః,
 మాంసం పలసహస్రం తు రక్తం పలశతం స్మృతమ్. ౪౮
 పలాని దశ మేదస్తు త్వక్పలాని చ సప్తతిః,
 పలద్వాదశకం మజ్జా మహారక్తం పలత్రయమ్. ౪౯
 శుక్లం ద్వికుడపం జ్ఞేయం కుడపం శోణిలిం స్మృతమ్,
 మవ్యుత్తరం చ త్రిశతమస్థానం దేహే ప్రకీర్తితమ్. ౫౦
 నాడ్యస్థూలాశ్చ సూక్ష్మాశ్చ కోటిశః పక్షీర్తితాః,
 పిత్తం పలాని పంచాశ తదర్ధం శైష్ణవ స్తుథా. ౫౧

౪౩. మలస్య నిర్గమస్థానాన్యాహ - కర్ణేతి. ౪౪. సర్వే ప్రాణాఃవాయవః ఆత్మసత్త
 యైవ చేష్టంతీత్యాహ - ఏవమితి సూర్యస్యాఽలోకం ప్రకాశం ఉపలభ్య ప్రాప్య
 జనాః యథా స్వకర్తణి ప్రవర్తంతే, తత్రకాఽత్తనస్సత్తాం ప్రాప్య వాయవోఽపి
 త్యర్థః. అయం భావః మార్యో యథా కర్తణి జనాన్ప్రవర్త్య స్వయం సాక్షితయా
 ఽసంగత్యేన స్థితో భవతి, తద్వ దాత్తాఽపితి - అనేనాఽత్త విచారణ మత్యుక్తం
 భవతి. ౪౫. వ్యావహారికం అగమ్యం. పారమార్థికం యోగిజనజ్ఞేయమ్. ౪౬. తత్రా
 ఽద్యం తావదాహ-తిస్ర ఇతి వడ్డి; తిస్రః కోట్యాః సప్తలక్షాణి త్యగ్జిత్వాని.
 ౪౭, ౪౮. స్థూలమానేన ధాతుప్రమాణ మాహ, మహారక్త ప్రాణాధారభూతమ్. ౪౯

సతతం జాయమానం తు విజ్ఞాత్రం చాప్రమాణతః,
ఏతద్గుణసమాయుక్తం శరీరం వ్యావహారికమ్.

౫౨

ఓయిగరుకుడా! వ్యావహారిక మనియు పారమార్థిక మనియు మానవశరీరము రెండు దేశంగులై వర్తిల్లుచుండును. అందు ముందుగా వ్యావహారికశరీరలక్షణములను వివరించెద వినుము. మూడుకోట్ల యేబది లక్షల రోమములును ఏకులక్షల కేశములును ఇరువది నఖంబులును ముప్పదిరెండు దంతములును సహస్రపలముల ఎత్తు మాంసమును సూర్యపలముల రక్తమును పదిపలముల మెదడును డెబ్బది పలముల చర్మమును పంచైదుపలముల మజ్జామును ప్రాణాధారం బగు రక్తము మూడుపలములును ఇరువదిమాషముల రేతస్సును పదిమాషములశోణితమును మూడువందల యలువది మాషముల ఎముకలును స్థూలంబులును సూక్ష్మంబులును అగు నాడులు కోటియును ఏబదిపలముల పిత్తమును ఇరువదైదు పలముల క్లేమును వ్యావహారికదేహంబున నున్నవి. విజ్ఞాత్రము లెప్పుటి కప్పుడు పుట్టుచుండుటం జేసి వాని ప్రమాణ మింత యని చెప్పుటకు వలనుపడదు. ఇట్లు వ్యావహారికశరీరస్వరూపము జెప్పినాను.

భువనాని చ సర్వాణి పర్వతద్వీపసాగరాః,

ఆదిత్యాద్యా గ్రహస్సంతి శరీరే పారమార్థికే.

౫౩

పారమార్థికదేహే హి షట్పత్రాణి భవంతి చ,

బ్రహ్మాండే యే గుణాః ప్రోక్తాస్తేఽస్యస్మిన్నేవ సంస్థితాః.

౫౪

ఇక పారమార్థికశరీరస్వరూపమును జెప్పెద వినుము. చతుర్దశ భువనములు పర్వతద్వీపసాగరములు ఆదిత్యాదిగ్రహములు మూలా

మండపం దశమాక్షమ్-శోణితం ఋకూద్భవం గర్భాధానభూతమ్. ౫౦-౫౨. ఏవం వ్యావహారికనిరూప్య ఇదాం పారమార్థికస్వరూపనిరూపణేన మాత్స్యస్వరూపేమనః ప్రశ్నాయ స్వదేహే తావద్విరాడ్రూపస్థూలధారణా మాహ-పారమార్థికదేహే హి త్యారభ్య మావదధ్యానుసమాప్తి. గుణాః భువనాదయః. తా శి కాహ-భువనాంత్యాది. పారమార్థికే పారమార్థికస్వరూపప్రకాశకే. ౫౩, ౫౪ వై రాజరూపభావో వైరా

ధారాది పట్టకములు. వేయేల! బ్రహ్మాండము నండలి సమస్తగుణములు ఈపిండాండంబున గలవు.

తానహం తే ప్రవక్ష్యామి యోగినాం ధారణాస్పదాః,
యేషాం భావనయా జంతుర్భవేద్వైరాజహుపభాక్. ౫౫
పాదాధస్తాత్తలం జ్ఞేయం పాదోర్ధ్వం వితలం తథా,
జానునోస్తుతలం విద్ధి సక్తి దేశే మహాతలమ్. ౫౬
తలాతలం సక్తిమూలే గుహ్యదేశే రసాతలమ్,
పాతాలం కటిసంస్థం చ సప్తలోకాః ప్రకీర్తితాః. ౫౭

ఆగుణంబుల నన్నిటిని నీకుఁ జెప్పెద వినుము. వానిని భావించుటవలన జంతువు విరాడ్రూపమును బొందును. పాదములక్రింద తలమును పాదోర్ధ్వంబున వితలంబును జానువుల నుతలంబును సక్తి దేశంబున మహాతలంబును సక్తిమూలంబున తలాతలంబును గుహ్యదేశంబున రసాతలంబును కటిప్రదేశంబున పాతాలంబును గలవు. ఇట్లు సప్త పాతాలలోకములు జెప్పఁబడినది.

భూర్లోకం నాభిమధ్యే తు భువర్లోకం తదూర్ధ్వకే,
స్వర్లోకం హృదయే విద్యాత్కంత దేశే మహస్తథా. ౫౮
జనలోకం వక్త్రదేశే తపోలోకం లలాటకే,
సత్యలోకం బ్రహ్మరంధ్రే భువనాని చతుర్దశ. ౫౯

నాభిమధ్యంబున భూర్లోకంబును ఉదరంబున భువర్లోకంబును హృదయంబున స్వర్లోకంబును కంఠంబున మహర్లోకంబును ముఖంబున జనలోకంబును లలాటంబున తపోలోకంబును బ్రహ్మరంధ్రంబున సత్యలోకంబును గలవు. ఇట్లు చతుర్దశభువనములు మానవశరీరంబున గలవు.

త్రికోణే సంస్థితో మేరు రధఃకోణే చ మండరః,
దక్షిణోణే చ కైలాసో వామకోణే హిమాచలః. ౬౦

ఈ పురుషాయోజితభగవాన్ధారణాఽశ్రయఃఇతి భాగవతోక్తః-స్వయం స్యాదిత్యర్థః. ౫౫. పూర్వకోణోక్తక్రమేనైవ సర్వేషాం ధారణా మాహ-పాదతి. ౫౬, ౫౭. తదూర్ధ్వకే ఉదరే. ౫౮, ౫౯. త్రికోణే హృత్పితకమలాంతర్గతే. తదుక్తం బ్రహ్మపురాణే-హృది రత్నమయే శ్రీమత్సంహసనగతాంబుజే, త్రికోణాంతస్సమాసీనం శివం

నిషధశ్చార్ధ్యరేఖాయాం దక్షిణాయాం గంధమాదనః,

రమణో వామరేఖాయాం సప్తైతే కులపవ్యతాః.

౬౦

హృత్పీతకమలాంతర్గతం బగు త్రికోణంబున మేరువును, అధః
కోణంబున మందరపర్వతంబును, దక్షిణకోణంబున కైలాసంబును,
వామకోణంబున హిమాచలంబును, శ్చార్ధ్యరేఖను నిషధంబును, దక్షి
ణరేఖను గంధమాదనంబును, వామరేఖను రమణంబును గలవు.

అస్థినానే భవేజ్జంబూశ్చాకో ముజ్జాను సంస్థితః,

కుశద్వీపస్థితో మాంసే క్రాంచద్వీపస్థిరానుచ.

౬౧

త్వచాయాం శాల్యలీద్యవో గోమేదో రోమసంచయే,

సఖస్థం పుష్కరం విద్యాత్సాగరా న్దశసంతరమ్.

౬౩

తూరోదో హి భవేన్నూత్రే క్షీరే క్షీరోదసాగరః,

నురోదధిః క్షేష్ఠసంస్థః మజ్జాయాం ఘృతసాగరః.

౬౪

రసోదధిం రసే వింశ్యాచ్ఛేణితే దధిసాగరః,

స్వాదూదో లంబికాస్థానే జానీయాద్విసతాసుతః.

౬౫

నాదచక్రే స్థితస్సూర్యో బిందుచక్రే చ చంద్రమాః,

లోచనస్థః కుజో జ్ఞేయో హృదయజ్ఞః ప్రకీర్తితః.

౬౬

విష్ణుస్థానే గురుం విద్యాచ్ఛక్రే శుక్రోవ్యవస్థితః,

నాభిస్థానే స్థితో మందో ముఖే రాహుః ప్రకీర్తితః.

౬౭

వాయుస్థానే స్థితః కేతుశ్శరీరే గ్రహమండలమ్,

ఏవం సర్వస్వరూపేణ చింతయేదాత్మనస్తనుమ్.

౬౮

ధ్యాయే దుమాధవ" మితి తస్య మధ్యే త్రికోణే శ్చార్ధ్య దక్షిణవామరేఖాను చ సే
ర్వాదయ స్సప్త కులపర్వతాః భవంతితి. ౬౦, ౬౧. సిరాకు వాడీపు. ౬౨. గోమేదః
ప్లక్షః. ౬౩, ౬౪. రసే అన్నస్య లంబికా కంఠాంతర్గతా. ౬౫. నాదబిందుచక్రే
బ్రహ్మరంద్రాదవైకై కాంశుశ్యధోఽధస్తః, తదాక్రం యోగకాస్తే "ఏకై కాంశుశ్యధో
ఽధోఽస్తి రంధ్రం నాదం చ బిందుకమ్, విద్రుమస్థితకాకారం మూర్ధ్వచంద్రకమ
ప్రభ" మితి. ౬౬. బుధః. ౬౬. విష్ణుస్థానే నాభ్యంతర్గతమణిపూరకచక్రే నాభిస్థానే
నాభిగోళకే మందః శనిః. ౬౭. వాయుస్థానే హృదయా దాకంఠం వాయుస్థానం
తస్మిన్. ఏవ ముక్తప్రకారేణ సర్వస్వరూపేణ సర్వాత్కవిరాట్స్వరూపేణ స్వ
దేహ చింతయేత్ ఇతి మూలధారణా. ౬౮. ప్రభువదత్ప్రచింతనాత్కమాత్ప్రభా

అన్థులయందు జంబూద్వీపమును, మజ్జయందు శాకద్వీపమును, మాంసమున కుశద్వీపమును, శిరలయందు క్రౌంచద్వీపమును, చర్మమున శాల్యద్వీపమును, రోమములయందు ప్లక్షద్వీపమును, నఖములలో పుష్కరద్వీపమును ఇట్లు సప్తద్వీపములును శరీరమునందే యున్నవి. మఱియు మూత్రమున ఉష్ణనీటిసముద్రమును, పాలయందు క్షీరసాగరమును, శ్లేష్మమున సురాసముద్రమును, మజ్జయందు ఘృతసముద్రమును రసమున రససముద్రమును, శోణితమున దధి (పెరుగు) సముద్రమును, లంబికాస్థానమున తియ్యనీటిసముద్రమును ఇట్లు సప్తసముద్రములును గూడ శరీరమునందే యున్నవి. ఓవినతాకుమారుడా! నాదచక్రమున సూర్యుడును, చిందుచక్రమున చంద్రుడును, కన్నులయందు కుబ్జుడును, హృదయమున బుధుడును, విష్ణుస్థానమున (నాభ్యంత్ర తమణి పూరచక్రమున) గురుడును, శుక్రమున శుక్రుడును, బొడ్డున శనియు, ముఖమున రాహువును, వాయుస్థానమున (హృదయము మొడలు కంఠమువఱకును వాయుస్థానము) కేతువును. ఇట్లు నవగ్రహములును గూడ శరీరమునందే యున్నవి. ఇట్లు శరీరమే విరాఘ్రపక్షి యున్నది.

సదా ప్రభాతసమయే బద్ధపద్మాసనస్థితః,

షట్చక్రచింతనం కుర్వాద్యథోక్తమజపాక్రమమ్.

౬౯

అజపా నామ గాయత్రీ మునీనాం మోక్షదాయినీ,

అస్యాస్సంకల్పమాత్రేణ సర్వపాపైః ప్రమచ్యతే.

౭౦

శృణు తాక్షురీ! ప్రవక్ష్యేహమజపాక్రమముత్రమమ్,

యం కృత్వా సర్వదా జీవో జీవభావం విముంచతి.

౭౧

మాలాధారస్యాధిష్ఠానం మణిపూరక మేవ చ,

లనాహతం విశుద్ధ్యాఖ్య మాజ్ఞాషట్చక్రముచ్యతే.

౭౨

పిదప యథాక్రమముగ షట్చక్రచింతనము అజపాక్రమమును గావింపవలెను. అజపయనంగా మునులకు మోక్షదాయినయగు గాయత్రీ. దానిని సంకల్పించినంతసూత్రముననే సకలపాపముల వలనను మాన రజా మాహ. సదేశ్యాది. ౬౯. జపాశుష్ఠానం వివా సహజశ్వాసరూపా జప్తా భవతిత్వ జపా! మునీనాం మననకీలానాం సంకల్పగాయత్రీం చ గురుముఖాత్ జ్ఞాతవ్యమ్. ౭౦. సర్వదా కృత్వా ఏకదాచరణం నిత్యకర్తృక భవతి న కు నై మిత్రిక మితి. చీకభావం

వుడు విడువబడును. గరుడుడా! గాయత్రీక్రమము చెప్పిన విషయము దానిని జేసి చో జీవుడు మోక్షమును బడయును. మూలాధారము, స్వాధిష్ఠానము, మణిపూరకము, అనాహతము, విశుద్ధము, ఆజ్ఞ వీక్షిషత్పుత్ర మని పేరు.

మూలాధారే లింగదేశే నాభ్యాం హృది చ కంఠగే,
భ్రువోర్మధ్యే బ్రహ్మరంధ్రే క్రమాచ్ఛక్రాణి చింతయేత్. 23
ఆధారం తు చతుర్దశానలసమం వాసాస్తవర్ణాశ్రయమ్
స్వాధిష్ఠానమపి ప్రభాకరసమం బాలాస్తవత్పుత్రకమ్,
రక్తాభం మణిపూరకం దళదళం దాద్యం ఫకారాంతకమ్
పత్రైర్ద్వాదశశశిస్త్యనాహతపురం హైమం కథాంతావృతమ్. 24
పత్రైస్సప్తం షోడశైశ్చకథరణ్యోతిర్విశుద్ధాంబుజమ్
హంసేత్యక్షరయుగ్మకం ద్వయదళం రక్తాభమాత్రాంబుజమ్,
తస్మాద్దూర్ధ్వగతం ప్రభాసితమిదం ఋక్షం సహస్రచ్ఛవమ్
సత్యానందమయం సదా శివమయం జ్యోతిర్తయం శాశ్వతమ్. 25

మూలాధారమున, లింగదేశమున, నాభియందు, హృదయమున, కంఠమున, భ్రూలతల నడుమ, బ్రహ్మరంధ్రమున ఈర్థలములయందు చక్రములను చింతన చేయవలెను. ఆధారము చతుర్దశము. అగ్నిసమము వకారాదియు, సకారాంతమును స్వాధిష్ఠానము సూర్యతుల్యము బకారాదియు, లకారాంతమును అది షట్పుత్రకము మణిపూరకము, రక్తసదృశము దళదళము లకారాది ఫకారాంతము అనాహతము. ద్వాదశదళము, బంగారముతో సమమైనది. కథాంతావృతము విశుద్ధము షోడశదళము చంద్రతుల్యము. హంసాంత్యవర్ణాశ్రయము ఆజ్ఞ. ద్విదళము రక్తతుల్యము. వీని యన్నిటికిని వైని ప్రభాసిత మను సహస్రదళపద్మము కలదు. అది సత్యానందమయము. ఎప్పుడును శివమయము. జ్యోతిర్తయము శాశ్వతమును.

గణేశం చ విధిం విష్ణుం శివం జీవం గురుం తతః,
వ్యాసకం చ పరంబ్రహ్మ క్రమాచ్ఛక్రేషు చింతయేత్. 26

విమంచతి-బ్రహ్మస్వరూపో భగవతి కర్మభ్యః. 30-30. అక్ర సకారాంత ప్ర

ఏకవింశత్యహస్తాణి వట్టతాన్యధికాని చ,
 అహోరాత్రేణ శ్వాసస్య గతిస్సుత్యస్తృతాబుధైః. 22
 హాకారేణ బహిర్యాతి సకారేణ విశేత్పునః,
 హంసో హంసేతి మంత్రేణ జీవో జ్వతి తత్త్వతః. 23
 వట్టతం గణనాథాయ వట్టహస్తం తు వేధనే,
 వట్టహస్తం తు హరయే వట్టహస్తం హరాయ చ. 24
 జీవాత్తనే సహస్తం చ సహస్తం గురవేతథా,
 చిదాత్తనే సహస్తం చ జవసంఖ్యాం నివేదయేత్. 25
 ఏతాంశ్చక్రగతాన్ప్రవృత్తమయూభావ మునయోఽమరావ,
 సత్సంప్రదాయ వేత్తారశ్చింతయంత్యారుణాదయః. 26
 శుకాదయోఽపి మునయశ్చిప్యానుపదశంతి చ,
 అతః ప్రవృత్తిం మహతాం ధ్యాత్వాధ్యాయేత్సదాబుధైః. 27

చక్రములయందు వరుసగా గణేశుని, బ్రహ్మను, విష్ణువును, శివుని, జీవుని, గురుని, సర్వవ్యాపకుఁ డగు పరబ్రహ్మను చింతన చేయవలెను. అహోరాత్రమునకు శ్వాసముయొక్క గతి ఇరువదివేల అణువందలు అని చెప్పఁబడినది. అది హాకారముతో పైకి వెడలును, సకారముతో మరల లోపలకుఁబోవును. అగుటచే జీవుఁడు ఎల్లపుడును 'హంస, హంస' అని జపించును. గణనాథునకు అణువందలును, బ్రహ్మకు అణువేలును,

యతి ఏతా నితి. బ్రహ్మమయూభావ సర్వవేదమయస్య బ్రహ్మణః కిరణరూపావ తదభిన్నా నిత్యర్థః. చక్రగతావ అమరావ వట్టకృష్టితావ శ్రీగణేశాదిదేవావ ఋషీణాం సంప్రదాయమార్గేషు యే అరుణాదయో మునయః తేఽపి చింతయంతి ఉపాసతే. తదుక్తం వేదస్తుతా "ఉదరమపాసతే య ఋషిరర్హస్త్వహుర్వద్యుః, పరిసరపద్ధతిం హృదయ మారుణయో దహర" మితి. ౨౧. శిష్యుక పరీక్షితాపీత తద్యుక్తం ద్వితియే సద్యోముక్తిసతే "స్వపాస్తి నాఽపీద్య గుదం తతోఽనిలం స్థానేషు వట్టున్నమయే జ్ఞతక్లమః, నాభ్యాం స్థితం హృద్యవరోహ్య తస్మాదుచానగవోరసి తం నయేస్తునిః, తతోఽమసంధాయ ధియా మనస్వీ క్షృతాణుమాలం శవక్తైర్నయేత, తస్మాద్భువో రంతరమున్నయేత నిర్విద్య మార్థ నిస్సృజే త్వరం గత" ఇతి. ఏకద్యావ్యభ్యాసం శ్రీధరప్పామిలిః కృతం భావకృత్. ౨౨. అనన్యధాః ఏతా

హరికి ఆటవేలును, శివునకు ఆటవేలును, జీవాత్మకు వేయి, గురునకు వేయి, చిదాత్మకు వేయి. ఇట్లు జనసుఖ్యును నివేదించవలెను. చక్రము నందలి ఈ దేవతలను, సకలదేవతలను, అరుణామలగువారిని సత్సంప్రదాయవేత్తలు చింతించెదరు. శిష్యులకు ఉపదేశముగూడ చేయుదురు. అగుటచే గొప్పవారి ప్రవృత్తిని ధ్యానించి యెప్పుడు ఇట్లు చేయవలెను.

కృత్వా చ మానసిం పూజాం సర్వచక్రేష్వనన్యధీః,
తతో గురూపదేశేన గాయత్రీ ముజపాం జపేత్. ౮౩

అథోముఖే తతో రంధ్రే సహస్రదశపంకజే,
హంసగం శ్రీగురుం ధ్యాయేద్వరాధముకరాంబుజమ్. ౮౪

తూలితం చింతయేద్దేహం తత్పదామృతధారయా,
పంచోపచారై స్సంపూజ్య ప్రణమేత్తత్ స్తవేన చ. ౮౫

తతః కుండలిసిం ధ్యాయే దారోహా దహరోహతః,
షట్చక్రకృతసంచారాం సార్థత్రివలయాం స్థితామ్. ౮౬

౮౩ చిత్రస్మకం. ౮౩ రంధ్రే బ్రహ్మరంధ్రాంతర్గతే అథోముఖపంకజే శ్రీగురుం ధ్యాయేత్-తదుక్తమ్ దుద్రయామతే “సహస్రదశపంకజే సకలశిఖరైః ప్రథే వరాధయకరాంబుజం విమలగంధపుష్పాంబరం, ప్రసన్నవదనేక్షణం సకలదేవతారూపిణం స్వరే చ్చిరసి హంసగం జననవ్యారితైద్యం గురు”మితి. ౮౪. పంచోపచారై రనసా కల్పితైః పంచధూతాత్కగంధపుష్పధూపదీపనై కద్యైః. తద్యథా. అం పృథివ్యాత్తనే గంధం సమర్పయామి. హం అకాశాత్తనే పుష్పం. యం వాయ్వాత్తనే ధూపం. రం లేజ ఆత్తనే దీపం. వం అమృతాత్తనే అమృతనై కద్యం సమర్పయామి” తి తత్ స్తవేన “గురుర్బ్రహ్మ గురుర్విష్ణు గురుర్దేవో మహేశ్వరః, గురు స్సాక్షాత్ పురబ్రహ్మ తస్మై శ్రీ గురువే నమః.” ఇతి గురుస్తోత్రేణ. ౮౫. వరాత్పర బ్రహ్మకళాం కుండలిసిం ఆరోహేతు ప్రకాశమానాం అహరోహే చ అమృతం ప్రపండిం ధ్యాయేత్, తదుక్తం యోగశాస్త్రే “ప్రకాశమానాం ప్రథమే ప్రయాణే ప్రతిప్రయాణేఽప్యమృతాయమానాం, అతఃపరం వ్యోమమగు సంచరంతీం ధ్యాయేత్సదా కుండలిసింధరాభ్యా” మితి-ఆరోహాహరోహాశ్చ శ్రీశంకరస్వామిచరణై రత్యుక్తోఽస్తి సాద్గత్యలహర్యాం తద్యథా “మహీం మాలాధారే కమపి మణిపూరే హతకహ” మితి. ఆరోహః అతరోహస్తు ‘సుధాధారాసారై శ్వరణయగళాంతర్గతైః’ ఇతి. ఏకదేవాహుషడితి. మాలాధారాదిభి షట్చక్రేభి కృతః సంచారః ఆరోహాహరోహాక్రమేణ గమనం యయాసార్థత్రివలయాం ప్రముక్తభుజగాకారాం మాలాధారే స్థితామ్. ౮౬. ధామ మత్ప్రీతిస్థానం రంధ్రాద్వహీనతం బ్రహ్మరంధ్రాత్ బ్రహ్మలోకాంతం ప్రాప్తం

సర్వచక్రములయందు శ్రద్ధగలవాడై మానసికపూజను గావించి తరువాత గురూపదేశముపలన గాయత్రిని జపింపవలెను. ఆధోముఖమును సరంధ్రమును సహస్రదళము నగు పంకజమున హంస గుఱును, వరాభయకరాంబుజుఱును అగు శ్రీగురుని ధ్యానింపవలెను. పిదప తత్పదామృతధారచే దేహమును తొలితము గావించుకొని, పంచోపచారములతో పూజించి నమస్కరింపవలెను. తరువాత ఆరోహణ వరోహక్రమమున వట్టుక్రమతసంచాయు, సార్థత్రివలయుయు నగు కుండలినీ ధ్యానింపవలెను.

తతో ధ్యాయేత్సుమహ్నః క్షయం ధామ రంధ్రాద్భహిర్గతమ్,
 తథా తేన గతా యాంతి తద్విష్ణోః పరమం పదమ్. ౮౭
 తతో మచ్చింతితం రూపం స్వయంజ్యోతిస్సరాతనమ్,
 సదానందం సదా ధ్యాయేత్సుమహారే బ్రాహ్మసంజ్ఞకే. ౮౮
 ఏవం గురూపదేశేన మనో నిశ్చలతాం నయేత్,
 న తు స్వేన ప్రయత్నేన తద్వినా పఠనం భవేత్. ౮౯
 అంతర్యాగం విధాయైవం బహిర్యాగం సమాచరేత్,
 స్నానసంధ్యాదికం కృత్వా కుర్యాద్ధరిహరార్చనమ్. ౯౦

తేన తథా సుమహ్నమాగ్నేగతా యోగినః విష్ణోః పదం మమ స్వరూపమేవ యాంతి-పునః మృత్యుముఖే సంసారే న పఠంతీత్యర్థః. తదుక్తం వేదస్తుతా “తత ఉదగా దనంత! తవ ధామ శిరః పరమం పున రిహ య త్సమేత్వ న పఠంతి కృతాంతముఖ” ఇతి. ౮౭. మచ్చింతితం మయా శ్రీ కృష్ణరూపేణ ధ్యాతం-తిదుక్తం దళమే సప్త తితమే2ధ్యాయే “బ్రాహ్మే మహారే తోతా య వాద్యపస్సుకళా మాధవః, దధ్యా ప్రసన్నకరణ ఆత్మానంతమసుః పరమ్. ఏకం స్వయం జ్యోతి రనన్య మవ్యయం స్వసంస్థయా నిత్యనిరస్తకల్పవం, బ్రహ్మోఖ్యమసోద్భవనాశ హేతుభిస్సృశక్తి భిర్మక్షిత భావనిర్వృతి” మితి. ౮౮. తద్వినా తద్గురూపదేశం వినా పఠనం సంసారే, జన్మ మరణమేవ భవేన్న తు మోక్షః తదుక్తం శ్రీకులేన “విజితహృషీకణాయుభి రదాంతమనస్తురగం య ఇహ యతంతి యంతు మఱిలోల ముపాశుభివః, వ్యసనశతాన్వితా స్సుమతహాయ గురోశ్చరణం వజీరవి వాజ సంత్యక్తకల్లధరా జలధా.” ౮౯. అంతర్యాగమే మానసోపచారైః పూజ్యోక్తచక్రేషు శ్రీగణేశాదిపూజనమ్. బహిర్యాగం యథా లభ్యోపచారైః శ్రీహరిహరపూజనమ్. ౯౦. దేహభిహానినాం తు నిత్యం ప్రత

దేహాభిమానినామంతర్ముఖే వృత్తీర్న జాయతే,
అతస్తేషాం తు మద్భక్తిస్సుకరా మోక్షచాయినీ. ౯౧
తపో యోగాదయో మోక్షమార్గస్సంతి తథాఽపి చ,
సమీచీనస్తు మద్భక్తిమార్గస్సంతరతామిహ. ౯౨
బ్రహ్మదిభిశ్చ సర్వజ్ఞైరయమేవ వినిశ్చితః,
త్రివారం వేదశాస్త్రాణి విచార్య చ పునః పునః. ౯౩
యజ్ఞాదయోఽపి సద్ధర్మాశ్చ త్రైలోధనకారకాః,
ఫలరూపా చ మద్భక్తిస్తాం లభ్యా నావసీదతి. ౯౪
ఏవమాచరణం తార్క్ష్య! కరోతి నుకృతీ నరః,
స యోగేన చ మద్భక్త్యా మోక్షం యాతి సనాతనమ్. ౯౫

పిదప నుషుమ్న యను స్థానమును ధ్యానింపవలెను. అట్లు చేసిన
వారు విష్ణుసాయుజ్యమును బడసెనరు. తరువాత స్వయంజ్యోతియు,
సనాతనమును, సందానందమును అగు మద్భింతిత మగు రూపమును
బ్రాహ్మముహూర్తమున ఎల్లప్పుడును ధ్యానింపవలెను. గురూపదేశమున
మనస్సు నిశ్చల మగును. స్వప్రయత్నమువలన ఎప్పుడును గాదు, దాని
వలన పతనము సంభవించును. ఇట్లు అంతర్యాగమును గావించి పిదప
బహిర్యాగమును ఆచరింపవలెను. స్నానసంధ్యాదికము లయిన తరు
వాత హరిహరార్చనముగూడఁ గావింపవలెను. దేహాభిమానముగలవా

ఁగత్వోద్గుర్లుటత్వాద్దుర్లభో మోక్షః మద్భక్త్యాం తు మక్రృపాజా దనాయాసక
ఏవ ముక్తిర్భవతి త్యాహ. దేహేతి చతుర్థిః. ౯౧, సమీచీనః శ్రేష్ఠతరః. ౯౨, బ్రహ్మ
దిభి ర్నిశ్చితత్వాత్ తదుక్తం ద్వితీయే “న హ్యతోఽన్య క్షికః పంథా విశత స్సం
స్పృతా విహ, వానుదేవే భగవతి భక్తియోగో యతో భవత్. భగవా న్సృష్టౌ కా
శ్రేష్ఠీన త్రిరస్వీక్య మసీషయా, తదధ్యతస్య త్కూటస్థో రతి రాత్ న్యతో భవ
త్.” ౯౩. నావసీదతి పునర్జన్మాదుఃఖం న ప్రాప్నోతి కింతు ముక్తో భవతిత్కర్థః. ౯౪.
యథా విచారం తుదతే దేహేఽస్మి న్నుకృతినః ఇతి ప్రశ్నస్యోత్తరం సమాధా
యోపసంహరతి ఏవమితి. సనాతనం విదేహ కైతన్యమ్. ౯౫. ఇతి శ్రీగరుడపురాణ
టికాయాం పంచదశోఽధ్యాయః.

రికి అంతద్భుత్యము సాధ్యము గాదు. అగుటచే వారికి నాయుండలి
భక్తియే సులభ మగు మోక్షసాధనము. తపస్సు యోగము మున్నగు
మోక్షసాధనము లనేకము లున్నవి; గాని సంసారనిర్మగ్నులకు మద్భ
క్తియే చాల మంచిది. వేదశాస్త్రములను ముమ్మారు పరిశీలించి
బ్రహ్మదు లిదియే నిశ్చయించిరి. యజ్ఞాదులు చిత్రశోధనకారకములు.
నాయుండలి భక్తి ఫలరూపము. దానిని బడసినవారు చెడరు. సుకృతి
యగువాడు ఇట్లు ప్రవర్తించి నాయుండుఁ గల భక్తివలన తుడకు
మోక్షమును బడయును.

ఇతి శ్రీగరదపురాణే-సారోద్ధారే-సుకృతజనజన్తాచరణ

నిరూపణోనామ పంచదశోఽధ్యాయః.

—

షోడశాధ్యాయము

గదడ ఉవాచ:—

శ్రుతా మయా దయాసింధో! హ్యజ్ఞానాజీవసంస్కృతిః,
అధునా శ్రోతుమిచ్ఛామి మోక్షోపాయం సనాతనమ్. ౧
భగవ! నేవ! దేవేశ! శరణాగతవత్సల!,
అసారే ఘోరసంసారే సర్వదుఃఖమలీమసే. ౨
నానావిధశరీరస్థా అనంతా జీవరాశయః,
జాయంతే చ మ్రియంతే చ తేషామంతో న విద్యతే. ౩
సదా దుఃఖభాతురా ఏవ న నుభ విద్యతే క్వచిత్, .
కేనోపాయేన మోక్షేశ! ముచ్యంతే వడ మే ప్రభో!. ౪

“ఓదయాసింధూ! జీవసంస్కృతి యంతయు విన్నాను. ఇప్పుడు మోక్షోపాయమును వినఁగోరెదను. దేవదేవా! శరణాగతవత్సలా! దుఃఖపూరితమును, అసారము నగు ఈఘోరసంసారమున జీవరాసులు అనేకవిధములగు శరీరములను ధరించి పుట్టుచు గిట్టుచు నున్నారు. వారికి అంతము గానవచ్చుట లేదు. ఎప్పుడును దుఃఖించువాఁడే గాని నుభవంతఁ డెందును గాన్పించఁడు. వారు ఏయుపాయమున మోక్షము పొందెదరో దయతో తెలుపుము” అని గరుడుఁడు అడుగఁగా శ్రీహరి యిట్లు చెప్పఁదొడఁగెను.

శ్రీ భగవానువాచ:—

శృణు తార్క్ష్య! ప్రవక్ష్యామి యన్తాం త్వం పరిపృచ్ఛసి,
యస్య శ్రవణమాత్రేణ సంసారాన్తుచ్ఛతే నరః. ౫

ప్రోక్తా పంచదశాధ్యాయైః పాపపుణ్యాత్రికా గతిః, షోడశోద్వితీయైః ప్రాసా మోక్షోపాయం గతాం మతమ్. పూర్వధ్యాయాంతే ‘మోక్షం యతి సనాతన’మిక్యక్తమ్. ఇదానీం మోక్షోపాయమేవ పృచ్ఛతి—శ్రుతేతి చతుర్థిః. ౧. షో భగవ! ఇహ అసారసంసారే జననమరణానా మనంతత్వా త్సదా దుఃఖభాతురాణామోక్షోపాయ మజానతాం జీవానాం కేనోపాయేన మోక్షస్యాదితి మే వదేతి గమచ్ఛ యార్థః. ౨-౪. అత్రోత్తరం శ్రీభగవా నువాచ-షోడశదో వరబ్రహ్మస్వరూపి

అస్తి దేవః పరబ్రహ్మస్వరూపీ నిష్కళశ్శివః,
 సర్వజ్ఞసర్వకర్తా చ సర్వేశ్వ నిర్మలాఽద్యయః. ౬
 స్వయంజ్యోతిరనాద్యంతో నిర్వికారః పరాత్పరః,
 నిర్గుణస్సచ్చిదానందస్తదంతాజ్జీవసంజ్ఞకః. ౭
 అనాద్యవిద్యోపహితాద్యథాఽగ్నో విస్ఫులింగకాః,
 దేహోద్యుపాధిసంభిన్నాస్తే కర్తృభిరనాదిభిః. ౮
 నుఖదుఃఖప్రదైః పుణ్యాపాపరూపైర్నియన్త్రితాః,
 తత్తజ్జాతియుతం దేహమాయుర్భౌగం చ కర్తృజమ్. ౯

గరుడుడా! దేనిని తెలుపు మని నీవు నన్నడుగుచున్నావో, దేనిని విన్నంతమాత్రముననే నరుడు సంసారబంధమునుండి విముక్తుడగునో దానిని చెప్పెద వినుము. పరబ్రహ్మస్వరూపి యగు శివుడు కలడు గదా! అతడు సర్వజ్ఞుడు, సర్వకర్త, సర్వేశ్వరుడు, నిర్మలుడు, అద్వితీయుడు, నిర్గుణుడు, సచ్చిదానందుడు స్వయంజ్యోతి, ఆదిమధ్యాంతరహితుడు, నిర్వికారుడు. పరముకంటెచు పనుడు, అతని నుండి అగ్నినుండి విస్ఫులింగములవలె దేహోద్యుపాధులచే భిన్నులై జీవులు నుఖదుఃఖప్రదములును, పుణ్యాపాపరూపములు నగు అనాది కర్తచేతను నియన్త్రితులై ఆయాజాతుల కుచితము లగు శరీరములును, ఆయుస్సును, భౌగభాగ్యాదికమును పొందుదురు.

కశ్చిద్దేవోఽస్తి. ౫, ౬. తస్య అనాద్యవిద్యోపహితాత్ అవిద్యాయాం ప్రతిబింబాత్ అంశక అంశ స్పస్థాత్ తేన ఇతి సంజ్ఞో భవతి. అథేదే దృష్టాంతః. ౭. యథాఽగ్నో విస్ఫులింగకా ఇతి. యది అసౌజీవో నిజానందస్వరూపం విస్ఫుల్క్య దేహధర్మా నాత్మన్యాకోపయతి తదా అస్య అనేకయోనిషు మోక్షగంధోఽపి నాస్తి యదా మానవో భూత్వా జ్ఞానీ భవేత్. జ్ఞానం నామ “బ్రహ్మైవాహం సమ క్కౌంత సుచ్చిదానంద అక్షణః, నాహం దేహో హంసమాప్తో జ్ఞాన మిత్యుచ్యతే బుధై” రిత్యుక్తఅక్షణ స్స్వయే చ్ఛేత్రతా మోక్షం ప్రాప్నోతితి సప్తమేన సంబంధః. తత్రాయం వేదాంత సిద్ధాంతః. యథా అంధకారాదా వికారరహితే రజ్యాదా సర్వాద్యారోపణం కృత్వా భయకంపాదికం వహేత్, ఏవమాత్మాఽపి స్వస్తికా తేవత్వయారోప్య స్వద్వితీయం పరిచ్ఛిన్నం జ్ఞాత్వా దుఃఖసాగరే మగ్నో భవతి యదాకాస్త్రచార్య ప్రసాదేన వాక్యార్థ

ప్రతిజన్త ప్రపద్యంతే తేషా మపి పరం పునః,
 నుసూక్ష్మలింగశరీర మామోక్షా దక్షరిం ఖగి! ౧౦
 స్థావరాగి క్రిమయశ్చాజాః పక్షిణః పశవో నరాః,
 ధార్మికాస్త్రీదశాస్త్రద్య న్తోక్షిణశ్చ యథా క్రమమ్. ౧౧
 చతుర్విధశరీరాణి ధృత్వా ముత్వా సహస్రశః.
 సుకృతా న్నానవో భూత్వా జ్ఞానీ చే న్తోక్ష మాపునయాత్. ౧౨
 చతురశీతిలక్షేషు శరీరేషు శరీరీణామ్,
 న మానుషం వినాఽన్యత్ర తత్త్వజ్ఞానం తు లభ్యతే. ౧౩
 అత్ర జన్త సహస్రాణాం సహస్రై రపి కోటిభిః,
 కదాచి ల్లభతే జంతు ర్మానుష్యం పుణ్యసంచయాత్. ౧౪
 సోపానభూతం మోక్షస్య మానుష్యం ప్రాప్య దుర్లభమ్,
 య స్తారయతి నాఽత్మానం తస్మా త్పాపతరోఽత్రకః! ౧౫
 జీవులు ఆయాజన్తములను మరల మరల పొందుదురు.

జ్ఞాన ముక్త్యన్నం తదా వివేకచతుషి స్వాత్మాన మఖాదానందజ్ఞానైకరూపం సం
 పశ్యత్ తతో నాహం జీవః పరమాత్మాఽహం మితి జ్ఞాత్వా భయదుఃఖాదిరహితస్సత్
 సుఖీ భవేత్. యథా చ జలస్థనూర్భాంశః జలస్థ నిమిత్తస్థ అపాయే నూర్య మేవ
 గత్వా తేనైవ రూపేణ పున ర్నాఽగచ్ఛతి, యథా చ బాహ్యఘటాద్యుపాధిపరిచ్ఛి
 న్నో ఘటాకాశో ముఖ్యాకాశాంశస్సత్ ఖటాద ర్నిమిత్తస్థ అపాయే ముఖ్యాకా
 శం ప్రాప్య పున ర్న నివర్తతే, ఏవం లింగశరీరావచ్ఛిన్నః పరమాత్మనోఽంశః మాయ
 కలింగశరీరాపాయే పరమాత్మానం ప్రాప్య న నివర్తతే, కింతు తత్త్వజ్ఞానాన్తోక్షో భవ
 తీతి, తథాచోక్తం శ్రీమతేన ద్వాదశస్కంధే “ఘటేభిష్టే యథాఽఽకాశ అకాశ
 స్సాస్థి ద్యథా పురా. ఏవం దేహే మృతే జీవో బ్రహ్మ సమద్యతే పునః” ఇత్యధ్యా
 యార్థః. ౧-౧౨. అస్మిన్నధ్యాయే ప్రథమజ్ఞానపాపేన సరత్వం సుత్వా తతోజ్ఞాన
 జనకం వైరాగ్యం నిరూప్య తతో జ్ఞానవైరాగ్యరహితాకా దాంభికా నిగర్హ్యైకత
 వైత్త్వజ్ఞానాన్తోక్షో భవతీతి ప్రతిపాద్య అస్తేజ్ఞానినా మాకురవ్యత్వం నిరూపయతి.
 అనేనైవ క్రమేణాఽహం, శరీరీణాం జీవానాం అన్యత్ర పశ్యాదిశరీరేషు జ్ఞానలాభో
 వ భవే దిత్యర్థః. ౧౩, జ్ఞానపాపో రాక్షసశరీరస్య దుర్లభతా మాహ-౨త్రేతి. ౧౪.
 దుర్లభం ప్రాప్యనీ యః మోక్షోపాయం న కరోతి స కు మహాపాత క్యేవే త్యాహం.
 సోపానభూతం మోక్షస్య సాధనరూపమ్. ౧౫, ఉత్తమం సర్వోత్తమం బ్రహ్మచారి

జీవులు ముందు స్థావరము లగుదురు. పిదప పురుగులు అగుదురు. పిమ్మట అజము లగుదురు. పిదపడి పక్షులును, అనంతరము పశువులు నగుదురు. పిమ్మట నరులు, అందును ధార్మికులు, దేవతలు నై మోక్షులగుదురు. వేలకొలది చతుర్విధశరీరములను ధరించి విడిచి నుకృతము కలన మానవుడై జ్ఞానవంతుడయినచో మోక్షమును పొందును. ఎనుబదిలక్షల శరీరములయందును జీవులకు మనుష్యజన్మమున తక్కువతరజన్మలలో తత్త్వజ్ఞానములభింపదు. ఈయెనుబదిలక్షలజన్మములలో ప్రత్యసంచయమువలనఁగాని మానవజన్మ లభింపదు. మోక్షమునకు పోషనభూతమును, దుర్లభము నగు మనుష్యజన్మమును పొందియు ఎవఁడు ఆత్మకు తరణోపాయమును జూచుకొనఁగో వానికంటె పాపుడు ఎవఁడు!

సరః ప్రాప్యోత్తమం జన్మ లభ్యా చేంద్రియసౌష్ఠవమ్,

న వేత్త్యాత్మహితం యస్తు స భవే దాత్మఘాతకః.

౧౬

వినా దేహేన కస్యాపి పురుషార్థో న విద్యతే,

తస్మా ద్దేహం ధనం రక్షే త్పుణ్యకర్మాణి సాధయేత్.

౧౭

రక్షయే త్సర్వదాఽఽత్తాన మాత్మా సర్వస్య భాజనమ్,

రక్షణే యత్న మాతిష్ఠే జ్ఞేవ సభద్రాణి పశ్యతి.

౧౮

పున ర్గ్రామగ పునగి త్కేత్రం పున ర్విత్తం పున ర్మహమ్,

పున త్పుభాశుభం కర్త న శరీరం పునగి పునః.

౧౯

జన్మ-సౌష్ఠవం ఇంద్రియాణా మప్రతిహతక క్రిత్యం లభ్యాఽపి యః ఆత్మహితం మోక్షోపాయం న జానాతి స త్యాత్మఘాతకః - స్వస్థైర నాశక రే త్యర్థః. ౧౬. వినా దేహేన సరశరీరసంయోగం వినా కస్యాపి దేవాదితకస్యాపి పురుషార్థో మోక్షో నాస్తి త్యవహరమార్గేఽపి ధనం వినా సుఖశరీరం వినా చ తీర్థాటనాదిపురుషార్థో నాస్తి. తస్మా ద్దేహోః ద్వయం రక్షేత్ - ఆసక్కుర్తను న నియోజయే దిత్యర్థః. కింతు పుణ్యకర్మాణి సాధయే దితి. ౧౭. ఆత్మా సరదేహః సర్వస్య మోక్షాదేః పాత్రం భవతి - అత స్తస్య రక్షణే యత్నం యోగాభ్యాస మాచరేత్. భద్రాణి సత్సంగార్త భ్యానాని బహుకల్యాణాని. ౧౮. గతా అపి గ్రామాదయ స్తు పున ర ప్యాయాంతి-సరశరీరం తు పునః పునః నాయాతి-అతో రక్షే దితి పూర్వజైవ సంబంధః. ౧౯. ఉపాయః మృత్యో ర్యంచనాయ సమాధ్యాదయః. రోగిణోఽపి త్యాగంతు శేచ్ఛంతి-

శరీరరక్షణోపాయాః క్రియంతే సర్వదా బుధైః,
 నేచ్ఛంతి చ పున స్త్రాగ మపి కుష్ఠాదిరోగిణః. ౨౦
 తద్దోషితం స్యాద్ధర్మార్థం ధర్మోజ్ఞానాన్త మేవచ,
 జ్ఞానం తు ధ్యానయోగాగ్ధ మచిరాత్పృవిముచ్యతే. ౨౧
 ఆత్మైవ యది నాత్మాన మహితేభ్యో నివారయేత్,
 రోఽన్యో హితకర స్తస్మా దాత్మానం తారయిష్యతి, ౨౨
 ఇహైవ సరకవ్యాధే శ్చికిత్సాం న కరోతి యః,
 గత్వా నిరావధం దేశం వ్యాధిభ్యః కిం కరిష్యతి. ౨౩
 వ్యాఘ్రీ వాఽస్తే జరా చాయు ర్వాతీ భిన్నఘటాంబువత్,
 నిఘ్నంతి రిపువ ద్రోగా స్తస్మా చేచ్ఛియ స్సమభ్యసేత్. ౨౪
 యావ న్నాశ్రయతే దుఃఖం యావ న్నాయాంతి చాచక్షః,
 యావ న్నేంద్రియవైకల్యం తావ చేచ్ఛియ స్సమభ్యసేత్. ౨౫
 యావ త్త్వతి దేహోఽయం తావ త్తత్త్వం సమభ్యసేత్,
 సందీప్తే కోనిభవనే కూపం ఖనతి దుర్మతిః. ౨౬

ఉత్తమ మగు సరజన్తమును బడసి దృఢశరీరియునై ఎఱుడు
 అత్త హితమును చూచికొనఁజూచి బాఁడు బ్రహ్మహంత యనిపించుకొనును.
 దేహము లేనిదే యెఱుడును పురుషార్థములను సాధించుకొనఁజాలఁడు.
 అగుటచే దేహమును ధనమును రక్షించుకొని పుణ్యకర్మలను సాధింప
 వలెను. అత్తయే అన్నిటికి నాధారము. గావున దానిని శ్రద్ధతో రక్షింప
 వలెను. రక్షణమున నెప్పుడును మహోత్సాహియై యుండవలెను.
 ఏమన? బ్రతికియుండిన శుభములు పడయవచ్చును. గ్రామము పోతే

జ్ఞానహేతో ర్నరశరీరస్య పునః ప్రాప్తేః దుర్లభత్వాదితి భావః. ౨౦, నను, అనిత్యస్య
 రక్షణం కిమర్థ మితి చేతత్రాహ-త దితి. ౨౧. “ఆత్మైక హ్యేకత్వో బంధు రితి
 విద్యాన్త హుర్తుహు” రితి వచనాత్ స్వయ మే వాత్మానం తారయే దిత్వాహ-ఆత్మై
 కతే, అహితేభ్యః అనత్కర్త దుస్సంగాదిభ్యః. ౨౨. ఇహైవ సరశరీర ఏవ చిత్సాం
 దూరీకరణోపాయం-నిరావధం పశ్యాదిదేహమ్. ౨౩, అతోఽస్మిన్నేక సుఖసరశరీరే
 తత్త్వాభ్యాం కుర్యాదిత్వాహ-వ్యాఘ్రీ వేతి త్రిభిః. యావ జ్వరాదయో నాయాంతి
 యావ దయం దేహ శ్చిత్త్వతి స్వప్నో భవతి-తావ త్తత్త్వం సమభ్యసే దితి శ్రమాజ్ఞాం
 సంబంధః. ౨౪, ౨౫, యది తారుణ్యే విషయాక భుక్త్వా వార్ధకీ తత్త్వాభ్యాసం

మరల రావచ్చును. మాన్యములు పోయినను మరల రావచ్చును. ధనము పోయినను, ఇల్లు పోయినను శుభాశుభకర్తలుగూడ మరల రావచ్చును; గాని శరీరమును మరల పొందుట కవకాశములు లేవు. పండితులు ఎప్పుడును శరీరరక్షణోపాయములు చూచుకొందురు. కుష్ఠాది క్రూరవ్యాధులచే చెడియున్న శరీరములనుగూడ ఎవరును విడువఁజాలుట లేదు. కావున శరీరము ధర్మమే ప్రయోజనముగాఁగలది. ధర్మము జ్ఞానార్థము. జ్ఞానము ధ్యానయోగార్థము, ధ్యానయోగి శీఘ్రముగా మోక్షమును బడయును. ఎవఁడు అహితమునుండి తన్నుతానేరక్షించుకొనఁజో వానిని మఱియెవఁడు రక్షించును? ఎవఁడు తరింపఁచేయాను? సరక మను బ్యాధికి ఇక్కడనే యెవఁడు చికిత్స చేయఁజో ఔషధములు లేని ఆలోకమునకుఁ జోయి ఆరోగి యేమి చేయఁగలఁడు? ముసలితనము పెద్దపులివలె కదుట పీటపెట్టుకొనియున్నది. పగిలి పోయిన కుండలోని నీటివలె ఆయుర్దాయము గడచిపోవుచున్నది. రోగములు శత్రువులవలె కొట్టుచున్నవి. ఆకారణమువలన శ్రేయమును చూచుకొనవలెను. ఎంతవఱకు దుఃఖములు సుప్రాప్తములు కావో, ఎంతవఱకు అపదలు రావో, ఎంతవఱకు ఇంద్రియవికలత్వము రాదో అంతవఱకును శ్రేయస్సును చూచుకొనవలెను. ఈ దేహము ఎంతవఱకు ఉండునో అంతవఱకును తత్త్వజ్ఞానమును గడించుకొనవలెను. ఇంటి ముంగిలి నిప్పంటుకొనిన తరువాత (జలార్థము) నూయి త్రవ్వవాఁడు మూఁడుడు గదా?

కాలో న జ్ఞాయతే నానాకారై స్సంసారసంభవైః,

నుఖం దుఃఖం జనో హంత న వేత్తి హిత మాత్మనః.

౨౭

కరిష్యామితి విచారస్తుత్యం ఏవ త్యాహ సంసీదేతి. యథా సంసీదభవస్య శమనం నకఖనికమాపోడశేన న సంభవతి, తథా జరాదిభుతత్వాభ్యాసం హరిస్తరణం చ న స్యాత్ - అతః సుస్థావస్థాయ మేవ శ్రేయ స్సమభ్యసే దిత్యర్థః. త దుక్తం త ర్తృహరితా 'యావత్ క్షిప్త మిదం శరీర ముజం యావ జ్జరా దూరతో యావచ్ఛేంద్రియశక్తి రప్రతిహతా యావత్ క్షయో నాయుషః. ఆత్మశ్రేయసి తావ దేవ విదుషా కార్యః ప్రయతో మహాతా సంసీదే త్వనే తు హపఖననే ప్రత్యుద్యమః కీదృశ"ఇతి. ఉక్తంచ గాతమేవాపి "కృష్ణశ్శవీయపదపంకజపంజరాంతే హృద్యైశ్చ

జాతా నారాన్తృతా నాపద్ధిస్తా స్తృష్ట్యా చ దుగ్ధితాః,
లోలో మోహనురాం పీత్యా న బిభేతి కదాచన. ౨౮

సంపద స్వస్మ సంకాశా యావనం కునుమోచమమ్,
తటిచ్చపల మాయుష్యం కస్య స్యా జ్ఞానతో ధృతిః. ౨౯

శతం జీవిత మత్యల్పం నిద్రాలస్యై స్తదర్థకమ్,
బాల్యరోగజరాదుగ్ధై రల్పం తదపి నిష్ఫలమ్. 30

ప్రారబ్ధవ్యే నిరుద్యోగో జాగర్తవ్యే ప్రసుప్తకః,
విశ్వస్తవ్యో భయస్థానే హా నరః కో న హన్యతే. 31

సాంసారికములగు అనేకజీవీల ప్రవృత్తులవలన కాలము ఎఱుకఁ
బడదు. నుఖదుగ్ధముల నెఱింగియు, మోక్షోపాయ మెఱింగియు
జనుఁడు తన హితమును చూచుకొనుటలేదు. ఆర్తులయినవారిని, మర

మే విశరు మానసరాజనాంసః, ప్రాణప్రయాణసమయే కథవాచిత్తైః కంఠానరోధన
విధా స్మరణం కుత స్తే" ఇతి. ౨౮. జైరాగ్యోత్పాదకవచనా వ్యాసా. కాంక్షిత్యా
దీని. హితం మోక్షోపాయం వేత్తవీతి న. హంతేతి భేదః. ప్రత్యుక్త అహికమేవాఽ
చరతీతి. ౨౯. జాతా నితి. తదుక్తం ధర్మచరిణా వ్యాప్తివేతి పంచశ్లోకాదయః
“వ్యాప్తిక తిద్ధతి జరా పరితర్జయంతి రోగాశ్చ శత్రవ ఇవ ప్రహరంతి దేహమ్,
ఆయశ్చ సంప్రతతి భిన్నఘటాదివాంఛలోక స్తథా ప్యహికమాచరతీతి చిత్తమ్.
అదిత్యస్య గతాగతైరహరహ స్సంక్షీయతేజవనం వ్యాపారై ర్భూభారకార్యనిరుధిః
కాలో న విజ్ఞాయతే, దృష్ట్యా జన్త జరావిపత్తి మరణం త్రాస శ్చ నోత్పద్యతే పీత్యా
మోహామయీం ప్రమాదమదిరా మున్తత్తథూతం జగత్. ౨౯. సంపదాదయః. స్వ
ప్నాదివ జ్ఞానతః కస్య వివేకీనః ధృతిః స్యాత్ - న కస్యావీకత్యర్థః. ౩౦. శతమితి
తదుక్తం భాగవతే బాలా వృత్తి ప్రస్తావన “పుంసో వక్షశతం హ్యయో స్తదర్థం
చాఽజితాత్మనః, నిష్ఫలం య దసా రాత్ర్యాం శేతేఽంధం ప్రాపిత స్తమః, ముగ్ధ
స్య బాల్యే కామారే క్షీడఱో యాతి వింశతిః, జరాయాగ్రస్తదేహస్య యాత్యక్త
ల్పస్య వింశతిః. దురాపూరణ కామేన మోహేన చ బలీయసా, శేవం గృహేషు
సక్తస్య ప్రమత్తస్యాసయాతి హి” ఇతి. 30. ప్రారబ్ధవ్యే ప్రారబ్ధం యోగ్య మో
క్షోపాయో జాగర్తవ్యే పరబ్రహ్మచింతనే భయస్థానే సంసారే విశ్వస్తవ్యః విశ్వా
స్థో నరః కః న హన్యతే యమేన - అపిరు సర్వ ఏవేత్యర్థః. హా ఇతి కడుదయా
అనుతాపః. 31. ఆక్రమ్య జీవం వశీకృత్య స్థితే దేహే జీవేన న హైవ జలబుద్ధుర

ణించినవారిని, అపద్ధ్రస్తులను, దుగ్గితులను జూచియు ఈజనసమూహము మోహము అను కల్లుద్రావి (మత్తుపొందుటవలన) ఎప్పుడును భయపడుటలేదు. ఆయుర్దాయము మెరిపువలె క్షణమాత్రము సంపదలు, కలలోని ముచ్చటలు, యావనము పూవువంటిది. ఇది తెలిసినచో ఎవనికి ధైర్యముండును? ఆయుర్దాయము నూరేడ్లు. అదియే అల్పము. అందు నిద్రవలనను, అలస్యమువలనను సగము గడచిపోవును. బాల్యము, రోగములు, ముసలితనము, దుగ్గితులు-వీనివలన మఱింత గడచిపోగా ఇంక మిగులునది అత్యల్పము. అదిగూడ నిష్ఫలమగును. ప్రారంభింపఁదగిన మోక్షోపాయమున నిరుద్యోగుడై యుండును. మేలుకొనియుండఁదగిన అనగా బ్రహ్మచింతనమున నిద్రాముద్రితుడై యుండును. భయస్థానము అగు సంసారమున నమ్నియుండును. కట్టవీనరుడు యమునిచే హతుఁడు కాకుండును!

తోయఘనసమే దేహీ జీవేనాక్రమ్య సంస్థితే,
అనిత్యే ప్రియసంవాసే కథం తివృతి నిర్భయః. 32
అహితే హితసంజ్ఞ స్సాన్య దధ్రువే ధ్రువసంజ్ఞకః,
అనర్థే చార్థవిజ్ఞానః స్వ మర్థం యో న వేత్తి నః. 33
పశ్య న్నపి ప్రస్థతి కృణ్య న్నపి న బుధ్యతి,
పత న్నపి న జానాతి దేవమాయావిమోహితః. 34
త నిమజ్జ జగ దిదం గంభీరే కాలసాగరే,
మృత్యురోగజరాగ్రాహై ర్న కశ్చి దపి బుధ్యతే. 35
ప్రతిక్షణ మయం కాలః క్షీయమాణో న లక్ష్యతే,

సమే సునిర్భయః కథం తివృతి. 32. అహితే పరిణామే విషాపమే విషయే హితం మమేష్టలాభ మితి సంజ్ఞా యశ్యేతి-అధ్రువే దేహదా అనర్థే దంభాన్యతాదిపంచదశానర్థమారే ధతే అర్థః మమ ప్రయోజనం నిర్ధం ఇతి విజ్ఞానం యస్య ఈదృశో యో నరః స్యాత్, సః స్వం అర్థం చక్రిప్రదం ఆత్మజ్ఞానరూపం స్వప్రయోజనం నైవ వేత్తి. 33. అహో దేవమాయాబల మిత్యాహ - పశ్య న్నపి ఆత్మజ్ఞానానోక్షో భవతితి జాన న్నపి ప్రస్థతి మోక్షమార్గా దభిప్రాయభవతి - తదాచరణం విశేష్యర్థః. 34. ఇదం జగత్ మరణానిగ్రహైః కారణభూతైః కాలసాగరే నిమజ్జతే నిమగ్నం భవతి త దపి న బుధ్యతే ఇత్యహా. 35. చిత్తః గళితః యథా న జ్ఞాయతే తథా

ఆమకుంభ ఇవాంభస్థో విశ్వేన విభావ్యతే, 32

యుజ్యతే వేష్టనం వాయో రాకాశస్య చ ఖండనమ్,

గ్రథనం చ తరంగాణా మాస్థా నాయుషి యుజ్యతే, 32

తరంగములమీది నురుగుతో సమానమును నిత్యమును అప్రియసన్నిహితమును అగు ఈశరీరమున జీవుడు నిర్భయుడై యెట్లుండును? అహితమును హిత మనుకొని, ధ్రువము కాని దానిని ధ్రువమనుకొని, అనర్థమున అర్థము నూహించుకొని ఎవడు తన గతిని తలంచుకొనఁడు? వాడు దేవమాయామోహితుడై చూచుచును గూడ తప్పిపోవుచున్నాడు. వినుచున్ననుగూడ బోధపడుచుకొనలేకున్నాడు. చదువుచు నైతము తెలిసికొనలేకపోవుచున్నాడు. మృత్యువు, రోగములు, ముసలితనము మున్నగు మొసళ్లచే గంభీర మగు కాలసాగరమున ఈజగత్తు మునిగిపోవుటగూడ ఎవడును తెలిసికొనఁజాలకున్నాడు. పచ్చికుండ నీటిలోగరఁగిపోవునట్లు ఈకాలము క్షణక్షణము క్షీణించిపోవుచున్నది. దీని నెవడును చూచుట లేదు. బాయువును గూడ అరికట్టవచ్చును. ఆకాశమునుగూడ ఖండింపవచ్చును. తరంగములను ప్రోవుచేయవచ్చును గాని ఆయుర్దాయమును మాత్రము స్థిరముగా నిలుపుట కేయిపాడుమును లేదు.

పృథివీ దహ్యతే యేన మేరు శ్చాపి విశీర్యతే,

శువ్యతే సాగరజలం శరీరస్య చ కా కథా, 33

అపత్యం మే కళత్రం మే ధనం మే బాంధవా శ్చ మే,

జల్పంతమితి ముర్త్యాదౌ హంతి కాలవృకో బలాత్, 34

ఇదం కృత మిదం కార్య మిద మస్య త్కృతాకృతమ్,

కాలాఽపి నూత్నగతిత్వాత్. 32. ఆయు రపి కాలకః క్షీయమాణం న అత్యుక్త ఇత్యాహ-వేష్టనం రోధనంయుజ్యతే కుడాదిభిః కర్తం శక్యతే. ఏకమఘటనాఘటనా కుంభతే దపి పరంకు ఆయుషి ఆయుర్గమనే అస్థాస్థిరతా నయుజ్యతే ఇత్యర్థః. 33. యేన కాలేనాపరిమితాః పృథివ్యాదయోఽపి నశ్యంతి తదా సప్తవిత్ స్త్రీకస్య కా వారైత్యాహ-పృథివీ. 34. స్వభక్షహననే కాలస్య దయాతేకోఽపి నాస్తీత్యాహ-అపత్య మితి. మే మే ఇత్యర్థ జపచవానుకరణం మర్త్యో నరః స ఏవాజగ్రమ్ 35.

ఏవ మీహాసమాయుక్తం కృతాంతః కురుతే వశమ్. ౪౦

శ్వః కార్య మద్య కుర్వీత పూర్వాష్టే చాపరాష్టికమ్,
న హి మృత్యుః ప్రతీక్షేత కృతం వా పృథవాఽకృతమ్. ౪౧

జరాదర్శితపంథానం ప్రచండవ్యాధినై నికమ్,
మృత్యుశత్రు మధిష్ఠాఽసి త్రాతారిం కిం న పశ్యసి. ౪౨

తృష్ణాసూచీవినిర్భిన్నం సిక్తం విషయసర్పిషా,
రాగ ద్వేషానలే పక్ష్యం మృత్యు రక్షాతి మానసమ్. ౪౩

బాలాం శ్వయావనస్థాంశ్చ వృద్ధాన్లర్భగతా నపి,
సర్వా నావిశతే మృత్యు రేపం భూత మిదం జగత్. ౪౪

స్వదేహ మపి జీవోఽయం ముక్త్యా మూతి యమాలక్షణం,
స్త్రీమాతృపితృపుత్రాదిసంబంధః కేన హేతునా. ౪౫

భూమి తగులబడిపోవుచున్నది. మేరువు కరగిపోవుచున్నది. సముద్ర మింకిపోవుచున్నది. ఇంక కరీరముసంగతి చెప్పనేల? “వీడు నాకొడుకు. ఇది నాభార్య. ఇది నాధనము. వీరు నాశాంధవులు” అని అటచు మనుష్యుడు అను మేకను కాల మను తోడేలు బలవంతు ముగ పట్టుకొనుచున్నది. ఇది చేయబడినది. ఇది యింకను చేయవలెను. వాడది చేసెను. అది యింకను చేయలేదు. ఇట్లు యోచించుకొనుచుండువానిని యముడు తనవశము చేసికొనుచున్నాడు. రేపు చేయవలసినదానిని నేడే చేయవలెను. మధ్యాహ్నము చేయవలసినదాని ప్రాద్దుటనే చేయవలెను. చేసినను చేయకున్నను మృత్యువుమాత్రము కనిపెట్టుకొనియుండదు. ముసలితనము మూర్ఖము చూపగా

కాలః కృతాకృత మపి న ప్రతీక్షత ఇత్యాహ - ఇద మితి. ౪౦. అతో మాక్షికాశ్యే విలంబో న కార్య ఇత్యాహ - శ్వఃఇతి. ౪౧. సామంత ఇవాగతం మృత్యుశత్రుం ప్రత్యధిష్ఠాఽసి స్థితోఽసి ఆక త్రాతారం పరమేశ్వరమ్. ౪౨. పరిపక్షహం సపిండవ స్తృత్యుర్జానవ మక్షాతీ త్యాహ-శ్చష్టేతి. ౪౩. మృత్యో స్సర్వత్ర తుల్యతా మాహ బాలానితి. అవిశతే అపశ్య మాహుతి. తదుక్తం శ్రీభాగవతే “మృత్యుర్జన్మవతాం వీర! జహేన సమాజాయతే, అద్యభాఽబ్ధకతాంతేవా మృత్యుర్జ్వప్రాణివాంధ్రువ” మితి. ౪౪. సహచరిః స్వదేహోఽపి జీవేవ నహ నోపయాతి తస్మాత్ పృథకో స్థితానాం స్త్రీపుత్రాదీనాం కిం ప్రయోజన మిత్యాహ - స్వదేహ మితి. ౪౫.

ప్రచండమగు వ్యాధియను సైనికుడు ఆక్రమించియుండగా మృత్యు
వను శత్రువు నిన్నుపట్టుకొన్నాడు. త్రాతను చూచుకొన వేమి? తృష్ణ
అను గంటమాలతో గుచ్చి విషయములను నేతిలో రాగద్వేషము
లను అగ్నిమీఁద వేల్చిన మానవుఁడను మాంసపుముద్దను మృత్యువు
తినుచున్నది. బాబురను, యౌవనులను, వృద్ధులను, తుదకు గర్భగతు
లను గూడ మృత్యువు ఆక్రమించుచున్నది. జగత్తు ఇట్టిది. జీవుఁడు
చిరకాలమునుండి యున్న తనదేహమునుగూడి విడిచి యమగృహము
నకుఁ బోవుచున్నాడు. ఇత భార్య, తల్లి, దండ్రీ, బిడ్డలు మున్నగు
వారినిగుఱించి చెప్పనేల!

దుగ్ధిఖమూలం హి సంసార స్స యస్యాస్తి స దుగ్ధిఖతః,
త్యక్త్యాగః కృతో యేన స నుభి నాపరః క్వచిత్. ర౭
ప్రభవం సర్వదుగ్ధిఖానా మాలయం సకలాపదామ్,
ఆశ్రయం సర్వపాపానాం సంసారం వజ్రయే త్క్షణాత్. ర౮
లోహదారుమయైః పాశైః పుమా స్పృహ్యో విముచ్యతే,
పుత్రదారమయైః పాశై ర్ముచ్యతే న కదాచన. ర౯
యావతః కురుతే జంతు స్సంబంధా న్ననసః ప్రియాన్,
తావంతోఽస్య నిఖన్యంతే హృదయే శోకశంకవః. ర౧౦
వంచితాశేషవితై సై ర్నిత్యం లోకో వినాశితః,

స్త్రీపుత్రదిసముదాయదూషసంసారస్వైరదుఃఖావత్సర్వపాపానాంమూలత్వాత్సుఖేభ్యు-
స్తదా స కిం మనసాఽపి పరిత్యజేత్ సంసక్తస్తు కదాపి న ముచ్యత ఇత్యాహ-
దుఃఖమూల మితి త్రిభిః, త్యాగోఽత్ర మనసేన “యన్తనసా కృతం తదేక కృతం
భవతి న శరీరేణ” ఇతి ప్రతేః. తథా చ చూడామయోః కిభిధ్వజస్య మనస్త్యాగ
ఏవాంగీకృత ఇతి. ర౭. ప్రభవముత్పత్తిపాపం - ఆశ్రయం వృద్ధిపాపమ్. ర౮.
లోహదిపాశై ర్ను శరీరేణ బద్ధః, స కు దృశ్యమానత్వాత్, పరేణాపి ముచ్యతేన
పుత్రదిపాశై ర్ననసా బద్ధః శేనాపి న ముచ్యతే, అవృశ్యత్వాత్. ర౯. అతః
పుత్రదిషు స్నేహసంబంధా క్షద్ధతిదుఃఖోకాదిభిః వ్యధిహో భవతి ఆత స్తం
కుర్యాది త్యాహ - యావత ఇతి. శోకదూషా క్షంకవః కీలకా నిఖన్యంతే నిపా
గ్యంతే. - తేషా మపగ మే కన్నాకాదిహోకానపగమా దిత్వర్థః. ర౧౦. వంచితాస్య శేష
ధనాదుఃఖవిషయా నాహర్యం కిం యేషాం తే పక్షేభ్యోవిషయేభ్యో జేశేభ్యో భవ

హా హంత విషయాహారై ర్దేహస్థేంద్రియైశ్చరైః. ౫౦

మాంసలుబ్ధో యథా మతోన్యో లోహశంకుం న పశ్యతి,
సుఖలుబ్ధస్తథా దేహీ యమబాధాం న పశ్యతి. ౫౧

సంసారము దుఃఖమునకు మూలము. అది యెవనికిఁ గలదో వాఁడు దుఃఖితుఁడు. దాని నెవఁడు విడుచునో వాఁడు సుఖవంతుఁడు. మఱియొకఁ డెప్పుడును కాఁడు. సంసారము స్వదుఃఖములకును కారణము, సకలాపదలకును నిలయుము. సర్వపాపములకును నివాసము కావున పెంటనే సంసారమును విడువవలెను. ఇనుము, కట్టి నీనితో చేయఁబడిన శృంఖలములు బొండలు మున్నగువానివలనఁగూడ మానవునకు విముక్తి గలదు; గాని పుత్రులు భార్య మున్నగు శృంఖలాదుల వలనమాత్రము ముక్తి లేదు. మనుష్యుఁడు మనఃప్రియము లగుసంబంధముల నన్నింటిని చేయునో వాని హృదయమును అన్ని దుఃఖములను గసికలు కొట్టఁబడును. విషయము లను ఆహారములు తినుచు తన దేహమునందే యున్న ఇంద్రియము లను దొంగలవలన సర్వవిత్తము లను హరింపఁబడి లోకము నాశనము చేయఁబడుచున్నది. మాంసలుబ్ధ మగు మత్స్యము గేలము నట్లు చూడదో సుఖలుబ్ధుఁ డగు దేహి అట్లు యమ బాధను చూడఁజాలకున్నాఁడు.

హితాహితం న జానంతో నిత్య మున్మార్గ గామినః

మాహరంతి తే విషయాహారాః తై స్తస్మైః లోకా నిత్యం వినాశితః-హాహంత ఇతి శ్లేషే, ౫౦. ౫౧ చ పరిణామే విషాపమవిషయసుఖానక్తః పుమాకః మతోన్యో బడిశదుఃఖ మివ యమయాతానాంప్రార్థితీ త్యాహ-మాంసలుబ్ధ ఇతి. ౫౧. హితాహితం ప్రవృత్తినివృత్తిం-హితం “అమానిత్య మవంభీత్య మహింసా హంతి రాజ్యవమ్, అచార్యో వాసనం శౌచం స్థైర్య మార్తవినిగ్రహః” ఇత్యాది పంచశ్లోకై ర్గీతాయా ముక్తం తత్త్వజ్ఞానసాధనం తస్మి న్ప్రవృత్తిం చ అహితం “ప్రవృత్తిం చ నివృత్తిం చ జనా న విదు రాసురాః, న శౌచం నాపి చాచారో నసత్యం తేషు విద్యతే” ఇత్యాది ద్వాదశశ్లోకై ర్భగవతోక్త నూసురం భావం తస్మి న్నివృత్తిం చ న జానంతః. అత ఏవ నిత్యం జన్తవి జన్తవి ఉన్మార్గ మాసురమార్గం తం ప్రతిగచ్ఛంతి యే తే ఉదరం భరా వరాః సర్వే నివతంతీత్యర్థః ఉక్తం చ “అసురంభావమాపన్నా మూఢా జన్తవి

కుక్షిపూరణనిషా యే తే నరా నారకాః ॥ ౧౧. ౫౨

నిద్రాదిమైథునాహారా స్సర్వేషాం ప్రాణినాం సమాః,
జ్ఞానవాన్తానవః ప్రోక్తో జ్ఞానహీనః పశుః స్తృతః. ౫౩

ప్రభాతే మలమూత్రాభ్యాం త్సుతృప్త్యా మధ్యగే రవా,
రాత్రౌ మదననిద్రాభ్యాం బాధ్యంతే మూఢమానవాః. ౫౪

స్వదేహధనదారాదివిరతా స్సర్వజంతవః,
జాయంతే చ మ్రియంతే చ హా హంతాజ్ఞానమోహితాః. ౫౫

తస్మాత్సంగ స్సదా త్యాజ్య స్సర్వ స్త్యక్తుం న శక్యతే,
మహద్భి స్సహ కర్తవ్య స్సంగ స్సంగప్య భేషజమ్. ౫౬

సత్సంగ శ్చ వివేక శ్చ నిర్మలం నయనశ్చయమ్,
యస్య నాస్తి నర సోంధః కథం న స్యా దమార్గగః. ౫౭

స్వస్వవర్ణాశ్రమాచారవిరతా స్సర్వమానవాః,
న జానంతి పరం ధర్మం వృథా నశ్యంతి దాంభికాః. ౫౮

జన్తని, మామప్రాప్త్యైవ కాంతేను! తతోయాంత్యధమాం గతిమ్." ౫౨. అత శ్చ హి
తాహితజ్ఞానహీనః సకలప్రాణి సాధారణధర్మమూఢః పశురేవత్యాహ-నిద్రాడితి. ౫౩.
కించ దేహధర్మై రభిధూతానాం మూఢానాం హితాహితజ్ఞానానుసంధానావసరో
౭వి నాస్తిత్యాహ-ప్రభాతేతి. ౫౪. అతో దేహద్యాపక్తానాం జ్ఞానసాధనమోక్షరహి
తానాం వర్షాక్రిమిజామిన తేషాం వృథైవ జన్తమరణే ఇత్యాహ-స్వేతి. ౫౫. అత
స్సంగో దేహద్యాసక్తిరూపః, యది సర్వః పరమహంసవత్త్యక్తుం న శక్యతే తదా
మహతాం సంగః కర్తవ్యః తే హి పూర్వకృత సంగతోగ భేషజం నివర్తకా భవంతి
త్యర్థః. ౫౬. కించ సత్సంగా దేవ సవార్థదర్శనం భవతి నాన్యభేత్యాహ. సత్సంగ
ఇతి. సతాం తత్త్వజ్ఞానినాం సంగ స్తు సత్సప్రదాయదర్శకత్వా దేకం నయనం
వివేక శ్చ ఆత్మస్వరూపస్య నిత్యత్వం దేహదేరిత్యత్వదర్శకత్వా ద్విరీయనయనంచ
యస్య నాస్తి సః అంధః అమార్గగః వేదదూషిత భ్రష్టమార్గగః కథం న స్యాత్ అపి
కు స్యాదేవేత్యర్థః. ౫౭. ఏవం వైరాగ్యోత్పాదకవచనామ్యక్తౌ తద్రహితాకా దాం
భికాకా విందతి-స్వస్వవర్ణాశ్రమాదిధర్మజ్ఞానాం దాంభిక త్వేనాచరణాన్దుక్తిర్నాస్తికిం
కుతత్త్వజ్ఞానా దేవత్యాహ-స్వస్వేతి త్రయోదశభిః పరంపరమార్గనిష్ఠం మోక్షధర్మం-
అతో దాంభికాః మిథ్యాచారా స్తే న పశ్యంతి. మోక్షస్యలాభాత్ - వృథా జన్త
మరణా భవంతి త్యర్థః. ౫౮. క్రియాను కర్తను ఆయాసపరాః క్రితాదిసహనప్రయాస

క్రియాయానపరాః కేచి ద్వితచర్యాదిసంయుతాః,

అజ్ఞానసంవృతాత్మాన స్సంచంతి ప్రతారకాః.

౫౯

నామమాత్రేణ సంతుష్టాః కర్మకాండరతా నరాః,

మంత్రోచ్చారణహోమాదైవ్య ర్భ్యామితాః క్రతువిచైరైః.

౬౦

ఏకభుక్తోపవాసాదైవ్య ద్వియమైః కాయశోషచైః,

మూఢాః పరోక్ష మిచ్ఛంతి మమ మాయావిమోహితాః.

౬౧

మంచీయు చెడ్డయు నెఱుంగక ఎప్పుడును తప్పుదారి నేపొవుచు కేవలము తమ కడుపులు నిండించుకొనుటకే చూచుచుండు నరులు నరకమునకు పోవుదురు. నిద్ర, మైథునము, ఆహారము మున్నగు ప్రాణి కోటికంతకును సమమే. జ్ఞానముకలవాడే మానవుడు. అదిలేనివాడు ద్విపాత్వశుభ్ర. మూఢులు. ప్రాణికాలమున మలమూత్రములవలనను, మధ్యాహ్నము ఆశలిదప్పికలవలనను, రాత్రి మదనతాపము నిద్రలవలనను వీడితే లగ్నమగుదురు. అజ్ఞానమోహితులై తమ దేహమని, ధనమని, ఇల్లు అని, భార్య అని, ఆహమిక పొంది గ్రామము పుట్టుచు గిట్టుచు నుండురు. ఆకారణమువలన ఎప్పుడును సంగమువిడువవలెను. అంతయు విడుచుట కష్టము గావున గొప్పవారిసంగతి చేయువలెను. సాంగత్యము వలన అనగ్ధములకు గొప్పవారు నివారణోపధము. సత్సంగము. వివేకము ఈరెండును దోషములేని నేత్రములు. అవి యెవరికి లేవో వారు అంధులు. అంధులు తప్పుదారిని బడిపోయెదరు దాంభీకులు స్వస్వ వర్ణాచారధర్మముల తత్వము నెఱుంగమి పరధర్మము నెఱుంగజాల కున్నారు. కర్మలుచేయుటయందును, వ్రతచర్యలయందును అనేకులు అజ్ఞానులు అయి లోకవంచనము చేయుచున్నారు. “మేము కర్మకాండమును నిర్వహించుచున్నా” మని నామమాత్రముగఁజేయుచు మంత్రోచ్చారణము, హోమములు, క్రతువులు మున్నగునవిచేయుచు అనేకులు

పరాయణాః-వ్రతచర్యాను క్షుత్తృచ్ఛ్యాం సంయుతాః. అజ్ఞానేతి. అవివేకావృత చిత్తా శ్చ తే ప్రతారకాః వంచకాః. యే నిచరంతి న తు పరం ధర్మం జానంతీతి పూర్వేనైవసంబంధః. ౫౯. నామమాత్రేణస్వగ్నాదిసుఖేన హోమాదైవ్యః భ్యామితాః మూఢాః పరోక్షం స్వర్గసుఖమ్-యద్వా బుద్ధిగ్రాహ్య మతీంద్రియం మోక్షసుఖం జ్ఞానం వినా నేచ్ఛంతీత్యర్థః. ౬౦. ఆత్ర హేతు ర్మమ మాయేతి. ౬౧. ఏకదేవ పుష్ప

చెడుచున్నారు. మూఢులు మానుకమాయామోహితులై శరీరములను శుష్కింపఁజేయు ఉపవాసము, ఏకభుక్తము మున్నగువి చేయుచు మోక్షమును కోరుచున్నారు.

దేహదండనమాత్రేణ కాముక్తిరవివేకినామ్,
 నల్లకతాడనాదేవ మృత్యుకుత్ర మహారగః. ౬౨
 జటాభారాజినై ర్యుక్తా బాంభికా వేషధారిణః,
 భ్రమంతి జ్ఞానివల్లోకే భ్రామయంతి జనానః. ౬౩
 సంసారజనుభాస క్తం బ్రహ్మజ్ఞోఽస్తీతివాదినమ్,
 కర్మబ్రహ్మోభయభ్రష్టం తం త్యజే దంత్యజం యథా. ౬౪
 గృహారణ్యసమాలోకే గతవీడా దిగంబరా,
 చరంతి గర్దభాద్యా శ్చ విగతాస్తే భవంతి కిమ్. ౬౫
 మృద్భస్మోద్ధూళనా దేవ ముక్తా స్సృర్యదిమానవాః,
 మృద్భస్మవాసీ నిత్యం క్వాస కిం ముక్తో భవిష్యతి. ౬౬
 తృణపక్షోదకాహారా స్సతతం నవహసినః,

యతి. దేహ దండన న కాముకోచజేసిన ముక్తిర్నాస్తి, అంతర్గతావివేక్య విద్య మానత్వాత్-యథా నల్లకత్య సర్వాభయస్య తాడనా దేవ తస్య భృగతభుజంగో న మ్రియతే, తథా దేహదండన అవివేకో న సత్యతీత్యర్థః. ౬౨. అతోఽవివేకినస్తే స్వయం నష్టాః పరానపి నాశయంతీత్యాహ-జటేతి కీటకాః బాంభికాః నామ వేషస్తబ్ధత్వం ధారయంతీతి. జ్ఞానభవా నపి జనాన్మ నమంతీత్యర్థః. ౬౩. అతస్తే హం సంగో న కర్తవ్య ఇత్యాహ-సంసారజేతి. బ్రహ్మజ్ఞోఽస్తీత్యత్ర బ్రహ్మవిష్టావయం అతోఽస్మాకం విషయముభాసక్తే ర్దోహో నాస్తి, తుభావభక్తర్తణాం లేషాభా తాత్-ఇతి వాదినం సర్వకర్మబ్రహ్మధ్యానపరాజ్ఞుభం చ తం బోధచంఘం అంత్యజత్వ త్యజేత్. శ్వపాకన స్మ స్పృశేదసీత్యర్థః. ౬౪. కిం చ యే నిర్లజ్జాః స్త్రీణాం సమా హేఽపినగాన్ విచరంతి తే గర్దభాదినమా ఏవ నకుచిరక్తా ఇత్యాహ-గృహారణ్యసమా ఇతి. ౬౫. సదా భస్మవాసినోఽపి శ్వగర్దభాదయో యథా ముక్తా న భవంతి తథా సర్వాంగమృద్భస్మధారణాదపి ముక్తి ర్నాస్తి త్యాహ. ౬౬. కించ అవివేకకృతదురాగ్రహేణ గృహాన్నపరిత్యాగా దేవ తాపసా న భవంతి. కింతు తామసా ఏవే త్యాహ-త్యజేతి. తామసతాపసాః గీతాయా మక్తాః “మూఢ గ్రాహీణాఽర్హం మ త్పిదమా క్రియతే తపః, పరస్మ్యేత్సాదనార్థం వా గరుడ -16

జంబుకాఁబుమ్మగాద్యా శ్చ శాపసాస్తే భవంతి కిమ్. ౬౭
 ఆజన్త మరణాంతం చ గంగాదితటిస్థితాః,
 మండుకమత్స్యప్రముఖాః యోగినస్తే భవంతి కిమ్. ౬౮
 పారావతా శ్శిలాహారాగ్ని కదాచి దపి చాతకాః,
 నపిబంతి మహితోయం వ్రతినస్తే భవంతి కిమ్. ౬౯
 తస్మాదిత్యాదికం కర్తృ లోకరంజనకారకమ్,
 మోక్షస్య కారణం సాక్షాత్తత్త్వజ్ఞానం ఖగేశ్వర! ౭౦

శరీరమును శుష్కింపఁజేసికొనినంతమాత్రమున అవివేకులకు
 ముక్తి గలుగదు. బాధినంతమాత్రమున లోపల నున్న పాము
 చచ్చునా? జడలు, లేడితోట్లు మున్నగునవి చాల్చినవారు జ్ఞానులమని
 యనుకొనుచు లోకులను భ్రమింపఁజేయుచున్నారు. బ్రహ్మజ్ఞానము
 కలవాడ నని చెప్పుకొనుచు సంసారనుఖములను విడువనివాడు కర్తృ
 బ్రహ్మలకు రెండింటికిని భ్రష్టుఁడు; గావున చండాలునివలె వానిని దూర
 మున నుంచవలెను. దిగింబరములై నిర్లజ్జములై అడవులలోను గృహ
 ములలోను సమముగ చరించు గాడిదలు మున్నగునవి విరక్తులనిపించు

తత్తానుస మదాహృత" నితి. ౬౩. కించ మలినభావనయా గంగాదితీరస్థితా
 అపి యోగినో న భవంతి త్యాహ-ఆజన్తేతి ఉక్తం "ప్రాకః ప్రాకః ప్రపశ్యంతి సర్ప
 కాం మత్స్యబంధకాః, న తే కివపురం యంతి భావో హి భవతాః" ఇతి కుర్ధ
 మలినభావనాహి కివపురం భవస్య జన్తమరణాత్ కరంపారస్య కారణం భవంతి-
 అయమస్యాఢ్యః. ౬౪. యే చాతీక్రూరావితేనః, అకాస్త్రవిహితోపవాపాదిభిర్జలా
 న్నపరిహారా ద్వృథైవాత్మానం వీడయంతి తే వ్రతినో న-కింతు అసురనిశ్చయా ఏతే
 త్యాహ-పారావతా ఇతి. తదుక్తం గీతాను "ఃకర్యయంత శరీరస్థం భూత గ్రామ మచే
 తసుః, మాం చైతాంతశరీరస్థం తా నిర్విద్యామరనిశ్చయా" నితి. ౬౯. తస్మాదితి
 హేతో రిత్యాదికం వర్ణా శ్రమాదిధర్మాచరణాదికం యత్కిర్తృ త ల్లోకానాం మూఢ
 జనానాం రంజనకారకం మోక్షకారణమేవ-న తు తత్త్వజ్ఞానం చినా మోక్షకారణ
 మితి తదుక్తం జ్ఞానప్రకంపాయాం "మాన స్పృహవరకః ఘటి పవనభుజ్జేవశ్చ పద్మాశనో
 నీరాశి ఖలు చాతకః కి మరం శేతే గుహం మూషకః, భస్మాహ్వశనతత్సరః ఖలు
 ఖరో ధ్యానామరక్తో బిశస్పర్యహ మపి కారణం శృణు సఖే జ్ఞానం పరం కిరతః"
 ఇతి. ౭౦. ఏవం యథా సదంభా వర్ణా శ్రమధర్మదిక్రియా ముక్తేరే తుభూతా నాస్తి-

కొనునా! మట్టి, భస్మము పూసికొనినంతమాత్రమాన ముక్తులయినచో యెప్పుడును మట్టిలోను, భస్మములోను పోరలు కుక్క ముక్తిబడసి నదే యగునా? గడ్డి, ఆకులు, నీరు త్రావి యెల్లప్పుడును అడవులయందే యున్నవారు తాపసులయినచో నక్కలు ఎలుకలు మృగములు మున్నగునవి యెల్ల తాపసులే యగునా? పుట్టినది మొదలు చచ్చునంత దనుక గంగానది మున్నగు పవిత్రనదులలో నుండు కప్పలు చేఁదలు మున్నగునవి యెల్ల యోగులే యగునా? రాళ్లు భుజించు పావురములు ఎప్పుడును భూమిమీఁది నీటిని తాకని చారకములును వ్రతులే యగునా? కావున ఇది యంతయు లోకవిడంబనమా. గరుడుఁడా! నిజమైన మోక్షకారణము, సాక్షాత్తు తత్త్వజ్ఞానములేవ్వ వేఱు లేదు.

షడ్వర్ణసమహాకూపే పతితాః పశవః ఖగః,

పరమార్థం న జానంతి పశుపాశనియంత్రితాః. 20

వేదశాస్త్రార్థే ఘోరే ఊహ్యమానా ఇతస్తతః,

షడూర్త్తినిగ్రహగ్రస్తా పిష్ఠంతి హి కుతార్కికాః. 21

వేదాగమపురాణజ్ఞః పరమార్థం న వేత్తియః,

విడంబకస్య తస్యైవ తత్సర్వం కాకభాషితమ్. 22

ఇదిం జ్ఞాన మిదంజ్ఞేయ మితి చింతాసమాకూలః,

తథా దంభరహితాఽపి కాస్తజ్ఞతా జ్ఞానం వినా మోక్షప్రదాన భవతిత్యాహ. పదితి చతుర్దశభిః. ఖగః! పేగరుడ! షడ్వర్ణసమహాకూపేషట్షాస్త్రదూషాంధకూపే పతితాః యే అనాత్మజ్ఞాః ద్విపదపశవః తే పరమార్థం బ్రహ్మస్వరూపం న జానంతి ప్రతిపాదయంతోఽపి స్వయం నానుభవంతి - అతః పశుపాశానాం అతికఠినార్థ విచారణరూపేణ నియంత్రితాః బద్ధా ఏవ హి తిష్ఠంతి కంబంధః. 20. ఘోరే ఆనంతత్వా ద్భయంకరే ఇతస్తతః గ్రంథా ద్వింధాంతరాధ్యయితే ఊహ్యమానాః వ్యాకులాః శోకాదివడూర్త్తిజాం నిగ్రహే విరోధే గ్రస్తాః వ్యగ్రాః ఈదృశాః కుతార్కికాః కుతర్కబలాదైవకజ్ఞానపరా ఏవ తిష్ఠంతి న కుత జ్ఞానంతి తత్సర్వం. 21. అతో వేదాదిజ్ఞాతాఽపి యః పరమార్థం తత్త్వజ్ఞానం న వేత్తితిచ విడంబకస్య ఉపహాసః స్వేదతస్య అతిత్వజ్ఞ స్యాపి తత్సర్వం జ్ఞాతృత్వం వక్తృత్వంచ కాక భాషితం వ్యర్థమిత్యర్థం. 22. కించ కరతత్త్వనిమగ్నాహం కాస్తపతనజ్ఞాన మపి త్యగ్ధమేవేత్యాహ - ఇద మితి, జ్ఞానం నామ జ్ఞేయప్రాప్తిసాధనరూపం అమానిత్వ

పతంత్యహర్నిశం శాస్త్రం పరతత్త్వపరాజ్ఞుభాః. 2౪

వాక్యఛందోనిబంధేన కావ్యాలంకారకోభితాః,
చింతయా దుఃఖితా మూఢా స్తిష్ఠంతి వ్యాకులేంద్రియాః. 2౫

అన్యథా పరమం తత్త్వం జనాః క్లిశ్యంతి చాన్యథా,
అన్యథా శాస్త్రసద్భావో వ్యాఖ్యాం కుర్వంతి చాన్యథా. 2౬

కథయం త్యున్యసిభావం స్వయం నానుభవంతి చ,
అహంకారరతాః కేచి దుపదేశాదివర్జితాః. 2౭

పఠంతి వేదశాస్త్రాణి బోధయంతి పరస్పరమ్,
న జానంతి పరం తత్త్వం దర్శి పాకరసం యథా. 2౮

శిరో వహతి పుష్పాణి గన్ధం జానాతి నాసికా,
పఠంతి వేదశాస్త్రాణి దుర్లభో భావబోధకః. 2౯

మదంభిక్య' మిత్యాది గీతోక్తమ్. 'క్షేయం నై తద్ జ్ఞానగమ్యం' 'అనాదిమ త్వరం బ్ర
హ్మే' తాది తత్త్వోక్తం బ్రహ్మస్వరూప వైదికం జ్ఞానం క్షేయం చ అస్తి నాస్తి వేది
సంశయవిస్తయా పఠంతి. 2౪. కించ వాక్యాదిభి రజ్ఞవృష్ట్యై కోభితా అసి
మూఢా స్తత్త్వపరాజ్ఞుభాః దుఃఖితా ఏవ తిష్ఠంతి. అతివ వ్యాకులేంద్రియా స్తే-
'శ్రద్ధావాన్లభతే జ్ఞానం తత్పర స్సంయతేంద్రియః, జ్ఞానం లభ్యం పరాం కాంతి
మచిరకాధిగచ్ఛతి' ఇతి గీతోక్తం సంయతేంద్రియాదిగజై ర్లభ్యజ్ఞానలాభాభావాత్
కదాచి దసి పరమదుఃఖినో నభవంతి భావః. 2౫. కిం చ శాస్త్రజ్ఞానా త్కుతర్కబ
లేన విపరీతార్థప్రతిపాదనా తత్త్వజ్ఞానం నభవతీత్యాహ-అన్యథేతి. తత్త్వం కు'తత్త్వ
మసీతి గురూపదేశగమ్యం జపాశ్చ శాస్త్రపఠ సేవైవ తద్ జ్ఞాతుం క్లిశ్యంతి-కించ శా
స్త్రస్య తత్త్వమస్మాదిమహావ్యాధిరూపవేదాంతస్య సద్భావః భాగత్యాగలక్షణయా
అభేదప్రతిపాదకశ్రేష్ఠాః. వాఖ్యాం చ తస్య తత్త్వమసీతి కాక్వా వే త్యన్య
తైవ కుర్వంతి. 2౬. కేచి ద్ధూర్తా సు ఉపదేశాది-అదికభేద ప్రణిపాతదయః తైర్వ
ర్జితా స్స్వినుభవం వినైవ ఉన్యసిభావం ఉపశమముద్రయా బ్రహ్మపరతత్త్వం కథ
యంతి. తస్మి గురూపదేశం కిమర్థం న గృహ్యంతి త్యత ఆహ-అహంకారరతా ఇతి.
పండితా వయం కిం న వః పృచ్ఛామః సేవయామ ఇత్యభిమానపరా-అతః 'త ద్విద్వి
ప్రణిపాతేన పరిప్రశ్నైవ సేవయా, ఉపదేశ్యంతి తే జ్ఞానం జ్ఞాని స్తత్త్వదర్శిః' ఇతి
భగవదగ్రాంతై జ్ఞానసాధనగోపీతాశ్చ తే నానుభవంతి త్యర్థః. 2౭. కించ గురూపదేశం
విను-పఠనపాతనా తత్త్వజ్ఞానం నభవతీ త్యాహ-పఠంతి. 2౮. కించ భారవాహకవ
చ్చాస్త్రాణిబోధా నాస్తి - అతి స్తత్త్వం న జానా తీత్యాహ-కిర ఇతి. 2౯. కిం

తత్త్వ మాత్రస్థ మజ్ఞాత్వా మూఢ శ్వాస్త్రేషు ముహ్యతి,
గోపః కుక్షిగతే ఛాగే కూపే పశ్యసి ద్దుత్తిః.

౮౦

పశుపాశనియంత్రితులై అనేకులు వడ్డర్పవము లను, నూతిలోఁ బడి పరమాత్మము నెఱుంగఁజాలకున్నారు వేదశాస్త్రము లను ఘోరా రణ్యము సొచ్చి కుతార్కికులు కొందఱు వడూర్చిచిగ్రహగ్రస్తులై యిటా అటా యని యెఱుంగకున్నారు. ఎవఁడు వేదశాస్త్రములను ఎఱింగి అందు ప్రతిపాదించఁబడిన పరతత్త్వము నెఱుంగఁజో వాఁడు విడంబమునకు ఉదాహరణము వాఁడు చెప్పినది కాకికూతలకంటె ఘన మయినది గాదు. జ్ఞాన మిది. తెలిసికొనఁదగినది యిది అని రాత్రింబ గళ్లు శాస్త్రము చదివెనుగాక. అందనేకులు తత్త్వజ్ఞానశూన్యులు. వాక్యములఁజూచుచు, ఛందమునందును గలమాధుర్యమునకు ముగ్ధులై అనేకులు గ్రంథగౌరవమును కొనియాడుచుందురు; గాని వ్యాకులేంద్రి యులై వారు పరతత్త్వము నెఱుంగఁజాలరు. పరతత్త్వ మొకవిధమున నున్నది జనులు మఱియొకవిధముగ క్లిష్టపడుచున్నారు. శాస్త్ర మొక విధమున నున్నది. ఈపండితులు మఱియొకవిధముగా వ్యాఖ్యానము చేయుచున్నారు అహంకారపూర్ణు లగుటవలన కొందఱు ఉపదేశమును బొందక విషయ మొకవిధమున నుండఁగా మఱియొకవిధముగా బోధిం చుచున్నారు. అనేకులు వేదశాస్త్రములను చదువుచున్నారు. చదివి బోధించుచున్నారు; గాని గదిపై కూరలుమున్నగువాని మాధుర్యము నెఱుంగఁజాల నట్లు పరతత్త్వముమాత్ర మెఱుంగఁజాలకున్నారు. శిరస్సు పుష్పములరు వహించున్నది; గాని దాని పరిమళము ముక్కునకు అనుభవ మగుచున్నది. అట్లే వీరు వేదశాస్త్రములను చదువుచున్నారు; గాని భావము బోధపడుట లేదు. తనయందే గల తత్త్వము నెఱుంగఁ జాలక అనేకులు మేక తన కడుపువందే యున్నను గొల్లవాఁడు నూతిలో తొంగిచూచునట్లు శాస్త్రములను వెదకుచున్నారు.

సంసార మోహనాశాయ శబ్దబోధో న హి త్తమః,

చాతర్థ సతత్త్వజ్ఞానం వివాశాస్త్రేషు జ్ఞానం మోహమాత్ర మేతత్త్వకా-రిత్తిమితి.
౮౦. కంచ స్వామిభవం వివా శబ్దబోధేనైవ తత్త్వకత్త్వవిదూషణాజ్ఞానం న నివ

న నివర్తత తిమిరం కదాచి ద్వీపవార్తయా. ౮౧
 వ్రజ్ఞాహీనస్య పతనం యథాఽంధస్య చ దర్శణమ్,
 అతః ప్రజ్ఞావతాం శాస్త్రం తత్త్వజ్ఞానస్యలక్షణమ్. ౮౨
 ఇదం జ్ఞాన మిదంజ్ఞేయం సర్వం తచ్చోతు మిచ్ఛతి,
 దివ్యవర్షసహస్రాయు శ్శాస్త్రాంతం నైవ గచ్ఛతి. ౮౩
 అనేకాని చ శాస్త్రాణి స్వల్పాయ ద్విఘ్న కోటయః,
 తస్మా త్సార్వ విజానీయా త్క్షీరం హంసవివాంభసి. ౮౪
 అభ్యస్య వేదశాస్త్రాణి తత్త్వం జ్ఞాత్వాఽథ బుద్ధిమాన్,
 పలాలమిన ధాన్యార్థీ సర్వశాస్త్రాణి సంత్యజేత్. ౮౫
 యథాఽచ్యుతేన తృప్తస్య నాఽహారేణ ప్రయోజనమ్,
 తత్త్వజ్ఞస్య తథా తార్క్ష్య! న శాస్త్రేణ ప్రయోజనమ్. ౮౬
 న వేదాధ్యయనా న్తుక్తిర్న శాస్త్రపతనా దపి,

తేత కింతు తద్ జ్ఞానప్రకాశేనే త్యాహ - సంపాద ఇతి. ౮౧. అనో నైకారసి బుద్ధి
 మతా మేవ శాస్త్రీ తత్త్వజ్ఞానం భవతి. తమా హీనస్య వేత్త్యాహ - ప్రజ్ఞేతి. ౮౨.
 "అణుభ్య శ్చ మహాభ్య శ్చ శాస్త్రేభ్యః క్షుణ్ణోఽపరః, సర్వత స్సార మాదతే పుష్పే
 భ్య ఇవ చట్పదః" ఇతి దత్తముత మకలంబ్యాఽహ - ఇద మితి ద్వాభ్యామ్. ౮౩. పారం
 తత్త్వజ్ఞానమ్. ౮౪. కిం చ శాస్త్రాణ్యభ్యస్య పురస్కం దురతగమాత్ తత్త్వగ్రహణ
 య అభ్యక్త్య పశ్యాత్ జ్ఞానో త్తరం సంత్యజేత్ - పరతస్తు నాధీయేత. తదుక్తం పంచమే
 "ధందాం స్యధ్యాపయిష్యత్ సహ వ్యావృత్తిభిః సప్రణవశః ప్రీతవీం గ్రైష్మవాసం
 తికా న్నాపా నధీయాన మ ప్యసమతేతదూపం గ్రాహయామాస" ఇతి. విష్ణుపురాణేచ
 "న పపాత గురుప్రోక్తం కృతోపనయనం శ్రుతం, న దదర్శ చ కర్తాశి శాస్త్రాణి
 జగ్నుహే న చ" ఇతి. "నాధీయిత బహూ శ్చబ్దా వ్యాచో విగ్రాహనం హి క" దితి
 భగవద్వచనం చేతి. ౮౫. శాస్త్రేణ 'అహారహ. స్సంధ్యా మపాహి'తేతి విధిప్రతిపాదక
 ప్రస్తుతిరూపేణ ప్రయోజనం దత్త చ దావశ్యకత్వం నాస్తి అత్రైవవిషయ మాఖ్యా
 యితా - జనకః కదాచిత్సంధ్యాగమయే స్వేచ్ఛయా పర్యటంతం దత్త మిద ముప్పుచ్చత్ -
 భో భగవత్! భవా న్ప్రొహ్లాఽసి, అత స్సంధ్యాకంఠనం కింధం న కరోషీతి - తదా
 సహోవాచ "హృదాత్ తే చిదాదిత్యో కర్తతే చ నిరంతరం, నా సమీతి న చోదేతి
 కథం సంధ్యామపాస్త హే. మృతా పితామహీ మాను జానో విజ్ఞానబాలకః,
 మారకే పాతకే ప్రాప్తే కథం సంధ్యా ముపాస్త హే" ఇతి. ౮౬. అప్రయోజన మే

జ్ఞానాదేవ హి కై వల్యం నాన్యథా వినతాత్మజ.
 నాత్మమః కారణం ముక్తేర్దర్శనాని సకారణమ్,
 తద్భవ సర్వకర్తాణి జ్ఞాన మేవ హి కారణమ్. ౮౮
 ముక్తిదా గురువా గేకా విద్యా సర్వా విడంబకా,
 కాష్ఠభారసహస్రేషు హ్యేకం సంజీవనం పరమ్. ౮౯
 అద్వైతం హి శివం ప్రోక్తం క్రియాయాసవివర్జితమ్,
 గురువక్త్రేణ లభ్యేత నాధీతాగమోటిభిః. ౯౦

సంసారమోహమును శాబ్దబోధ చాలదు. దీప మదిగో అని చెప్పినచో అంధకారము పోదుగదా? అంధునకు లద్ద మెట్లో ప్రజ్ఞా హీనునకు శాస్త్ర మట్టిది అగుటచే ప్రజ్ఞావంతునకే శాస్త్ర ముపకరించును. “ఇది జ్ఞానవ శి. ఇది జ్ఞేయము” అని వినఁగోరిక యుండును; గాని శాస్త్రముయొక్క శంతము చూచుటకు ఆయుర్దాయము చాలదు. శాస్త్రము లసంఖ్యప లు. ఆయువు అత్యల్పము. విఘ్నములు అనంతములు. ఆకారణము లలన నీటినుండి హంస పాలను తీసికొనునట్లు సారమును గ్రహింపవలెను. వేదశాస్త్రములను చదివి తత్వమును తెలిసికొనిన బుద్ధిమంతుఁడు ధ్యానార్థి యగు వాఁడు పలలమును విడుచునట్లు సకల

వాహ అధ్యక్షునాదీనాం జ్ఞానవివాహక్షేపణపయోగాదృతే జ్ఞానాన్న ముక్తిః.
 ‘త మేవం విదిత్వాఽలీమ్యుక్యమేతి. నాన్యఃపంథావిద్యతేఽయనాయ’ ఇత్యాదిప్రతే.
 ప్రమాణం దర్శయతి-నేతి ద్వాభ్యామ్. ఉక్తం చ శ్రీమదాచార్యచరణై రాత్మబోధే
 “బోధోఽన్యపాథసేభ్యో హి సాక్షా న్నోక్షికపాధనం, పాకశ్చ తస్మిన్దానం
 వివాహోఽన నిర్భయి” ఇతి. ౮౩. కించ జ్ఞానకూన్యసన్నాప్తి పాశ్రమాదయో
 ఽపి ముక్తేః కారణం నేత్యాహ. నాశ్రమ ఇతి. ౮౪. ఏకదానం గురూ
 పదిప్త మేవ మోక్షకారణం భవతి న తు శాస్త్రాధ్యయనజన్యం - అత స్తద్విజ్ఞానార్థం
 స గురుమే వాభిగచ్ఛేత్. ‘సమిత్ప్రాణి శ్శ్రీత్రియం బ్రహ్మనిష్ఠ’ మితి శ్రుతిప్రచీత
 గురూపదేశే నైవ గృహీయాదిత్యాహ-ముక్తిదేహి ద్వాభ్యాం ఏకా అద్వైతాత్
 జ్ఞానోపదేశకా గురువాన్ అనుకరణకారకైవ స త్వనుభవదాయిత్యర్థః. యథా
 సంజీవనం నామ కాష్ఠం జీవనప్రదత్వా దేశ మపి పరంశ్రేష్ఠమ్. ౮౯. ‘శివమద్వైతం
 తురీయం మన్యంతే’ ఇతి శ్రుత్యుక్తం బ్రహ్మ గురువక్త్రేణ గురూపదేశేన తు క్రియా
 యోగః పరితప్త అధ్యయనాదికర్తృప్రసూసరహితమ్ యథా స్యాత్తత్తైవ లభ్యేత ప్రా

శాస్త్రములను విడిచిపెట్టును. అమృతముతో తృప్తిపడినవానికి ఆహారముతో నెట్లు ప్రయోజనము లేదో అట్లే తత్వజ్ఞానము గలవానికి శాస్త్రములతో పని లేదు. వేదములను చదివిన ముక్తి రాదు. శాస్త్రములను చదివినను రాదు. ఒక్క జ్ఞానమువలన తప్ప మిటి యే మార్గమువలనను అది లభింపదు. ముక్తికి వర్ణాశ్రమములు కారణములు గావు. వద్దర్శనములును గావు. సర్వకర్తలునుగూడఁ గావు. జ్ఞానమే కారణము. గురువాక్యము ఒక్కటే మోక్షము నొసంగును. విద్య లన్నియు కేవలము విడంబనములు. కట్టెల మోపులు పెక్కింటిలో సంచనయొక్కటే యుండును. మోక్షమునకు అద్వైత మొక్కటే మంచి మార్గము. దానికి కర్త మున్నగు ఆచూకము లేమియులేవు. అది గురువాక్యములవలన ననుభూతము అగును; గాని కోటిగ్రంథములు చదివినను ప్రయోజనము లేదు.

ఆగమోక్తం వివేకోత్థం ద్విధా జ్ఞానం ప్రచక్షతే,

శబ్దబ్రహ్మగమయం పరబ్రహ్మనివేకజమ్.

౯౧

అద్వైతం కేచి దిచ్ఛంతి ద్వైత మిచ్ఛంతి చాపరే.

సమతత్త్వం నజానంతి ద్వైతాద్వైతవివర్జితమ్.

౯౨

ద్యేపదే బంధమోక్షాయ మమేతి న మమేతి చ,

పోతి. అన్యథా అనంతకాస్తాధ్యయశేనాపి నానుభవతీత్యర్థః. ౯౦. ఆత్ర పరోక్షత్వాపరోక్షత్వేన జ్ఞానస్య ద్వైవిధ్య మాహ. ఆగమోక్తం కాస్తాధ్యయనా జ్ఞాతమాత్రం యథా అస్తదాదీనాం తత్సోక్షజ్ఞానం శబ్దబ్రహ్మసంజ్ఞకం భవతి - కిం వివేకోత్థం వస్తు వివేకాత్వయమేవోత్పన్నం - యథా సిద్ధగీతాశ్రవణేనైవ జాతం - జనకాదీనాం తదపరోక్షజ్ఞానం పరబ్రహ్మసంజ్ఞకం భవతీత్యర్థః. ౯౧. కేచిచ్ఛంకరానుయాయినః తైవాః. స్వాభిమతేన అన్వైతమేన ప్రతిపాదయంతి. అపకేమధ్యాద్యనుగాః వైష్ణవాభిమానినో ద్వైతం చేతి. కింతు ద్వైతాద్వైత మకరురాగ్రహణ్ణతం తత్త్వం స్వానుభవగమ్యం కిం మద్వైతం గమం సర్వమతానురూపం న జానంతి. తదుక్తం కుసుమదళసేన “త్రయీ సాంఖ్యం యోగః పశుపతి మతం వైష్ణవ మితి ప్రభిన్నే ప్రస్థానే పర పాద మదః పథ్యమితి చ, రుచీనాం వైచిత్ర్య దృఢాకుటిలనానాపథజానం వృథా మేలో గమ్య స్తస్య మసి పయసామర్థ్యం ఇద” ఇతి. ౯౨. అతో మయేతి మమత్వేన బంధకత్వా ద్వృథా పాండిత్య

- మమేతి బధ్యతే జంతు ర్న మమేతి ప్రముచ్యతే. ౯౩
 తత్కర్తృ య స్మ బంధాయ సా విద్యా యా విముక్తిదా,
 ఆయాసాయామరం కర్తృ విద్యాఽన్య్యా శిల్పనైపుణమ్. ౯౪
 యావ త్కర్తాణి దీప్యంతే యావ త్సంసారవాసనా,
 యావ దింద్రియచాపల్యం తావ త్తత్త్వకథా కుతః. ౯౫
 యావ ద్దేహభిమానశ్చ మమితా యావ దేవ హి.
 యావ త్ప్రియత్న వేగోఽ స్తి యావ త్సంకల్పకల్పనా. ౯౬
 యావ న్నో మనస స్థైర్యం న యావ చ్ఛాస్త్రచింతనమ్,
 యావ న్న గురుకార్యం తావ త్తత్త్వకథా కుతః. ౯౭
 తావ త్తపో వ్రతం తీర్థం జప హోమార్చనాదికమ్,
 వేదశాస్త్రాగమకథా యావ త్తత్త్వం నవిందతి. ౯౮
 తస్మా త్సర్వప్రయత్నేన సర్వావస్థాసు సర్వదా,
 తత్త్వవిష్టో భవేత్తాక్ష్య! య దీచ్ఛే న్నోక్షమాత్మనః. ౯౯
 ధర్మజ్ఞానప్రసూనస్య స్వర్గ మోక్ష ఫలస్య చ,

మేనే త్యాహ-వ్యతి కళత్రాదిమమత్వేన వా. ౯౩. కించ కర్తృ తు తదేవ య ద్భం
 ధాయ న భవతి-విద్యాఽపి సైవ యా ముక్తిప్రదా భవతితి. అవరం బంధం
 కర్తృకు ఆయాసాయామరంకరణమౌకత్యేనామైవ అన్యధ్యాత్మవిద్యాతిదిక్తా శిల్ప
 నైపుణ్యం చార్త్యాదినిర్మాణచాతుర్యవద్భవతితి. ౯౪. తత్త్వజ్ఞానే అంతరాయావాహ-
 యావదితి త్రిభిః. దీప్యంతే ఫలాన్ముఖాని భవంతి జ్ఞానాన్నినా న దృఢావత్కర్తృః.
 ౯౫. యావ త్ప్రియత్న వేగః రజసోద్వేగోఽ స్తి కల్పనా అఘటఘటనాతత్త్వకథా
 తత్త్వజ్ఞానస్య కార్తాఽపి కుతః తత్త్వజ్ఞానం కదాచిదపి న భవతిత్వ్యః. ౯౬, ౯౭.
 తత్త్వం అతత్త్వజ్ఞానం యావ న్న విందతి తావదేవ తపఆదీని కర్తవ్యాని తత్త్వజ్ఞానే
 కు తపఆది సర్వం కర్తృ తస్మి జ్యేవాంతర్భవతితి భావః-తదుక్తం భగవతా “సర్వం
 కర్తాభిం పార్థ? జ్ఞానే పరిసమాప్యతే” ఇతి శ్రుతిశ్చ “గర్వం తదభిసమేతి య
 త్కించత్ప్రజా సాధు కుర్వంతి” ఇతి జ్ఞానార్థ తత్త్వక్తం చ “స్వానం తేన సమస్త
 తీర్థనిచయే సర్వాఽపి దత్తాఽవని ర్యజ్ఞానాంచ కృతం సమాస్త మయతం దేవాశ్చ
 సంతర్కితాః, సంసారా చ్చ సమద్భుతా స్త్వచిత్తర స్సర్వస్య పూజ్యో హ్యసౌ యస్య
 బ్రహ్మచిచారణే క్షణ మపి ప్రాప్నోతి ధైర్యం మః” ఇతి. ౯౮. తత్తత్త్వనిష్ఠాభవే
 దితి సంబంధః. ౯౯. ఉపాసనాధర్మో జ్ఞానం చ ప్రమానే యస్య బీజాస్పదత్వాత్

తాపత్రయాదిసంతప్తశ్చాయాం మోక్షతరోత్సయేత్, ౧౦౦

జ్ఞానము శాస్త్రమువలన పుట్టిన దని వివేకమువలన పుట్టిన దని రెండువిధములు. శబ్దబ్రహ్మము శాస్త్రసంబంధము, పరబ్రహ్మము వివేక సంబంధము. కొండలు అద్వైతము నిచ్చించెదరు. కొండలు ద్వైతము నిచ్చింతురు. ద్వైతాద్వైతముల కతీత మైన తత్వమును వారు తెలిసి కొనుట లేదు. "నాది కాదు" అను రెండుపదములే బంధమోక్షములకు కారణములు. "నాది" అనిన జంతువు (సంసార) బంధములో, బడును. "నాది లేదు" అనిన మోక్షము పొందును. ఏది సంసారబంధమును కలిగింపదో అది కర్మ. ఏది మోక్షమును ఇచ్చునో అది విద్య. తక్కిన కర్మ ఆయాసమునకు కారణము. తక్కిన విద్య శిల్పవైపున ప్రవేశము. కర్మ లెంతవఱకు ఫలోన్ముఖము లగునో, సంసారవాసన యెంతవఱకు నుండునో, ఇంద్రియచాపల్య మెంతవఱకును నుండునో అంతవఱకును తత్త్వజ్ఞాన మెట్లు! ఎంతవఱకును దేహాభిమాన ముండునో, మమకార మెంతవఱకు నిలుచునో, ప్రయత్న వేగ మెంతవఱకు నడుచునో, ఎంతవఱకు మనస్సునకు స్థిరభావము కలుగదో, ఎంతవఱకు శాస్త్రచింతన కలుగదో, గురువు జనుగ్రహము ఎంతవఱకును గలుగదో అంతవఱకును తత్త్వజ్ఞాన మెట్లు లభించును! ఎంతవఱకు తత్త్వము తెలియదో అంతవఱకే తపస్సు, అంతవఱకే వ్రతములు! అంతవఱకే తీర్థయాత్రలు, జపము, హోమము, పూజయు నంతవఱకే. వేదశాస్త్రాభ్యాసము నంతవఱకే. ఆకారణమువలన సర్వవృత్తుములచేతను, సర్వావస్థలయందును, సర్వకాలములయందును, మోక్షాసక్తి యున్నచో తత్త్వనిష్ఠుడు కావలెను. దేనికి ధర్మము జ్ఞానము పుష్పములో, స్వర్గము, మోక్షము ఫలములొ తాపత్రయములను బోనడచు ఆ మోక్షవృక్షము నాశ్రయింపవలెను.

తస్మా జ్ఞానే నాత్మతత్త్వం విజ్ఞేయం శ్రీగురో ద్ముఖాత్,

నుభేన ముచ్యతే జంతు ర్హోరసంసారబంధనాత్.

౧౦౧

స్వరాదిభోగఫలం యస్యేతి యత్ర అనాయాసేనైవ సకలసుఖావాప్తిర్భవతీత్యర్థః. ఆధ్యాత్మికతాపత్రయోపసంకల్పః ఆధ్యాత్మికం జ్వరాది, అధిదైవికం ఉష్ణాది, అధిభౌతికం దుర్జనాది ఛాయాం శ్రయేత్ మోక్షసుఖం సదైవ వాంఛే దిత్యర్థః. ౧౦౦. ఆత్మ

తత్త్వజ్ఞస్యాంతిమం కృత్యం శృణు వత్సామి తేఽధునా,
 యేన మోక్ష మవాప్నోతి బ్రహ్మనిర్వాణసంజ్ఞకమ్. ౧౦౨
 అంతకాలే తు పురుషో హ్యగతే గతసాధ్వసః,
 ఛింద్యా దసంగశస్త్రేణ స్పృహం దేహేఽను యే చ తమ్. ౧౦౩
 గృహే త్ప్రవ్రజితో ధీరః పుణ్యతీర్థజలాప్లుతః,
 శుచౌ వివిక్త ఆసీనో విధివ త్కల్పితాసనః. ౧౦౪
 అభ్యసే న్ననసా శుద్ధం త్రివృద్భిష్టాక్షరం పరమ్,
 మనో యచ్ఛే జ్జితశ్వాసో బ్రహ్మబీజ మవిన్మరణ. ౧౦౫
 నియచ్ఛే ద్విషయేభ్యోక్తౌ న్ననసా బుద్ధిసారథిః,
 మనః కర్తృణి రాక్షీప్తం శుభార్థే ధారయే ద్ధియా. ౧౦౬
 అహం బ్రహ్మ పరం ధామబ్రహ్మహం పరమం పదమ్,
 ఏవం సమీక్ష్య చాత్మానమాత్మన్యాధాయ నిష్కలే. ౧౦౭
 ఓమిత్యేకాక్షరం బ్రహ్మ వ్యాపార న్నా మనున్మరణ,

జ్ఞానా దేవ ముక్తి ర్భవతి తుల్యపరమం వారతి - తస్మా దితి. ౧౦౧, ౧౦౨. ఏవం తత్త్వ
 జ్ఞానా న్నోక్షం ప్రతిపాద్య అధునా తత్త్వజ్ఞ స్వాతుల్యకృత్యం నిరూపయతి - అంతకాల
 ఇతి వచ్చి. గతసాధ్వసః మృత్యుభయకూన్యః అసంగో నామ అనాసక్తి స్తేనాస్త్రే
 ణ స్పృహం ముఖేచ్ఛాంతం తం దేహం ఆను యే పుత్రకలత్రాదయః స్తేష్యసి స్పృహం
 ఛింద్యాత్ - దేహాదిషు పితరాగ్ భవే దిత్వన్యః. ౧౦౩. కించ గృహే త్ప్రవ్రజితో నిర్గ
 తః గృహే స్థితస్య పునరప్యాసక్తిసంభవా త్తత్ కృత్య మాహ - శుచా వితి. వివిక్తే
 ఏకాంతే విధివత్ మహాజనచేతైః క్రమేణ నిర్మితే. ౧౦౪. త్రివృత్ అకారఉకార
 మకారాత్త కమ్. ౧౦౫. బుద్ధిః వైకారకీ పా పారథిః సహాయభూతా యస్య సః.
 శుభార్థే భగవద్రూపే. ౧౦౬. ఏవం చతురాదిభిర్ననసా వ బాహ్యవిషయగ్రహణం
 స్మరణం చ విషయ బ్రహ్మహ మసీ త్యనుభవవాక్యార్థం విభావయే దిత్వాహ -
 అనామితి. యోఽహం స బ్రహ్మైవ యద్భిష్ట త దహ మేవేతి సమీక్ష్య తత్రాహం
 బ్రహ్మేతి భావనయా జీతస్య కోకాదినివృత్తిః. బ్రహ్మహ మితి భావనయా
 బ్రహ్మణః పాఠోక్త్యవివృత్తి ర్భవతితి వ్యవహారో దర్శితః. తత శ్చ నిష్కలే
 నిరుపాదా ఆత్మని బ్రహ్మణి ఆత్మానం మనః ఆధాయ స్థిరీకృత్య. ౧౦౭. తత
 ఓమిత్యేకం య దక్షరం త దేవ బ్రహ్మ - తదుచ్చారయత్సేవ దేహం త్యజా యః
 ప్రకర్షణ యాతి అర్పిరాదిమార్గేణ సః పరమాం శ్రేష్ఠాం మద్గతి మేవ యాతి పున

యః ప్రయాతి త్యజ స్నేహం స యాతి పరమాం గతిమ్. ౧౦౮

న యత్ర దాంభికా యాంతి జ్ఞానవైరాగ్యవర్జితాః,
సుధియస్తాం గతిం యాంతి తా నహం కథయామి తే. ౧౦౯

నిర్వానమోహః జితసంగదోషా

అధ్యాత్మనిత్యావినివృత్తకామాః,

ద్వంద్వద్విముక్తా స్సుఖదుఃఖసంజ్ఞే

ర్గచ్ఛంత్యమూఢాః పదమవ్యయం తత్. ౧౧౦

జ్ఞానప్రాదే సత్యజలే రాగ ద్వేషమలాపహే,

యస్మాన్మతి మానసే తీర్థే స వై మోక్ష మవాప్నుయాత్. ౧౧౧

కనుక గురుముఖతః జ్ఞానమువలన ఆత్మతత్త్వము నెఱుంగవలెను. దానివలన మానవుడు అనాయాసముగా మోక్షమును బడయును. తత్త్వజ్ఞానము గలిగినవానికి అంతకాలమున చేయువలసిన కృత్యమును చెప్పెద వినుము. దానివలన బ్రహ్మనిర్వాణవదవిని పొందును.

అంతకాలము వచ్చినపుడు పురుషుడు సాధ్వసమును విడిచి అసంగము అను శస్త్రముచేత దేహాభిమానమును తెగగొట్టుకొవలెను. పిదప ధైర్యముతో గృహమునుండి పోయి పుణ్యజలములలో స్నానము చేసి యథాశాస్త్రముగ కల్పిత మగు ఆసనమున వివిక్తస్థలమునఁ గూర్చుండి మనస్సున ఓంకారమున జపించుచు, జితశ్వాసుడై బుద్ధిసారథియై మనస్సువలన దృష్టిని విషయవాంఛలమీదికిఁ బోకుండ జేసి

దుఃఖాలయ మకాళ్యతం జన్త న ప్రాప్నోతితి ద్వయో రర్థః. ౧౦౮. కించ ఏక మం తకాలే ధారణయా మత్ప్రాప్తి ర్నిత్యాభ్యాసవతాం జ్ఞానినా మేవ భవతి నాన్యేషా మిత్యాహ-న యత్రేతి వద్ధిః. ౧౦౯. నిర్వానేతి. నిర్వృత్త మానమోహా అహంకార మిత్యాభినివృత్తా యేభ్యస్తే-జితః పుత్రకళత్రాచ్యాసక్తియాహో దోషా యైస్తే - అధ్యాత్మే ఆత్మజ్ఞానే నిత్యాః పరినిష్ఠితాః-విశేషేణ నివృత్తః కామాభిలాషా యేభ్యస్తే-సుఖదుఃఖహేతుత్వాత్ సుఖదుఃఖసంజ్ఞాని కీతోష్లాదీని ద్వంద్వాని తైర్దుక్తాః- అత ఏక అమూఢాః నివృత్తానిత్యాః. వివేకః త దవ్యయం పదం గచ్ఛంతి-‘తద్విష్టాః పరమం పదగం సదా పశ్యంతి సూరయాః’ ఇతి శ్రుత్యుక్తం కించ ‘స తద్భాసయ తే సూర్యో న కళాంకా న పావకః, య ద్దత్వా న నివర్తంతే తద్దామ పరమం మమ’ ఇతి భగవదుక్తస్వరూపే లీనా భవంతీ తర్హః. ౧౧౦. జ్ఞాన మేకహృదో నిఖా

కొని కర్తృలచే అక్షిప్త మగు మనస్సు భగవద్ప్రాపమున నిలిపి “నేను పరబ్రహ్మమును, పరంధామమును, పరమపదమును” ఇట్లు నిష్కలమగు మనస్సును ఆత్మయొడల బద్ధము గావించుకొని నన్ను స్మరించుచు ఎవఁడు “ఓమిత్యేకాక్షరం బ్రహ్మ” అని స్మరించుచు దేహమును విడుచునో వాఁడు పరమపదమును బడయును జ్ఞానము వైరాగ్యమును లేని దాంధికులు ఎచ్చటకుఁ జోరొ అక్కడకు బుద్ధిమంతులు వెళ్లెదరు. శోపము, మోహము లేనివారు, సంగదోషరహితులు, అధ్యాత్మనిత్యులు, కామరహితులు, నుఖదుఃఖములు, శీతోష్ణములు మున్నగు ద్వంద్వములను విడిచినవారును అగు జ్ఞానవంతులు అవ్యయ మగు పరమపదమును పొందెదరు. రాగద్వేషములను మలములేనిదియు, సత్యము అను జలము గలదియు అగు మనస్సునందలి జ్ఞానప్రాదమునందలి తీర్థమున ఎవఁడు స్నానము చేయునో వాఁడు మోక్షమును బడయును.

ప్రాధం వైరాగ్య మాస్థాయ భజతే మా మనస్యభాక్,
పూర్ణదృష్టిః ప్రసన్నాత్మ స వై మోక్ష మవాప్నుయాత్. ౧౧౨
త్యక్త్వా గృహం చ య స్తీర్థే నివసన్తరణోత్సుకః,
మియతే ముక్తితేత్రేషు స వై మోక్ష మవాప్నుయాత్. ౧౧౩
అయోధ్యా మధురా మాయా కాశీ కాంచీ హ్యవంతికా,
పురీ ద్వారవతీ జ్ఞేయా స్సపైతా మోక్షదాయకాః. ౧౧౪
ఇతి తే కథితం తాత్పర్య మోక్షధర్మం సనాతనమ్,
జ్ఞానవైరాగ్యసహితం శ్రుత్వా మోక్ష మవాప్నుయాత్. ౧౧౫

యస్య సత్యం బ్రహ్మ కథనం జలం యస్మిన్ మానసే హృదయాంతర్గతే ఏక తీర్థేనకు బాహ్యే. ౧౧౧. కించ మద్భక్తి స్తు స్వతంత్రాపి ముక్తిహేతుః కింపునః జ్ఞానవైరాగ్యయుక్తే త్యాహ-ప్రాధ మితి. “బ్రహ్మాదిస్థావరాంతేషు వైరాగ్యం విషయే వ్యసం, యథైవ కాక విష్ణుయాం వైరాగ్యం ప్రాధమ్యతే” ఏక దాస్థాయ ధృత్వా అనన్యభాగ్ - కానుడత స్ఫుర్య మితి బుద్ధ్యా అవ్య మజాన నిత్యర్థః - పూర్ణదృష్టిః పూర్ణే వ్యాపకే బ్రహ్మణి దృష్టి ర్యత్యం. అరివీవ ప్రసన్న ఆత్మా మనోయస్యేతి. ౧౧౨. మరణోత్సుకః “కృతకృత్యాః ప్రతిక్షంతే మృశ్యుం. ప్రియ మి వాలిభిష్” ఇత్యుక్తం. ౧౧౩. అయోధ్యాదిసప్తముక్తితేత్రాణ్యే కాహ. ౧౧౪. మోక్షోపాయ ముపసంహరతి. ౧౧౫. సకలగ్రంథప్రతిపాదితార మా

మోక్షం గచ్ఛంతి తత్త్వజ్ఞాః ధార్మికా స్వర్గతః సరాః,
పాపినో దుర్గతః యాంతి సంసరంతి ఖగాదయః.

౧౧౬

ఇత్యేవ స్వకృతాస్తాణాం సారోద్ధారో నిరూపితః,

మయా తే షోడశాధ్యాయైః కిం భూయః శ్రోతు మిచ్ఛసి.

౧౧౭

సంపూర్ణ మగు వైరాగ్యమునుబొంది నామోక్షనే మనస్సు నుంచి భజించుచు పూర్ణదృష్టియు, ప్రసన్నాత్మయు గలవాడు మోక్షమును పొందును. మరణకాలమున ఎవడు స్వగృహము విడిచి తీర్థమున నివసించునో, మోక్షము నిచ్చు తే త్రములయం దెవడు మరణించునో వాడు మోక్షమును బడయును. అయోధ్య, మధుర, మాయ, కాశి, కాంచి, అవంతి, ద్వారవతి ఈ యేడు పురములును మోక్షము నొసంగునవి. గరుడూడా! నీకు జెప్పిన సనాతనమును, జ్ఞాన వైరాగ్యసహితము నగు ఈ మోక్షధర్మము నెవడు వినునో వాడు మోక్షమును బొందును. తత్త్వజ్ఞానముగలవారు పునరాత్మతీర్థహిత శాశ్వతబ్రహ్మలోకమును బడయుదురు. ధర్మమార్గ నిరతులు స్వర్గమును పొందుదురు. పాపాత్ములు నరకమునకుఁ జొరొందుదురు. పశువులు, పక్షులు, కీటకములు మున్నగునవి పుట్టుచుఁ జచ్చుచు నందును.

ఇట్లు నీకు నేను సకలశాస్త్రముల సారమును పదునాఱు అధ్యాయములలో చెప్పితిని. ఇక నేమి వినఁదలఁచెదవు?

మూక ఉవాచ:—

ఏవం శ్రుత్వా వచో రాజా! గరుడో భగవన్తుఖాత్,

కృతాంజలి రువా చేదం తం ప్రణమ్య ముహూర్తుహుః.

౧౧౮

భగవ! నేన! దేవేళ! శ్రావయిత్వా వచోఽమృతమ్,

తారితోఽహం త్వయా నాథ! భవసాగరతః ప్రభో!.

౧౧౯

హ-మోక్షమితి. అత్రైవం ప్రక్రియా-తత్త్వజ్ఞానేన తు పునరాత్మతీర్థహితా విదేహముక్తిస్థవీతి-శ్రాద్ధాదిభ్యైశ్చ స్వర్గభోగానంతర మావృత్తి-విషిద్ధకర్తృభిస్తు నరకభోగానంతర మావృత్తిః ఖగాదయః పశుపక్షికీటాదయః కుద్రజీవాస్తు సంసరంతి. అత్రైవ పునఃపునః జన్మమరణే అభంతే ఇతి గ్రంథార్థ సంగ్రహః. ౧౧౬, పునరపి మహాత్యాఽనుకంపయా శ్రవణేచ్ఛా మావిష్కరోతి-మితి. ౧౧౭. మూకః శానకం గరుడస్య కృతార్థతా మాహ-ఏవమితి త్రిభిః. ధ్యానపరః అంకర్షభవ్యత్వా ఆత్మకత్వా

స్థితోఽస్మి గతసంచేహః కృతార్థోఽస్మి సంతోషః,
ఇత్యుక్త్వా గరుడ స్తూష్ణీం స్థిత్యా ధ్యానపరోఽభవత్. ౧౨౦
స్తరణా ద్దుర్గతిహర్తా పూజనయజ్ఞేన సద్గతే ర్దాతా,
యః పరయా నిజభక్త్యా దదాతి ముక్తిం స మాం హరిః పాతు.

శ్రీహరి యిట్లు చెప్పగా విని గరుడుడు కృతాంజలియై శత
సహస్రప్రణామము లర్పించి “భగవంతుడా! చేవచేహ! అమృత
వాక్యములను వినిపించి భవసాగరమునుండి నన్ను తరింపజేసితివి. సంచే
హము తొలగిపోయినది. కృతార్థుడ నైతిని. సంతోష మేమియు
లేదు” అని చెప్పి గరుడుడు ధ్యానపరుడయ్యెను.

ఏహరి స్మరించుటవలన దుర్గతిని తొలగించునో, పూజించుట
వలన సద్గతి కలిగించునో, తనయెడల భక్తికలిగియుండిన ముక్తినిచ్చు
నో అశ్రీహరి నన్ను రక్షించుగాక.

ఇతి శ్రీగరుడపురాణే-సారోద్ధారే-భగవద్గరుడసంవాదే
మోక్షధర్మసారాంశో నామ షోడశోఽధ్యాయః.

సభవపరాయణ ఏవాధూత్-న తు శ్రవణేచ్ఛా జాతేశ్భ్యః. ౧౧౮-౧౨౦. ఇహసిం
‘గ్రంథారంభేన గ్రంథాంతే గ్రంథకర్తా ప్రతేద్ధరిష్’ ఇతి కన్యంప్రకాయాను రోధేన
గ్రంథార్థ ముద్ఘాటయకా హరింస్తాతి. యః స్వనామస్తరణా దేవ బ్రహ్మాదిపదభ్యా
యోక్తదుర్గతిం మన్వాదికోక్తప్రాయశ్చిత్తం విలైన హరితీతి హర్తా-స్వపూజన తేవ
యజ్ఞః తేనైవ ద్రవ్యయజ్ఞాతురదానాదికం విలైన సప్తమాదిపదభ్యాయోక్త సద్గతే
ర్దాతా భవతీతి. కించ పరయా నిర్గణసర్వధర్మోత్తమయా నిజభక్త్యైవ ఏతదధ్యాయోక్త
తత్త్వజ్ఞానం విలైతముక్తిం దదాతి సః హరిః మాం పాతు జన్తమరణాద్రక్షతుః ౧౨౧.
ఇతి శ్రీగరుడపురాణటికాయాం షోడశోఽధ్యాయః.

ఇయం నానిధిరామేణ మయా టికా కృతాఽదరూత్,
అనయా రమయా సార్థం ప్రియాశాం మమమాదనః.
గరుడపురాణము సంపూర్ణము.

ఫలశ్రుతి.

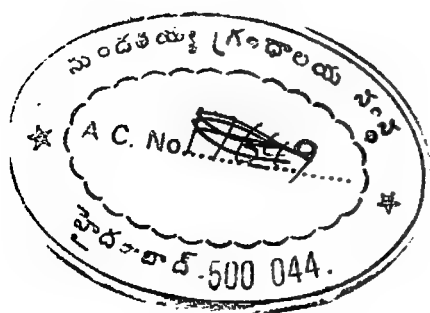
శ్రీభగవానువాచ:—

ఇత్యాఖ్యాతం మయా తాక్ష్య! సర్వమే వార్ధ్వదై హికమ్,	
దశాహాభ్యంతరే కృత్వా స్వపాపైః ప్రముచ్యతే.	౧
ఇదం చాముష్మికం కర్తృ పిత్తముక్తి ప్రచాయకమ్,	
పుత్రహంఛితదం చైవ పరత్రేహ సుఖప్రదమ్.	౨
ఇదం కర్తృన కుర్వంతి యే నాస్తికనరాధమాః,	
తేషాం జల మపేయం స్యాత్సురాతుల్యం న సంశయః.	౩
దేవతాః పితరశ్చైవ నైవ పశ్యంతి తద్భూతమ్,	
భవంతి తేషాం లోపేన పుత్రాః పౌత్రాశ్చ దుర్గతాః.	౪
బ్రాహ్మణాః శూద్రీయా వైశ్యా శూద్రాశ్చైవేతరేఽపి చ,	
తే చాంజాలసమాజ్ఞేయా స్సర్వే ప్రేతక్రియాం వినా,	౫
ప్రేతకల్ప మిదం పుణ్యం శృణోతి శ్రావయేచ్చ యః,	
ఉభౌ తౌ పాపనిర్దుక్తౌ దుర్గతిం నైవ గచ్ఛతః.	౬
మాతాపిత్రో శ్చ మరణే సౌపర్ణం శృణు తే తు యః,	
పితరా ముక్తి మాపన్నా సుత స్సంతతిమా స్మవేత్.	౭
న శ్రుతం గారుడం యేన గయాశ్రాద్ధం చ నోకృతమ్,	
వృజోత్సర్గః శ్మితో నైవ నవమాసికవార్షికే.	౮
స కథం కథ్యతే పుత్రః కథం ముచ్యే దృణత్రయాత్,	
మాతం పితరం చైవ కథం తారయితుం శూమః.	౯
తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన శ్రోతవ్యం గారుడం కిల,	
ధర్మార్థకామమోక్షాణాం దాయకం దుఃఖనాశనమ్.	౧౦
పురాణం గారుడం పుణ్యం పవిత్రం పాపనాశనమ్,	
శృణ్వతాం కామనాపూరం శ్రోతవ్యం స్వదైవ హి.	౧౧
బ్రాహ్మణో లభతే విద్యాం శూద్రీయః పృథివీం లభేత్,	
నైశ్యో ధనికతా మేతి శూద్ర శ్శుద్ధ్యతి పాతకాత్.	౧౨
శ్రుత్వా దానాని దేయాని వాచకాయాఖిలాని చ,	
పూర్వోక్తశయనాదీని నాన్యథా సఫలం లభేత్.	౧౩

పురాణం పూజయే త్పూర్వం వాచకం తదనంతరమ్,
 వస్త్రాలంకారగోదానై ర్దక్షిణాభి శ్చ సాదరమ్, ౧౪
 అన్నాశ్వహేమదానై శ్చ భూమిదానై శ్చ భూరిభిః,
 పూజయే ద్వాచకం భక్త్యా బహుపుణ్యఫలాప్తయే. ౧౫
 వాచక స్యాగ్చనే నై వ పూజతోఽహం న సంశయః,
 సంతుష్టే తుష్టతాం యామి వాచకే నాత్ర సంశయః. ౧౬

ఇట్లు నాచే చెప్పబడిన షోర్ధ్వదైహికము పదిరోజులలో
 విన్నవారు పాపవిముక్తు లగుదురు. అముష్మిక మగు ఈకర్మ పితృదేవత
 లకు ముక్తి కలిగించును. కుమారులకు కోరినదానిని ఇచ్చును. ఇహ
 పరసాధకమైనది. నాస్తికులై యెవ రీకర్మను జేయరో వారి యింటి
 నీళ్లు ముట్టుకోఁగూడదు. అది కల్లుతో సమానమైనది. దేవతలు, పితృ
 దేవతలుగూడ వాని గృహమును జూడరు. వారికోపమువలన వారి
 పుత్రులు, పౌత్రులునుగూడ దుర్గతు లయ్యెదరు. ప్రేతక్రియను చేయ
 నిచో బ్రాహ్మణులైనను, క్షత్రియులైనను, వైశ్యులైనను, శూద్రు
 లైనను చాండాలసమాను లయ్యెదరు. పుణ్యలయ మగు ఈప్రేతకల్ప
 మును ఎవఁడు వినునో, ఎవఁడు ఇతరులకు వినిపించునో ఆయిరువురును
 గూడ పాపమునుండి దూరులై సద్గతినిఁ బొందెదరు. ఎవఁడు తల్లిదండ్రులు
 చచ్చిపోయినపుడు ఈగరుడపురాణమును వినునో వాని తల్లి
 దండ్రులు ముక్తి పొందెదరు. కుమారుఁడు సంతానవంతుఁడగును.
 ఎవఁడు గరుడపురాణము వినఁడో, గయాశ్రాద్ధము చేయఁడో, వృషో
 త్సర్జనము చేయఁడో, మాసికములు అద్వికములును పెట్టఁడో వాఁడు
 పుత్రుఁడని యెట్లు చెప్ప నర్హుఁడో వాఁడు ఋణాశ్రయమువలన ఎట్లు
 ముక్తుఁడగును? మఱియు వాఁడు తల్లిదండ్రుల నెట్లు తరింపజేయు
 గలఁడు? అందువలన, సర్వప్రయత్నములును చేసి ధర్తార్థమోక్షదాయక
 మును, దుష్ఠినాశకము నగు గరుడపురాణమును తప్పకుండ వినవలెను.
 ఈగరుడపురాణము పుణ్య ప్రదము. పవిత్రము. పాపనాశనము. విను
 వారికి సకలమును హిసఁగును. గావున తప్పక వినవలెను. దీనిని విన్నచో
 బ్రాహ్మణుఁడు విద్యావంతుఁడగును. క్షత్రియుఁడు భూపతి యగును.

వైశ్యుడు ధనికుడగును. శూద్రుడు పాతకమునుండి శుద్ధుడగును. దీనిని విని, పూర్వోక్తము లగు శయనాదిసకలదానములను చెప్పిన వానికి ఈయవలెను. లేకున్న ఫలము ఉండదు. ముందు పురాణమును పూజింపవలెను. తరువాత వస్త్రములు, అలంకారములు, గోవు, దక్షిణలు వీని నిచ్చి పౌరాణికుని బూజింపవలెను. బహుపుణ్యఫలములు కోరు వారు అన్నము బెట్టి, సువర్ణము ఇచ్చి, భూదానముగూడ చేసి గరుడ పురాణమును చెప్పినవానిని సంతోషపఱచవలెను. వానిని పూజించి నచో నన్నును బూజించినట్లే. అతడు సంతృప్తి బడసిన నాకు సంతృప్తి కలుగును.

గ్రంథ కర్త.

శ్లో. ఆనీ ద్వితా పురాణస్య శ్రీశార్దూలమహీపతే,
 యుంయుణానగరస్యాపి మిత్రః శ్రీసుఖలాలజీ. ౧
 తస్య శ్రీహరినారాయణాత్మజస్తత్సతేన తు,
 మయా నానిధిరామేణ కృతోయం సారసంగ్రహః. ౨
 ప్రాచీనై ర్యత్కృతం పూర్వం గారుడ స్సారసంగ్రహః,
 స తు నో బుద్ధిచార్పల్యాజ్ఞాత స్తస్మా దయం కృతః. ౩
 పునరుక్తిం పరిత్యజ్య క్రమేణాయం మయా కృతః,
 బాలానాం సుఖబోధాయ నతు పాండిత్యగర్వతః. ౪
 అత్రాప్రమాణం యత్కించి తప్రిమాదా ల్లిఖితం మయా,
 విదద్భి స్సువిచారైశ్చ శోధనీయోఽనసూయభిః. ౫
 సారోద్ధారో మయా మూలై ర్భవగుంధై ర్యథా కృతః,
 తథైవానేకటీకాభి రుద్భృత స్సారసంగ్రహః. ౬
 మహాభేదా స్తయూ తత్ర యథాస్థానం నియోజితః,
 ప్రాజ్ఞం వినా ప్రయాసం మే కో జ్ఞాస్యతి విమూఢధీః. ౭
 విద్యా నేవ విజానాతి విద్యజ్ఞనపరిశ్రమమ్,
 న హి వంధ్యా విజానాతి గుర్వీం ప్రసవవేదనామ్. ౮
 యే పూర్వసంగ్రహే మూఢా నైవ జానంతి యోగ్యతాం,
 తే కథం హి భవిష్యంతి హర్షితాః కఠనేఽస్య చ. ౯
 సారోద్ధార మిమం మిత్రాః పఠంతు న కఠంతు వా,
 మయా తు న్వీయబోధాయ కృత మేత న్న సర్వతః. ౧౦

యుంయుణానగరప్రభు వగు శార్దూలమహారాజునకు పురా
 ణములు చెప్ప నాతడు సుఖలాలజీ యనుపండితుడు. అతని కుమారుడ నైన శ్రీహరినారాయణుడను నేను(8900)ఈసారసంగ్రహమును

రచించితిని. పూర్వము ప్రాచీనులు చేసిన గరుడపురాణముయొక్క సార సంగ్రహము లోకముయొక్క బుద్ధిదౌర్బల్యమువలన ఖలము కాఁగా దీనిని చేసినాను. గ్రంథమునందలి పునరుక్తులను విడిచి నేను దీనిని యథా క్రమముగా చేసినాను. ఇది చిన్నవారికిఁగూడ నుఖబోధ యగుటకే గాని నాపాండిత్యగర్వమును చూపించుకొనుటకు గాదు. ఇందు ప్రమాదమువలన ఏదయిన అప్రమాణము అగు విషయము పడినచో అనసూయలై విచారణచేసి పండితులు దానిని విడిచిబెట్టెదరుగాక. అనేకమూలగ్రంథములను జూచియు, అనేకవ్యాఖ్యానములను జూచియు నేను ఈసారోద్ధారమును వ్రాసినాను. నేనీగ్రంథరచనమున పొందినప్రయాస పండితులకే గాని పామరులకు బోధపడదు. విద్యజ్ఞుల పరిశ్రమమును విద్వాంసుఁడే గ్రహింపఁగలఁడు. గాథమగు ప్రసవవేదనమును గొడ్డాలు తెలిసికొనఁ జాలదుగదా! ఎవరు, పూర్వగ్రంథములయందే యోగ్యతను కనిపెట్టఁజాలరో వారు దీనిని చదివి యెట్లు ఆనందింపఁ గలరు? ఈసారోద్ధారమును పండితులు పఠించిన పఠింతురుగాక, లేకున్న మానదరుగాక. ఏమన? ఇది నాయుపయోగమునిమిత్తము రచియింపఁబడినది. లోకము అంతకును ఉద్దిష్టము గాదు.

శ్లో. మంగళం భగవాన్విష్ణుర్మంగళం గరుడధ్వజః,
 మంగళం పుండరీకాక్షో మంగళాక్షతనో హరిః,
 లాభస్తేషాం జయస్తేషాం కుతిస్తేషాం పరాభవః,
 యేషా మిందీవరశ్యామో హృదయస్థో జనార్దనః,
 రాజానః పరిపాలయంతు వసుధాం ధర్మే స్థితా స్సర్వదా
 పృథ్వీ కామదుఃఖా భవత్సవిరళం వందంతు కాలే ఘనాః,
 ఈర్ష్యా ముర్ఖులు దుర్జనః పరగుణే ష్వాసజ్జలాం సజ్జనః
 సత్కావ్యామృతవర్షినీ కవిముఖే వాణీ చిరం నందతు.

శ్రీ వేంకటేశ దైవజ్ఞ విరచిత సర్వార్థచింతామణి (ఆంధ్ర తాత్పర్య సహితము)

ప్రాచీన జ్యోతిష గ్రంథములలో అగ్రగణ్యమైన సర్వార్థచింతామణి, బృహజ్జాతక మంతటి గ్రంథముగా జ్యోతిషశాస్త్రవేత్తలచే కొనియాడబడినది. సర్వార్థచింతామణికి సమకూర్చబడిన ఆంధ్రానువాదము సందిగ్ధ విషయములను విస్తృతముచేయుచు ప్రతిభావమును నిశ్చయించుటలోను దశాంతర్దశా ఫలములను నిరూపించుటలోను, ఏయే రాశిలో, ఏ ఏ గ్రహమున్నదోయని పరిశీలించుటలో బోటు ఆరాశిలో ఏ అంశమున్నదో కూడా తెలియజేయుచున్నది. గ్రహముల పరస్పర బలాబలములను నిర్ణయించి ఫలాఫలములను కట్టుటలోను, గ్రహముల సముదాయ ఫలమును రూపించుటలోను దోహదపడుచున్నది. గ్రంథాంతమున చేర్చబడిన కారకాధిపతుల క్రమమును, భావాంశకారకమును మిక్కిలి అమూల్యములు.

ధర రూ. 150.00

పోస్టేజీ ప్రత్యేకము

శ్రీపతి

జ్యోతిశ్శాస్త్రరత్నము

శ్రీ సూర్యదేవయజ్ఞ విరచిత సంస్కృత వ్యాఖ్యాన మరియు శ్రీ కొమాండూరు నృసింహాచార్య కృత ఆంధ్రతాత్పర్యదాహరణ సహితము.

బృహజ్జాతకాదులగు అనేక జ్యోతిష గ్రంథములలో జాతక ఫలములు మాత్రమే చెప్పబడియున్నది. ఆ ఫలములన్నియు గ్రహ భావాదుల యొక్క బలాబల శుభా శుభత్వములమీద ఆధారపరుపబడియున్నది. ఏ గ్రంథమునందును గ్రహముల యొక్కయు, తన్వాది భావములయొక్కయు బలాబలములను, శుభాశుభత్వములను తెలిసికొనుటకు గణిత క్రమము చెప్పబడకుండుటచే అవి చక్కగా తెలియకపోవుటచే సరియైన ఫలితములను చెప్పుటలో యిబ్బంది కలుగుచున్నది. ఈ యిబ్బందిని నివారించుటలో శ్రీపతి అను గ్రంథము మిక్కిలి ఉపయోగకరముగా నుండును. జ్యోతిషాభ్యాసనాపరులు, జ్యోతిష పండితులు చదివి ఆచరించుటకు ఉపయోగపడునట్టిది యీ ఉత్తమ గ్రంథము.

ధర రూ. 60/-

పోస్టేజీ ప్రత్యేకము